

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัต
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

โดย

พระครูนิวาสิตขันธ์, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.อัศรเดช พรหมกำลป์

พระราชรัตนเวที, ผศ.ดร.

พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766018

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัต
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

โดย

พระครูนิวาส์สีลขันธ, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.อัครเดช พรหมกัลป์

พระราชรัตนเวที, ผศ.ดร.

พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766018

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic
Society of Nakhon Sawan Sangha Province

BY

Phrakhrunivitsinlakhon, Asst. Prof.

Asst. Prof. Dr.Akkradecha Brahmakappa

Phraratrdhanavedhi, Asst. Prof.

Phrakru Srisudhamnivit, Assoc. Prof. Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus

B.E. 2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคม พลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
ผู้วิจัย	: พระครูนิวาส์สีลขันธ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.อัศรเดช พรหมกลัป พระราชรัตนเวที, ผศ.ดร. พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, รศ.ดร.
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ๒) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๓) พัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมวิถีวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๔) ยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๕) พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์แบ่งออกเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ๑) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. จำนวน ๙ รูป/คน และการสัมภาษณ์ทางวิชาการ จำนวน ๔๐ รูป/คน เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ๒) การวิจัยและพัฒนา R๑ การสัมภาษณ์กลุ่ม กับผู้ใช้ประโยชน์ จำนวน ๑๒ รูป/คน D๑ มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม R๒ การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน ๑๖ รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ ๒ การประเมินผลประสิทธิภาพ เลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๐ รูป/คน และ D๒ มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ๓) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน, การจัดเวทีเสวนาชุมชน, การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มแบบบันทึกภาคสนาม แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ๔) การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๕ รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๒๕ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลัง แบบประเมินทักษะ และแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๕) การประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model การประชุมกลุ่ม จำนวน ๑๖ รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย

ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ผลการวิจัย พบว่า

๑. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล พบว่า ๑) การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัย แทรกแซงกำหนดพฤติกรรม พบว่า ๑.๑) เป้าหมาย คือ การเพิ่มจำนวนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ร้อยละ ๒๐ ในงบประมาณ ๒๕๖๗ ๑.๒) พฤติกรรม ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา สามารถเรียนรู้ ยอมรับ ปรับตัวในการเปลี่ยนแปลง, นักเรียน และผู้ปกครอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ และผู้บริหาร สามารถสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ ๑.๓) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย องค์ความรู้, งบประมาณ และโอกาส และ ๑.๔) กิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษา, อบรม และพัฒนา และ ๒) การวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย ๒.๑) ความสามารถเฉพาะ ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา ใช้เครื่องมือที่กำหนดได้อย่างเข้าใจ และปรับประยุกต์ใช้ได้, นักเรียน และผู้ปกครอง สามารถสื่อสาร และเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ ๒.๒) แรงจูงใจ ประกอบด้วย การส่งรายงานเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ ๒.๓) ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การเป็นองค์กร / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการใช้ IT + On Cloud

๒. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๒.๑ เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ ๒.๒ การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย ๒.๓ การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบ ๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ ๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน และ ๒.๔ การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๑) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = 3.86$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและใช้งาน ($\bar{X} = 3.78$) และ ๒) การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ ๒.๓) การปรับปรุง / พัฒนา โดย ๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhist.sunday.com/>

๓. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมวิถีวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประกอบด้วยวิธีการและ

กระบวนการ ดังนี้ ๑) การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ตัวแทนคณะสงฆ์และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมศูนย์ ผลลัพธ์ที่รับ คือ Logic Model เป้าหมายร่วม (กิจกรรมการศึกษา อบรม, ปัจจัยสนับสนุน, พฤติกรรม และเป้าหมาย) และ Readiness Building System การวิเคราะห์ความพร้อม (ความสามารถทั่วไป แรงจูงใจ และความสามารถเฉพาะ) ๒) การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่รับ คือ ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นบนพื้นฐานของ Soft Power ชุมชน ๓) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕

๔. การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประกอบด้วย ๔ ด้าน ๑) การบริหารงานวิชาการ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาจัดทำเว็บไซต์ในงานหลักสูตรวิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การหาแหล่งเรียนรู้โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู เข้าถึงระบบการบริหารจัดการวิชาการได้ง่ายรวดเร็วหลักสูตรออนไลน์ ผ่านทางเว็บไซต์ได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว สามารถตรวจสอบผลการวัดและประเมินผลการให้คะแนนรายวิชาผ่านระบบออนไลน์ ๒) การบริหารงานบุคคล นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากรผ่านระบบเว็บไซต์ เข้าถึงโครงสร้างของการบริหารงานบุคคล การจัดทำทะเบียนประวัติ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ และสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว ๓) การบริหารงานทั่วไป นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไป สามารถจัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวก และรวดเร็วสามารถเข้าดูข้อมูลอาคารในระบบเพื่อสะดวกในการใช้งานในห้องเรียนต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้จัก การติดต่อประสานงานได้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น การทำเอกสารรายงานผลในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อสำนักงานวัฒนธรรมได้รวดเร็ว ประหยัด ลดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง และ ๔) การบริหารงานงบประมาณ เข้าถึงการใช้งบประมาณผ่านระบบเว็บไซต์เพื่อสะดวกในการทำงาน ได้ง่าย รวดเร็วขึ้น ผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์

๕. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ พบว่า วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๒๑ แห่ง (สถิติ ปี พ.ศ.๒๕๖๖) กลยุทธ์การนำไปปฏิบัติ ๑) กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย ๑.๑) การส่งเสริม สนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (ตัวชี้วัด: จำนวนภาคี

เครือข่ายที่สนับสนุน) และ ๑.๒) การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนศาสนบุคคลที่ได้รับการพัฒนา) ๒) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ประกอบด้วย ๒.๑) การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (ตัวชี้วัด: หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา) และ ๒.๒) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกมิติ (ตัวชี้วัด: จำนวนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนา) ๓) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers) ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (ตัวชี้วัด: ทีมพี่เลี้ยงที่ได้รับการจัดตั้ง) ๔) กลยุทธ์เชิงรับ ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และเหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนครั้งในการอบรมเชิงปฏิบัติการ / จำนวน ศพอ.ที่เข้าร่วมกิจกรรม) การประเมินผลเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

Research Title : Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the Dynamic Society of Nakhon Sawan Sangha Province

Researchers : Phrakhrunivitsinlakhon, Asst. Prof.
Asst. Prof. Dr.Akkradecha Brahmakappa
Phraratratdhanavedhi, Asst. Prof.
Phrakru Srisudhamnivit, Assoc. Prof. Dr.

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Nakhonsawan Campus

Fiscal Year : 2566

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the needs for the development of the Buddhist Sunday Center in Nakhon Sawan Province; 2) to develop the Course on Could educational management platform for the Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan Province; 3) to develop the learning package of the Model Buddhist Sunday Center to support the new social life of the Sangha in Nakhon Sawan; 4) to upgrade the management of the Model Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan; and 5) to develop the policy proposals of the Sangha in Nakhon Sawan Province and the development of the Model Buddhist Sunday Center. This research was an applied research, divided into 5 steps as follows: 1) interviewing a group of stakeholders of the Buddhist Sunday Center, 9 people, and an academic seminar, 40 people, in order to study the needs and necessities of developing the Buddhist Sunday Center in Nakhon Sawan Province; 2) for Research and Development, R1 was group interviews with 12 users, D1 had developed the R2 platform, model testing and platform evaluation with an experimental group that voluntarily participated, 16 people, and evaluated using a satisfaction survey. Phase 2 was the evaluation of efficiency by selecting 10 people specifically and D2 had improved and revised the development of the platform to develop an educational

management platform; 3) there were in-depth interviews with 9 key informants, organizing community forum, and developing online learning package. The population used in the study was people in Nong Nom Wua Subdistrict, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province. The research instrument used was an in-depth interview form, group discussion form, field recording form, evaluation form for elective learning groups to develop a learning package for the Model Buddhist Sunday Center; 4) there were In-depth interviews with 15 people, SWOT analysis and workshops with 25 people. The tool used in the research was a form of knowledge evaluation, understanding before and after training, skills assessment and satisfaction assessment form for upgrading the management of the Model Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan Province; and 5) overall evaluation of the project was conducted using the CIPP Model, group meetings of 16 people, SWOT analysis and TOWS Matrix for developing policy proposals of the Sangha in Nakhon Sawan Province and the development of the Model Buddhist Sunday Center. The research results found that:

1. Necessary needs for developing the Buddhist Sunday Center in Nakhon Sawan Province analyzed in terms of causal relationships, it was found that 1) path analysis of intervening factors determining behavior found that 1.1) the goal was to increase the number of the Buddhist Sunday Center in Nakhon Sawan Province by 20 percent in the 2024 budget; 1.2) behavior consisted of educational personnel who were able to learn, accept and adapt to changes; students and parents were ready to learn and administrators could create an atmosphere to promote good learning and could build confidence; 1.3) supporting factors included knowledge, budget, and opportunities; and 1. 4) activities included education, training, and development; and 2) potential analysis and readiness to drive consisted of 2.1) specific abilities consisted of educational personnel being able to use the specified tools with understanding that can be applied; students and parents could communicate and see the importance of using free time to benefit and that administrators had skills, vision, good management, and human relations; 2.2) motivation consisted of submitting reports according to the criteria of the Nakhon Sawan Provincial Cultural Office and learning together for people

of all ages in the community; and 2.3) general abilities included adapting, being open to new things, being an organization/learning community, and using IT + On Cloud.

2. Development of the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan province consisted of 2.1 understanding the problems, studying the possibilities; 2.2 analysis by meeting with the mentor team and the research team; 2.3 platform design/development by 1) overall design and components, 2) design of the Buddhist Sunday Center system; 3) design of teacher use; and 4) design of student use, and 2.4 evaluation and development of the platform by 1) testing platform model and the evaluation using the platform user satisfaction survey found that the satisfaction results of the platform users, overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81). When considering each item, it was found that the knowledge and benefits received had the highest level of opinion ($\bar{X} = 3.88$), followed by access to information and content ($\bar{X} = 3.86$), and the least was application and use ($\bar{X} = 3.78$), and 2) evaluation of the platform by the results of evaluating the effectiveness of the Course on Could educational management platform of the Buddhist Sunday Center, overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74). When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect, and 2.3) improvement/development by 1) organizing documentation of user manuals, namely user manual for students and user manual for teachers, and 2) publishing the platform by the registered URL that was <https://buddhist.sunday.com/>

3. The development of the learning package of the Model Buddhist Sunday Center to support the new way of life of the Sangha in Nakhon Sawan Province found that it consisted of the following methods and processes: 1) analysis and determination of joint goals consisted of important information giving activities in the supervision of government policies and projects, representatives of the Sangha and stakeholders in driving the center's activities. The results obtained were the Logic Model, common goals (educational activities, training, supporting factors, behaviors, and goals) and the Readiness Building System, readiness analysis (general abilities, motivation, and specific abilities), 2) the (draft) local learning package consisted of

activities to organize a forum and dialogue to listen to opinions and design mechanisms and processes (draft) for local learning package and setting the framework for local learning content and jointly draft of a local learning package. The result was a local learning package based on community soft power, 3) development of an online learning package consisted of the development of an online learning package, compulsory subjects (Dhamma Studies for Primary Level) (work and career learning content package as a learning package according to the philosopher), student development activities and the expert maps, and the results of the evaluation of the online learning package. It was found that the learning management plan, learning management activities and measurement and evaluation in all aspects of the assessment were at a very good level, with an average of 3.75.

4. Upgrading the management of the Model Buddhist Sunday Center of the Sangha in Nakhon Sawan Province found that it consisted of 4 areas: 1) in terms of academic administration, digital technology should be used to create website for curriculum work, compulsory subjects, elective subjects, and student learning development activities, measurement and evaluation, finding learning resources by adapting them to suit academic work. Administrators and teachers could access the academic management system quickly and easily. Using online courses through the website was easy, convenient, and fast. Measurement results and evaluation of course grading through the online system could be checked, 2) in the aspect of personnel management, digital technology should be used in personnel planning, recruiting personnel through the website system, accessing the structure of personnel management, preparing a history register of administrators, teachers, and officials, compiling information into a system that can be connected to other systems and can be quickly searched in the system, 3) in terms of general administration, digital technology should be used in creating website for general administration that can be stored in the system and documents can be downloaded easily and building information in the system can be viewed for ease of use in various classrooms. There was publicizing it to people in the community. There was faster and more systematic coordination. Documents were made to report the results of student development

activities to the Cultural Office quickly, economically, and the use of consumables were reduced, 4) in the aspect of budget management, there was access to the use of the budget through the website system to make work easier and faster. Believers had access to the donation system through the website.

5. The development of policy proposals of the Sangha in Nakhon Sawan Province and the development of the Model Buddhist Sunday Center found that the objectives of the policy proposals to enhance the drive of the Buddhist Sunday Center to support the dynamic society of the Sangha in Nakhon Sawan Province. The target group and area were 21 Buddhist Sunday Centers (statistics for 2023). Implementation strategies were 1) proactive strategies consisted of 1.1) promoting and supporting the participation process of network partners at the local level to achieve results (indicator: number of supporting network partners), and 1.2) increasing the capacity of religious persons, enhancing knowledge, creating understanding and developing appropriate specialized skills (indicator: number of religious persons who have been developed); 2) corrective strategies included 2.1) developing a learning curriculum by integrating Buddhist knowledge with community capital to create Buddhist learning innovations that were consistent with the spatial context (indicator: developed curriculum), and 2.2) developing a good governance system focused on transparency in management that can be verified in every dimension (indicator: number of entrepreneurs participating in development); 3) preventive strategies included setting up a team of mentors (Technical Assistance Providers) for help to support operations in various dimensions (indicator: established mentoring team); 4) reactive strategies included development guidelines and indicators, including upgrading management capabilities with modern and appropriate information systems. (indicator: number of workshops/number of the Model Buddhist Sunday centers participating in activities). Policy evaluation was divided into 4 areas, namely input factors aspect, process aspect, results aspect, and impact aspect.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผ่านความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จึงทำให้โครงการวิจัยนี้สามารถดำเนินการเพื่อค้นหาคำตอบและการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ แต่ปัจจุบันด้วยสภาพสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาทางเลือกในการก้าวข้ามปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องข้างต้น เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการที่จะนำไปสู่การปรับตัวให้เกิดความสมดุล

กราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้โอกาส และให้กำลังใจแก่ประชาคมนักวิจัย มจร. ให้คิดงานต่อก่อนใหม่ และดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง กราบขอบพระคุณพระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. และคณะ ในนามของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนวิทยาเขตนครสวรรค์และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้านแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณทุกข้อมูลในระดับพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกิดความครบถ้วน ครบคลุม และเพียงพอที่จะนำเข้าสู่การประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

สุดท้ายขอขอบคุณทีมงานผู้ช่วยนักวิจัยรวมถึงนิสิตที่ร่วมลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนามและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกรูปหรือคน ที่มีส่วนเติมเต็มให้โครงการวิจัยเรื่องนี้ประสบผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ขอคุณความดีและอรรถประโยชน์อันเกิดจากโครงการวิจัยนี้ ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบเป็นปัญญาบารมีทานแด่ผู้ที่สนใจศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาสู่การประยุกต์ใช้และสู่การปฏิบัติ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระครูนิวริฐศีลขันธ, ผศ.ดร.

๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฏ
สารบัญแผนภาพ.....	ฌ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ด
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย.....	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการการวิจัย.....	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.....	๙
๒.๒ แนวคิดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	๑๕
๒.๓ แนวคิดการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น.....	๒๕
๒.๔ แนวคิดการจัดการความรู้ชุมชน.....	๓๒
๒.๕ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต.....	๔๓
๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม.....	๕๒
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๐
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๗
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๗๘
๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๘๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๘๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๓	ระเบียบวิธีวิจัย	
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๗
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๘
	๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๙๐
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
	๔.๑ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์.....	๙๕
	๔.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๐๔
	๔.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๓๑
	๔.๔ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๕๒
	๔.๕ การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ.....	๑๗๑
	๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๘๐
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๘๕
	๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๙๐
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๙๒
บรรณานุกรม		๑๙๔
ภาคผนวก		
	ก. หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	๒๐๐
	ข. เครื่องมือวิจัย.....	๒๐๒
	ค. ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่และกิจกรรมประกอบการวิจัย.....	๒๑๗
	ง. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๒๓
	จ. บทความวิจัย.....	๒๒๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

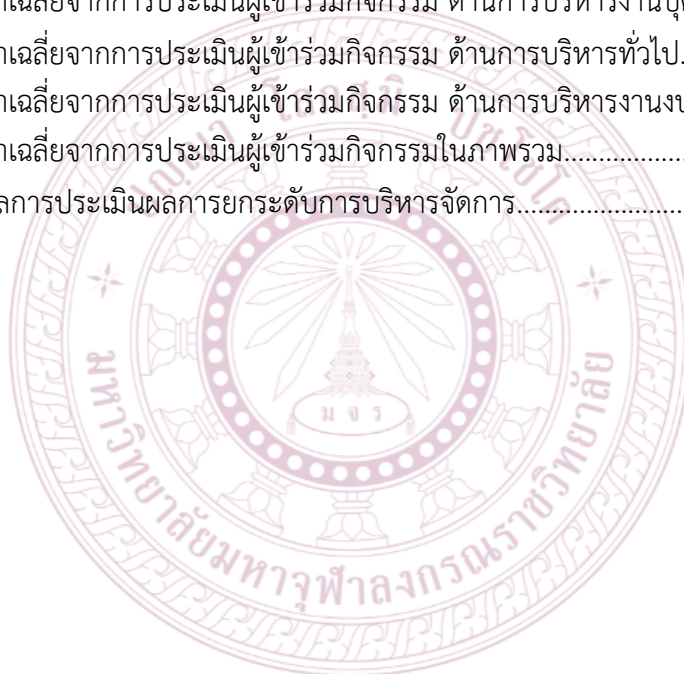
ប្រភពព័ត៌មាន.....

၂၄၈

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ระดับการมีส่วนร่วม.....	๖๔
๔.๑	ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ ประโยชน์.....	๑๐๔
๔.๒	ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มฯ.....	๑๒๕
๔.๓	ผลการประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์มฯ.....	๑๒๖
๔.๔	ผลการประเมินชุดการการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก.....	๑๔๔
๔.๕	ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารวิชาการ.....	๑๕๙
๔.๖	ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารงานบุคคล.....	๑๖๑
๔.๗	ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารทั่วไป.....	๑๖๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารงานงบประมาณ.....	๑๖๕
๔.๙	ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม.....	๑๖๖
๔.๑๐	ผลการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการ.....	๑๖๘

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ.....	๒๑
๒.๒	รูปแบบของพีระมิดแห่งความรู้.....	๓๓
๒.๓	ลักษณะเกลียวความรู้ (Knowledge Spiral) หรือ SECI Model.....	๓๕
๒.๔	หลักการ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”	๓๗
๒.๕	กระบวนการจัดการความรู้.....	๓๙
๒.๖	การจัดการความรู้ชุมชน.....	๔๐
๒.๗	ระบบทางสังคม	๔๗
๒.๘	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๗
๓.๑	กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๘
๓.๒	สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๙๓
๔.๑	การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์.....	๙๖
๔.๒	การประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมาย.....	๙๙
๔.๓	ศพอ. Logic Model.....	๑๐๑
๔.๔	ศพอ. Readiness Building System.....	๑๐๒
๔.๕	คุณค่าร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๐๓
๔.๖	องค์ประกอบหลักของระบบ LMS.....	๑๐๖
๔.๗	ภาพรวมระบบ Course on Cloud.....	๑๐๗
๔.๘	ภาพรวมระบบ www ศพอ.....	๑๐๗
๔.๙	สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์.....	๑๑๑
๔.๑๐	การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา.....	๑๒๔
๔.๑๑	การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน.....	๑๒๘
๔.๑๒	ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ Logic Model.....	๑๓๑
๔.๑๓	ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ Readiness Building System.....	๑๓๒
๔.๑๔	การประชาสัมพันธ์ตำบลเพื่อ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ชุมชน.....	๑๓๔
๔.๑๕	การสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำการขับเคลื่อน ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ.....	๑๓๔
๔.๑๖	กระบวนการร่างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ.....	๑๓๕
๔.๑๗	การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ.....	๑๓๙
๔.๑๘	แผนที่ผู้รู้.....	๑๔๖
๔.๑๙	ตัวอย่างหนังสือยินยอมอนุญาตให้เผยแพร่.....	๑๔๗
๔.๒๐	การวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ของจังหวัดนครสวรรค์.....	๑๕๔

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
๔.๒๑	ข้อสรุปด้านการบริหารวิชาการ.....	๑๕๕
๔.๒๒	ข้อสรุปด้านการบริหารงานบุคคล.....	๑๕๕
๔.๒๓	ข้อสรุปด้านการบริหารงานทั่วไป.....	๑๕๖
๔.๒๔	ข้อสรุปการบริหารงบประมาณ.....	๑๕๖
๔.๒๕	การประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ.....	๑๕๗
๔.๒๖	การอบรมเชิงปฏิบัติ “การนำเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์”	๑๖๗
๔.๒๗	การสัมมนาเพื่อคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น.....	๑๗๕
๔.๒๘	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๗๗
๔.๒๙	TOWS Matrix สำหรับการบ่งชี้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๗๘
๔.๓๐	กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการ รองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๘๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ดัชนีฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๑๗๐/๕๖ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๗๐ หน้า ๕๖

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยเล่มนี้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพ.ศ.๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุเล่ม/ข้อ/หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่าระบุถึงสุตตันตปิฎก ขุททกนิกายธรรมบท ฉบับภาษาไทยพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้า ๑๓๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) เป็นแผนการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”^๑ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีฟตามความถนัดของตนเอง และมุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ใน ๗ มิติ ได้แก่ ๑) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ ๒) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ๓) ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา ๔) การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย ๕) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญา และสังคม ๖) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ๗) การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ^๒

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่นซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม และระบบคุณค่าของคนในสังคม ปรากฏการณ์ในเชิงลบที่สังคมไทยกำลังเผชิญอย่างเด่นชัด คือ ความแปลกแยกขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม ความผูกพันในครอบครัวลดลงเยาวชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่ดี

^๑ “ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐)”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๕ (ตุลาคม ๒๕๖๑): ๑.

^๒ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ : ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑).

งามของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี^๓ เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศให้สมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไปให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” สร้างสังคมแห่งคุณธรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จึงมีการจัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) และเพื่อเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชน ประชาชน และข้าราชการ โดยทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร ชุมชนและสังคม เพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม อันจะส่งผลต่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ ให้ประเทศชาติมั่นคง สงบสุขด้วยมิติทางศาสนา ให้ประชาชนมีค้ำจุนเข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมาเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียนให้การศึกษาอบรมประชาชน ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นับเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถชักนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนา เพื่อการศึกษาอบรมบ่มนิสัยและสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่มนับเป็นรูปแบบประเพณีไทยอย่างหนึ่ง ได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสนใจเข้าวัดศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมแก่เยาวชนทุกระดับอายุ ๓) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ๔) เพื่อให้การจัดทำงบประมาณอุดหนุนถูกต้องและเพียงพอ และ ๕) สนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการใช้หลักธรรมในศาสนา อบรม สั่งสอน และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดำเนินการโดยพระภิกษุสงฆ์หรือองค์กรในความสนับสนุนและให้การอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม^๔ ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดำเนินการใน ๓ รูปแบบ คือ

๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้อาคารสถานที่ของวัด เช่น ศาลาอเนกประสงค์หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นสถานศึกษา เป็นการทำแบบดั้งเดิมที่ได้รูปแบบมาจากประเทศศรีลังกา และนอกจากทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำหนดแล้ว ยังจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันสำคัญของชาติอีกด้วย

^๓ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, การส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ คู่มือการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔), (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, ๒๕๖๐).

^๔ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ราไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒).

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐ เป็นการจัดตั้งโดยสถานศึกษา มูลนิธิ สมาคม หน่วยงานของรัฐ คือ เรือนจำ สถานพินิจ และหน่วยงานทหารในกองอนุศาสนาจารย์ ทำการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและการอบรมศีลธรรมจริยธรรม

๓. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเชิงรุก เป็นการดำเนินการของพระภิกษุสงฆ์ในวัดใดวัดหนึ่งที่มีข้อจำกัดไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในวัดได้ จึงเข้าสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาในนามของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้แก่เด็กและเยาวชน หรือการจัดอบรมเยาวชนค่ายพุทธบุตรหรือค่ายคุณธรรม การจัดกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะ การจัดประกวดบรรยายธรรมหรือการประกวดสุนทรพจน์ธรรมะ และการสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ

สำหรับจังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแห่งแรกที่วัดโพธาราม พระอารามหลวง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๐ โดยพระธรรมคุณาภรณ์ (เข้าฐิตปัญญเถระ) อดีตเจ้าอาวาสวัดโพธาราม พระอารามหลวงเป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันจังหวัดนครสวรรค์มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์จำนวนทั้งสิ้น ๑๘ ศูนย์ และอยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กระทั่งยุติธรรมอีก ๑ ศูนย์ แต่จากการดำเนินงานตลอดระยะเวลากว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา จากการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่พบว่า ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของวัดหลายแห่งที่ประสบปัญหาขาดบุคลากร ครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดทีมงานที่มีทักษะและชั้นเชิงในการบริหารจัดการทั้งในทางวิชาการและการบริหารทั่วไป ประกอบกับชุมชนและสังคมปัจจุบันให้การสนับสนุน และความสำคัญกับการส่งเสริมให้ลูกหลานไปเรียนสถาบันกวดวิชามากขึ้น จึงทำให้มีคนมาเรียนน้อยลง ซึ่งสถานการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกือบทุกศูนย์ที่อยู่ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์^๕ จากปัญหาข้างต้นมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพระมหาทรงยศ แท่นยัง^๖ ที่พบว่า ๑) ด้านวิชาการจะมีหลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒) ด้านบุคลากรก็ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ไม่มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ๓) ด้านงบประมาณก็ได้รับการจัดสรรจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม ๔) ด้านชุมชนขาดการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนช่วยเหลือ ๕) ด้านผู้เรียนมีจำนวนที่ลดลง ๖) ด้านโครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ๗) ด้านอาคารสถานที่ ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และ ๘) ด้านสื่ออุปกรณ์ ขาดหนังสือ ตำรา และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

^๕ สัมภาษณ์ พระราชรัตนเวที, รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๖ พระมหาทรงยศ แท่นยัง และคณะ, “การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”, วารสารบริหารการศึกษา มศว, ปีที่ ๑๔ฉบับที่ ๒๗ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๘๘-๙๘.

ขณะเดียวกัน พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี^๗ ยังศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เช่น ความต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาช่วยงานมีภาระงานปกติทำให้ขาดการทุ่มเท ขาดกระบวนการการประเมินคุณภาพของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดการนำหลักสูตรแกนกลางมาดำเนินการ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบกิจกรรมที่มีการบูรณาการ การเรียนรู้นอกหลักสูตรมากกว่าในหลักสูตร ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหรืออาสาสมัครที่เข้ามาเป็นผู้นำทำกิจกรรม ขาดความรู้และทักษะ เทคนิคการประยุกต์ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ แต่ขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา เนื่องจากความหลากหลายของผู้เรียน ระดับคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แต่เป็นไปตามศักยภาพผู้เรียน และขาดการติดตามคุณภาพของผู้เรียนบางส่วนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา มีการย้ายสถานศึกษา

การวิจัยตามแผนงานการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังคงดำเนินไปตามปกติ และจะมีการขยายฐานผู้เรียนให้ครอบคลุมกับทุกเพศ ทุกวัยในสังคมพลวัตมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะได้น้อมนำเอาความรู้และหลักธรรมคำสอนไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปโดยชอบกอบไปด้วยธรรมในชีวิตประจำวัน และเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ทุกคนในสังคม อีกทั้งยังเป็นการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม โดยจะมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Cloud” การพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยเฉพาะสังคมชีวิตวิถีใหม่ที่ผู้คนในชุมชนและสังคมซึ่งไม่เฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความหลากหลาย มีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับชุมชนและสังคมมากขึ้น

๑.๒ คำถามการวิจัย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบในการรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่เพื่อการขับเคลื่อนเชิงรุกในการสร้างความเข้มแข็ง การเสริมพลัง และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคน ๓ วัย ในชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

^๗ พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี, “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ๒๕๕๖).

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓.๓ เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓.๔ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓.๕ เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาบริบท คุณภาพและศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน บนพื้นฐานแห่งองค์ความรู้ที่มาจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภายใต้แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แนวความคิดการจัดทำเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำ Course on Could แนวคิดการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต แนวคิดการจัดการชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการศึกษา

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกตามวัตถุประสงค์การดำเนินการ ประกอบด้วย

๑.๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) เพื่อการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could

๑.๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ถูกเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนได้เสียหลักในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๕ รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร (ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร เลขานุการศูนย์การศึกษา) ครู และเจ้าหน้าที่ เพื่อสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๔ รูป/คน ที่จำแนกตามลักษณะการทำงาน ประกอบด้วย ๑) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ๒) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ด้านผู้ขับเคลื่อนผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธ

ศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อการวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๔) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ รูป/คน ที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเหนือ) เพื่อร่วมกันออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาชุดกิจกรรม

๒) ผู้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ จำนวน ๔๐ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์

๓) กลุ่มทดลอง (Experiment Group) จำนวน ๑๖ รูป/คน ที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง ประกอบด้วย

๑st User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มแรก) ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๒nd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๒) ประกอบด้วย ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา, ตัวแทนผู้นำท้องที่, ตัวแทนวัดหนองกระดุกเหนือ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๓rd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๓) ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (The One-group Posttest Design) เป็นการวิจัยที่ทดลองเพียงกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างไม่ได้สุ่ม ไม่มีกลุ่มควบคุมสำหรับการเปรียบเทียบ มีการจัดกระทำและในส่วนของทดสอบผลของตัวแปรที่ต้องการศึกษาจะทำการวัดหลังจากได้สิ่งทดลอง เป็นแบบแผนการวิจัยที่มีความตรงภายใน (Internal Validity) โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครผู้สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แล้วทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ตอบข้อสงสัย หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้สนใจตัดสินใจในการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยอีกครั้ง

๔) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแพลตฟอร์มฯ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) และหลักการเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี (Good informant) โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๓.๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๓.๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

๕) กลุ่มเป้าหมายในอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารครู เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

๖) ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๖.๑) ผู้มีส่วนได้เสียในตำบลหนองนมวัวที่สมัครใจเข้าร่วมในการประชาคมจำนวน ๓๐ รูป/คน และอาศัยอยู่ในพื้นที่การดูแลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและนำเสนอองค์ความรู้ชุมชน

๖.๒) ผู้มีส่วนได้เสียในการสัมมนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย พระครูนิภาธรรมประสิทธิ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ (๒๕๖๗) ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมแบบออนไลน์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่มีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะภาคีเครือข่าย (บวร) คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ.๒๕๖๖

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งให้เกิดการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ตั้งแต่การลงพื้นที่เพื่อศึกษานำร่องไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการศึกษาวิจัยที่จะมีการสังเคราะห์และถอดบทเรียนใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๕ ไปจนถึง ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗ รวมระยะเวลา ๑๙ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการการวิจัย

๑.๕.๑ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ หมายถึง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๒ Course on Could หมายถึง แพลตฟอร์มการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือและกลไกการเรียนรู้ร่วมกันบนระบบออนไลน์ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๓ แพลตฟอร์ม หมายถึง ช่องทางการจัดการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเหนือ

๑.๕.๔ ชุดการเรียนรู้ หมายถึง ชุดความรู้ที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับบริบททางสังคมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

๑.๕.๕ การยกระดับการบริหารจัดการ หมายถึง การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการบริหารจัดการด้านบริหารวิชาการ ด้านบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และด้านงบประมาณ เพื่อสะดวกรวดเร็วเป็นการลดขั้นตอนในการทำงาน ลดวัสดุสิ้นเปลืองของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๖ สังคมพลวัต หมายถึง สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้ความสัมพันธ์รูปแบบความสัมพันธ์ บ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่าย

๑.๕.๗ กลไกและกระบวนการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัตโดยใช้กลไกของหลัก “บวร” หรือ บ้าน วัด โรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมกันในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและพฤติกรรม

๑.๕.๘ ๓ ช่วงวัย หมายถึง การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนในช่วงวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๙ ผู้ใช้ประโยชน์ หมายถึง คณะผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายพลัง บวร ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนและจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ จะเป็นฐานข้อมูลในการนำไปศึกษา เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดระบบระเบียบและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และรอบด้าน

๑.๖.๒ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ จะเป็นฐานข้อมูลในการนำไปศึกษาผ่านการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับทุนชุมชน ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดระบบ ระเบียบและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และรอบด้าน

๑.๖.๓ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อมีการบริหารจัดการที่ดีขึ้นในด้านการบริหารวิชาการ ด้านบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ จะเป็นฐานข้อมูลในการนำไปศึกษา เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดการจัดระบบ ระเบียบและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และรอบด้าน

๑.๖.๔ ข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จะเป็นกรอบแนวคิดเพื่อประกอบการตัดสินใจในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาเชิงรุกในชุมชน

๑.๖.๕ องค์ความรู้และกระบวนการในการสร้างพลวัตทางสังคมเพื่อให้เกิดการจัดการเชิงรุกทางการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา และเป็นพื้นที่กรณีศึกษาที่จะทำให้หมู่บ้านหรือตำบลอื่น ๆ ในประเทศไทยสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้หรือนำไปสู่การขยายผลที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมอันดีงามในพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๒ แนวคิดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒.๓ แนวคิดการบริหารการศึกษา

๒.๔ แนวคิดการจัดการความรู้ชุมชน

๒.๕ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบและตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยมีเป้าหมายหลัก ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียนเพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และนำหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตลอดถึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข

๒.๑.๑ ความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกา จากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่นที่มีพระภิกษุชาวลังกาไปจัดตั้งสำหรับประเทศไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์องค์พุทธสถานายกมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์ สุตทนายเป็นที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทย จึงได้ปรารภถึง การสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็นส่งเสริม

ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็ก และเยาวชนได้ศึกษา และรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน” ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป ที่สนใจมาฟังบรรยาย ฝึกสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลาน โอศภัตมหาธาตุฯ มาเล่นนิทานและสอนธรรมะ

นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นพระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัย เพื่อเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความนิยม มีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อมาทางราชการจึงได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชน ส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้นหากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นโดยเน้นให้พระสงฆ์ เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษา และได้ใช้เวลาว่าง จากวันหยุดการศึกษาได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไปด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับรองงานการพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนยศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่าง ๆ ที่เปิดดำเนินการ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัด และได้เห็นความสำคัญของการเผยแผ่ ปลุกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัด ที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ยิ่งขึ้นจึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัย ก็ได้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนยศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนยศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ.” นับตั้งแต่นั้นมา ศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้เจริญแพร่หลาย เพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับ อีกทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ อัน

เป็นปีที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบนักษัตร ๖๐ พรรษา คณะสงฆ์และกรรมการศาสนาได้สนับสนุนให้วัดทั่วประเทศเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้จำนวน ๖๑ ศูนย์ เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชกุศลและเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในความอุปถัมภ์ของกรรมการศาสนาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ กรรมการศาสนาจึงได้ออกระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗) ซึ่งในระเบียบนี้กำหนดให้มี (๑) แนวทางการจัดตั้งและดำเนินงาน (๒) การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน (๓) การประเมินผลการศึกษา และ (๔) การส่งเสริมอุดหนุนโดยกรรมการศาสนาได้นำเสนอระเบียบนี้ให้มหาเถรสมาคมรับทราบต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้เป็นไปตามความในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกรรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ โดยมีสำนักงานกลางเป็นศูนย์ประสาน ควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การกำหนดและพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู และการผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรรมการศาสนาได้ประกาศตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (กำหนดใช้อักษรย่อว่า สพท.) พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการในคราวเดียวกันด้วย โดยมีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นต่อมหาเถรสมาคม และให้มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ ส.ว. ชั้น ๒ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งพระปริยัติกิจโกศล (чим อิสสรธมโม) ปัจจุบันเป็นพระราชปัญญามณี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเลขาธิการ พระครูอุดมธรรมวาที (สำราญ อคฺควโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เป็นรองเลขาธิการ และพระมหาบัว ปิยวณโณ วัดอนงคาราม เป็นเลขานุการสำนักงานโดยนอกจากจะแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายพัสดุ ยังกำหนดให้มีสำนักงานศูนย์กลางระดับหนทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามเขตการปกครองคณะสงฆ์จำนวน ๔ แห่ง คือ (๑) ศูนย์หนกลางตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร มีพระครูอุดมธรรมวาที เป็นประธานศูนย์ (๒) ศูนย์หนเหนือตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ มีพระธรรมสิทธิธารจารย์ เป็นประธานศูนย์ (๓) ศูนย์หนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหาวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี มีพระราชกิตติรังษี เป็นประธานศูนย์ และ (๔) ศูนย์หนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพระเทพปัญญาสุธีเป็นประธานศูนย์ โดยให้ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองศาสนศึกษา กรรมการศาสนา (ปัจจุบันสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม)

มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบสนองงานสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย ตามควรแก่กรณี

การเปิดศูนย์การเรียนการสอนในวันอาทิตย์ได้เล็งเห็นปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในสังคมไทยนับเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนไปอย่างเด่นชัด ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต่างให้ความสำคัญร่วมพัฒนาสังคมโดยเฉพาะในระดับชุมชน ท้องถิ่น ดังนั้น การนำศาสนากับการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาในสังคม จะเป็นการวางรากฐานให้กับเด็กเยาวชนไทยอย่างแท้จริง ตามความคาดหวังของทุกภาคส่วนของสังคม และเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยเป็นสังคมการเรียนรู้ บทบาทขององค์กรในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย วัด คือ ศูนย์รวมจิตใจของคนไทย และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์ร่วมกับชุมชน จัดตั้งขึ้นให้เป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา

การมีแหล่งพัฒนาศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของชุมชน ในรูปแบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้ นับเป็นโครงการสำคัญที่ดียิ่งอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็ก เยาวชนและประชาชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเพื่อเข้ามามีการศึกษาอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม เป็นวิธีการในรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งวัดเป็นทุนทางสังคมและเป็นฐานที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนที่สามารถหล่อหลอมบุคคลให้เกิดการพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรม โดยเฉพาะศูนย์ฯ ได้มีกระบวนการ วิธีการ และการขับเคลื่อนศีลธรรมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผ่านกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในชุมชน วัดจึงได้ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง โดยเปิดพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และประชาชน ในนามศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการในลักษณะการบูรณาการงานในพื้นที่ชุมชน การมีส่วนร่วม แหล่งจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม/งาน/โครงการที่ดำเนินการอยู่แล้วให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยความเชื่อมโยงการบริหารจัดการระหว่างบ้าน ชุมชน วัด และโรงเรียน ซึ่งโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโครงการสำคัญในการขับเคลื่อนศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยภาครัฐภาคเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้ชุมชนมีจิตตระหนักรู้เป็นเจ้าของศูนย์ฯ ของชุมชนเป็นแหล่งจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชน เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน^๑

๒.๑.๒ ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและ

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไรท์ไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒).

ประชาชนเป็นเสมือนสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่ ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ศพอ. ให้มีคุณภาพ ทำให้ ศพอ. มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน

กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา มีนโยบายที่จะบูรณาการงานในพื้นที่ โดยให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ที่เป็นรากฐานของชุมชนคุณธรรมที่จะนำหลักธรรมคำสอนให้ทุกกลุ่มเป็นรูปธรรม และร่วมกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนงานพื้นที่ มีแนวคิดในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็น ศพอ. ที่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ชุมชนคุณธรรม” อย่างต่อเนื่อง อันจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่าง วัด บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน ให้อยู่คู่กับสังคมไทย ทำให้ ศพอ. เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของชาติ ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีของรัฐบาล ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต เป็นการยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง โดยปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เสริมสร้างให้คนมีสุขภาวะที่ดี และการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการส่งเสริม

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนของชาติ สามารถเป็นตัวจักรใหญ่ที่สำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนโยบายที่เน้นการพัฒนาประเทศด้วยความรู้ด้านเทคโนโลยี เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารในสังคมโลกตามบริบทที่เปลี่ยนไป และรู้เท่าทันเทคโนโลยี ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน แต่สิ่งสำคัญยิ่งกว่าในการพัฒนาคนคือ การปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี รู้หน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ต่อสังคม และครอบครัว การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ๔ ประการ ดังกล่าวจึงเป็นการนำพาชาติให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมไทย จนสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ดังนี้

๑) ศพอ. เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาของชุมชน

ศูนย์ “ธรรมศึกษา” เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม เน้น “ความรู้คู่คุณธรรม” โดยเปิดสอน “ธรรมศึกษา” ชั้นตรีชั้นโทและชั้นเอกมีครูผู้สอนทั้งพระภิกษุและฆราวาสที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งมี ๓ ภาค ได้แก่ (๑) ภาควิชาบังคับทางพระพุทธศาสนา (๒) ภาควิชาเลือก มีการสอนเสริมวิชาสามัญ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้นและวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เช่น ดนตรีไทย รำไทย ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ศิลปะ ฯลฯ และ (๓) ภาคกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมทางสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา ฯลฯ

ศูนย์เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพัฒนาปรับปรุงสถานที่ในวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ

การเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้ดำรงชีพด้วยความพอเพียงอย่างต่อเนื่องจนเห็นคุณค่าและเกิดศรัทธา รู้จักความพอเพียง รู้จักการใช้ชีวิตอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมความเป็นไทย

๒) ศพอ. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับทุกภาคส่วนในพื้นที่ เช่น จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นต้น

๓) ศพอ. เป็นศูนย์พัฒนาอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพ เช่น งานบริการ งานช่างต่าง ๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม งานจักสาน งานผลิตสินค้า เพื่อใช้หรือทำธุรกิจการค้า มีการนำทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าที่มีอัตลักษณ์แตกต่างตามวิถีวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ของแต่ละภาคแต่ละชุมชน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้ทุกคนในชุมชนมีงานทำอย่างทั่วถึง ยกกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น

๔) ศพอ. เป็นศูนย์ต้นแบบแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน โดยจะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเป็น “ชุมชนคุณธรรมต้นแบบ” ที่เปิดกว้างให้ชุมชนอื่น ๆ ได้มาศึกษาดูงาน เยี่ยมเยียน แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ศพอ. ต้นแบบ นี้จะคุณลักษณะพิเศษ คือ มีความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคี มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคุณธรรมอย่างเต็มที่มีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน “บวร” ได้แก่ วัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ฯลฯ ที่เข้มแข็ง

๒.๑.๓ หลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์^๒ ได้กำหนดชั้นเรียนออกเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง และกำหนดให้มีการจัดหลักสูตรการเรียน ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

ก. วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

ข. วิชาเลือก โดยเลือกอย่างน้อย ๑ วิชา ดังนี้

๑) สุขศึกษาและพลศึกษา

๒) ทักษะศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์

๓) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๔) ภาษาไทย

๕) คณิตศาสตร์

^๒ “ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.dra.go.th/files/news_center/&d4d4d4eaaafee8.pdf [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

๖) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๗) การงานและอาชีพ

๘) ภาษาต่างประเทศ

๙) คอมพิวเตอร์

ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือวันสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

โดยให้เปิดสอนในวันอาทิตย์โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เห็นสมควร โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของท้องถิ่น รวมเวลาตลอดปีการศึกษาไม่น้อยกว่าแปดสิบชั่วโมง และจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย ตลอดปีการศึกษาไม่น้อยกว่า ๕ กิจกรรม

กล่าวโดยสรุปว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นการสร้าง “สังคมคุณธรรม” ด้วยหลักธรรมทางศาสนา ผสานด้วยกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมทางสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความมั่นคงในคุณธรรม ร่วมสร้างสรรค์ชุมชนให้สงบร่มเย็น เป็นพลังส่งเสริมสถาบันหลักของชาติที่มั่นคงและยั่งยืน

๒.๒ แนวคิดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒.๒.๑ แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology: IT) เป็นการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคม เพื่อจัดเก็บ ค้นหา ส่งผ่าน และจัดดำเนินการข้อมูล^๓ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับธุรกิจหนึ่งหรือองค์การอื่น ๆ ศัพท์นี้โดยปกติก็ใช้แทนความหมายของเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และยังรวมไปถึงเทคโนโลยีการกระจายสารสนเทศอย่างอื่นด้วย เช่น โทรศัพท์และโทรศัพท์ อุตสาหกรรมหลายอย่างเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวอย่างเช่น ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์กึ่งตัวนำ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์โทรคมนาคม การพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ และบริการทางคอมพิวเตอร์^๔ มนุษย์รู้จักการจัดเก็บ ค้นหา จัดดำเนินการ และสื่อสารสารสนเทศมาตั้งแต่ยุคเมโสโปเตเมียโดยชาวซูเมอร์ ซึ่งได้พัฒนาเมื่อประมาณ ๓,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล^๕ แต่ศัพท์ในความหมายสมัยใหม่ ปรากฏขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๘ ในงานพิมพ์ ฮาร์เวิร์ดบิช

^๓ Daintith, J., *A Dictionary of Physics*, (England, UK : Oxford University Press, 2009).

^๔ Ralston, A.; Hemmendinger, D. & Reilly, E. D., *Encyclopedia of Computer Science*, 4th ed., (London : Nature Publishing Group, 2000).

^๕ Butler, J. G., *A History of Information Technology and Systems*, University of Arizona, [online], Search: <https://tcf.ua.edu/AZ/ITHistoryOutline.htm> [August 10, 2022].

เนสรีวิว (Harvard Business Review) ซึ่งเขียนโดย^๖ และโทมัส แอล. วิสเลอร์ โดยให้ความเห็นไว้ว่า “เทคโนโลยีใหม่ยังไม่มีชื่อที่ตั้งขึ้นเป็นสิ่งเดียว เราจะเรียกมันว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที)” คำจำกัดความของศัพท์นี้ประกอบด้วยเทคโนโลยีสามประเภท ได้แก่ เทคนิคเพื่อการประมวลผล การประยุกต์ใช้วิธีการทางสถิติศาสตร์และคณิตศาสตร์เพื่อการตัดสินใจ และการจำลองความคิดในระดับที่สูงขึ้นผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๔ ยุค ตามเทคโนโลยีการจัดเก็บและการประมวลผลที่ใช้ ได้แก่ ยุคก่อนเครื่องกล (๓๐๐๐ ปีก่อนคริสต์ทศวรรษ ๑๔๕๐) ยุคเครื่องกล (๑๔๕๐–๑๘๔๐) ยุคเครื่องกลไฟฟ้า (๑๘๔๐–๑๙๔๐) และยุคอิเล็กทรอนิกส์ (๑๙๔๐–ปัจจุบัน)

สารสนเทศยังเป็นที่รู้ที่ได้จากการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ ยังเป็นการรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ (ข้อมูล การประมวลผล การเชื่อมโยงเครือข่าย) เพื่อนำเข้า (Input) สู่รูปแบบใด ๆ แล้วนำมาผ่านกระบวนการบางอย่าง (Process) ที่อาจใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพื่อเรียบเรียงเปลี่ยนแปลงและจัดเก็บเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Output) คือ สารสนเทศที่สามารถใช้สนับสนุนการตัดสินใจได้^๗ และยังเกี่ยวข้องกับเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดหา การจัดเก็บประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้นำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง งานประยุกต์ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การสร้างระบบสารสนเทศแบบต่าง ๆ มีการนำเครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมไปใช้ในหน่วยงานหรือธุรกิจต่าง ๆ มุ่งไปที่การคิดค้นอย่างสะดวก รวดเร็ว รวมถึงการจัดทำรายงาน ตลอดจนการจัดทำผลลัพธ์ของข้อมูลให้สามารถค้นหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะของสารสนเทศที่ดี ประกอบด้วย ๑) ด้านเนื้อหา (Content) คุณลักษณะของสารสนเทศที่ดีทางด้านเนื้อหาต้องไม่มีข้อผิดพลาด มีความสัมพันธ์กับความต้องการใช้ เนื้อหา มีความถูกต้องครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ ตรวจสอบได้และได้สารสนเทศเฉพาะที่ต้องการใช้ ๒) ด้านเวลา (Time) สารสนเทศที่ดีจะต้องใช้ได้ทันทีที่ต้องการและเป็นปัจจุบัน สามารถบ่งบอก อดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ ๓) ด้านรูปแบบ (Format) จะต้องอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย มีรายละเอียดในระดับที่ต้องการเพื่อให้นำเสนอได้ โดยสื่อที่ใช้สามารถยืดหยุ่นและประหยัด และ ๔) ด้านกระบวนการ (Process) สามารถเข้าถึงได้ง่าย เน้นการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงของข้อมูล

การจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการต่าง ๆ มาช่วย แนวทางการจัดทำจะแบ่งออกเป็น ๒ แนวทางคือ ด้านเทคนิค และด้านพฤติกรรม ซึ่งระบบสารสนเทศจะถูกจัดเป็นระบบเทคนิคสังคม (Sociotechnical Systems)

^๖ Leavitt, H. J.; Whisler, T.L, “Management in the 1980s”, *Harvard Business Review*, Vol. 11 (1958) : 132.

^๗ กิตติ ภัคตีวัฒนะกุล, *คัมภีร์การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*, (กรุงเทพมหานคร : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๑-๒๘๒.

๑) วิทยาการด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้อง คือ

๑.๑) วิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) ได้แก่ ทฤษฎีหลักการคำนวณ วิธีการจัดเก็บและเข้าถึงข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๑.๒) วิทยาการจัดการ (Management Science) เช่น การพัฒนารูปแบบการตัดสินใจและการจัดการต่าง ๆ

๑.๓) การวิจัยดำเนินการ (Operations Research) จะเน้นเทคนิควิธีการทางคณิตศาสตร์ในการคำนวณหาตัวแปรที่ให้ประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานขององค์กร เช่น การขนส่งสินค้า การควบคุมวัสดุคงคลัง และต้นทุนการขนส่ง เป็นต้น

๒) วิทยาการด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ

๒.๑) สังคมวิทยา (Sociology) จะพิจารณาด้าน คน กลุ่มคน หรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบและผลกระทบที่ได้รับ

๒.๒) จิตวิทยา (Psychology) จะมองถึงระบบสารสนเทศอย่างเป็นทางการนั้นได้ถูก ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าใจ และใช้อย่างไร

๒.๓) เศรษฐศาสตร์ (Economics) จะเกี่ยวข้องกับผลกระทบของระบบที่ต้องใช้ต้นทุนและการควบคุมในองค์กร และในตลาดอย่างไร

อาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกระทำข้อมูลประมวลผลข้อมูลอย่างเป็นระเบียบแบบแผน อันนำมาซึ่งข้อความรู้ที่ประมวลได้จากข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น จนได้ข้อสรุปเป็นข้อความรู้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ รวมถึงเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีซึ่งประกอบด้วย เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การประมวลผล การจัดการ การจัดเก็บ การเรียกใช้ การแลกเปลี่ยน และเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของภาพ เสียง ตัวอักษร หรือภาพเคลื่อนไหว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็วทันต่อการนำมาใช้ประโยชน์ สามารถเชื่อมต่อสารสนเทศถึงกันได้

๒.๒.๒ กระบวนการทำงานของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศประกอบด้วยกระบวนการทำงานหลัก ๆ ดังต่อไปนี้^๔

๑) การนำเข้าข้อมูล (Input) เป็นการนำข้อมูลดิบ (Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเข้าสู่ระบบ เพื่อนำไปประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ เช่น การบันทึกการขายรายวัน บันทึกคะแนนเก็บของนักเรียน ฯลฯ

๒) การประมวลผลข้อมูล (Process) เป็นการคิด คำนวณ หรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศ อาจทำได้ด้วยการเรียงลำดับ การคำนวณ การจัดรูปแบบ และการเปรียบเทียบ ตัวอย่างการประมวลผล เช่น การคำนวณรายได้ของผู้ปกครอง การนับจำนวนวันหยุดราชการบนปฏิทิน ฯลฯ

^๔ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๖๐).

๓) การแสดงผล (Output) เป็นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลมาแสดงในรูปแบบที่ผู้ต้องการ เพื่อส่งเสริมหรือช่วยในการตัดสินใจ

๔) การจัดเก็บข้อมูล (Storage) เป็นการจัดเก็บข้อมูลดิบหรือสารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ เนื่องจากการนำข้อมูลดิบเข้าสู่ระบบมีการจัดเก็บจนถึงระยะยาวระยะหนึ่งแล้วจึงนำไปประมวลผลถึงระยะยาวระยะหนึ่งแล้วจึงนำไปประมวลผล

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบสารสนเทศมี ๕ ส่วน คือ ๑) ฮาร์ดแวร์ (เครื่องจักร) ๒) ซอฟต์แวร์ ๓) ข้อมูล ๔) บุคลากร และ ๕) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่วนประกอบทั้ง ๕ ส่วนนี้ทำให้เกิดสารสนเทศได้ หากขาดส่วนประกอบใด หรือส่วนประกอบใดไม่สมบูรณ์ ก็อาจทำให้ระบบสารสนเทศไม่สมบูรณ์ เช่น ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสมกับงาน ก็จะทำให้งานล่าช้า ไม่ทันต่อการใช้งาน การดำเนินการระบบสารสนเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับส่วนประกอบทั้ง ๕ นี้

๑) ฮาร์ดแวร์ (Hardware) หมายถึง เครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ช่วยประมวลผล คัดเลือก คำนวณ หรือพิมพ์รายงาน ผลตามที่ต้องการ คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่ทำงานได้รวดเร็ว มีความแม่นยำในการทำงาน และทำงานได้ต่อเนื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่าง ๆ

๒) ซอฟต์แวร์ (Software) หมายถึง ลำดับขั้นตอนคำสั่งให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซอฟต์แวร์ จึงหมายถึงชุดคำสั่งที่เรียง เป็นลำดับขั้นตอนสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานตามต้องการ และประมวลผลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ ซอฟต์แวร์หรือชุดคำสั่งคอมพิวเตอร์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑) ซอฟต์แวร์ระบบ หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ใช้จัดการกับระบบคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบ เช่น ระบบปฏิบัติการวินโดวส์ ระบบปฏิบัติการดอส ระบบปฏิบัติการยูนิกซ์

๒.๒) ซอฟต์แวร์ประยุกต์ ซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้งานด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น ซอฟต์แวร์กราฟิก ซอฟต์แวร์ประมวลคำ ซอฟต์แวร์ตารางทำงาน

๓) ข้อมูล (Data) เป็นวัตถุดิบที่ทำให้เกิดสารสนเทศ ข้อมูลที่เป็นวัตถุดิบจะต่างกัน ขึ้นกับสารสนเทศที่ต้องการ เช่น ในสถานศึกษามักจะต้องการ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนักเรียน ข้อมูลผลการเรียน ข้อมูลอาจารย์ ข้อมูลการใช้จ่ายต่าง ๆ ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มิขาดต่อการให้เกิดสารสนเทศ

๔) บุคลากร (People Ware) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เพราะบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจวิธีการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ จะเป็นผู้ดำเนินการ ในการทำงานทั้งหมด บุคลากรจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรภายในองค์กรเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เกิด ระบบสารสนเทศด้วยกันทุกคน เช่น ร้านขายสินค้าแห่งหนึ่ง บุคลากรที่ดำเนินการในร้านค้าทุกคน ตั้งแต่ผู้จัดการถึงพนักงานขาย เป็นส่วนประกอบที่จะทำให้เกิดสารสนเทศได้

๕) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นระเบียบวิธีการปฏิบัติงานในการจัดเก็บรักษาข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่จะทำให้เกิดเป็นสารสนเทศได้ เช่น กำหนดให้มีการป้อนข้อมูลทุกวัน ป้อนข้อมูลให้ทันตามกำหนดเวลา มีการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องอยู่เสมอ

กำหนดเวลาในการประมวลผล การทำรายงาน การดำเนินการต่าง ๆ ต้องมีขั้นตอน หากขั้นตอนใดมีปัญหาแบบก็จะมีปัญหาด้วย เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อระบบสารสนเทศ

๒.๒.๓ ประเภทของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศสามารถ จำแนกได้ตามลักษณะการดำเนินงานได้ดังนี้

๑) ระบบสารสนเทศแบบประมวลรายการ (TPS: Transaction Processing Systems) เป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบันทึกและประมวลผลข้อมูลที่เกิดจาก ธุรกิจหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าวข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที เช่น ทุกครั้งที่มีการขายสินค้า ข้อมูลที่เกิดขึ้นก็คือ ชื่อลูกค้า ประเภทของลูกค้า จำนวนและราคาของสินค้าที่ขายไป รวมทั้งวิธีการชำระเงินของลูกค้า

๒) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (MIS: Management Information System) เป็นระบบที่ให้สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่าง ถูกต้อง แม้ว่าผู้บริหารที่จะได้รับประโยชน์จากระบบนี้สูงสุดคือผู้บริหารระดับกลาง แต่โดยพื้นฐานของระบบนี้แล้วจะเป็นระบบที่สามารถสนับสนุนข้อมูลให้ผู้บริหารทั้งสาม ระดับ คือทั้งผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง โดยระบบนี้จะให้รายงานที่สรุปสารสนเทศซึ่งรวบรวมจากฐานข้อมูลทั้งหมดของบริษัท

๓) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS: Decision Support System) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นจากระบบ MIS อีกระดับหนึ่ง เนื่องจาก ถึงแม้ว่าผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจจะสามารถใช้ประสบการณ์หรือใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วในระบบเอ็มไอเอส ของบริษัท สำหรับทำการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพในงานปกติ แต่บ่อยครั้งที่ผู้ตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับสูง และระดับกลางจะเผชิญกับการตัดสินใจที่ประกอบด้วยปัจจัยที่ซับซ้อนเกินกว่าความสามารถของมนุษย์ที่จะประมวล เข้าด้วยกันได้อย่างถูกต้อง จักทำให้เกิดระบบนี้ขึ้น ซึ่งเป็นระบบที่สนับสนุนความต้องการเฉพาะของผู้บริหารแต่ละคน (Made by order) ในหลาย ๆ สถานการณ์ ระบบนี้มีหน้าที่ช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปได้ได้อย่างสะดวก

๔) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจแบบกลุ่ม (GDSS: Group Decision Support System) เป็นระบบย่อยหนึ่งในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ โดยที่ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ จะช่วยผู้บริหารในเรื่องการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือกิจกรรมทางธุรกิจที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน หรือ กึ่งโครงสร้าง ระบบสนับสนุนการตัดสินใจอาจจะใช้กับบุคคลเดียวหรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเป็นกลุ่ม นอกจากนั้น ยังมีระบบสนับสนุนผู้บริหารเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

๕) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS: Geographic Information System) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ Geographic Information System : GIS คือกระบวนการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่ใช้กำหนดข้อมูลและสารสนเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งในเชิงพื้นที่ เช่น ที่อยู่ บ้านเลขที่ สัมพันธ์กับตำแหน่งในแผนที่ ตำแหน่ง เส้นรุ้ง เส้นแวง

ข้อมูลและแผนที่ใน GIS เป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในรูปของตารางข้อมูล และฐานข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ซึ่งรูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งหลาย จะสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วย GIS และทำให้สื่อความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับเวลาได้ เช่น การแพร่ขยายของโรคระบาด การเคลื่อนย้าย ถิ่นฐาน การบุกรุกทำลาย การเปลี่ยนแปลงของการใช้พื้นที่ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ เมื่อปรากฏบนแผนที่ทำให้สามารถแปล และสื่อความหมาย ใช้งานได้ง่าย

๖) ระบบสารสนเทศเพื่อผู้บริหารระดับสูง (EIS: Executive Information System) เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนสารสนเทศ และการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารระดับสูงโดยเฉพาะ หรือสามารถกล่าวได้ว่าระบบนี้คือส่วนหนึ่งของ DSS ที่แยกออกมา เพื่อเน้นการให้สารสนเทศที่สำคัญต่อการบริการแก่ผู้บริหาร

๗) ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) ระบบที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ กลายเป็นผู้ชำนาญการในสาขาใดสาขาหนึ่ง คล้ายกับมนุษย์ ระบบผู้เชี่ยวชาญมีส่วนคล้ายคลึงกับระบบอื่น ๆ คือ เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ช่วยผู้บริหารแก้ไขปัญหาหรือทำการตัดสินใจได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามก็กระบวนผู้เชี่ยวชาญจะแตกต่างกับระบบอื่นอยู่มาก เนื่องจากระบบผู้เชี่ยวชาญจะเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ (Knowledge) มากกว่าสารสนเทศ และถูกออกแบบให้ช่วยในการตัดสินใจโดยใช้วิธีเดียวกับผู้เชี่ยวชาญที่มนุษย์โดยใช้หลักการทำงานด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)

๘) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (OAS: Office Automation System) เป็นระบบที่ใช้บุคลากรน้อยที่สุด โดยอาศัยเครื่องมือแบบอัตโนมัติและระบบสื่อสารเชื่อมโยงข่าวสารระหว่างเครื่องมือเหล่านั้นเข้าด้วยกัน OAS มีจุดมุ่งหมายให้เป็นระบบที่ไม่ใช้กระดาษ (Paperless System) ส่งข่าว สารถึงกันด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange) แทน ซึ่งมีรูปแบบในการใช้งาน ๒ ลักษณะคือ

๘.๑) รูปแบบของระบบงานพิมพ์และการประมวลผลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Publishing & Processing System) ได้แก่การสื่อสารด้วยข้อความ รูปภาพ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail: E-Mail) โทรสาร (FAX) หรือเสียงอิเล็กทรอนิกส์ (Voice Mail) เป็นต้น

๘.๒) รูปแบบการประชุมทางไกลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Meeting System) เป็นเทคนิคที่ทำให้กลุ่มคนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ คล้ายการพูดคุยกันโดยตรง เช่น การประชุมทางไกลแบบมีแต่เสียง (Audio Conferencing) การประชุมทางไกลแบบมีทั้งภาพและเสียง (Video Conferencing) หรือทั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรสาร และเสียงอิเล็กทรอนิกส์รวมกัน เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่าระบบสารสนเทศเป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกและประมวลข้อมูลที่เกิดจากธุรกรรมหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที คือ ระบบที่ให้สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

ทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่างถูกต้อง

๒.๒.๔ การพัฒนาระบบสารสนเทศ

การพัฒนาระบบสารสนเทศ มีหลักเกณฑ์ของการทำงานเป็นลำดับขั้น เรียกว่า วงจรชีวิตของการพัฒนาระบบสารสนเทศ หรือวัฏจักรการพัฒนาระบบงาน (System Development Life Cycle : SDLC) หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการในการพัฒนาระบบงาน ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในการทำงานและจุดสิ้นสุดของการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การทำงานมีแผนงานที่ชัดเจน มีการเรียงลำดับเหตุการณ์หรือกิจกรรมที่จะทำก่อนหรือทำหลัง มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน มีการตรวจสอบความถูกต้องของแต่ละขั้นตอนอย่างรอบคอบรัดกุม การดำเนินงานจะประสบความสำเร็จเป็นลำดับได้ง่าย และสมบูรณ์ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนย่อมไม่ควรผิดพลาด หรือพบข้อผิดพลาดแต่เนิ่น ๆ จะได้ปรับปรุงแก้ไขเสียก่อนจะทำงานจนจบเสร็จสิ้นสมบูรณ์ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นตัวกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาระบบสารสนเทศให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ ๒.๑ วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ

วงจรชีวิตการพัฒนาระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย

๑) เข้าใจปัญหา (Problem Recognition) การที่จะแก้ไขระบบเดิมที่มีอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องที่ย่ายนั้ก หรือแม้แต่การสร้างระบบใหม่ดังนั้นควรมีการศึกษาเสียก่อนว่า ความต้องการนั้นเพียงพอที่เป็นไปได้หรือไม่ เมื่อเข้าใจปัญหาที่มีอยู่จึงค่อยดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้

๒) ศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) จุดประสงค์ของการศึกษาความเป็นไปได้ คือ การกำหนดว่าปัญหาคืออะไรและตัดสินใจว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศหรือการแก้ไขระบบสารสนเทศเดิมมีความเป็นไปได้หรือไม่ ควรเสียค่าใช้จ่ายและเวลาน้อยที่สุด และได้ผลเป็นที่น่าสนใจ ปัญหาต่อไปคือ ผู้วิเคราะห์ระบบจะต้องกำหนดให้ได้ว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีความเป็นไปได้ทางเทคนิคและบุคลากรอย่างไร ปัญหาทางเทคนิค ได้แก่ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ด้วย เช่น คอมพิวเตอร์ที่มีใช้อยู่ภายในองค์กรเพียงพอต่อความต้องการหรือที่มีเนื้อที่ของฮาร์ดดิสก์ในการจัดเก็บ การทำงานเพียงพอหรือไม่ รวมทั้งซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการพัฒนา จำเป็นต้องซื้อใหม่หรือสามารถใช้สิ่งที่อยู่ หรือใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส (Software Open Source) ได้หรือไม่ เป็นต้น ความเป็นไปได้ทางด้านบุคลากร คือ องค์กรมีบุคคลที่เหมาะสมที่จะพัฒนาและติดตั้งระบบเพียงพอหรือไม่ หากไม่มีจะหาได้หรือไม่ จากที่ใด เป็นต้น นอกจากนั้นควรให้ความสนใจว่าผู้ใช้ระบบ มีความคิดเห็นอย่างไรกับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งความเห็นของผู้บริหารด้วย กล่าวคือ หาแนวทางการกำหนดว่าปัญหาคืออะไร และตัดสินใจว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างไร

๓) วิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์ระบบ เริ่มตั้งแต่การศึกษาระบบการทำงานขององค์กรนั้น ในกรณีระบบที่เราศึกษานั้นเป็นระบบสารสนเทศอยู่แล้วจะต้องศึกษาว่าทำงานอย่างไร เพราะเป็นการยากที่จะออกแบบระบบใหม่โดยที่ไม่ทราบว่ารระบบงานเดิมทำงานอย่างไร หรือองค์กรดำเนินการอย่างไร หลังจากนั้นกำหนดความต้องการของระบบใหม่ ซึ่งผู้วิเคราะห์ระบบจะต้องใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ศึกษาเอกสารที่มีอยู่ ตรวจสอบวิธีการทำงานในปัจจุบันสัมภาษณ์ผู้ใช้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบ เอกสารที่มีอยู่ ได้แก่ คู่มือการใช้งาน แผนผังใช้งานขององค์กร รายงานต่าง ๆ ที่หมุนเวียนในระบบ วิธีการทำงานในปัจจุบันจะทำให้ผู้วิเคราะห์ระบบรู้วาระบบจริง ๆ ทำงานอย่างไร ซึ่งบางครั้งค้นพบข้อผิดพลาดได้ เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้วจึงจะสามารถกำหนดความต้องการของระบบใหม่ต่อไปได้

๔) ออกแบบ (Design) ในระยะแรกของการออกแบบ ผู้วิเคราะห์ระบบจะนำการตัดสินใจของฝ่ายบริหารที่ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ด้วย หลังจากนั้นผู้วิเคราะห์ระบบจะนำแผนภาพต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นในขั้นตอนการวิเคราะห์มาเปลี่ยนแปลงเป็นแผนภาพลำดับขั้น (แบบต้นไม้) เพื่อให้มองเห็นภาพลักษณะที่แน่นอนของโปรแกรมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และโปรแกรมอะไรบ้างที่จะต้องเขียนในระบบ หลังจากนั้นเริ่มตัดสินใจว่าจะจัดโครงสร้างจากโปรแกรมอย่างไร การเชื่อมระหว่างโปรแกรมควรจะทำอย่างไร ในขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิเคราะห์ระบบต้องหาว่า “จะต้องทำอะไร (What)” แต่ในขั้นตอนการออกแบบต้องรู้ว่า “จะต้องทำอย่างไร (How)” ในการออกแบบโปรแกรมต้องคำนึงถึงความปลอดภัย (Security) ของระบบด้วย เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น “รหัส” สำหรับผู้ใช้ที่มีสิทธิสำรองไฟล์ข้อมูลทั้งหมด เป็นต้น ถัดมาระบบจะต้องออกแบบวิธีการใช้งาน เช่น กำหนดว่าการป้อนข้อมูลจะต้องทำอย่างไร จำนวนบุคลากรที่ต้องการในหน้าที่ต่าง ๆ แต่ถ้าผู้วิเคราะห์ระบบตัดสินใจว่าการซื้อซอฟต์แวร์ดีกว่าการเขียนโปรแกรม ขั้นตอนการออกแบบก็ไม่จำเป็นเลย เพราะสามารถนำ

ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปมาใช้งานได้ทันที สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ระบบออกแบบมาทั้งหมดในขั้นตอนที่กล่าวมา จะนำมาเขียนรวมเป็นเอกสารชุดหนึ่งเรียกว่า “ข้อมูลเฉพาะของการออกแบบระบบ” (System Design Specification) เมื่อสำเร็จแล้วโปรแกรมเมอร์สามารถใช้เป็นแบบในการเขียนโปรแกรมได้ทันที ก่อนที่จะส่งถึงมือโปรแกรมเมอร์ (Programmer) ควรตรวจสอบกับผู้ใช้ว่าพอใจหรือไม่และตรวจสอบกับทุกคนในทีมว่าถูกต้องสมบูรณ์หรือไม่และแน่นอนที่สุดต้องส่งให้ฝ่ายบริหารเพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ถ้าอนุมัติก็ผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนาระบบ

๕) พัฒนาและทดสอบระบบ (Construction) ในขั้นตอนนี้โปรแกรมเมอร์จะเริ่มเขียนและทดสอบโปรแกรมว่า ทำงานถูกต้องหรือไม่ ต้องมีการทดสอบกับข้อมูลจริงที่เลือกถ้าทุกอย่างเรียบร้อย จะได้โปรแกรมที่พร้อมจะนำไปใช้งานจริงต่อไป หลังจากนั้นต้องเตรียมคู่มือการใช้งาน และการฝึกอบรมผู้ใช้งานจริงของระบบ โปรแกรมเมอร์เขียนโปรแกรมตามข้อมูลที่ได้จากเอกสารข้อมูลเฉพาะของการออกแบบ (Design Specification) ปกติแล้วนักวิเคราะห์ระบบไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการเขียนโปรแกรม แต่ถ้าโปรแกรมเมอร์คิดว่าการเขียนอย่างอื่นดีกว่าจะต้องปรึกษานักวิเคราะห์ระบบเสียก่อน เพื่อที่ว่่านักวิเคราะห์จะบอกได้ว่าโปรแกรมที่จะแก้ไขนั้นมีผลกระทบกับระบบทั้งหมดหรือไม่ โปรแกรมเมอร์เขียนเสร็จแล้วต้องมีการทบทวนกับนักวิเคราะห์ระบบและผู้ใช้งาน เพื่อค้นหาข้อผิดพลาด วิธีการนี้เรียกว่า “Structure Walkthrough” การทดสอบโปรแกรมจะต้องทดสอบกับข้อมูลที่เลือกแล้วชุดหนึ่ง ซึ่งอาจจะเลือกโดยผู้ใช้ การทดสอบเป็นหน้าที่ของโปรแกรมเมอร์ แต่นักวิเคราะห์ระบบต้องแน่ใจว่า โปรแกรมทั้งหมดจะต้องไม่มีข้อผิดพลาดทำการพัฒนาโปรแกรมโดยดูจากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนที่แล้วเป็นหลัก

๖) ติดตั้งระบบ (Conversion) ขั้นตอนนี้องค์กรได้นำระบบใหม่มาใช้แทนของเก่า ภายใต้การดูแลของนักวิเคราะห์ระบบ การป้อนข้อมูลต้องทำให้เรียบร้อย และในที่สุดองค์กรเริ่มต้นใช้งานระบบใหม่ได้ การนำระบบเข้ามาควรจะทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปที่ละน้อย ที่ดีที่สุดคือ ใช้ระบบใหม่ควบคู่ไปกับระบบเก่าไปสักระยะหนึ่ง โดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกันแล้วเปรียบเทียบผลลัพธ์ว่าตรงกันหรือไม่ ถ้าเรียบร้อยก็เอาระบบเก่าออกได้ แล้วใช้ระบบใหม่ต่อไป

๗) บำรุงรักษา (Maintenance) การบำรุงรักษาได้แก่ การแก้ไขโปรแกรมหลังจากการใช้งานแล้ว สาเหตุที่ต้องแก้ไขโปรแกรมหลังจากใช้งานแล้ว ส่วนใหญ่มี ๒ ข้อ (๑) มีปัญหาในโปรแกรม (Bug) และ (๒) การดำเนินงานในองค์กรหรือธุรกิจเปลี่ยนไป

จากสถิติ ของระบบที่พัฒนาแล้วทั้งหมดประมาณ ๔๐% ของค่าใช้จ่ายในการแก้ไขโปรแกรม เนื่องจากมี “Bug” ดังนั้นนักวิเคราะห์ระบบควรให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาซึ่งปกติจะคิดว่าไม่มีความสำคัญมากนักเมื่อธุรกิจขยายตัวมากขึ้นความต้องการของระบบอาจจะเพิ่มมากขึ้น เช่น ต้องการรายงานเพิ่มขึ้น ระบบที่ดีควรจะแก้ไขเพิ่มเติมสิ่งที่ต้องการได้การบำรุงรักษาระบบควรอยู่ภายใต้การดูแลของนักวิเคราะห์ระบบ เมื่อผู้บริหารต้องการแก้ไขส่วนใดนักวิเคราะห์ระบบต้องเตรียมแผนภาพต่าง ๆ และศึกษาผลกระทบต่อระบบ และให้ผู้บริหารตัดสินใจต่อไปว่าควรจะแก้ไขหรือไม่^๔

^๔ ปัทมา มโนมัย, การพัฒนาระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://planning.anamai.moph.go.th/th/cms-of-๑๓๓๓/download?id=๕๒๙๔๔&mid=๑๐๙๑๐&mkey=m_document&lang=th&did=๑๖๒๖๖ [๑ เมษายน ๒๕๖๗].

อาจกล่าวได้ว่าระบบสารสนเทศเป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบันทึกและประมวลข้อมูลที่เกิดจากรูกระบบหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์กร เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที คือ ระบบที่ให้สารสนเทศที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวพันกับองค์กรทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่างถูกต้อง

๒.๒.๕ แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could

สำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์นั้น คณะผู้วิจัยจะสร้างระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เรียน ผู้สอน ไม่ว่าอยู่ที่ไหน เมื่อไหร่ ก็สามารถใช้ระบบการเรียนการสอนได้ตลอดเวลา มีระบบรายงานต่าง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น ดังนี้

Feature หลักของระบบ

สำหรับผู้เรียนจะสามารถใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ดังนี้

- ๑) ลงทะเบียนเรียน Online
- ๒) เลือกวิชาที่สนใจเรียน
- ๓) เริ่มเรียน Online เต็มรูปแบบ

สำหรับผู้สอน สามารถใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ดังนี้

- ๑) ลงทะเบียนผู้สอน Online
- ๒) กำหนดรายวิชาที่สอน
- ๓) สร้างรายวิชาที่สอน
- ๔) เริ่มสอน Online เต็มรูปแบบ

สำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ สามารถใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ดังนี้

- ๑) ระบบข้อมูลส่วนตัวผู้ได้จากระบบหลัก
- ๒) สามารถสร้างคอร์สเรียนได้
- ๓) บริหารจัดการคอร์สเรียนได้ทั้งอาจารย์และผู้เรียน
- ๔) ระบบเตือน ข้อความ และอีเมลทั้งผู้สอนและผู้เรียน
- ๕) ระบบทำข้อสอบ
- ๖) ระบบให้งานหรือการบ้าน
- ๗) ระบบใบประกาศนียบัตรอัตโนมัติ ถ้าผู้เรียนคะแนนผ่านตามข้อกำหนด
- ๘) ระบบรายงานจำนวนนักเรียน อาจารย์ วิชาที่เปิดสอน

แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud เป็นส่วนที่สร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติมจากระบบโดยมี Function การใช้งานเต็มรูปแบบเหมือนระบบ Course on Cloud เมื่อผู้เรียน login เข้าระบบสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการทั้งรูปแบบเรียน on demand ที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้า ผู้สอนสามารถนำเอกสารวางไว้ให้ผู้เรียนดาวน์โหลดเก็บไว้ศึกษา หรือเรียนผ่านวิดีโอที่เตรียมไว้ล่วงหน้า แบ่งเป็นหมวดหมู่หรือบทต่าง ๆ หลังเรียนเสร็จแต่ละบท ผู้สอนสามารถออกแบบการทดสอบได้หลายรูปแบบ เพื่อจะผ่านไปเรียนในบทต่อไปกำหนด หรือสามารถสอนสดผ่านระบบออนไลน์ได้เช่นกัน หลังเรียนจบระบบจะคำนวณผลการเรียนออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ว่าผ่านตามข้อกำหนดของผู้สอนหรือไม่ ถ้าผ่านตามข้อกำหนดสามารถดาวน์โหลดใบประกาศนียบัตรที่ผู้สอนได้เตรียมไว้ ระบบมีสรุปรายงานต่าง ๆ เช่น วิชาที่เปิดสอน มีผู้สนใจเรียนวิชาไหนบ้างกี่คน มีนักศึกษาเท่าไร เรียนจบเท่าไร เป็นต้น

๒.๓ แนวคิดการบริหารการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑^{๑๐} ระบุไว้ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

๒.๓.๑ แนวคิดการจัดทำสาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (Local-related Content) หมายถึง รายละเอียดของข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพอิสระ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควรได้รับการถ่ายทอดพัฒนา ในชุมชนและสังคมนั้น ๆ ที่สถานศึกษากำหนด การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นของตนเอง โดยมีหลักในการพัฒนาที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดปัญญา หรือเกิดการเรียนรู้ดังนี้

๑) การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้สภาพปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และการปรับปรุงอย่างลึกซึ้ง คือ ให้รู้และเข้าใจอย่างกระจ่างว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองได้

๒) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริง มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการปฏิบัติจริง จนเกิดความชำนาญและสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์

^{๑๐} สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ : แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๔).

๓) การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้เพื่อเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมด้วยการมีความเชื่อ และตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนต้องร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

๔) การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพ เป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่อากงาม ปรับปรุงบุคลิกภาพอย่างมั่นใจ เน้นการมีเหตุผลและมีวิสัยทัศน์

แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ มีดังนี้

วิธีที่ ๑ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่นไปสอดแทรกไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานในลักษณะบูรณาการ ใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

วิธีที่ ๒ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่น ไปจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องสำคัญ หรือจัดทำหน่วยการเรียนรู้พร้อมกับจัดให้มีโครงการและ/หรือโครงการร่วมด้วย โดยจัดเข้าไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งจะต้องพิจารณาสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและชุมชนในระดับมาก จึงพิจารณานำมาจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ในส่วนของสาระการเรียนรู้พื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะที่ลึกซึ้งจนเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน หรือให้เรียนรู้ในลักษณะโครงการ หรือให้ผู้เรียนทั้งสาระการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยการเรียนรู้และโครงการหรือโครงการร่วมกัน

วิธีที่ ๓ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่นไปจัดไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในรูปแบบของชุมนุมหรือชมรม กลุ่มสนใจ ค่าย โครงการและโครงการ เป็นการนำสิ่งที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับชุดกิจกรรมจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ที่ต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง และสามารถเรียนรู้ได้ลึกซึ้ง และสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่ความเป็นเลิศได้

วิธีที่ ๔ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่นไปจัดทำเป็นวิชาเพิ่มเติม โดยจัดไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ทั้งนี้วิชาเพิ่มเติมที่จัดไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานต้องเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กทุกคนที่ต้องเรียนรู้ เพราะมีความสำคัญและสัมพันธ์อย่างยิ่งกับชีวิตและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

วิธีที่ ๕ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่นไปจัดทำเป็นวิชาเพิ่มเติมโดยจัดไว้ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิธีนี้มีกเน้นการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อตอบสนองต่อความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

วิธีที่ ๖ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หรือชุมชน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของท้องถิ่นไปจัดทำ

เป็นสื่อ สิ่งพิมพ์ และสื่อประกอบการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน บทเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น คลังภูมิปัญญาท้องถิ่น วัสดุทัศนียภาพ บทเรียนบทเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ และ CD เป็นต้น

การได้มาซึ่งสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และท้องถิ่นทั้ง ๘ กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพปัญหา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก ๔ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การสำรวจสภาพปัญหาของชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูล ความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยสำรวจข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิเช่น ข้อมูลจากการวางแผนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ข้อมูลจาก จปฐ. ข้อมูลจาก กชช.๒ค และจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รวบรวมไว้แล้ว และสำรวจข้อมูลปฐมภูมิที่ผู้สำรวจไปรวบรวมข้อมูลจากชุมชน เป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งเป็นข้อมูลที่แท้จริง และเป็นปัจจุบันของผู้เรียนและชุมชน

ขั้นที่ ๒ การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนและความต้องการของผู้เรียน เมื่อทำการสำรวจชุมชนเสร็จแล้ว ข้อมูลที่ได้จะมีสภาพปัญหาของชุมชนที่หลากหลาย มีทั้งปัญหาที่เป็นระดับความต้องการ (What) และปัญหาความจำเป็น (Need) ดังนั้น จะต้องนำปัญหานั้นมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการนำไปใช้งาน

ขั้นที่ ๓ เขียนผังหลักสูตร กรอบความคิดหัวข้อของหลักสูตร ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง หรือหัวข้อเนื้อหาหลัก และหัวข้อย่อยที่ได้จากความต้องการ (เป็นผลจากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จากการสำรวจมาจกชุมชน) ให้นำหัวข้อความต้องการมาจัดทำผังหลักสูตรท้องถิ่น โดยโครงสร้างของผังหลักสูตร ประกอบด้วย

หัวข้อหลัก (Theme) หรือหัวข้อเนื้อหาหลักเป็นหัวข้อที่บอกถึงชื่อเรื่องใหญ่ ได้จากกลุ่มความต้องการ (ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา) ซึ่งจะคลุมความต้องการย่อย ๆ ในขอบข่ายเรื่องเดียวกัน

หัวข้อย่อย (Title) เป็นหัวข้อเรื่องที่ตั้งจากความต้องการย่อยที่อยู่ในกลุ่มความต้องการใหญ่ ซึ่งอาจมีหลายเรื่อง ในการพิจารณาหัวข้อย่อย ให้พิจารณาความต้องการย่อยที่วิเคราะห์แล้วก่อน ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องกลุ่มเดียวกัน โดยรวมเป็นหัวข้อเดียวกัน การสร้างกรอบหัวข้อเรื่องย่อยจะต้องจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้นตามลำดับ หรือจัดลำดับจากความเร่งด่วน ไปสู่เนื้อหาที่เร่งด่วนน้อยกว่าการสร้างกรอบหัวข้อเรื่องย่อยสามารถสร้างเพิ่มเติมได้ ดังนั้น ในแต่ละหัวข้อหลักควรมีกรอบวางไว้ด้วยเมื่อพบปัญหาใหม่ในเรื่องเดียวกันก็สามารถมาใส่กรอบเพิ่มเติมได้

ขั้นที่ ๔ เขียนหลักสูตร ควรมีองค์ประกอบ ๔ ประการด้วยกัน คือ ๑) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา ๒) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา ๓) กระบวนการเรียนการสอน และ ๔) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จะสร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

๒.๓.๒ แนวคิดการบริหารจัดการศึกษา

รูปแบบการบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า มีดังนี้

๑) การบริหารแบบมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองในด้านการตัดสินใจ การแสดงออก เทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจันทรานิ สงวนนาม (๒๕๕๓) ได้นิยามไว้ว่าเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือในการพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กร ควรประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ (๑) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (๒) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย และ (๓) การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

๒) การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) เป็นแนวคิดทางการบริหารที่นิยมใช้ในการบริหารสมัยปัจจุบัน จะมีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานที่จะต้องดำเนินงานด้วยความร่วมมือและเต็มใจของผู้บริหารงานทุกระดับในองค์กร ในการที่จะร่วมมือกันบริหารงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีกลไกการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้บริหารและผู้ร่วมงานจะต้องเข้าใจวิธีการปฏิบัติ และมาตรฐานของงานอย่างแท้จริง ดังนี้ (๑) เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรชัดเจนขึ้น (๒) เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในองค์กร (๓) เพื่อช่วยให้การกำหนดมาตรฐานของการประเมินผลการปฏิบัติงาน (๔) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงาน ด้วยการวัดจากผลการปฏิบัติงานที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่สมาชิกขององค์กรร่วมกันจัดตั้งขึ้น ในส่วนของกระบวนการของการบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์แบ่งได้เป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ Goal Proposed หมายถึง การที่ผู้ร่วมงานร่วมกันกำหนดเป้าหมายในอนาคตและกำหนดวิธีการวัดผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ ๒ Mutually Negotiated ขั้นตอนร่วมกันพัฒนาเป้าหมายให้สอดคล้องกันโดยเป้าหมายที่กำหนดจะต้องเฉพาะเจาะจง (Specific) วัตถุประสงค์จะต้องสามารถวัดผลได้ (Measurable) โดยผู้ปฏิบัติจะต้องตกลงใจร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์เหล่านั้นจะได้หลอมรวมเป้าหมายของงาน (Performance Goals) และเป้าหมายทางด้านอาชีพของแต่ละบุคคล (Personal Career Goals)

ขั้นตอนที่ ๓ Performance เป็นขั้นตอนของการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ ๔ Feedback of Results เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารแจ้งข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ผู้ร่วมงานรับทราบ และให้รางวัลผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ ๕ Basis for New Goals เป็นขั้นตอนของการทบทวนถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังผลการปฏิบัติงาน (The Outcome of the Performance)

๓) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) กระทรวงศึกษาธิการได้นำแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ถือเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นเครื่องมือที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด สำหรับรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบคือ

๓.๑) รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM) รูปแบบนี้ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการต่าง ๆ ได้จากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา

๓.๒) รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุดย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในการคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

๓.๓) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control SBM) แนวคิดสำคัญ คือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในการคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ ๔) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community Control SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็ก เนื่องจากคนทั้งสองกลุ่มใกล้ชิดนักเรียน รับรู้ปัญหาและความต้องการ สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการโรงเรียนจะมีเท่า ๆ กัน แต่มากกว่าตัวแทนกลุ่มอื่น

ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการบริหารจัดการศึกษานั้น ต้องให้ประชาชนชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกัน สนับสนุนในทุกด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๑๑} ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

^{๑๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๖๐).

๑) การมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

๒) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน เป็นยุทธศาสตร์จำเป็นอย่างยิ่งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึงหลัก ๑๐ ประการดังนี้ (๑) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน (๒) ฝึกให้เป็นคนใจกว้างและมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (๓) ตระหนักในสิ่งที่จำเป็นและขาดแคลนไม่วางเฉย ทุกอย่างทำได้หากตั้งใจทำ (๔) ต้องหมั่นสร้างและปรุ้งแต่งตนเองให้เป็นบุคคลที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของชุมชนและเพื่อนร่วมงาน (๕) อ่อนน้อมถ่อมตน วางตัวเรียบง่าย อยู่กับชุมชน และเพื่อนร่วมงานได้ทุกเวลา (๖) หลีกเลี้ยงการโต้แย้งที่ไร้เหตุผล พัฒนาทักษะการประนีประนอม (๗) ให้การต้อนรับชุมชนด้วยบรรยากาศมิตรภาพ (๘) พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนให้ลึกซึ้ง (๙) หมั่นแสวงหาแหล่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ จากหน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน โดยใช้โครงการที่มี ประสิทธิภาพ และ (๑๐) สร้างและพัฒนาค่านิยมการสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

๓) บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา มีดังนี้ (๑) การมีส่วนร่วมในการจัดการ และส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บ้านและสถานศึกษา (๒) การกำหนดนโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา (๓) การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา (๔) การเป็นผู้สนับสนุน ทรัพยากรและบุคคลในการจัดการศึกษา (๕) การตรวจสอบการจัดการศึกษา

๔) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ควรดำเนินการดังนี้ (๑) สำรวจความต้องการ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (๒) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา (๓) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ (๔) กิจกรรมการปฏิบัติ คือ แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (๕) การประเมินผลคือการประเมินแนวทางปฏิบัติ และ (๖) การสรุปผลการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

๒.๒.๓ หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของการบริหารโรงเรียน เป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนรู้รอบด้านของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาไปพร้อมกับนักเรียน บนพื้นฐานการให้คุณค่าด้านจิตใจและการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ประกอบด้วยหลักสังคหัตถ์ ๔ คือ ทาน (Generosity) ปิยวาจา (Kindly Speech) อุตถจริยา (Useful Conduct) และสมานัตตตา (Equality/Impartiality) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) โดยผสานรากฐานการเรียนรู้แบบไทยเข้ากับศาสตร์สากล เกิดเป็นองค์ความรู้ที่มีการพัฒนามาจากภายในจิตใจ ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ (Identity) ที่ชัดเจนของความเป็นคนไทย มีรากแก้ว (Root) ที่แข็งแรงและสมบูรณ์ในด้านภาษาและวัฒนธรรม เพื่อเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาชาติไทยให้มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภายใต้ภูมิทัศน์ใหม่ของโลก สอดรับกับ Roadmap ในการขับเคลื่อนการศึกษา เพื่อเตรียมคนไทย ๔.๐ เข้าสู่โลกที่หนึ่ง^{๑๒}

^{๑๒} ทรงพล บุญประเสริฐ, “หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของการบริหารโรงเรียน”, วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑-๑๑.

สังคหวัตถุ ๔ (ธรรมในการประสานหมู่คณะไว้ด้วยความสามัคคี)^{๑๓} หลักคุณธรรมเชิงพุทธ เรื่องสังคหวัตถุ ๔ มีการดำเนินเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากปรีชา คือ การเรียนรู้ว่าธรรมในแต่ละข้อมี คุณลักษณะ (Characteristic) และกรอบแนวความคิด (Framework) อย่างไร จากนั้นนำเข้าสู่ ขั้นตอนของการดำเนินการปฏิบัติ (Implementation) โดยการนำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวมาลง มือกระทำ (Practice) จนเกิดผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ทั้งในด้านรูปธรรม และด้านจิตใจ ซึ่ง ผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตใจนี้เป็นปฏิเวธ คือ เกิดปัญญา (Wisdom) รู้แจ้งในผลของการปฏิบัติเป็น ประสพการณ์ส่วนตนที่ปราศจากความเคลือบแคลงสงสัย

๑. ทาน (Generosity)

- ลักษณะ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- การปฏิบัติ สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน สร้างความรักด้วยการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงการให้ความรู้และคำแนะนำสั่งสอน รวมถึงการให้อภัย
- ผลสัมฤทธิ์ ๑) ด้านรูปธรรม เกิดความรัก และความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะ บุคคลผู้รับ ย่อมรักในบุคคลผู้ให้ ๒) ด้านจิตใจ ลดทอนความโลภ เพราะการให้เป็นการทำลายความ ตระหนี่ถี่เหนียวโดยตรงสำหรับการให้อภัยนั้น เป็นทานที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุก็จริง แต่ต้องใช้กำลังใจที่ สูงขึ้น เนื่องจากอภัยทานทำให้ความโกรธเบาบางลงและสลายตัวไปในที่สุด

๒. ปิยวาจา (Kindly Speech)

- ลักษณะ การมีวาจาเป็นที่รัก
- การปฏิบัติ พูดให้ผู้รับฟังมีความสุข ด้วยคำสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน ด้วยความ จริงใจ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้องไม่ปะปนกัน ตลอดถึงการพูดให้กำลังใจ และชี้แจงเหตุผลอันก่อให้เกิด ประโยชน์
- ผลสัมฤทธิ์ ๑) ด้านรูปธรรม เกิดความรักความนับถือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความ สามัคคี รู้จักยั้งคิดก่อนพูดและรู้จักเรียบเรียงภาษาที่จะใช้พูด ๒) ด้านจิตใจ มีความสุขจากการได้ทำ ให้ผู้อื่นมีความสุข และจากการได้รับความรักตอบจากการกระทำของเรา

๓. อุตถจริยา (Useful Conduct)

- ลักษณะ การประพฤติประโยชน์
- การปฏิบัติ ทำงานในหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ขวนขวายช่วยเหลือการทำงานของหมู่ คณะ และช่วยงานที่เป็นสาธารณะประโยชน์ตลอดถึงการช่วยแก้ไขหรือช่วยส่งเสริมเพื่อนในด้าน จริยธรรม
- ผลสัมฤทธิ์ ๑) ด้านรูปธรรม ทำให้เป็นผู้มีคุณค่าในตนเอง มีคุณค่าในหมู่คณะ และ มีคุณค่าต่อสังคมภายนอก ๒) ด้านจิตใจ ลดทอนความเห็นแก่ตัว มีความสุขจากการเป็นผู้สละเวลา ส่วนตนช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

๔. สมานัตตตา (Equality/ Impartiality)

- ลักษณะ การไม่ถือตัวไม่ถือตน

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗, อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒, อ.นวก. (ไทย) ๒๓/๒๐๙/๓๗๗

- การปฏิบัติ วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่เป็นอยู่ในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยกันแก้ปัญหา โดยไม่เห็นเราดีกว่าเขาเราเสมอเขา หรือเราเลวกว่าเขา

- ผลสัมฤทธิ์ ๑) ด้านรูปธรรม ประสานสัมพันธ์ในหมู่คณะ โดยต่างให้ความเคารพ นับถือซึ่งกันและกันตามควรแก่ฐานะ ๒) ด้านจิตใจ ลดทอนอัตตา (Ego) คือความถือตัวถือตนของผู้ปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป สังคหัตถ์ ๔ ประการ เป็นธรรมอันเป็นข้อประพจน์ (Moral Philosophy) เมื่อนำมาเป็นนวัตกรรมการช่วยเอื้อประโยชน์ในการบริหารโรงเรียนทุกมิติ ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. ทำให้เกิดสัมมาคารวะอันเป็นสมบัติผู้ดีของไทย มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ

๒. ทำให้รู้จักการใช้คำไทยที่ถูกต้องในการพูด มีความนุ่มนวลสละสลวยจากการได้ปฏิบัติอยู่ทุกวัน

๓. ทำให้รู้จักการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

๔. ทำให้ทุกคนในโรงเรียนมีวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง และหมู่คณะ

๕. เป็นเครื่องประสานการบริหารทั้งสี่ด้านของโรงเรียนคือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี

๖. ทำให้เกิดจริยธรรมองค์กร ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและแนวทางปฏิบัติทั้งภายในโรงเรียน และการอยู่ร่วมในสังคม

๗. เมื่อบุคลากรส่วนรวมลงมือปฏิบัติจนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางด้านจิตใจแล้ว ย่อมทำให้บรรยากาศของโรงเรียนมีความอบอุ่นและมีกลิ่นแห่งความสุขแผ่ไปทั่ว ซึ่งผู้ที่เข้ามาภายในโรงเรียนสามารถสัมผัสได้

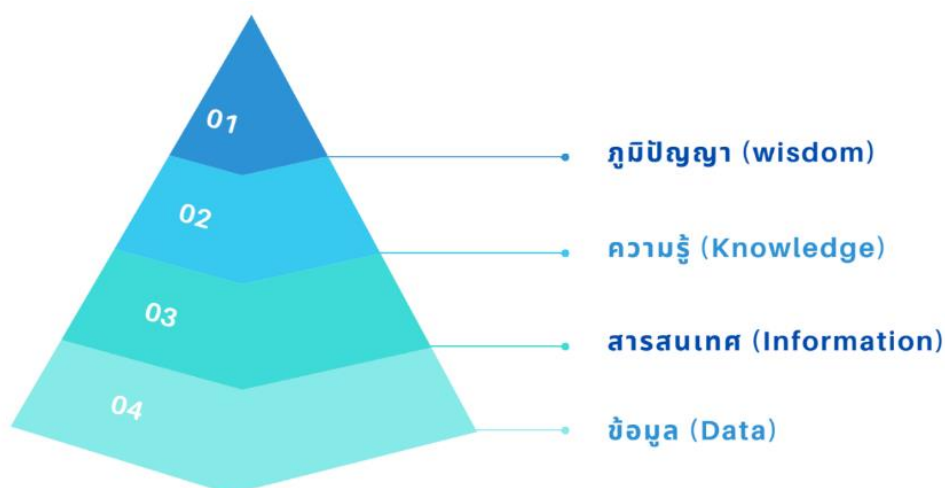
๘. ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสุข และมีการบริหารแบบยั่งยืน

๒.๔ แนวคิดการจัดการความรู้ชุมชน

การมองว่าความรู้เป็นสินทรัพย์ก็เพราะว่า ในองค์กรต่าง ๆ มีแหล่งความรู้ที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น แต่เกิดจากประสบการณ์ของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงมานานนับหลายสิบปีทั้งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จและประสบการณ์ที่เกิดจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่สามารถก้าวข้ามผ่านมาได้ ดังนั้น องค์กรคงต้องคิดว่าจะทำอย่างไรที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ให้กับบุคลากรภายในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง “การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)” ได้เข้ามามีบทบาทกับสังคมเป็นอย่างมาก

๒.๔.๑ แนวคิดความรู้

Hideo Yamazaki^{๑๔} ได้ให้นิยามของคำว่า “ความรู้” คือ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุป และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา ความรู้ (Knowledge) เป็นกรอบการผสมผสานระหว่างความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ ความสามารถ ค่านิยม กับเนื้อหาของข้อเท็จจริงที่มีการจัดกระทำให้มีความหมายเชิงเนื้อหาสำหรับบุคคล ในกระบวนการที่จะสามารถระบุได้อย่างชัดเจนกว่าจะเป็น “ความรู้” ได้นั้นจะต้องมีกระบวนการเริ่มต้นจากการเป็นในลักษณะเป็นขั้นตอน โดยไฮโด โอ ยามาซากิ (Hideo Yamazaki) ได้นิยามความรู้ในรูปแบบของพีระมิดแห่งความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้มี ๔ ประเภท และมีพัฒนาการตามลำดับเป็น ๔ ชั้นจากต่ำไปสูง ดังนี้

ภาพที่ ๒.๒ รูปแบบของพีระมิดแห่งความรู้

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มของสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านการประเมินผล อาจอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ และท้ายที่สุดก็คือ เป็นวัตถุดิบของสารสนเทศ

สารสนเทศ (Information) ได้แก่ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการประมวลผลแล้วโดยวิธีการต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์เป็นผลลัพธ์ เป็นสิ่งซึ่งสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะได้

ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นตอนการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศในเชิงผลิตและประยุกต์

ปัญญา (Wisdom) เป็นการรู้จักแยกแยะการใช้ประโยชน์จากความรู้

^{๑๔} Yamazaki, H., *Measurement Analysis Knowledge Management*, (Tokyo : The Yama Group, 1999).

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การแบ่งประเภทของความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

๑) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นระบบและเป็นทางการ มักจะพบได้จากการสะสมในรูปเอกสาร หรือแฟ้มเก็บเอกสารต่าง ๆ รายงานผลการวิจัย วัสดุและกรรมวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ

๒) ความรู้ที่ซ่อนเร้น (Tacit knowledge) เป็นความรู้ที่ไม่สามารถทำให้ชัดแจ้งได้ เช่น ความรู้ที่สั่งสมอยู่ในการทำงาน

๓) ความรู้ที่ฝังอยู่ในบุคคลหรือองค์กร (Implicit knowledge) เป็นความรู้ที่ทำให้ชัดแจ้งได้ แต่ไม่มีการทำเป็นความรู้ที่ถูกทำให้ปรากฏได้โดยการถูกอ้างอิงจากพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานในองค์กรของบุคคลในองค์กรที่สามารถสังเกตได้

ขณะที่นักจิตวิทยาทางด้านสติปัญญา จะแบ่งประเภทความรู้ไว้ ๒ ประการ คือ

๑) ความรู้เชิงอธิบาย (Declarative knowledge) ส่วนมากประกอบด้วยความรู้ที่มีความชัดแจ้ง เป็นความรู้ที่ประกอบด้วยการอธิบายถึงข้อเท็จจริงถึงสิ่งต่าง ๆ หรือการอธิบายถึงวิธีการและกระบวนการต่าง ๆ เป็นต้น

๒) ความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural knowledge) เป็นความรู้ที่มีความประจักษ์ชัดในตัวของมันเองในการทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น การสะท้อนความคิด ทักษะฝีมือ ทักษะการคิดและทักษะด้านสติปัญญา^{๑๕}

ขณะที่นักวิชาการไทย^{๑๖} ได้จำแนกความรู้ออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นสิ่งที่เห็นได้ไม่ชัด เป็นความรู้ที่มาจากการปฏิบัติบ้างก็จัดว่าเป็น “เคล็ดวิชา” หรือภูมิปัญญาเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ อธิบายออกมาได้ยาก แต่สามารถพัฒนาและแบ่งปันได้

๒) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นเหตุเป็นผลอยู่ในตำรา เช่น พวกหลักวิชาหรือทฤษฎีทั้งหลายอันได้มาจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ผ่านกระบวนการพิสูจน์วิจัย สามารถถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร

เมื่อพิจารณาสัดส่วนความรู้ทั้ง ๒ ประเภท พบว่าอัตราความรู้ที่ฝังอยู่ในคนมากกว่าความรู้ความชัดแจ้งถึง ๘๐:๒๐ เปรียบเสมือนปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำแข็งที่เปรียบความรู้ชัดแจ้งเป็นน้ำแข็งส่วนที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาเพียง ๒๐ % แต่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคนเป็นน้ำแข็งส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำถึง ๘๐ % กล่าวได้ว่า มีการจัดแบ่งประเภทความรู้แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับมิติของการจัดแบ่งแต่โดยสรุปสามารถจัดแบ่งลักษณะของความรู้ได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

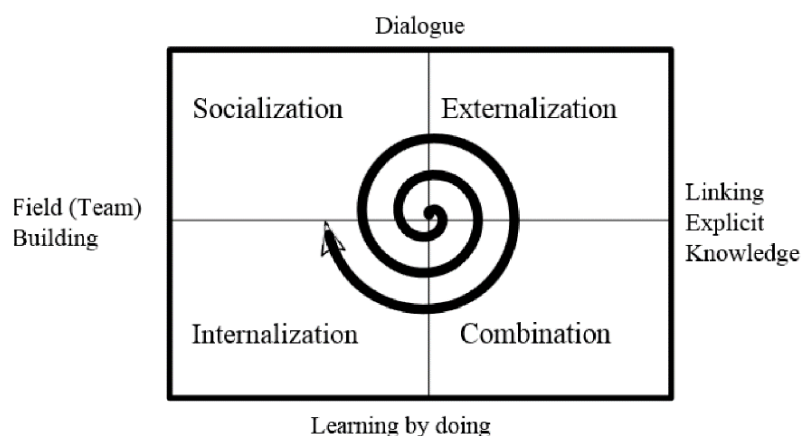
^{๑๕} Nickols, F. W., *The Knowledge Management Yearbook 2000-2001 ed.*, (U.S.A. : Butterworth Heinemann, 2000).

^{๑๖} สมศักดิ์ คงเที่ยง, “สมรรถนะในการปฏิบัติงานสายบริหาร”, *วารสารวิทยจารย์*, ปีที่ ๑๐๖ ฉบับที่ ๑๒ (ตุลาคม ๒๕๕๐) : ๔๖.

๑) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเป็นหลักทั่วไป ไม่ขึ้นอยู่กับบริบทใดโดยเฉพาะ สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสารและรายงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นความรู้ที่ไม่ค่อยสำคัญต่อความได้เปรียบในการแข่งขันเพราะใคร ๆ ก็เข้าถึงได้

๒) ความรู้ที่ฝังในตัวคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล อาจอยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ในสมอง (เหตุผล) อยู่ในมือและส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย (ทักษะ) เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทใดบริบทหนึ่งโดยเฉพาะ สื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปของตัวเลข สูตร หรือลายลักษณ์อักษรได้ยาก พัฒนาและแบ่งปันกันได้ เป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

กล่าวได้ว่า การจัดการความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านมีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกันในหลาย ๆ ส่วน ได้แก่ ข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา เป็นองค์ประกอบหลักในทุกแนวความคิด ซึ่งหากขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปย่อมไม่ส่งผลให้เกิดเป็นความรู้อย่างแท้จริง ซึ่งมีเป้าหมายคือ การนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวสรุปได้ว่า ลำดับขั้นของความรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ความรู้ใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลดิบ ตัวเลข แผนที่ ก็ตามที่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ ประมวลผล สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลทุกชนิด ทุกประเภทที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลอย่างสมบูรณ์แล้ว ก่อนนำมาไปใช้ประโยชน์ในทางใด ๆ ความรู้จึงหมายถึง สารสนเทศที่มีคุณภาพ มีคุณค่าที่ได้ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดีจากผู้เชี่ยวชาญ หรือวิธีใด ๆ มาอย่างเหมาะสมเป็นที่สุดแล้ว สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างดีเยี่ยม และปัญญา หมายถึง การที่เราได้นำความรู้ที่ได้ ไม่ว่าจะจากความรู้ภายนอกความรู้ภายในมาประมวลแล้วใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเกิดคุณค่ามีทั้งประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือความรู้ขององค์กร อันจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและนำไปสู่การพัฒนาขององค์กร ความรู้ ๒ ประเภท ทั้งความรู้ที่เป็น Tacit Knowledge กับ Explicit Knowledge สามารถถ่ายทอดหากันได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า วงจรความรู้ (Knowledge Spiral) หรือ SECI Model

ภาพที่ ๒.๓ ลักษณะเกลียวความรู้ (Knowledge Spiral) หรือ SECI Model

การปรับเปลี่ยนและการสร้างความรู้ทั้งสองประเภทนี้ (ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ที่ฝังในตัวคน (Tacit Knowledge) เกิดขึ้นได้ ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑) Socialization (S) การแบ่งปันและสร้าง Tacit Knowledge จาก Tacit Knowledge ของผู้ที่สื่อสารระหว่างกันโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง เช่น หัวหน้างานสอนงานให้ลูกน้อง ด้วยการพูดคุย ทำให้ดู อาจให้ลูกน้องลองทำด้วย ลูกน้องก็ได้รับความรู้จากหัวหน้างาน บางทีความรู้ใหม่ก็เกิดขึ้นจากการสอนงานนี้ด้วย

๒) Externalization (E) การแปลง Tacit Knowledge ให้กลายเป็น Explicit Knowledge เช่น ลูกน้องเมื่อเรียนรู้วิธีทำงานจากหัวหน้าแล้ว จดบันทึกความรู้หรือเขียนเป็นรายงานความรู้ คนอื่น ๆ ก็สามารถใช้เป็นแหล่งความรู้ต่อไป

๓) Combination (C) การสร้าง Explicit Knowledge จาก Explicit Knowledge ด้วยการรวบรวมความรู้ประเภท Explicit Knowledge จากแหล่งต่าง ๆ มาสร้างเป็น Explicit Knowledge ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน เช่น หัวหน้างานทำการรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งนอกและในองค์กรรวมทั้งความรู้ที่มีอยู่เดิมมาสรุปเป็นความรู้ใหม่และเผยแพร่ หรือทำการเรียบเรียงความรู้จากภาษาต่างประเทศ

๔) Internalization (I) การแปลง Explicit Knowledge มาเป็น Tacit Knowledge โดยการนำความรู้เชิงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความรู้เพิ่ม เช่น หัวหน้างานค้นคว้าศึกษาวิธีทำงานจากเอกสารต่าง ๆ นำมาปรับใช้กับงานของตนเองจนเกิดทักษะและความชำนาญในเรื่องนั้น เกิดเป็น Tacit Knowledge ของตน ซึ่งสามารถจะบันทึกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร (Externalization) หรือแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ (Socialization) ต่อไป

เมื่อดำเนินการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้ ๒ ประเภทนี้ไปจนครบรอบ Socialization-Externalization - Combination - Internalization ความรู้จะสูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง ๔ กระบวนการนี้สามารถเกิดต่อไปได้เรื่อย ๆ ทำให้ความรู้ในองค์กรสูงขึ้นอย่างไม่สิ้นสุด มีลักษณะเป็นเกลียวความรู้ (Knowledge Spiral) นิยมเรียกว่า SECI model ขณะที่กระบวนการสร้างความรู้ จะเกิดได้ดังนี้

๑) Socialization คือ การแบ่งปันและการสร้างความรู้ จากความรู้ที่ฝังอยู่ในคนไปสู่คน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงของผู้สื่อสารระหว่างกัน เช่น นาย ก. สอนงานเรื่องการร่างหนังสือราชการให้นาย ข. และนาย ค. ซึ่งเป็นข้าราชการมาบรรจุใหม่ที่หน่วยงานแห่งหนึ่ง

๒) Externalization คือ การสร้างและแบ่งปันความรู้จากการแปลงความรู้ที่ฝังอยู่ในคน เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง โดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นาย ข. และนาย ค. ต่างก็นำความรู้และประสบการณ์จากการร่างหนังสือราชการที่เรียนรู้มาจากนาย ก. (ตามข้อ ๑) มาเขียนเป็นคู่มือการทำงานของตนเอง

๓) Combination คือ การแบ่งปันและการสร้างความรู้ จากความรู้ที่ชัดแจ้ง โดยรวบรวมความรู้ที่ชัดแจ้งที่เรียนรู้มาสร้างเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งประเภทใหม่ ๆ เช่น เมื่อนาย ง. ซึ่งเป็นข้าราชการบรรจุใหม่และเดินทางมาปฏิบัติราชการภายหลัง ได้ศึกษาระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การร่างหนังสือราชการ และอ่านคู่มือการทำงานเกี่ยวกับการร่างหนังสือราชการที่ นาย ข. และนาย ค. ได้เขียนไว้ (ตามข้อ ๒) มาสรุปเป็นแนวทางในการร่างหนังสือราชการในภาพรวม ซึ่งรวมถึงรูปแบบ

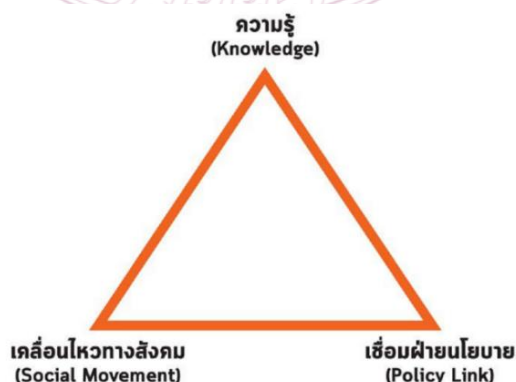
ขั้นตอนในการเสนอหนังสือราชการของหน่วยงาน และนำสรุปแนวทางดังกล่าวมาจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และสำเนาลงในเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อให้คนอื่นได้ศึกษาเรียนรู้

๔) Internalization คือ การแบ่งปันและสร้างความรู้ จากความรู้ที่ชัดเจน ไปสู่ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน โดยมักจะเกิดจากการนำความรู้ที่เรียนรู้มาไปปฏิบัติจริง เช่น เมื่อมีข้าราชการใหม่มาบรรจุหรือโอนมาทำงานที่หน่วยงานดังกล่าวอีก ก็สามารถศึกษาลักษณะ รูปแบบ และสำนวนการร่างหนังสือได้จากคู่มือการปฏิบัติงานหรือเปิดดูในเว็บไซต์ของหน่วยงานดังกล่าว และนำไปทดลองไปปฏิบัติจริง โดยอาจจะมีการสอนงานเรื่องการร่างหนังสือราชการจากพี่เลี้ยงที่อยู่มาก่อน ซึ่งจะเป็นวงจรของความรู้โดยการสร้างและแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในคนไปสู่คน (Socialization) วงกลับไปข้อ ๑ นั่นเอง

๒.๔.๒ แนวคิดการจัดการความรู้ชุมชน^{๑๗}

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์กร ยังเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือความรู้ขององค์กร อันจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและนำไปสู่การพัฒนาขององค์กร ดังนั้น กระบวนการจัดการความรู้จึงถือมีความสำคัญและถือเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรต่างทั้งหลายจะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบและเหมาะสม ในส่วนของกระบวนการจัดการความรู้ ได้มีผู้เสนอแนวคิดและรูปแบบในลักษณะที่มีความแตกต่างกันอย่างมากมาย

สถานการณ์ความรู้ที่มีอยู่ในสังคมไทย พบว่า ความรู้มีอยู่มากมายในตำราและในห้องสมุด แต่กลับนำมาใช้ประโยชน์ได้น้อย เพราะตำราเหล่านั้นอาจจะไม่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเชิงรูปธรรม หรืออีกด้านหนึ่ง ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นคนเก่ง คนมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ กลับไม่มีโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลอื่น ๆ ได้ การที่มีความรู้และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ โดยการนำความรู้มาจัดระบบพร้อมที่จะถ่ายทอดนำไปใช้ประโยชน์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นเราเรียกว่า “การจัดการความรู้”

ภาพที่ ๒.๔ หลักการ “สามเหลี่ยมเชื่อมโยงเขา”

^{๑๗} สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการจัดการความรู้ของชุมชน พร้อมวีดีโอซีดี (Video CD), (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๙).

จากหลักการ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี แนะนำว่า การจะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยากต้องดำเนินการ ๓ เรื่องไปพร้อม ๆ กัน คือ การสร้างความรู้ การนำความรู้ไปเคลื่อนไหวสังคม ขณะเดียวกันเชื่อมโยงความรู้และการเคลื่อนไหวสังคมไปกับการดำเนินการทางการเมือง เพื่อเคลื่อนไหวในระบบเชิงกติกาสังคม (กฎหมาย) หรือเชิงโครงสร้าง จะเห็นว่าพลังที่ต้องใช้ทั้งอำนาจรัฐ อำนาจสังคม และอำนาจของความรู้

ประเด็นเรื่อง การสร้างความรู้ ยังสอดคล้องกับปัจจุบันของโลกที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า ยุคนี้เป็นยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy) แข่งขันกันด้วยอำนาจของความรู้ ไม่ใช่แข่งขันกันด้วยการสะสมปัจจัย (Factors Accumulation) เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ พูน หรือแรงงานเป็นปัจจัยหลัก เหมือนสมัยก่อนเพราะปัจจัยเหล่านี้อยู่ในสภาพ “ใช้แล้วหมด” แต่ความรู้เป็นปัจจัยที่ “ยิ่งใช้ยิ่งงอกงาม” การพัฒนาสังคมบนฐานความรู้จะยั่งยืนทุกสังคมจึงต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาสร้างนวัตกรรม มาใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การสร้างความรู้เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในระดับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคม

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการความรู้ของชุมชน เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นคลังแห่งความรู้และคลังแห่งปัญญาในการที่จะนำไปถ่ายทอดแก่ผู้คนในและนอกชุมชน ด้วยองค์ความรู้นี้จะกลายเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความยั่งยืน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ดังนั้น กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนจึงถือมีความสำคัญและถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ชุมชนและภาคีเครือข่ายจะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบและเหมาะสม

เป้าหมายของการจัดการความรู้ นั้น ประกอบไปด้วยการพัฒนา ๓ ด้าน ได้แก่

๑) พัฒนางาน ด้วยการจัดการความรู้ ทำให้เราสามารถนำประสบการณ์ความรู้ที่สั่งสมมาใช้ เพื่อพัฒนาการทำงานที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นได้

๒) พัฒนาคน ทั้งนี้เนื่องจากองค์ความรู้ที่สร้างนั้น สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับบุคคลทั่วไป ทั้งที่คุ้นเคยกับองค์ความรู้ นั้น ๆ หรือไม่เคยรู้จักมาเลยก็ตาม ทำให้บุคคลนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาให้เติบโตขึ้น มีความรู้รอบด้าน สามารถพัฒนาตนเอง ในการใช้ชีวิตได้

๓) พัฒนางองค์กร สิ่งนี้เห็นได้ชัดเจน ดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ว่า องค์กรทุกแห่งมีความรู้มากมายกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป การจัดการความรู้ คือ การนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาเรียบเรียงให้เป็นระเบียบเข้าใจง่ายสามารถนำกลับมาใช้ เพื่อแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น หรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้น องค์กรใดที่มีการจัดการความรู้ ก็จะสามารถปฏิบัติการกิจ ได้โดยง่าย ไม่จำเป็นต้องมาวางแผนซ้ำเดิมอีกครั้งการทำงานก็จะเกิดผลลัพธ์ที่ดี

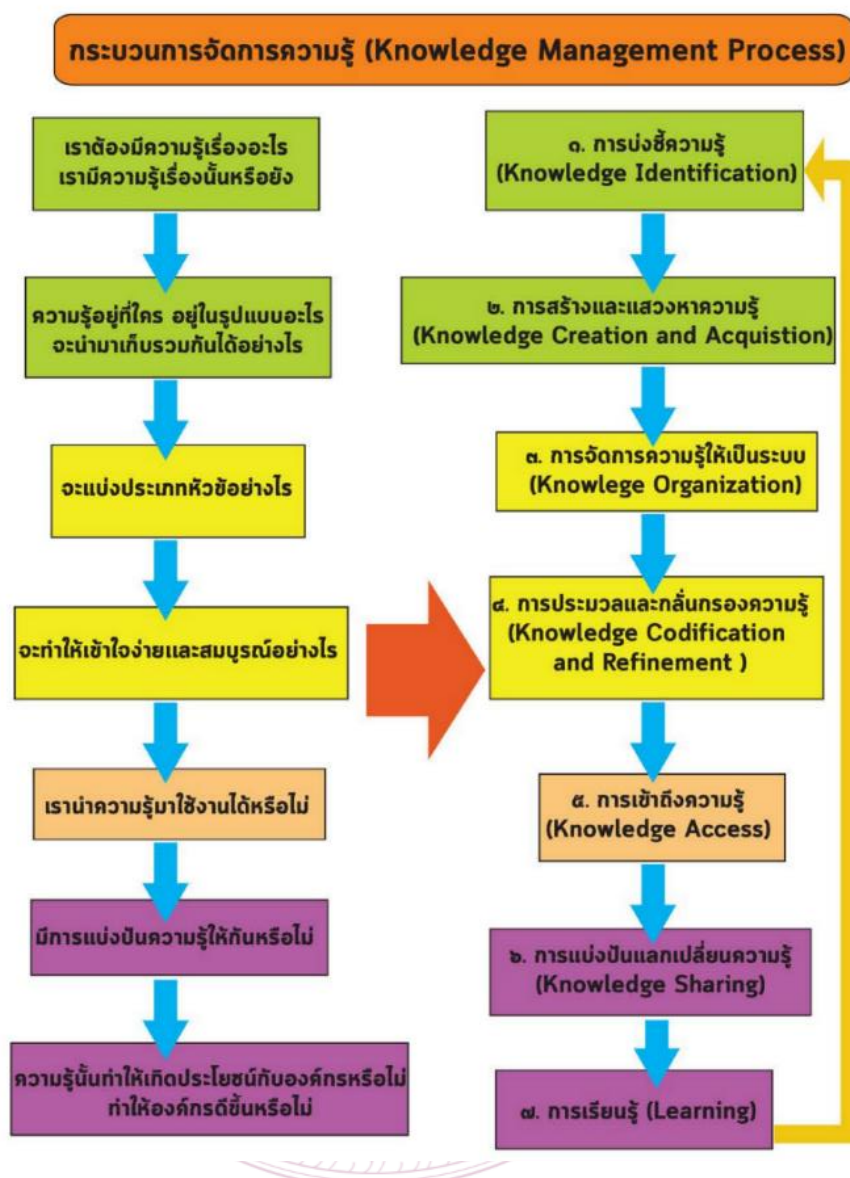
ขณะที่การจัดการความรู้ของชุมชน ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน นั่นคือ การเอาความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติ และความรู้จาก

ผู้อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การถอดบทเรียนและการจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรหรือชุมชนเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กรหรือชุมชน ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ ๒.๕ กระบวนการจัดการความรู้

ภาพที่ ๒.๖ การจัดการความรู้ชุมชน

กระบวนการความรู้ (Knowledge Process) ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ^{๑๘} ได้ทำการสรุปขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการความรู้ไว้ กล่าวคือ แต่ละกระบวนการความรู้มีรายละเอียดดังนี้

๑) การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการทำแผนที่ความรู้ (Knowledge Mapping) เป็นการรวบรวมของความรู้ภายในองค์กร เพื่อนำความรู้ที่มีความสลับซับซ้อนกันมาจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็น เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจต่อยอด

^{๑๘} สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๘).

เป็นระเบียบอย่างดี ตลอดจนรูปแบบการจัดสรร ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงกำหนดขอบเขตการจัดการความรู้อย่างชัดเจน เพื่อฐานความรู้ในการสร้างความได้เปรียบคู่แข่งชั้นระหว่างองค์กรหรือหน่วยงาน

๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) หน่วยงานต้องหาวิธีการในการดึงดูดความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ประกอบกับ การจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ ด้วยแนวคิดประหยัทรัพยากร ในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้น หัวใจสำคัญ กล่าวคือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการและการสกัดความรู้ให้ได้ ประกอบกับบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคลากร กระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนความรู้ในกระบวนการจัดการความรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ภายนอกอย่างรวดเร็ว

๓) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) ผู้ใช้ความรู้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ ใช้ระบบด้วยการจัดทำสารบัญ และแยกเก็บข้อมูลประเภทต่าง ๆ การนำมาใช้ได้ง่ายและรวดเร็วมมากขึ้น ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้และลักษณะที่เหมาะสมกับองค์การ ตามปกติจะมีการแบ่งประเภทความรู้จะ แบ่งตามเกณฑ์ ได้แก่ ความชำนาญ เชี่ยวชาญหัวข้อหรือหัวเรื่อง หน้าที่และกระบวนการ ประเภทของ ผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ กลุ่มตลาดลูกค้า ทั้งนี้ความครอบคลุมเป็นไปทั้งแนวราบและความ ละเอียดยในแนวดิ่งของการแบ่งประเภทความรู้จะขึ้นอยู่กับการนำความรู้ไปใช้

๔) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) องค์การหรือหน่วยงานจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการประมวลความรู้ให้เป็นรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่าย ทำได้ในหลายลักษณะ ด้วยการจัดทำปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์การ จะช่วยทำให้เกิดการป้อนข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ การจัดเก็บ การค้นหา และการใช้ข้อมูลทำได้สะดวก และรวดเร็วการใช้ภาษาเดียวกันทั้งองค์การ เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ที่สำคัญต้องมีการปรับปรุงอภิธานศัพท์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้การเรียบเรียง ตัดต่อและ ปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีครบถ้วน แม่นยำและทันสมัย

๕) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) โดยทั่วไปการส่งหรือการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มี ๒ ลักษณะ ได้แก่การป้อนข้อมูล (Push) กล่าวคือ การส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้รับโดยผู้รับไม่ได้ต้องการ หรือเรียกอีกอย่าง หนึ่งว่าเป็นแบบ “Supply-based” ตัวอย่างเช่น การส่งหนังสือเวียนเพื่อแจ้งให้รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในบางครั้งทำให้ผู้รับมีความรู้สึกได้ว่า ข้อมูลหรือความรู้มากจนเกินความต้องการ ส่วนการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ (Pull) กล่าวคือ การที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ช่วยลดปัญหาการได้รับข้อมูลความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information Overload) เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นแบบ “Demand-Based” องค์การควร ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้จากที่กล่าวมา เพื่อประโยชน์สูงสุด

๖) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้รวมทั้งการทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่าย และรวดเร็วขึ้นอย่างไรก็ตามวิธีดังกล่าว ใช้ได้ดีสำหรับความรู้ประเภท Explicit เท่านั้น สำหรับการ

แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit นั้นจะต้องกระทำการด้วยการพบปะกันตัวต่อตัวหรือจะเป็นกลุ่มบุคคล หรือ Ikujiro Nonaka เรียกว่า “Socialization” สามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การไม่ประสบความสำเร็จขององค์การส่วนใหญ่ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ไม่เท่าที่ควร สาเหตุมาจากอุปสรรค ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของทัศนคติและวัฒนธรรมองค์การ จึงควรทำให้เห็นผลประโยชน์การแบ่งปันความรู้ เปิดกว้างและยอมรับกันมากขึ้น และนำมาซึ่งทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน

๗) การเรียนรู้ (Learning) การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในเครื่องมือการตัดสินใจ ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาคือหัวใจสำคัญที่สุดในการจัดการความรู้ ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากบุคลากรไม่มีการเรียนรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์จะเป็นความสิ้นเปลืองของทรัพยากรอย่างมาก องค์การต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากร ทุกคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าลองผิดลองถูก โดยการสนับสนุนผู้บริหารควรยอมรับทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง พร้อมผลที่ตามมา เพราะกระบวนการเรียนรู้มาจากประสบการณ์ที่ได้รับในการลองนำความรู้ที่ได้มา ฝึกปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับค่านิยม องค์การและแนวโน้ม ทิศทาง

ขณะที่ Michael J. Marquardt^{๑๙} กล่าวว่า องค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ๔ ประการ คือ

๑) การแสวงหาความรู้ เป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในองค์การหรืออยู่นอกองค์การ

๒) การสร้างความรู้ เป็นการสร้าง ความรู้ใหม่ที่ควรอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและแรงจูงใจของบุคคลในองค์การ

๓) การจัดเก็บ และค้นคืนความรู้ องค์การต้องพิจารณาและกำหนดความสำคัญของความรู้ที่จะจัดเก็บ รวมถึงต้องพิจารณาถึงวิธีการจัดเก็บรักษาเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายเมื่อต้องการนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ และในส่วนของการสืบคืนความรู้ นั้น องค์การควรพิจารณาช่องทางหรือวิธีการสืบคืนความรู้ที่อำนวยความสะดวกให้กับบุคลากร

๔) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ถือเป็นการดำเนินการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลไกทางเทคนิคเพื่อให้เกิดการกระจายและถ่ายทอดความรู้ไปยังบุคลากรในทุกระดับที่เหมาะสมและเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

ส่วนแนวคิดของ Marc Demarest^{๒๐} ได้แบ่งกระบวนการจัดการความรู้เป็นการสร้างความรู้ (Knowledge Construction) การเก็บรวบรวมความรู้ (Knowledge Embodiment) การกระจายความรู้ไปใช้ (Knowledge Dissemination) และการนำความรู้ไปใช้ (Use) Efraim Turban,

^{๑๙} Marquardt, M. J., การพัฒนาองค์การ...แห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๕๒).

^{๒๐} Demarest, M., “Understanding knowledge management”, *Journal of Long, Range Planning*, Volume 30 Issue 3 (June 1997) : 374-384.

et al^{๒๑} เสนอกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบของแบบจำลอง (Model) ซึ่งประกอบด้วยการสร้าง (Create) การจัดและเก็บ (Capture & Store) การเลือกหรือกรอง (Refine) การกระจาย (Distribute) การใช้ (Use) และการติดตาม/ตรวจสอบ (Monitor) Gilbert Probst; Steffen Raub & Kai Romhardt^{๒๒} ได้มีการแบ่งกระบวนการจัดการความรู้ด้วยการกำหนดความรู้ที่ต้องการ (Knowledge Identification) การจัดหาความรู้ที่ต้องการ (Knowledge Acquisition) การสร้างพัฒนาความรู้ใหม่ (Knowledge Development) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storing) การนำความรู้มาใช้ (Knowledge Utilization)

กล่าวโดยสรุปว่า จากการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นกระบวนการจัดการความรู้ ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการเพื่อต่อยอดความรู้ทั้งที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ตามขอบเขตและขั้นตอน ดังนี้ ๑) การสังเคราะห์และการบ่งชี้ความรู้ที่มาจากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัย ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลและที่มีอยู่ในชุมชน ๓) การจัดเก็บและการสืบค้นให้เป็นระบบ ๔) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ๕) การถ่ายทอดความรู้ ๖) การประยุกต์ใช้ การเรียนรู้ การพัฒนา และ ๗) การประเมินผลและการถอดบทเรียน

๒.๕ แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมในสังคมพลวัต

๒.๕.๑ แนวคิดการอยู่ร่วมกัน

การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น สังคมไทยนั้น สมาชิกในสังคมยังจำเป็นต้องเรียนรู้การปฏิบัติตนให้กลมกลืนไปกับความแตกต่าง เพื่อป้องกันความแตกแยกที่อาจเกิดขึ้นตามมา การอยู่ร่วมกันยังเป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือในประเทศก่อนแล้ว กับประชากรกลุ่มที่ย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ ถ้ามีการขจัดความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มเพื่อให้รวมเข้าด้วยกัน ได้เรียกว่าเป็นการรวมเข้าด้วยกัน (Integration) ในทางตรงข้ามการแบ่งแยกระหว่างประชากรสองกลุ่มในการอยู่ร่วมกันเรียกว่า การแบ่งแยก (Segregation) สิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันแบ่งออกเป็น

๑) การอยู่ร่วมกันแบบพหุนิยม หรือ Pluralism คือ แนวคิดที่เน้นแนวทางเรื่องความหลากหลายของกลุ่มคน สังคมและวัฒนธรรม เช่น ความหลากหลายทางสังคมของชนชั้น อาชีพ ความคิด อุดมคติ วิถีชีวิต ให้ความสำคัญแก่ความแตกต่างและบทบาทที่ถูกหลงลืมหรือละเลยในสังคมมาแต่เดิม เช่น ในทางอุดมคติความคิด การเรียกร้องของกลุ่มสิทธิต่าง ๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม ความต่างทางอาหาร ความต่างทางอาชีพ และเรื่องของพหุนิยมในระดับปัจเจก เช่น

^{๒๑} Turban, E., Leidner, D., McLean, E. & Wetherbe, J., **Information Technology for Management : Transforming Organizations in the Digital Economy**, 6th ed., (New Jersey : John Wiley & Sons, 2007).

^{๒๒} Probst, G.; Raub, S. & Romhardt, K., **Managing Knowledge : Building Blocks for Success**, (New York : John Wiley, 1999).

การเปิดเผยตัวของกลุ่มเกย์ เลสเบี้ยน การอยู่ก่อนแต่ง การยอมรับความเท่าเทียมของสตรี ความเป็นตัวตนของวัยรุ่น ฯลฯ

๒) สังคมพหุลักษณะหรือพหุสังคม (Plural Society) หมายถึงกลุ่มสังคมที่แยกย่อยออกเป็นกลุ่มภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติต่าง ๆ และกลุ่มชุมชน ซึ่งเป็นคำเดียวกับ Multicultural society หรือ สังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่นำมาใช้กับรัฐที่มีความแตกต่างหลากหลายในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวคิดแบบ Multiculturalism นี้เป็นการมองความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมเป็นเกณฑ์แต่ในสังคมสมัยโลกยุคอาณานิคม เช่น พม่าหรืออินโดนีเซียซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ซึ่งไม่เป็นแต่เพียงผู้ที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ต่างกันแต่รวมถึงความหลากหลายของสถาบันที่เป็นทางการในระบบเครือญาติ ศาสนา การศึกษา การผลิตซ้ำ และทางเศรษฐกิจ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อพบปะหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากันมักจะเกิดการแข่งขันหรือมุ่งหาประโยชน์จากกลุ่มอื่นมากกว่าจะมีอุดมการณ์ร่วมกัน จึงต้องมีการกำหนดกลไกทางสังคมเพื่อป้องกันความวุ่นวายในการอยู่ร่วมกัน

๓) การปกครองแบบพหุนิยม หรือ Pluralism คือ แนวคิดในการจัดสรรอำนาจให้กับกลุ่มหรือองค์กรย่อยหลายกลุ่ม ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองแบบ รัฐเดี่ยว (Unitary state) ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยมสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอำนาจหลายกลุ่มจะมีการจัดสรรผลอำนาจเหล่านั้นหรือมีการช่วงชิงอำนาจกันอยู่ตลอดเวลาและการกระจายอำนาจก็มักจะเกิดความไม่เป็นธรรมอยู่เสมอ จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการมองแต่ประโยชน์เรื่อง “วัฒนธรรมเดียว” และรัฐเดี่ยว มาเป็น “พหุนิยมทางวัฒนธรรม” โดยจำเป็นต้องมองว่า ไม่มีต้นแบบวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เช่น ไม่มีแต่วัฒนธรรมไทยที่เป็นวัฒนธรรมหลวงเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แต่มีความหลากหลายมากมายอยู่ร่วมกันด้วย

๔) พหุนิยมทางการเมือง หรือ Political pluralism เป็นความรู้ในระดับสามัญสำนึกว่า ในสังคมจะต้องมีความแตกต่างกัน แนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในวงกว้างในทางการเมือง ถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งชี้ความเป็น ประชาธิปไตยสมัยใหม่ เพื่อผลประโยชน์ของพลเมือง เป็นเครื่องหมายแสดงถึงจุดยืนของรัฐและอำนาจรัฐ และถือกันว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นรูปแบบเหมาะสมในการกระจายอำนาจในสังคมในระบบประชาธิปไตย แนวคิดพหุนิยมเป็นแนวทางขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขบนความขัดแย้งของผลประโยชน์ ความเชื่อและการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันซึ่งทำให้นักคิดพหุนิยมแตกต่างจากแนวคิดรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง เพราะแนวคิดพหุนิยมเชื่อว่า สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้หากมีการเจรจาอย่างสันติปัญหาความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน การเหยียดหยาม การใช้ความรุนแรงโดยอำนาจรัฐหรือในระบบยุติธรรม จึงควรคงสิทธิในระดับและรูปแบบต่าง ๆ ของพลเมืองไว้ คือ สิทธิในการปกครองตนเองในระดับต่าง ๆ เคารพสิทธิทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการเข้าร่วมและมีโอกาสประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ การเมืองในสังคมใหญ่เพื่อนำไปสู่การบูรณาการผสมผสาน (Integration) สู่สังคมใหญ่ในที่สุดและสิทธิการมีตัวแทนพิเศษของกลุ่มย่อยที่มักจะไร้โอกาสหรือถูกละเลยเสมอการปรับเปลี่ยนวิธีการแบบ “Assimilation หรือการกลืนกลาย” ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างรัฐ-ชาติในหลายสังคมที่ทำลาย กีดกัน บังคับวัฒนธรรมกลุ่มย่อยให้กลายมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ มาเป็น “Integration หรือการบูรณาการผสมผสาน” จะเป็นวิธีที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน

ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ลดลงกว่าเดิม เพราะมุ่งเพื่อนำสังคมไปสู่การตระหนักรู้ถึงการรวมอยู่ร่วมกันและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคมทั้งหมด อันหมายถึงรัฐชาติหรือประเทศนั่นเอง ลัทธิล่าอาณานิคมที่ขยายไปทั่วโลก ทำให้เกิดการใช้อคติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism) เป็นพื้นฐานในการแยกแยะความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแบ่งผู้คนตามสีผิวและเชื้อชาติ (Race) ก่อให้เกิดลัทธินิยมเชื้อชาติอย่างสุดโต่งหรือ ลัทธิเหยียดเชื้อชาติ (Racism) อันเป็นสาเหตุของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) ของผู้ที่ถือถือว่าตนเป็นกลุ่มที่เหนือกว่าผลกระทบจากการสร้างภาพลวงดังกล่าว ทำให้นักมานุษยวิทยาเสนอให้หันมาเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ในช่วงหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เพราะเป็นกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน แทนการจัดลำดับเชื้อชาติตามสีผิว ซึ่งถือเป็นกระบวนการกีดกันทางสังคม โดยเสนอให้เรียกกลุ่มชนที่แสดง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) แทนคำว่า ชนเผ่า (Tribe) ที่แฝงไว้ด้วยนัยยะเชิงดูถูก “การเมืองของความเป็นชาติพันธุ์” (Political Ethnicity) โดยเฉพาะในสังคมไทยในช่วงแรกของกระบวนการสร้างรัฐ-ชาติ ผลักดันให้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไปจากศูนย์กลางหรือถูกลดความเห็นว่าไม่เหมือนกับพวกตน โดยนัยยะของการดูถูกและการกีดกันอันเนื่องจากการเป็นผู้อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมบริเวณศูนย์กลาง จนเกิด “ความเป็นอื่น (The Otherness)” การสร้างภาพดังกล่าวทำให้เกิดสภาพของ “ความเป็นชายขอบ (Marginality) ทางสังคม ที่สำคัญที่สุดก็คือ สภาพเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นแก่กลุ่มคนที่ถูกทอดทิ้งและไม่ได้อยู่ห่างไกลศูนย์กลางแต่อย่างใดได้เช่นกัน นับเป็นกระบวนการกีดกันให้กลุ่มชนที่อยู่ห่างไกลเหล่านั้น ต้องสูญเสียสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับจากการพัฒนาของรัฐ โดยเรียกสภาพเช่นนี้ว่า “กระบวนการสร้างสถานะความเป็นชายขอบ (Marginalization)” เมื่อมีเหตุดังกล่าวจึงตามมาด้วยกระบวนการเปิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Space) ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อตอบโต้อคติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ตน เป็นการตอบโต้และกำหนดนิยามความเป็นกลุ่มของตนด้วยตนเอง แทนที่จะมีเพียงอำนาจจากศูนย์กลางหรืออำนาจรัฐเป็นผู้จัดการเท่านั้น โดยรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ การออกมาแสดง ความมีตัวตนทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ของตน สร้าง สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Rights) รวมทั้งภูมิปัญญาความรู้ (Indigenous Knowledge) ซึ่งเป็นสิทธิของท้องถิ่นที่รัฐในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยอมรับการทำความเข้าใจสภาพดังกล่าวก็เสมือนดาบสองคม เพราะอาจจะเปลี่ยนจากการมองแบบอคติเป็นการมองแบบหยุดนิ่งตายตัว ไม่เห็นความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง หรือการสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้การทำความเข้าใจในลักษณะที่เป็นความเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Mobility) ร่วมกันไปด้วย จึงเป็นสิ่งที่ยากและต้องทำความเข้าใจและใช้เวลาในการศึกษากลุ่มสังคมนั้น ๆ ในระยะเวลาที่ยาวนานและใช้ความรู้อย่างรอบด้าน ประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับพหุสังคมเกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องอำนาจอธิปไตย เอกราช ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสถาบันศาสนาและการปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ เพื่ออยู่ร่วมกันภายใต้ศูนย์กลางอำนาจเดียวกัน

๕) พหุลักษณะทางและวัฒนธรรม อย่างแพร่หลายการพูดถึงแนวคิดชาตินิยมจึงถูกมองว่าไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแต่แนวคิดในเรื่องของชาตินิยมจะถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ใช่รัฐมากขึ้น เพราะปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในภาวะที่สังคมมีแนวคิดเรื่องปัจเจกนิยม หรือ Individualism มากขึ้น ผู้คนในโลกแบบโลกาภิวัตน์อยู่ในภาวะไร้รัฐ ไร้เส้น

แบ่งพรมแดนและไร้สังคมมากขึ้น ความเป็นกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ผสมกับแนวคิดเรื่องชาตินิยมแบบในอดีต กลายเป็นข้ออ้างในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มมีความหมายมากกว่ารัฐชาติหรือบ้านเกิดเมืองนอนหรือมาตุภูมิอันเป็นพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองที่จะถูกกลืนรอน สั่นสะเทือนไปถึงอำนาจรัฐที่จะกระทบกระเทือนเนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ ที่มีมากขึ้น

องค์ประกอบของการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) ประชากร จะต้องมีความจำนวนตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัวที่มีพ่อ-แม่ หรือ พ่อ-แม่-ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ตลอดจนสังคมโลก ที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน

๒) ความสัมพันธ์ ประชากรหรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

๓) พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาดจำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง เป็นอำเภอหรือจังหวัดโดยไม่ถูกจำกัดพื้นที่ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลทางอินเทอร์เน็ต

๔) การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐานที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐานทางสังคมจะมีระบบแบบแผน เป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

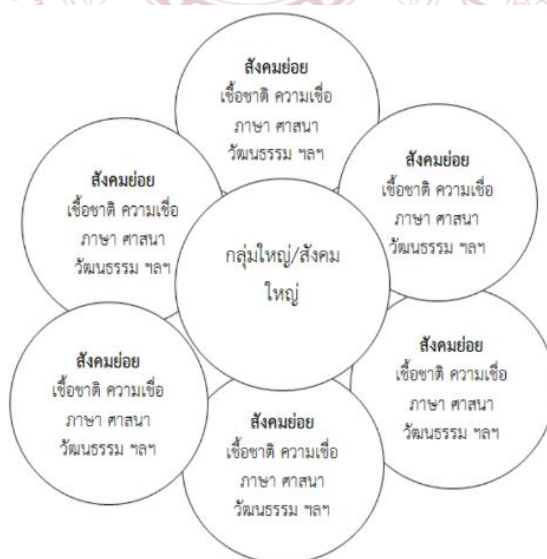
๕) การมีวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกันทั้งทางกายภาพและประวัติศาสตร์ พวกเขาสร้างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง

๒.๕.๒ แนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม

จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้มนุษย์แสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างรุนแรงและนำไปสู่การไม่ยอมรับความหลากหลายในประเด็นของชาติพันธุ์สีผิว ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อความศรัทธา การเมือง หรือวิถีชีวิต ที่กล่าวมาล้วนเป็นปมปัญหาที่สำคัญซึ่งอาจเรียกได้ว่า เป็นรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ อย่างกรณีปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งที่มีนักวิชาการ หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลได้ระดมความคิดและงบประมาณเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อแก้ไขเยียวยาต่อปัญหาดังกล่าวแต่จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้หากแต่ยังมีความรุนแรงเกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ๆ

คำว่า “พหุวัฒนธรรม” (Multiculturalism) ไม่ได้เป็นคำใหม่ในแวดวงสังคมวิชาการ แต่เป็นคำใหม่ที่มีความสำคัญต่อคนไทยและสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนมีความหลากหลายและซับซ้อน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่แตกต่างกันในสังคมเดียวกัน ย่อมนำไปสู่แนวคิดทางสังคมที่หลากหลาย และจุดนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงความแปลกแยกของหน่วยทางสังคมที่แต่ละกลุ่มจะมีแนวคิด ทศนคติอำนาจ หรือลักษณะการปกครองเป็นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนกับของกลุ่มชนอื่น หรือการมีรูปแบบมาตรฐานการบังคับใช้หรือการตัดสินใจเช่นเดียวกับบรรทัดฐานที่รัฐชาติหรือรัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนด ทุ ก ส ัง ค ม

ประกอบด้วย กลุ่มชนที่หลากหลาย โดยแต่ละกลุ่มชนต่างพยายามค้นหาค่านิยมเพื่อสร้างสรรค์สังคม และสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เมื่อสังคมมีความหลากหลายถามว่าผู้คนจะอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้อย่างไร สำหรับประเทศไทย กรณีที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง มีทัศนคติที่ไม่ตรงกันจนบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งและเกิดความวุ่นวายอย่างในอดีตที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ หรือการกระชัฟพื้นที่ที่สี่แยกราชประสงค์ คงเป็นบทเรียนที่ต้องจดจำของสังคมไทยเป็นอย่างดี ความหลากหลาย (Pluralism) ที่เกิดขึ้นโดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ รวมถึง ประเด็นของพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ที่ทุกคนหรือทุกสังคมล้วนต่างมีวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมเดี่ยวหรือวัฒนธรรมร่วม ที่ยึดถือปฏิบัติของการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ย่อมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของพหุวัฒนธรรม เป็นประเด็นสำคัญต่อการทำความเข้าใจถึง ประเด็นย่อยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมในปัจจุบัน โดย เริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่า บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิกของกลุ่มชนที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองและจากกลุ่มชนหลาย ๆ กลุ่มที่รวมตัวกันจนกลายเป็นสังคมใหญ่เมื่อเป็นสังคมใหญ่ก็จะมี ความหลากหลายในวิถีปฏิบัติมากขึ้น การอยู่รอดของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มเกิดจากการมองเห็นคุณค่าของ กระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ เพศ อายุชนชั้นทางสังคม รวมถึงการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดความเชื่อ ความรู้สึกและการกระทำของ บุคคลในลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มชนในสังคม และลักษณะที่สำคัญของพหุวัฒนธรรม ก็คือ การที่ บุคคลแต่ละคน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนหนึ่งและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนอื่น ๆ ด้วย อาจมีความ ชัดเจนหรือไม่ก็ได้

ภาพที่ ๒.๗ ระบบทางสังคม^{๒๓}

^{๒๓} สิทธิโชค ปาณะศรีและคณะ, “พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค”, วารสารเซนต์จอห์น, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒๘ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๓๑-๔๖.

ระบบทางสังคม (Social System) นั้น ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มก็จะมี ความหลากหลาย เช่น ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม บุคคลแต่ละคนอาจเป็นสมาชิกของกลุ่มชนได้มากกว่ากลุ่มชนเดียว ลักษณะของการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตด้วยความสลับซับซ้อนในแนวปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกทุกคนของกลุ่มชนจะต้องให้เกียรติ เคารพ ยอมรับถึงความแตกต่างในวิถีปฏิบัติของแต่ละคน แต่ละกลุ่มชน หรือแม้แต่ในสังคมที่ใหญ่ขึ้น และนี่คือ ลักษณะหรือธรรมชาติของความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งล้วนต่างมีความหลากหลาย มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทุกคน ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในรายละเอียดทุกแง่มุม เพราะเมื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น รูปแบบหรือวิถีชีวิตของทุกคนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และทำความเข้าใจจึงเป็นความสำคัญยิ่ง

เมื่อกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันเป็น “สังคม” ของมนุษย์ แม้จะเป็นการรวมตัวกันของ “คน” ที่ตั้งอยู่บนปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกันทุกประการ มีอัตลักษณ์ ตลอดจนค่านิยมของสังคมเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาถึงลงไปถึงระดับปัจเจกบุคคลจะเห็นว่าแต่ละคนในสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและพฤติกรรม ไม่ประการใดก็ประการหนึ่งอย่างนี้อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยทั้งจากมิติทางด้านกายภาพ รวมทั้งมิติทางจิตใจอันเป็นผลมาจากการหล่อหลอมเลี้ยงดูจากหน่วยย่อยของสังคมในระดับครอบครัว หรือแม้กระทั่งจากประสบการณ์การใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงวัยก็อาจส่งผลให้แม้กระทั่งคนที่มาจากครอบครัวเดียวกันก็อาจมีความแตกต่างทางความคิด มีความหลากหลายทางพฤติกรรมมีความชื่นชอบและความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยิ่งหากสังคมใดเกิดจากการรวมตัวของคนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรมด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้ความแตกต่างหลากหลายในสังคมนั้นมีมาก ประเด็นการจัดการความแตกต่างหลากหลายของพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายของรัฐอย่างยิ่ง ในการที่จะต้องแสวงหาหนทางจัดการให้แต่ละกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวรวมตัวกันโดยมีจุดเชื่อมระหว่างกันจนสามารถเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความกลมเกลียวสามัคคีสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขพร้อมทั้งมีสำนึกของความเป็นชาติเป็นเจ้าของประเทศที่พร้อมจะร่วมแรง ร่วมใจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

๒.๕.๓ แนวคิดพลวัตกลุ่มกับพื้นฐานการทำงานร่วมกัน

พลวัต (Dynamic) เป็นการเคลื่อนไหว หรือไม่คงที่ (Not Static) สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์ และเปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะระหว่างผู้รับสาร ในขณะที่ สื่อคงที่ (Static Media) เช่น หนังสือพิมพ์ ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนใด ๆ หลังจากเขียนเสร็จแล้ว ก็ยังคง เป็นสื่อคลาสสิก และได้รับการยอมรับในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับจำนวนประชากร พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โครงสร้างสังคม และแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนทางวัฒนธรรม

พลวัตกลุ่มอาจเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น “กลุ่มสัมพันธ์” “กระบวนการกลุ่ม” “พลังกลุ่ม” ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษหลายคำที่มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน แต่ใช้คำต่างกันตามวาทกรรมของกลุ่มผู้ศึกษารวบรวมความรู้ เช่น “Group dynamics” “Group process” “Group psychology” ประสิทธิภาพของกลุ่มนั้นขึ้นกับพลวัตกลุ่มหรือพลังที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในมิติต่าง ๆ หรือ

โครงสร้างด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม การได้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของกลุ่มตามองค์ประกอบ และโครงสร้างหลักของกลุ่ม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกลุ่มและหาทางเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่ม โดยมุ่งพิจารณากระบวนการกลุ่มว่าดำเนินไปในลักษณะใด มีผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่มในทางใด กลุ่มควรได้รับการออกแบบหรือ การช่วยเหลือในรูปแบบใดบ้าง จึงจะเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

โดยธรรมชาติในกลุ่มจะมีทั้งโครงสร้างการสื่อสารแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ หรือแบบโดยธรรมชาติ

๑) โครงสร้างการสื่อสารแบบทางการ มักเป็นไปตามโครงสร้างของอำนาจที่เป็นทางการมีการสื่อสารหลายลักษณะ ได้แก่ การสื่อสารจากผู้มีตำแหน่งสูงสู่ผู้มีตำแหน่งต่ำกว่า มักเป็นเรื่องของการให้นโยบาย แนวปฏิบัติ การสั่งงาน การกำกับ ควบคุม การสื่อสารจากผู้มีตำแหน่งต่ำสู่ผู้มีตำแหน่งสูงกว่า จะเป็นการสื่อสารในเรื่องของการเสนอข้อมูล ขอแนวปฏิบัติ ขออนุญาตหรือขออนุมัติ และการสื่อสารกันในกลุ่มมีระดับเดียวกันซึ่งเป็นเรื่องของการขอความร่วมมือประสานงาน

๒) โครงสร้างการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ก็จะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางอำนาจที่ไม่เป็นทางการเช่นกัน เช่น คนที่มีสถานภาพใกล้เคียงกันมักมีการสื่อสารกันมากกว่า คนที่มีภาวะผู้นำในเรื่องใดมักได้รับการสื่อสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องมากกว่า นอกจากนี้กลุ่มคนที่มีความชอบพอกันเป็นส่วนตัว ค่านิยมเป็นอย่างเดียวกันมักมีการสื่อสารกันมากกว่า ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามกันมากกว่า การสื่อสารในรูปแบบนี้ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ และยากจะหากฎเกณฑ์ตายตัวได้ต้องอาศัยประสบการณ์ของบุคคลในการตั้งข้อสังเกตคาดเดาและเก็บข้อมูล หรือวิจัยเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมีหลายประเภทการออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มต้องใช้หลักการการสื่อสารบนพื้นฐานของการเคารพในความเป็นเอกัตบุคคลและการเท่าเทียมกัน ในสมาชิกภาพของกลุ่ม การยอมรับ ให้เกียรติกันและเห็นคุณค่าในกันและกัน ในอันที่จะร่วมกันแก้ปัญหาหรือพัฒนากลุ่ม หรือกล่าวอย่างง่ายว่าใช้หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยในการออกแบบโครงสร้างการสื่อสารในกลุ่ม เช่น มีการสื่อสารแบบสองทาง สื่อสารเป็นเครือข่ายในรูปแบบ ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจการรับรู้โดยชัดเจนและทั่วถึง จัดโอกาสให้มีการสื่อสารทุกช่องทาง สมาชิกพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน การอ่านอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา มีการรับฟังอย่างแท้จริง มีการป้องกันและแก้ปัญหาการสื่อสารกันด้วยยุติข้อแย้ง อันเป็นการสื่อสารที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายส่วนตัวหรือจุดมุ่งหมายของกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

ในการทำงานกลุ่ม จึงมีแนวทางที่ควรพิจารณาโครงสร้างด้านการสื่อสารในกลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มมีรูปแบบการสื่อสารเป็นแบบใดบ้างทางการ/ไม่เป็นทางการ สื่อสารทางเดียว/สองทางเลือกใช้เครือข่ายการสื่อสารแบบใด รูปแบบที่ใช้ตายตัวหรือมีความยืดหยุ่น

๒) วิธีการการสื่อสารเป็นแบบใดบ้าง (ประชุม ประกาศ บอกกล่าว อภิปราย รับฟังความคิดเห็น) สมาชิกรับทราบโดยทั่วถึงหรือไม่ มีการทบทวนเพื่อความเข้าใจอย่างกระจ่างหรือไม่ มีความชัดเจนเพียงใดและโปร่งใสหรือไม่

๓) การสื่อสารแบบทางการกับการสื่อสารไม่เป็นทางการส่งเสริมหรือขัดแย้งกัน สมาชิกคนใดเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่และส่วนน้อยมีทัศนะต่อสมาชิกคนนั้นอย่างไร

๔) บรรยากาศการสื่อสารของกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง สมาชิกมีการเสนอความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ มีการรับฟังกันในทุกฝ่ายหรือไม่ มีการส่งเสริมให้มีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและโปร่งใสหรือไม่

๕) มีข่าวลือในกลุ่มมาก/น้อย ส่วนใหญ่เรื่องอะไรมีความพยายามจัดการกับข่าวลืออย่างไร

ในการทำงานกลุ่ม จึงมีแนวทางที่ควรพิจารณาโครงสร้างด้านสังคมมิติในกลุ่มดังนี้

๑) กลุ่มมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันหรือไม่ต่างแสดงและรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือไม่ มีการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่ อดทนต่อความขัดแย้งและหาทางแก้ไข หรือ ถอยห่างไม่รับผิดชอบ

๒) มีกลุ่มเล็กในกลุ่มใหญ่หรือไม่ แต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีสมาชิกผู้ใดเป็นผู้ประสานระหว่างกลุ่มเล็ก ๆ เหล่านั้นหรือไม่ มีการเมืองระดับใด

๓) สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างไร ใครสนิทสนมกัน ใครเป็นศูนย์กลางของกลุ่มใครมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นมากกว่า ส่วนตัวเขาจงรักภักดีต่อกลุ่มหรือเป็นปฏิปักษ์

การทำงานร่วมกันด้วยพลังกลุ่ม : เพื่อเพิ่มคุณค่าในชีวิต เพิ่มประสิทธิภาพของงาน จาก การวิเคราะห์โครงสร้างกลุ่มด้วยการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้กล่าวมานี้ เป็นรากฐานสำคัญในการทำงานกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของกลุ่มทำงาน ที่ร่วมกันทำในหน่วยงาน ในองค์กรหรือการทำงานเฉพาะกิจที่แยกเป็นงานโครงการ งานกลุ่ม ๕ส งานกลุ่มคุณภาพ หรือทีมงาน “สร้างเครือข่าย” หรือทำงานกลุ่มตามวิธีการของวิชาชีพ เช่น กลุ่มแนะแนว กลุ่มให้คำปรึกษา กลุ่มฝึกอบรม กลุ่มบำบัดรักษา ภายใต้อาชีพต่าง ๆ ที่ตั้งชื่อขึ้นมาตามวัตถุประสงค์เฉพาะในการทำงาน เช่น “กลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช” “กลุ่มเพื่อนผู้ให้คำปรึกษา” “กลุ่มพัฒนาทักษะชีวิต” “กลุ่มหยุดสูบบุหรี่” และอื่น ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจกลุ่มมากขึ้น สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกที่ทำให้เคยท้อแท้ไม่เห็นทางออกได้จากตัวอย่างความเข้าใจกลุ่มเช่นนี้นอกจากจะลดความท้อแท้ในการทำงานกับกลุ่มแล้ว ยังช่วยให้เกิดความรู้สึกท้าทายที่จะทำงานกับกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีเจตคติต่อกลุ่มในทิศทางที่ว่า “กลุ่มสร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อรับใช้ตามวัตถุประสงค์ของมนุษย์” และมุ่งมั่นที่จะสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม ปรับหรือวางแนวทางให้กลุ่มได้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการสำคัญที่ทำให้กลุ่มมีพลวัตสูงสุดและเป็นพลังที่ขับเคลื่อนไปในทางที่พึงประสงค์ นั้น นอกจากจะขึ้นกับคุณสมบัติ คุณลักษณะ และสมรรถนะ ของสมาชิกแล้ว ยังอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตยของสมาชิกที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติ เห็นคุณค่า แสดงพฤติกรรม ด้วยการรับฟังกันและกันอย่างแท้จริง ให้โอกาสสมาชิกได้มีส่วนร่วมอย่างจริงแท้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ กระบวนการดำเนินกลุ่ม ดังที่บทความนี้ได้นำเสนอมาให้ได้แนวทางในการวิเคราะห์กลุ่มพอสรุปสาระสำคัญดังนี้

๑) เป้าหมายของกลุ่ม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญควรได้มาจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิกมีกระบวนการช่วยให้สมาชิกยอมรับและเข้าใจจุดมุ่งหมายอย่างกระจ่าง เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ตระหนักและยึดมั่นในเป้าหมายร่วมกัน

๒) การดำเนินงานเพื่อสู่เป้าหมาย เป็นบทบาทของสมาชิกทุกคน ทั้งผู้นำกลุ่มและผู้ตาม และต้องการการสื่อสาร การประสานงานที่ออกแบบมาอย่างดี สำหรับแต่ละกลุ่ม การคำนึงถึงการเอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศ แห่งความไว้วางใจ เพื่อเอื้อให้สมาชิกได้ใช้ศักยภาพและแสดงบทบาทที่ส่งผลดีต่อจุดมุ่งหมายกลุ่ม

๓) ภาวะผู้นำ ไม่ใช่เรื่องจำกัดเพียงหัวหน้าแต่เป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนต้องพัฒนา

๔. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม ที่แสดงให้เห็นด้วยวิธีสังคมมิติ เป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ที่อาจพัฒนาไปเป็นการเมืองในกลุ่มได้ และเป็นปัจจัยที่ควรคำนึงในการออกแบบการดำเนินกลุ่ม โดยให้สมาชิกได้แสดงความสมดุลทั้งความเป็นเอกัตบุคคลและการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

๕) ปทัสถานกลุ่ม เป็นมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในกลุ่มที่สะท้อนภาพของกลุ่มให้ปรากฏต่อสาธารณชน จึงต้องใส่ใจให้มีมาตรฐานสากล จึงจะทำให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับ มีชื่อเสียงในทางที่ดีได้

๖) ชัยชนะของกลุ่มคือ ชัยชนะของสมาชิก ความต้องการของสมาชิกควรได้รับการตอบสนองเช่นเดียวกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม การสนับสนุนส่งเสริมสมาชิกให้ได้พัฒนาศักยภาพอย่างสูงสุด เป็นทั้งขวัญกำลังใจของสมาชิก และเป็นการสร้างความเจริญงอกงามให้กับกลุ่มเช่นกัน^{๒๔}

ชีวิตของกลุ่มเริ่มขึ้นด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ในหลากหลายรูปแบบทั้งแบบคนหนึ่งกับคนหนึ่ง คนหนึ่งกับกลุ่ม หรือคนกลุ่มเล็กกับกลุ่มใหญ่ และอื่น ๆ จนเกิดเป็นรูปแบบที่คงที่ ซึ่งเรียกว่า โครงสร้างของกลุ่ม โครงสร้างสำคัญของกลุ่มที่ได้นำเสนอคือ โครงสร้างทางอำนาจ โครงสร้างทางบทบาท โครงสร้างทางปทัสถาน โครงสร้างทางการสื่อสาร และโครงสร้างทางสังคมมิติ ทุกกลุ่มมีโครงสร้างของกลุ่มเหมือนกัน แต่รูปแบบของโครงสร้างแต่ละด้านจะมีความแตกต่างกัน จนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานโครงการของรัฐ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับสากล การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) และเป็นหลักสำคัญของธรรมาภิบาลในการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการและการตัดสินใจในทุกนโยบายสาธารณะ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมและก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมถือเป็นแนวคิดที่มีการแพร่หลายในวงการพัฒนาโดยมีฐานแนวคิดมาจากโลกตะวันตกโดยและถูกนำมาใช้ในทางสังคมวิทยา ปัจจุบันการมีส่วนร่วมถือเป็นฐานแนวคิดที่ได้ถูกนำมาใช้ในทุวงการ โดยเฉพาะในระบบการบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่ที่เรียกว่าการบริหาร

^{๒๔} บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, “พลวัตกลุ่ม: พื้นฐานการทำงานร่วมกัน”, วารสารราชพฤกษ์, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๕-มกราคม ๒๕๕๖) : ๖-๑๗.

ราชการแผ่นดินเปิด (Open Governance) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๐ และได้มีแผนปฏิบัติการเกิดขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งในการบริหารราชการแบบนี้รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงประชาชนจะต้องมีสิทธิในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประโยชน์ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ดังรายละเอียดที่ได้ศึกษารวบรวมมาดังนี้

๒.๖.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

ภายใต้กรอบความคิดที่จะสร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ หลายประเทศต้องการที่จะปรับเปลี่ยนชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เปิดรับเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และให้ความสำคัญต่อความรู้พื้นถิ่นในฐานะความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น ๆ ที่จำเป็นจะต้องรับเอาเทคโนโลยีเข้าไปทดแทนในบางกรณีโดยอาศัยการแทรกซึม การกดดัน หรือที่ร้ายแรงที่สุดคือการครอบงำโดยภาครัฐหรืออำนาจเบ็ดเสร็จ ผลที่ตามมาทำให้นักพัฒนา นักวิชาการ หรือนักเคลื่อนไหวภาคประชาชน (non-Government Organizations = NGOs) ได้ฉีกกำลังผลักดันกรอบความคิดในการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมที่ว่านั้นไม่ใช่แค่การร่วมรับฟังนโยบายจากทางภาครัฐเท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้เกิดขึ้นกับประชาชนหรือชาวบ้านและเป็นที่มาของการนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างหลากหลายมิติ เป็นต้นว่า

การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือระดับประเทศ เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ^{๒๕} ขณะเดียวกันยังหมายถึงการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนาไม่ใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้ถือเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่หมายความว่าเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้แต่ผู้บริหารการพัฒนาไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้วโดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของตน^{๒๖}

การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การ

^{๒๕} วันชัย วัฒนศัพท์, **ความขัดแย้ง: ทางออกด้วยสันติวิธี**, (นนทบุรี : สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า สมาคมสันติวิธีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙).

^{๒๖} เนติชัย บุรีภักดีและคณะ, **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๕).

ตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน^{๒๗} และถือเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามกรอบแนวคิดแบบ “การพัฒนาทางเลือก” (Alternative Development) โดยมุ่งเป้าการพัฒนาไปยังชุมชนที่มีขนาดเล็กโดยตรง และให้ความสำคัญต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) เช่น การพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ต่อปัจจัย ๔ รวมถึงการให้ความสำคัญและให้ความสนใจในข้อจำกัดในการเข้าถึงหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิความเป็นพลเมือง (Citizenship Right) และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ (Human Flourishing)^{๒๘} ขณะที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่าง ๆ คือในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม การจัดสรรทรัพยากรในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและต่อโครงการ^{๒๙}

กล่าวโดยสรุปแล้ว หลักการมีส่วนร่วมน่าจะหมายถึงการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการสาธารณะของรัฐจนเกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ภารกิจหรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จ ผ่านกระบวนการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ด้วยความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ (Ownership) ที่มีพลังในการต่อรองทางการตัดสินใจ (Empowerment) และตั้งอยู่บนพื้นฐานความชอบธรรมแห่งสิทธิมนุษยชน (Human Rights) รวมถึงสิทธิความเป็นพลเมือง (Citizenship Right)

๒.๖.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

“การมีส่วนร่วม” มีกรอบแนวคิดที่กว้างขวางและสามารถเกิดขึ้นได้ในขอบเขตและระดับที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทและประเด็นปัญหา การนิยามการมีส่วนร่วมมักจะเป็นไปในลักษณะการบรรยายองค์ประกอบและรูปแบบของการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหที่ส่วนราชการจะดำเนินการ และการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรัฐต้องรับฟังและแก้ไขปัญหานั้น ประชาชนเกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ภารกิจหรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จ

^{๒๗} ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ, กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), ๒๕๔๓).

^{๒๘} Friedmann, John, *Empowerment: The Politics of Alternative Development*, (Blackwell : Cambridge M.A. and Oxford UK, 1993), pp. 31-32.

^{๒๙} ปรีดา ปูนพันธ์ฉาย, “ผลของการให้คำแนะนำแบบมีส่วนร่วมต่อความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ”, *รายงานวิจัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐).

เพราะเห็นว่าจะเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน^{๓๐} ขณะเดียวกันในหลักการข้อที่ ๑๐ ของคำประกาศกรุงริโอ (Principle ๑๐ of Rio Declaration) เนื่องในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลกเมื่อ ค.ศ. ๑๙๙๒ ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า

“การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจะกระทำได้ดีที่สุดด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ในระดับชาติ ปัจเจบุคคลต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ อันรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตรายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน และต้องมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รัฐจะต้องเอื้ออำนวยและส่งเสริมความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจัดให้มีข้อมูลข่าวสารซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง และต้องจัดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางศาลและทางปกครองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการได้รับการชดเชยและการเยียวยาความเสียหาย”

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น ที่ผ่านมานักวิชาการ นักพัฒนา ได้นำเอาเจตนารมณ์ที่ประกาศไว้มาอ้างอิงเพื่อยืนยันหลักการมีส่วนร่วมและเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วม ก่อนที่จะมีการสรุปใจความสำคัญ ๓ ประการหรือที่เรียกว่า “Three Access Principles” มาเป็นแนวทางและเงื่อนไขเชิงประจักษ์ว่า หลักการมีส่วนร่วมนั้นน่าจะประกอบด้วย

- ๑) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Access to Information)
- ๒) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยได้รับข้อมูลและอย่างมีความหมาย (Informed and Meaningful Public Participation)
- ๓) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหรือการได้รับการเยียวยาความเสียหาย (Access to Justice or Access to Redress and Remedy)

ที่ผ่านมานักวิชาการหลายฝ่ายต่างมีความเห็นร่วมกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องประกอบด้วยลักษณะทั้ง ๓ ประการดังที่กล่าวมานี้ และถือเป็นตัวชี้วัดของความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของรัฐในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม “การมีส่วนร่วม” ในกรอบความคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาจะมีฐานความคิดที่แตกต่างอยู่ ๔ แนวทาง กล่าวคือ ๑) กรอบความคิดที่เป็นความเชื่อในศักยภาพของ “ปัจเจกชน” ที่จะมี “สิทธิ” ในการแสดงความคิดเห็นของตนต่อการพัฒนาชุมชนที่ตนสังกัด และสามารถรวมตัวกันในรูปของประชาคม เพื่อร่วมกันจัดการกิจการของชุมชน ๒) การมีส่วนร่วมในแนว “ชุมชนนิยม” (Communitarism) ซึ่งเน้นความสำคัญของชุมชนมากกว่าปัจเจกชนหรือคนแต่ละคนในการร่วมกันกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนร่วมกัน ๓) แนวคิดเชิงผสมผสาน

^{๓๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, เอกสารชี้แจงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

ระหว่างปัจเจกชนกับชุมชนนิยม และ ๔) หลักการจัดการร่วมกัน (Co-Management) ระหว่างรัฐและชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ความเชื่อในศักยภาพของปัจเจกชน

การมีส่วนร่วมทางสังคมเกิดขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญในเรื่องของ “สิทธิ” และ “ความเสมอภาค” ระหว่างประชาชน และความเชื่อเรื่องการมีส่วนร่วมยังมีความเกี่ยวพันลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ปัจเจกชน” (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่สามารถคิดเองเป็น ตัดสินใจเองได้ และสามารถรวมตัวกันในรูปของ “ประชาคม” เพื่อร่วมกันจัดการกิจการของชุมชนและเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ คน ภายใต้กฎกติกาที่กำหนดร่วมกันและตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่ง “การเสียสละ” และความสมัครใจที่จะเข้าสู่ “พันธะสัญญาทางสังคม” (Social Contracts) ตามเกณฑ์แห่ง “เสรีภาพ” และ “สิทธิขั้นพื้นฐาน” บางประการ

๒) ความเชื่อในแนวคิดชุมชนนิยม

แนวความคิดชุมชนนิยมได้รับอิทธิพลจาก Tonnies ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาเยอรมัน ในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งอธิบายคู่ตรงข้ามของชุมชนขนาดเล็ก (Gemeinschaft) ซึ่งสมาชิกมีการรู้จักกันเป็นการส่วนตัวในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Face-to-Face Relations) เปรียบเทียบกับสังคมขนาดใหญ่ (Gesellschaft) ซึ่งสมาชิกไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว แต่ติดต่อสัมพันธ์กันตามบทบาทและสถานภาพในยุโรปในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม นักคิดในแนวชุมชนนิยมมักค่อนข้างหวาดระแวงต่อแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อปัจเจกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบที่เน้นการแข่งขันซึ่ง “บุคคล” ที่มีความสามารถที่สุด คือ ผู้ชนะ ถูกนำไปเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจเสรี (ซึ่งนักคิดแนวชุมชนนิยมเชื่อว่า) เป็นระบบแบบ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ดังนั้นจึงเป็นระบบที่ขาดความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อ่อนแอ

ในแนวคิดแบบชุมชนนิยมรัฐถูกมองอย่างหวาดระแวงว่ารับใช้เฉพาะกลุ่มผู้มีอำนาจและอิทธิพลซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในครึ่งหลังของศตวรรษที่ ๒๐ ในประเทศกำลังพัฒนารัฐมักจะถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา^{๓๑} เนื่องจากระบบบริหารราชการซึ่งยึดเอาอยู่จ่ายและการผูกขาดการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลางของอำนาจทำให้นโยบายการพัฒนาหลายอย่างไม่สามารถสนองตอบและแก้ไขปัญหาที่แท้จริงให้กับประชาชนในระดับรากหญ้าได้อย่างทันทั่วถึง หลายครั้งได้เกิดการพยายามปฏิเสธรื้อที่จะให้รัฐยุ่งเกี่ยวในบางกิจกรรมและบางโครงการ ซึ่งถือเป็นอิทธิพลของกระแสชุมชนนิยมที่รัฐจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทต่อปัญหาหรือการพัฒนาให้อยู่ในฐานะของ “ผู้รับฟัง” ที่ต้อง “ยอมรับ” และ “เปิดประตู” ให้ประชาชนในระดับรากหญ้ามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการการพัฒนาหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

๓) การผสมผสานฐานคิดของปัจเจกชนและชุมชนนิยม

แนวความคิดในเรื่องนี้จะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นของการสร้าง “ทุนทางสังคม” บนพื้นฐานของการสร้าง “ประชาสังคม” โดยมีฐานรากทางความคิดที่ตั้งอยู่บนความเชื่อมั่นในศักยภาพ

^{๓๑} Friedmann, J., Empowerment : The Politics of Alternative Development, Ibid., p.

ของปัจเจกชน แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ปฏิเสธความสุดโต่งในชุมชนนิยมที่มีความเชื่อมั่น ศรัทธา จนเกิดการขับเคลื่อนในลักษณะประชาสังคมที่ไม่อยากให้รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวในชุมชน และในทางตรงกันข้ามอาจจะต้องมีการเปิดช่องว่างให้รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวได้ในฐานะที่เป็นองค์การที่พร้อมจะการสนับสนุนช่วยเหลือ และมีส่วนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด

๔) หลักการจัดการร่วมกัน (Co-Management) ระหว่างรัฐและชุมชน

การมีส่วนร่วมแบบหลักการจัดการร่วมกัน ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐและชุมชน ทั้งนี้ที่ผ่านมามีปัญหาบางประการในกิจกรรม โครงการ หรือนโยบายสาธารณะของภาครัฐ เป็นต้นว่า ๑) ทุกภาคส่วนหรือบางกลุ่มในชุมชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน ๒) เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในหน่วยราชการระหว่างระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ และ ๓) เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือการกระทบกระทั่งกับชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดการหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อย่างไรก็ตามรูปแบบการจัดการร่วมกันเป็นรูปแบบที่นักวิชาการหลายคนให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่รูปแบบ กฎเกณฑ์ รวมทั้ง “ใคร” ควรเข้ามาจัดการร่วมกันย่อมต้องแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และในแต่ละสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว

จากการศึกษายังพบว่าการมีส่วนร่วมนั้นยังมีการแบ่งแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ กล่าวคือ ๑) การมีส่วนร่วมเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal-informal Participation) ที่เป็นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามระบบขององค์กร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามหน้าที่ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมตามขอบเขตที่องค์กรได้วางนโยบายไว้ และการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีโครงสร้าง อาจเป็นการร่วมตกลงกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือในบรรยากาศของความเป็นส่วนตัวมากกว่าลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ และ ๒) การมีส่วนร่วมทางตรง (Direct Participation) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมกันโดยตรงที่สมาชิกหรือการรวมกลุ่มต่าง ๆ โดยได้มีส่วนร่วมแบบทันที แต่ละคนมีสิทธิและโอกาสที่จะแสดงการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องโดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งโดยประชาชน และการมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน^{๓๒}

ขณะเดียวกัน Cohen and Uphoff ยังได้อธิบายถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)^{๓๓} ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

^{๓๒} Cohen, J.M. & Uphoff, N.T., *Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific, World Development*, (New York : Cornell University, 1977), pp. 213-235.

^{๓๓} Ibid., pp. 7-17.

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจถือเป็นศูนย์กลางของการเกิดความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือกตัดสินใจ เลือกเปรียบเทียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑.๑) การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการจากคนในชุมชน และวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่จะเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและมีความเป็นรูปธรรมโดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจ ในระยะนี้สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญของชุมชนและป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งคนในชุมชนสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นโครงการ ทั้งในเรื่องการเงิน การจัดสรรบุคลากร ตลอดจนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการและสนับสนุนโครงการที่จะนำเข้ามาซึ่งประโยชน์สุขของชุมชน

๑.๒) การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ คนในชุมชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงเริ่มต้นแต่ถูกขอร้องให้เข้ามาดำเนินการเมื่อโครงการเข้ามา ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการและวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

๑.๓) การตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ เป็นความเกี่ยวข้องในชุมชนเมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยงโครงการเข้ามาสู่คนในชุมชน โดยจะมีการรวบรวมข้อมูลขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ กรอบที่สมาชิกยึดถือประกอบด้วย การประชุมเพื่อจัดทำนโยบาย การคัดเลือกผู้นำที่จะมีอิทธิพลต่อองค์กร^{๓๔}

๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

ในช่วงนี้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้ ๓ รูปแบบ คือ

๒.๑) การมีส่วนร่วมในการสหทรัพยากร ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ สละแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้ถือเป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาโครงการ การส่งเสริมโดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ เป็นการแสดงให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมคือการรู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุนและทำอย่างไรโดยวิธีการสมัครใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับ การสนับสนุน เรื่องทรัพยากรบ่อยครั้งที่พบว่ามี ความไม่เท่าเทียมกันและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

๒.๒) การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน คนในท้องถิ่นสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงานโดยการเป็นลูกจ้างหรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการ เป็นสมาชิกอาสา ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการ มีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงาน ในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นแล้ว ส่วนหนึ่งยังช่วยให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเอง อีกทั้งยังทำให้เกิด

^{๓๔} สถาบันพระปกเกล้า, “การพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน”, เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการรัฐสภา, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑). (อัดสำเนา).

การสื่อสารข้อมูลภายในและได้รับคำแนะนำซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

๒.๓) การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือทั้งนี้การขอความร่วมมือไม่จำเป็นต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่ตามมาหลังจากนำโครงการเข้ามาและผลที่เกิดกับคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่เข้าร่วมในโครงการ

๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจที่ไม่ควรมองข้าม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ ๓ รูปแบบ คือ

๓.๑) ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น เป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ และทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวทั้งนี้ควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

๓.๒) ผลประโยชน์ด้านสังคม ถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณะ ได้แก่ บริการหรือความพึงพอใจในระบบสาธารณูปโภค การเพิ่มโครงการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้รูปแบบการผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์ และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

๓.๓) ผลประโยชน์ด้านบุคคล ถือเป็นความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มหรือได้รับการคัดเลือกเข้ามา เป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมืองโดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี ๓ อย่าง คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจทางการเมือง และความรู้สึกว่าตนเองทำงานมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วย เพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีความแตกต่างกัน และจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วม ทั้งนี้หากผลที่ออกมาตรงกันข้ามกับความคาดหวังจะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นส่วนที่มีการเขียนเป็นรายงานไว้น้อย ทั้งนี้เราสามารถประเมินโครงการได้ ๒ รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางมากกว่าคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อโครงการ ประเมินว่ามีผู้เห็นด้วยกับโครงการหรือไม่ ผู้ที่มีส่วนร่วมได้แก่ใครบ้าง มีส่วนร่วมโดยวิธีใด มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไปอย่างไรและทำอย่างไร ความคิดเห็นต่าง ๆ จึงจะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์

การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่นเพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน และในแต่ละประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์

ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกัน ซึ่งสามารถจำแนกตามมิติของระดับการมีส่วนร่วมมี ๓ รูปแบบ^{๓๕} ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

๒) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้จักความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

๓) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรหรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ควรเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อส่วนรวม ทั้งในแง่ของคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่โดยรวมถึงจะต้องเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นติดตามมา ทั้งนี้ควรที่จะมีแนวคิดและเป้าหมายที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมเป็นคุณค่าที่สำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการ นโยบาย กฎหมายและโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ควรที่จะได้มีโอกาสได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเหล่านั้น รวมทั้งมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจภายใต้กลไกและรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้รัฐสามารถนำเอาข้อมูล ข้อคิดเห็น และผลประโยชน์ได้เสียของประชาชนไปเป็นกรอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมาตรการสำคัญรูปแบบหนึ่งในการแบ่งสรรอำนาจ (Redistribution of Power) ในการตัดสินใจให้กับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การให้สิทธิแก่ชุมชนในการร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนซึ่งสามารถนำไปสู่ระบบและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา

๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นรูปแบบและกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน (Empowerment) ถือเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคนโดยเฉพาะประชาชนกลุ่มที่มีความยากจนและด้อยโอกาส ให้เขาเหล่านั้นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของภาครัฐมากขึ้น

๔) การมีส่วนร่วมนำมาซึ่งการตัดสินใจที่รอบคอบและรอบด้านมากขึ้น เนื่องจากรัฐได้นำเอาทัศนะที่หลากหลายของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตัดสินใจในกิจกรรม โครงการ หรือนโยบายของตน ทำให้ได้ผลการตัดสินใจที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

^{๓๕} เณสิยว บุรีภักดี และคณะ, *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๕.

๕) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสนองตอบหลักความเป็นธรรมหรือความเสมอภาค (Equity) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากมาตรการของรัฐได้มีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจของรัฐได้

๖) การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาครัฐไม่มีกำลังบุคลากรหรืองบประมาณที่จะคอยตรวจสอบตราสอดส่องว่าไม่มีการละเมิดกฎหมายแต่จะมีเครือข่ายประชาชนคอยเป็นผู้ตรวจสอบตราสอดส่องในเรื่องดังกล่าวแทน

ในส่วนของเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี ๓ ประการสำคัญ ได้แก่

๑) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปโดยอิสรภาพ หมายถึง ผู้มีส่วนร่วมมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปอย่างสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตามไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๒) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปโดยความเสมอภาค กล่าวคือ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

๓) การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปตามความสามารถ ทั้งนี้ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้^{๓๖}

ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อยอื่นอีกเป็นต้นว่า ประชาชนต้องมีเวลา ประชาชนต้องมีความสนใจประชาชนต้องสามารถสื่อสารด้วยความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย ประชาชนต้องไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมด้วย^{๓๗} สำหรับรูปแบบในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้นสามารถจัดได้หลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ดำเนินการ โดยอาจเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำไปจนถึงระดับสูงสุดนั้นก็คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งในบางโครงการอาจสามารถดำเนินการเพียงรูปแบบเดียวก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโครงการที่มีความซับซ้อนของโครงสร้างปัญหาควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการจากหลาย ๆ รูปแบบเข้าไว้ด้วยกันเพื่อความสำเร็จของโครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้เป็น ๕ รูปแบบ^{๓๘} ได้แก่

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

^{๓๖} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและการบวนการ, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๓๗} นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, กลวิธี แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๖.

^{๓๘} สุคนธ์ เครือน้ำคำ และคณะ, การพัฒนาทีมงาน, (ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕).

๒) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) หมายถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มี การจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะ รับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม หรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบ สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยัง ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและ เพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ หรือเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) หมายถึง การที่ภาคประชาชน และส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือ กิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบที่พบเห็นกันบ่อย ได้แก่

๓.๑) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะ นี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่ง ตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการหรือผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น รวมถึงตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับกว้างเพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราว เดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหรือคล้ายกัน

๓.๒) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิง วิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นต่อ โครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไปและผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ รวมถึงผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

๓.๓) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการ ดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของ โครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้อง มีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นยอมรับ มีหลักเกณฑ์ มีประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนซึ่งอาจมา จากการร่วมกันกำหนดขึ้นและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็น ทางการมากนักและไม่เกี่ยวข้องกับนโยบายของกฎหมาย ที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจในทาง กฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดให้หลายวันและไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่ เดียวตลอดไป

๔) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและ ส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหา ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติการที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหา นั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่ายนัก ทั้งนี้อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกใน ฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ และประชาชนจะมีบทบาทชี้แนะ การตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวาง น้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

๕) การใช้กลไกทางกฎหมาย (Law) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในเชิงของการป้องกันแก้ไข เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม และเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าจะได้รับ โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ หรือ ๒๕๕๐ ก็ได้ต่างก็ได้ให้หลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน เป็นต้นว่า

๕.๑) ด้านการรับรู้ข่าวสาร

๕.๒) ด้านการพิจารณาการปฏิบัติราชการทางการปกครอง

๕.๓) ด้านการกำหนดนโยบาย

๕.๔) ด้านการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๕) ด้านการคัดเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๖) ด้านการตรวจสอบและการปฏิบัติงาน

๕.๗) ด้านการออกกฎหมาย

ทั้งนี้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปของปัจเจกและในรูปขององค์กรตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ประกอบรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามการใช้กลไกทางกฎหมายนี้จะทำให้เกิดความยืดหยุ่นต่อการดำเนินการโครงการหรือการยุติโครงการ รวมทั้งมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย

ขณะเดียวกันสถาบัน IAP๒ (International Association for Public Participation)^{๓๙} ซึ่งเป็นสถาบันฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ตามกรอบแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ^{๔๐} ที่ได้กล่าวถึงหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐใน ๕ ระดับ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นระดับเริ่มต้นประชาชนมีบทบาทน้อย เป้าหมาย คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้องแก่ประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางเลือก และทางเลือก ตัวอย่างเช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ เสียงตามสาย ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้อง

๒) การมีส่วนร่วมในระดับปรึกษาหารือ (Consult) ระดับนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ เป้าหมายคือการได้รับข้อมูลและรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทางเลือก และแนวทางแก้ไข ตัวอย่าง เช่น การสำรวจความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อย การจัดเวทีสาธารณะ ฯลฯ คำสัญญาที่

^{๓๙} สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, คู่มือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๔๐} United Nation, “Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report of the Meeting for the Adhoc Group of Expert”. Department of International Economic and Social Affairs, (New York : United Nation, 1981), pp. 123-124.

หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการรับฟังความคิดเห็น ตระหนักถึงข้อมูล และความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจ

๓) การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงาน ตลอดกระบวนการตัดสินใจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารระหว่างรัฐและประชาชนอย่างจริงจัง เป้าหมายคือ การทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจว่า ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับการพิจารณา ตัวอย่างเช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการการสำรวจความคิดเห็นโดยการปรึกษาหารือ ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การทำงานกับประชาชนเพื่อให้ความคิดเห็นและข้อมูลจากประชาชนสะท้อนในทางเลือก

๔) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและรัฐทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ เป้าหมายคือ การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น การตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน การสร้างฉันทามติ กระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การร่วมงานกับประชาชนเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและแนวคิดใหม่จากประชาชน โดยสัญญาว่าจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจทางออกของปัญหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๕) การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) ถือเป็นขั้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมสูงที่สุด เป้าหมายคือ การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจลงมือด้วยตนเอง โดยรัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจในรูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การลงประชามติ และการแก้ไขปัญหาคัดแย้งโดยกระบวนการระดมความคิดเห็น มักเป็นประเด็นที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ประโยชน์ของการตัดสินใจขั้นนี้ คือ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การปฏิบัติตามสิ่งที่ประชาชนตัดสินใจเลือก

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมที่แบ่งได้เป็น ๕ ระดับ^{๔๑} จากการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุดไปถึงระดับสูง คือ ๑) การให้/รับข่าวสาร (Inform) ๒) การปรึกษาหารือ (Consult) ๓) การร่วมคิดร่วมทำ (Involve) ๔) การเป็นหุ้นส่วนหรือภาคี (Collaborate) และ ๕) การเสริมพลังอำนาจ (Empower) การเลือกกระบวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีระดับและเทคนิคที่ใช้แสดงเป็นตารางให้เห็นรายละเอียดตามตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

^{๔๑} สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผน มาตรการ กฎหมาย หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

ตารางที่ ๒.๑ ระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	วัตถุประสงค์	ทางเลือกของรูปแบบที่ใช้	เทคนิคการใช้
ให้ข้อมูล (Inform)	ให้ประชาชนตระหนักและให้ความรู้แก่ประชาชน	แลกเปลี่ยนข้อมูล	โฆษณาทางสื่อ / ตั้งตู้แจกข้อมูลข่าวสาร / แผ่นพับ / จัดทำวีดิทัศน์ / เปิดเว็บไซต์ให้ข้อมูล / ตั้งทีมออกไปรณรงค์นอกพื้นที่ / เปิดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร / เอกสารข้อเท็จจริง / จัดหมายข่าว / รายงานการศึกษาทางเทคนิค / รายการโทรทัศน์
		ชักชวนให้ประชาชนเข้ามาร่วมในกระบวนการ	ทัศนศึกษา / การประชุมชี้แจงของหน่วยงาน / คำประกาศของทางราชการ
การปรึกษาหารือรับฟังความคิดเห็น (Consult)	เพื่อให้ได้มาซึ่ง Input/Feedback จากประชาชนอย่างกว้างขวาง	ชักชวนให้ประชาชนมาเข้าร่วมในกระบวนการ รวบรวมข้อมูลจากประชาชนและภาครัฐให้ Feedback	ประชาสัมพันธ์ / จัดงานการแสดง (Exhibition) เสวนาประชาชน / การเยี่ยมชมโครงการเพื่อให้ข้อมูลและรับข้อมูลจากประชาชน / การจัดหาวิทยากรกระบวนการ / จัดแสดงข้อเท็จจริง / การสนทนากลุ่มย่อย / เวทีสาธารณะ ทำแบบสอบถาม / จัดทำแบบฟอร์มการแสดงความคิดเห็น / การสัมภาษณ์รายบุคคล / การสนทนากลุ่มย่อย / สายด่วนสายตรง / การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ / การร่วมลงประชามติ(ตามกฎหมายไทย)
การร่วมคิดร่วมทำ (Involve)	เพื่อให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเต็มที่	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	การประชุมกลุ่มย่อยในการวางแผน / คณะกรรมการระดับท้องถิ่น / การจัดหาวิทยากรกระบวนการ / การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
การเป็นหุ้นส่วนหรือภาคี (Collaborate)	เพื่อสร้างฉันทานุมัติ	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	คณะกรรมการที่ปรึกษา / เว็บไซต์ที่มีส่วนได้เสีย / ฟอร์มแผนภูมิภาค / การจัดทำแผนที่ความคิด
การเสริมพลังอำนาจของประชาชน	เพื่อสร้างเวทีให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ	ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกระบวนการ	การปฏิบัติตามการประเมินผลและคำแนะนำของภาคประชาชน
		รวบรวมข้อมูลจากประชาชนและภาครัฐให้ Feedback	การลงคะแนนเสียง (Referendum ในต่างประเทศ)

กล่าวโดยสรุป กรอบคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในงานพัฒนานั้น ในยุคต้นของการพัฒนาชุมชน แม้จะมีจุดดีในแง่ของการต้องการสร้างประชาธิปไตยภายในชุมชน แต่ในภาคปฏิบัติเมื่อนำมาใช้ในประเทศด้อยพัฒนาที่อำนาจบริหารมีลักษณะรวมศูนย์ การมีส่วนร่วมจึงอาจกลายเป็นการเกณฑ์ (Recruitment) ให้คนเข้ามาช่วยภายใต้ปรัชญาของการต้องการเปลี่ยนคนในประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้ให้ทันสมัยมากขึ้น ให้รู้จักคิดเพื่อพัฒนาตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากสภาพความยากจนและด้อยพัฒนา ขณะเดียวกันในการมีส่วนร่วมในรูปแบบปัจจุบันมีการเปิดกว้างและยอมรับในสิทธิของประชาชนและชุมชนมากขึ้น ทำให้ปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนได้แสดงพลังแห่งการมีส่วนร่วมออกมาในหลายระดับ ประกอบด้วย

๑. การรับรู้ข่าวสาร (Public information) หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของ

โครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒. การรับฟังความคิดเห็น (Public Consultation) หมายถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างรัฐในฐานะเป็นผู้ดำเนินการโครงการพัฒนากับประชาชนที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะหรือเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

๓. การร่วมในการตัดสินใจ (Public Involve) หมายถึง การที่ภาคประชาชนและส่วนงานที่เกี่ยวข้องมีสิทธิ์ มีส่วนร่วมแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาหรือการดำเนินการพัฒนาใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูล ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการพัฒนา

๔. ความร่วมมือ (Public Collaboration) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจในการพัฒนา และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Public Empower) หมายถึง การที่ประชาชนบทบาทในระดับสูงในการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองได้ หากไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

๒.๔.๓ รูปแบบของการมีส่วนร่วม

จากกรอบคิดการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมทั้ง ๕ ด้าน ที่คณะผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากการศึกษาเชิงลึกพบว่าในแต่ละด้านนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบูรณาการเอาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้ามาประยุกต์หรือผสมผสานเพื่อให้เกิดความกลมกลืนและเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information)

ในเรื่องนี้ มัลลิกา ผลอนันต์^{๔๒} ได้กล่าวถึงการรับรู้ข่าวสารที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจและการโน้มน้าวใจที่จะมีผลต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้นมีความเชื่อว่าการที่จะชักจูงใจบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นเป็นเหมือนกับการกระตุ้นบุคคลนั้นเพื่อให้เกิดการตอบสนองในสิ่งที่เราต้องการให้เป็น ในกระบวนการสื่อสารจะมีช่องว่างหรือตัวกลางระหว่างการกระตุ้นและการตอบสนองซึ่งเรียกว่าพื้นเพเดิมของบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นตัวกลางที่สำคัญมากในการที่จะเกิดการรับรู้ได้จากการสื่อสาร ดังนั้นในการจูงใจบุคคลใดนั้นเราจะต้องศึกษาถึงพื้นเพเดิมของบุคคลคนนั้นก่อนว่า ทักษะค่านิยม ความเชื่อ ระดับการศึกษา ทั้งนี้สามารถแบ่งลักษณะของการรับรู้เพื่อการพัฒนาของคนได้ ๔ ระดับ ดังนี้

๑.๑) กลุ่มเชื่อ (Believer) เป็นกลุ่มที่ง่ายที่สุดในการจะทำให้เกิดการรับรู้หรือการชักจูงให้ปฏิบัติตามที่เป้าหมายทางการพัฒนา เพราะเป็นกลุ่มที่ได้รับทัศนคติความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลต่าง ๆ เป็นแนวทางเดียวกันกับการพัฒนา จึงเชื่อและเห็นด้วยในสิ่งที่พัฒนาได้สื่อออกไป

^{๔๒} มัลลิกา ผลอนันต์, **ทฤษฎีการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒-๔๓.

๑.๒) กลุ่มสงสัย (Skeptic) เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางการพัฒนาที่จะสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ และคนกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มคนที่เกิดความสงสัยในเรื่องนั้น เช่น ในการสร้างเขื่อนคนกลุ่มนี้จะมีข้อมูลว่ามีทั้งประโยชน์และโทษ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าเขื่อนใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าถือว่าเป็นผลดี แต่ขณะเดียวกันเขื่อนก็จะเป็นสาเหตุของการทำลายสภาพแวดล้อมไปด้วยอีกทางหนึ่ง ข้อสงสัยดังกล่าวจะทำให้คนกลุ่มนี้ตัดสินใจไม่ได้ว่าระหว่างประโยชน์และโทษนั้นสิ่งใดมีมากกว่ากัน และเขาจึงยังไม่ตกลงใจเชื่อว่าการสร้างเขื่อนเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้นในการที่จะพัฒนาอะไรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กับคนกลุ่มนี้ให้เขาหายสงสัยก่อน

๑.๓) กลุ่มเฉื่อย (Apathetic) เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจ ไม่ได้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนาเนื่องจากรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น รู้สึกว่าการจะสร้างเขื่อนหรือไม่สร้างเขื่อนนั้นไม่เกี่ยวข้องกับตนเองเพราะเขื่อนสร้างที่ต่างจังหวัด แต่ตนเองอยู่กรุงเทพมหานคร ตนเองไม่ได้รับผลประโยชน์หรือผลเสียอะไรจากการสร้างเขื่อนนั้น ดังนั้นหลักในการสร้างการรับรู้กับคนกลุ่มเฉื่อยนี้จึงต้องพยายามดึงเรื่องที่จะพัฒนาแสดงผลให้เขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวคนเหล่านี้ให้ได้

๑.๔) กลุ่มปรีกษ (Hostile) กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ยากที่สุดในการทำความเข้าใจหรือทำให้เกิดการรับรู้ในด้านบวก เพราะเป็นกลุ่มไม่เห็นด้วยกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางการพัฒนา ฉะนั้นจะใช้ความพยายามและความอดทนอย่างสูงสุดที่จะทำให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิคทางการสื่อสารให้คนกลุ่มนี้เกิดความปั่นป่วนในแง่ของความคิดหรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดเสียก่อน เป็นต้นว่าอาจจะให้คนที่เขานับถือเขาเกรงใจเป็นผู้ชักจูงเพื่อให้เขาเปลี่ยนจากกลุ่มปรีกษมาเป็นกลุ่มสงสัยก่อน และในช่วงที่เขาเกิดความปั่นป่วนทางความคิด สมองก็จะเริ่มเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น เราจึงเริ่มให้ชุดข้อมูลที่จะนำไปสู่การรับรู้ข้อมูลที่ดี เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา จนเขากลายเป็นกลุ่มเชื่อในที่สุด

๒) การรับฟังความคิดเห็น(Public Consultation)

ในเรื่องนี้การรับฟังความคิดเห็นเกิดขึ้นได้จากการปรึกษาหารือ และสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๒.๑) การปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล (Individual Counseling) การปรึกษาประเภทนี้เป็นแบบที่ได้รับความนิยมและถูกนำมาใช้ในการพัฒนาต่าง ๆ การปรึกษาจะเป็นการพบกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้ขอคำปรึกษา การปรึกษาแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาสามารถเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และปัญหาในการพัฒนาสามารถแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาให้เกิดผลมากที่สุด

๒.๒) การให้คำปรึกษาหารือแบบกลุ่ม (Group Counseling) การปรึกษาประเภทนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการปรึกษาเชิงกระบวนการ และเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการ ประสบปัญหาหรือผลกระทบจากการพัฒนาที่คล้ายกันหรือตรงกัน ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังปัญหาหนึ่งร่วมกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องจะมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือและหาทางออกร่วมกัน ในปัจจุบันมักส่งเสริมการปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางออกของปัญหาที่

เกี่ยวข้องกับเรื่องของการแย่งชิงผลประโยชน์ โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาที่ใหญ่ ๆ หรือมีงบประมาณและผลกระทบที่สูง

สำหรับองค์ประกอบของการปรึกษาหารือที่อยู่บนพื้นฐานความร่วมมือมี ๕ องค์ประกอบสำคัญ คือ

(๑) การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence) สมาชิกในกลุ่มมีความสำคัญทุกคน ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม สมาชิกจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

(๒) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Fact-to-Face Promotive Interaction) สมาชิกมีการพึ่งพาช่วยเหลือกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อการช่วยเหลือนำกลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะไว้วางใจ ห่วงใย ส่งเสริม ช่วยเหลือกัน เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

(๓) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถไม่มีใครได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบผลงานทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม จะต้องมีการทดสอบรายคน รายกลุ่ม สังเกตพฤติกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องในกลุ่มและจัดให้มีผู้สังเกตการณ์

(๔) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการทำงาน การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยทักษะหลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีความเคารพ ยอมรับ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน

(๕) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมสมาชิกกลุ่ม ผลงานกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้อาจทำได้ทั้งผู้รับผิดชอบโครงการและประชาชน ทั้งนี้ประชาชนหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องได้รับข้อมูลย้อนกลับเพื่อร่วมแสดงทักษะการคิด

๓) การร่วมในการตัดสินใจ (Public Involve)

การตัดสินใจเป็นการนำหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการการตัดสินใจเพื่อให้ผู้ตัดสินใจมีโอกาสผิดพลาดน้อยลงหรือการตัดสินใจได้ถูกต้องมากขึ้น การตัดสินใจที่จะมีขึ้นภายในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำการประเมินได้โดยใช้กฎเกณฑ์หรือเครื่องมือดังกล่าวพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุด การทำการตัดสินใจได้นำเอาความน่าจะเป็นเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ทั้งนี้เพราะบุคคลจะมีการเปรียบเทียบว่าผลลัพธ์หรือผลตอบแทนที่ดีที่สุดหรือไม่ แต่ถ้ามีวิธีให้ผลตอบแทนมากกว่าหนึ่งทางเลือกก็ต้องมีการตัดสินใจเลือกทางหรือวิธีที่จะทำให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุด ซึ่งการตัดสินใจเลือกดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยุ้งยากและสลับซับซ้อน ดังนั้นจึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์และเครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

๓.๑) มีทางเลือกหลายทาง (Alternatives) ในแต่ละทางเลือกอาจจะอยู่ในรูปนโยบายในการปฏิบัติงานเทคนิคหรือขั้นตอนการดำเนินงาน การที่มีทางเลือกมาก ๆ ถ้าจะอาศัย

ดุลพินิจส่วนตัวทำการตัดสินใจนั้นอาจจะผิดพลาดขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยเครื่องมือหรือเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการตัดสินใจ เพราะยังมีหลักประกันได้ว่าไม่ได้ตัดสินใจไปตามดุลพินิจส่วนตัว

๓.๒) ข้อมูลในปัจจุบันมีจำนวนมาก ถ้านำดุลพินิจส่วนตัวมาใช้ในการตัดสินใจแล้ว โอกาสที่จะผิดพลาดอาจจะมีมาก เพราะไม่อาจจะนำข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดนั้นมาพิจารณาได้ครบถ้วนสมบูรณ์ในห้วงเวลาที่จำกัดได้

๓.๓) เพื่อลดความขัดแย้งลงเนื่องจากพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถ้าไม่อาศัยหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือที่เหมือนกันทำการตัดสินใจแล้วก็อาจจะทำการตัดสินใจแตกต่างกันออกไปซึ่งจะทำให้คนในองค์กรเกิดการขัดแย้งกันขึ้นในกรณีที่ความเห็นแตกต่างกัน

๓.๔) เพื่อลดความเสี่ยงการตัดสินใจที่ปราศจากกฎเกณฑ์หรือเครื่องมือแล้ว โอกาสที่เสี่ยงต่อความผิดพลาดนั้นมีสูง แต่การตัดสินใจที่มีเครื่องมือเข้ามาช่วยแล้ว โอกาสของการตัดสินใจที่ผิดพลาดนั้นมีน้อยหรือไม่เลยก็เป็นไปได้

๔) ความร่วมมือ (Public Collaboration) ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นถือเป็นเทคนิคที่สำคัญที่สุดซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือการพัฒนาใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ เปรียบเสมือนการวางแผนความคิดทั้งหมดทุก ๆ ด้านอย่างละเอียด ซึ่งต้องใช้เวลาเตรียมการอย่างรอบคอบ พิถีพิถัน หากเตรียมการไม่ดีเราจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้และทำให้เสียเวลาเปล่า การวางแผนขั้นนี้มีขั้นตอนและหัวข้อที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่

๔.๑) การกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรเป็นในระดับใด ซึ่งจะต้องชัดเจนเพราะเรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการวางแผน โดยพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจะต้องคิดให้รอบคอบแต่ต้นว่า โครงการที่จะทำเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องนั้น ๆ เราต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมระดับใด โครงการบางเรื่องอาจจำเป็นต้องให้ประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทมากถึงระดับการเป็นประชาชนหุ้นส่วนเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา หรือบางโครงการอาจต้องการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลยก็ได้ ซึ่งการวางแผนการดำเนินงานจะมีความซับซ้อนและยุ่งยากตามระดับของการมีส่วนร่วม อีกทั้งต้องดำเนินการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๒) กระบวนการหลัก กระบวนการรองและทีมงาน ต้องมีทัศนคติที่เป็นบวก และรักในหน้าที่ที่ตนทำ มีความอดทน และพึงระลึกเสมอว่า หน้าที่ของกระบวนการคือการขับเคลื่อนให้การประชุมนั้นเกิดการแสดงความคิดเห็นโดยมีส่วนร่วมระหว่างผู้เข้าประชุม สำหรับทีมงานที่เหลือได้แก่ กระบวนการรองซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย กระบวนการหลักเป็นผู้จัดบันทึกการประชุมมีหน้าที่เดิมคำถามในเวทีเพื่อให้ประเด็นต่าง ๆ สมบูรณ์ขึ้น และเป็นผู้สังเกตการณ์คอยระวังไม่ให้มีการเบี่ยงเบนประเด็นไปจากที่ตั้งไว้ ส่วนทีมงานเสริมเพื่อถ่ายภาพหรือเป็นผู้ช่วย ทั้งนี้จำนวนทีมงานจะขึ้นอยู่กับจำนวนหรือปริมาณของผู้เข้าร่วมประชุม และทักษะ/ประสบการณ์ของกระบวนการหลัก

๔.๓) การตั้งประเด็นและคำถาม ประเด็นคำถามที่ดีต้องชัดเจน ครอบคลุม เข้าใจง่ายเป็นเรื่องที่ผู้เข้าร่วมประชุมทราบมาก่อน แล้วนำสิ่งที่ต้องการนั้นมาตั้งเป็นคำถาม ควรตั้งประเด็นหลักและแตกเป็นประเด็นย่อย หลังจากนั้นทีมงานทั้งหมดควรลองซักซ้อมจำลองเวทีการ

ประชุมโดยสมมติตนเป็นชาวบ้าน แล้วคิดว่าจะตอบคำถามที่ถามมาแบบใดได้บ้าง เมื่อชาวบ้านถามคำถามอย่างนั้น เราจะต้องตั้งโจทย์ถามกลับอย่างไรต่อไป

๔.๔) มีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ชัดเจนว่า จัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม และจะเอาผลที่ได้จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นไปทำอะไร ทั้งนี้ควรแจ้งให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบในตอนต้นของการประชุม หรือควรแจ้งล่วงหน้ากับกลุ่มเป้าหมายก่อนถึงวันประชุม ในกรณีที่เป็นโครงการซึ่งต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในระดับสูง

๔.๕) มีกระบวนการ ขั้นตอน แผนการดำเนินงานที่ดี โดยกำหนดแผนอย่างละเอียดว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง ใครมีบทบาทและหน้าที่อะไร เวลาไหน ใครจะนั่งตรงไหน ใครจะพูดก่อน-หลัง และจะแจกเอกสารตอนไหน ฯลฯ นอกจากนี้สำหรับทีมงานมือใหม่ ควรมีการซักซ้อมขั้นตอนของกระบวนการบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ และช่วยลดข้อผิดพลาดเมื่อต้องจัดเวทีประชุมจริง

๔.๖) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุม เช่น เพศ วัย การศึกษา ผู้เข้าประชุมคาดหวังแค่ไหนจากการร่วมประชุม คนที่เข้าประชุมนั้นมีใครบ้าง กลุ่มผู้มีส่วนได้และกลุ่มผู้มีส่วนเสียมีมากน้อยเพียงใด ใครมีผลกระทบโดยตรง ใครได้รับผลกระทบในแง่บวก ใครได้รับผลกระทบในแง่ลบ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญมากเป็นใคร มีบทบาทต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพียงใด ฯลฯ ทั้งนี้การทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการดำเนินงานตามแผนในขั้นตอนอื่น ๆ เปรียบเหมือนคำกล่าวที่ว่า รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง

๔.๗) สื่อและอุปกรณ์การสื่อสารที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจประเด็น เนื้อหา ตรงกัน เช่น การเลือกวิดีโอที่ควรเตรียมเรื่องให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการจัดเวที ตรวจสอบคุณภาพก่อนวันจริง การเตรียมกระดาน กระดาษ การ์ด ปากกา เทปขาวหรือหมึก การเตรียมเอกสารแจก ฯลฯ

๔.๘) การเตรียมเกม โดยเลือกเกมที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น ประชุมเรื่องการร่วมกันขุดคูระบายน้ำแก้ปัญหาน้ำท่วม การเลือกเกมควรเลือกแนวที่สร้างความสามัคคี ช่วยกันทำงาน หรือหากเป็นเรื่องกรณีพิพาทกันผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรเลือกเกมเกี่ยวกับการเสียสละนอกจากนี้ทีมงานต้องลองเล่นเกมเอง ว่าเป็นเกมที่สนุก เหมาะสมกับกลุ่มและเวลาหรือไม่ เป็นต้น

๕) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Public Empower) หมายถึง การที่ประชาชนบทบาทในระดับสูงในการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองได้ หากไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การเสริมอำนาจแก่ประชาชนมุ่งคุ้มครองภาคประชาชนมากกว่าภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากโดยปกติแล้ว ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจมักจะมีสามารถในการคุ้มครองตนเองได้มากกว่าภาคประชาชน ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงนั้นภาคประชาชนมักจะขาดซึ่งความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางกฎหมาย สุดท้ายจึงลงเอยด้วยการถูกเอารัดเอาเปรียบจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การเสริมอำนาจแก่ประชาชนไม่ใช่เพียงการแสดงบทบาทที่

สอดคล้องตามวัตถุประสงค์นี้เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการมีกลไกอื่น ๆ ที่สอดคล้องเพื่อทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งถึงและเท่าเทียม และยังรวมถึงการทำให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจ เข้าถึง และสามารถใช้ประโยชน์จากกลไกทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งนั่นหมายถึงระบบรัฐบาล รัฐสภาและตุลาการจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่น ทำให้กลไกทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประชาชนมีความศักดิ์สิทธิ์ และสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนและประเทศได้อย่างแท้จริง

นอกเหนือจากกลไกข้างต้นกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากความสำเร็จของการดำเนินนโยบาย และการใช้ประโยชน์จากกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ เกิดจากการผสมผสานที่ลงตัวของ ๒ ส่วนผสมด้วยกัน ส่วนผสมแรกคือความร่วมมือของนโยบายและกลไกทางสังคมอันจำเป็นและสอดคล้องกับยุคสมัย ซึ่งการมีวิสัยทัศน์อันยาวไกลและการมีความมุ่งมั่นช่วยเหลือและคุ้มครองประชาชนของรัฐบาล รัฐสภา และตุลาการเท่านั้นที่จะทำให้ส่วนผสมนี้เกิดขึ้น อีกส่วนผสมหนึ่งคือการทำให้นโยบายและกลไกทางสังคมต่าง ๆ นั้นสามารถประยุกต์ใช้กับประชาชนทุกภาคส่วนได้จริง ซึ่งเสี่ยงสะท้อนจากภาคประชาชน ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้นที่จะช่วยทำให้นโยบายและกลไกต่าง ๆ สามารถถูกปรับปรุงและปรับใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุด

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุจินตนิท หนูชู^{๔๓} ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล” พบว่า

๑. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบ คือ ๑) ภาวะผู้นำของผู้ดำเนินการศูนย์ ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๕) ความสามัคคีของบุคลากร ๖) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ๗) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ๘) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ มีค่าน้ำหนักร้อยละของความแปรปรวนสะสม ๖๓.๔๗๑ โดยมีการปฏิบัติจริงในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ๑) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ ๒) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ ๓) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ และ ๔) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์

๒. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี ๘ องค์ประกอบเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ๑) ความคาดหวังต่อผู้เรียน ๒) การพัฒนาบุคลากร ๓) ความสามัคคีของบุคลากร ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ๕) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ๖) ภาวะผู้นำของผู้ดำเนินการศูนย์ ๗) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ ๘) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน

^{๔๓} สุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”, *สุทธิปริทัศน์*, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๖ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๒๓๕-๒๕๕.

ตามลำดับ โดยผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณขององค์ประกอบทั้ง ๘ ร่วมกันทำนายประสิทธิผลของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ร้อยละ ๗๑.๔๐ ($R^2 = .๗๑๔$)

๓. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบหลัก ๕๕ ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบหลัก คือ ๑) ความ คาดหวังต่อผู้เรียน (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๒) การพัฒนาบุคลากร (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๓) ความสามัคคีของบุคลากร (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๔) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (มี ๗ ตัวบ่งชี้) ๕) การจัดการหลักสูตรและ การเรียนการสอน (มี ๕ ตัวบ่งชี้) ๖) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ (มี ๑๐ ตัวบ่งชี้) ๗) การ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ (มี ๗ ตัวบ่งชี้) และ ๘) การประเมินผลความก้าวหน้า ของผู้เรียน (มี ๕ ตัวบ่งชี้)

๔. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี ประสิทธิภาพที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการ นำไปใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี ประสิทธิภาพ

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี^{๔๔} ได้ศึกษาวิจัย “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง” พบว่า ปัญหากระบวนการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดลำปาง สามารถแบ่งได้ ๓ ส่วน ได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจน ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จ การศึกษา การเปรียบเทียบการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด ลำปาง ตามขนาดของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ที่ แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นการพัฒนาศูนย์ศึกษาฯ ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานของ ผู้บริหารและครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นำไปสู่การยอมรับสมมติฐาน ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณสำหรับอุปกรณ์สื่อการสอนให้ เพียงพอ จัดสถานที่ให้พอเพียงแก่จำนวนนักเรียน จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จัดการเรียนการสอนโดยเน้นนวัตกรรมใหม่ ๆ สรรหาหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ แก่นักเรียนโดยใช้นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นครูพี่เลี้ยงให้กับเด็กนักเรียนของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เอกสิทธิ์ คล้ายแดง^{๔๕} ได้ศึกษาวิจัย “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วย พลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา: ศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า

^{๔๔} พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี, “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัด ลำปาง”, **รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ๒๕๕๖).

^{๔๕} เอกสิทธิ์ คล้ายแดง, “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด- โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัด นาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐).

๑. ด้านมาตรฐานนโยบายการนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งและส่งผลดีต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

๒. ด้านทรัพยากรนโยบาย ปัจจุบันงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐยังไม่เพียงพอเพราะเป็นเพียงค่าบริหารจัดการศูนย์บุคลากรผู้สอนยังขาดบุคลากรในการสอน ขาดสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการเรียนการสอนที่จูงใจเด็ก

๓. ด้านการสื่อข้อความ มีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบนโยบายอยู่เสมอ โดยได้มีการจัดประชุมประจำปีต่อเนื่องทุกปีมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยพัฒนางาน

๔. ด้านการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบันมีระเบียบและประกาศ ในการวางมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์และมีการจัดตั้งปฏิญญาร่วมกับชุมชน

๕. ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานปฏิบัติงาน เรื่องความพร้อมของสถานที่เรียนไม่ใช่เรื่องสำคัญสามารถดำเนินการเรียนการสอนสอนตามบริบทพื้นที่

๖. ด้านเงื่อนไขของการเมือง ผู้บริหารของกระทรวงวัฒนธรรมให้ความสำคัญภาคคณะสงฆ์ให้ความเมตตาสนับสนุน ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในศูนย์มีการเลี้ยงอาหารกลางวันและฝึกสอนด้านอาชีพ

๗. ด้านเงื่อนไขของสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อนำหลักบวรมาใช้พัฒนาจะเป็นรากฐานของสังคมไทยที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

๘. ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน พลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) กับการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสิ่งที่ดีเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สังคมได้รับรู้รับทราบ (๒) ขาดแคลนบุคลากรในการสอน (๓) ปัจจุบันนักเรียนไม่ค่อยสนใจรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ และขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย (๔) ประชาชนเข้าวัดน้อยลงและขาดการมีส่วนร่วม (๕) หน่วยงานภาครัฐยังดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไว้ ดังนี้ (๑) ควรบูรณาการเรียนการสอนแบบพี่สอนน้อง (๒) ภาครัฐควรส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ (๓) ควรส่งเสริมให้เด็กเยาวชนเข้าวัด เรียนรู้เรื่องพิธีกรรม ศาสนพิธี และมารยาทชาวพุทธที่ดีเบื้องต้น (๔) ควรเตรียมความพร้อมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอนาคตเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และ (๕) ควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ทันสมัย

พรนิภา บัวพิมพ์^{๔๖} ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า กระบวนการเสริมสร้างพลัง

^{๔๖} พรนิภา บัวพิมพ์, “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๙).

อำนาจครู ผู้สอนมี ๖ ด้าน ประกอบด้วย ๑) การให้การสนับสนุน ๒) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๓) การพัฒนาศักยภาพ ๔) การปรับปรุงโครงสร้างองค์การ ๕) ภาวะผู้นำ และ ๖) การทำงานเป็นทีม

รติ จิรนิติศัยและยศวีร์ สายฟ้า^{๔๗} ได้ศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” พบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีขั้นตอนดังนี้ ๑) การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ๒) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ๓) การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น ๔) การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น ๕) การกำหนดเวลาเรียน โดยยึดลักษณะรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าเป็นการสร้างรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ หรือ การบูรณาการเข้ากับ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง ๖) การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ๗) การกำหนดวิธีและเกณฑ์การวัดและประเมินผล ๘) การจัดทำเอกสารหลักสูตร ๙) การตรวจสอบคุณภาพก่อนการนำไปใช้ ๑๐) การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตรท้องถิ่น ๑๑) การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรมีการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ๑๒) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการประเมินก่อนการใช้หลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และหลังการใช้หลักสูตร ๑๓) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ลาวรรณ สกุลกรณาอารีย์^{๔๘} ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิต และรักความเป็นไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖” พบว่า ๑) หลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบด้วย (ก) หลักการของหลักสูตร (ข) เป้าหมายของหลักสูตร (ค) คำอธิบายรายวิชา (ง) โครงสร้างหลักสูตร (จ) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (ฉ) กิจกรรมการเรียนการสอน (ช) สื่อการเรียนและแหล่งการเรียนรู้ และ (ซ) การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร พบว่า หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับมาก และมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ และ (๒) การศึกษาผลการใช้หลักสูตร พบว่า หลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิต และรักความเป็นไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีผลดังนี้ (๒.๑) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (๒.๒) นักเรียนมีการใช้ทักษะชีวิตหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑และ (๒.๓) นักเรียนมีคุณลักษณะรักความเป็นไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

^{๔๗} รติ จิรนิติศัยและยศวีร์ สายฟ้า, “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น”, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๔๕๗-๔๗๑.

^{๔๘} ลาวรรณ สกุลกรณาอารีย์, “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิต และรักความเป็นไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๐).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา^{๔๔} ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน” พบว่า แบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนตามนโยบายรัฐบาล จากโครงการ CONNEXTED และ/หรือ Partnership School โดยสถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนหลักรายเดียวหรือร่วมกับภาคเอกชนรายอื่นที่เข้าร่วมโครงการ CONNEXT ED และ Partnership School รวมทั้งเป็นการสนับสนุนตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ด้านการศึกษาของหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน

๑.๑) สนับสนุนเต็มรูปแบบ ให้การสนับสนุนทั้ง ๓ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Hardware) (๒) โปรแกรมหรือแพลตฟอร์มในการจัดการเรียนรู้ (Software) และ (๓) ด้านบุคลากร (Peopleware)

๑.๒) สนับสนุนบางส่วน ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สถานศึกษาผ่านโครงการที่สถานศึกษาเสนอเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจากพลังการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งของทุกภาคส่วนในระดับจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษารวมทั้งทุกภาคส่วนในจังหวัดรวมถึงภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจากเครือข่ายความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับสมาคมศิษย์เก่าและสมาคมผู้ประกอบการ สมาคมผู้ประกอบการและสมาคมศิษย์เก่าที่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เคยเป็นสถานศึกษาของตนเองในอดีต และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพท่ามกลางความพร้อมของอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๔. รูปแบบการมีส่วนร่วมจากการลงทุนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษาของภาคเอกชน เพื่อแก้ปัญหาและสร้างกลยุทธ์การเติบโตของภาคธุรกิจ ควบคู่กับการสนับสนุนการศึกษาในระดับพื้นฐานอย่างเต็มรูปแบบ โดยภาคเอกชนที่มีธุรกิจหรือการดำเนินกิจการด้านเทคโนโลยีการศึกษาทั้งในด้านอุปกรณ์และซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา ได้ผลิตและให้บริการแพลตฟอร์มเพื่อการศึกษาที่สามารถตอบโจทย์การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเห็นว่าสามารถสร้างกลยุทธ์การเติบโตทางธุรกิจด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาจากสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

^{๔๔} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕).

เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ^{๕๐} ได้ศึกษาวิจัย “ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู” พบว่า ช่วงอายุของครูไม่มีผลต่อการเปิดรับนวัตกรรมใหม่ หากนวัตกรรมใหม่นั้นตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก และสามารถลดภาระของงานประจำที่กำลังทำอยู่ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องไปกับแนวโน้มนโยบายจากทางภาครัฐและกระแสโลกที่ผลักดันให้รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ใช้สื่อในรูปแบบดิจิทัลเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียน ตอบโจทย์การสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.)^{๕๑} ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทของดิจิทัลในการศึกษาของไทย” พบว่า ระบบการศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน และการเตรียมพร้อมทักษะเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยได้เสนอ ๖ แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย

๑. บริหารจัดการข้อมูลเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อสามารถติดตามและประเมินผลในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั่วประเทศอย่างเป็นระบบ

๒. สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและผู้สอน เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๓. สร้าง/ปรับปรุงเนื้อหาและหลักสูตรในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้เรียน ผู้สอน และผู้ใช้สื่อสาธารณะ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนและรองรับความต้องการแรงงานในศตวรรษที่ ๒๑

๔. ปรับเปลี่ยนทักษะและการเรียนรู้ในระดับองค์กร เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตลาดแรงงานไทย

๕. สร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้

๖. สร้าง/ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อที่ปลอดภัย เพื่อเชื่อมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้ากับอุปกรณ์และเครื่องมือดิจิทัล

อุมาภรณ์ เหล็กดี^{๕๒} ได้ศึกษาวิจัย “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวเตอร์” พบว่า

๑. กรอบแนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวเตอร์ มีองค์ประกอบ ๕ ส่วน คือ หลักการ/ทฤษฎี การมีส่วนร่วม กิจกรรม

^{๕๐} เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ, ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๓).

^{๕๑} คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒).

^{๕๒} อุมาภรณ์ เหล็กดี, “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวเตอร์”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, ๒๕๕๙).

การเรียนรู้ เทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวเตอร์ และการบริการวิชาการ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกรอบแนวคิดอยู่ในระดับมาก

๒. กิจกรรมการเรียนรู้ มี ๗ กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ ๑ ศึกษาปัญหาร่วมกับชุมชน กิจกรรมที่ ๒ เรียนรู้ปัญหา/เนื้อหาเพิ่มเติม กิจกรรมที่ ๓ ค้นคว้าจากสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมที่ ๔ ปฏิบัติการ/สังเคราะห์ความรู้ กิจกรรมที่ ๕ สรุป/ประเมินคำตอบ กิจกรรมที่ ๖ นำเสนอ/ประเมินผลงาน และกิจกรรมที่ ๗ การบริการวิชาการ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

๓. นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ มีทักษะการใช้งานเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๐ และมีความพึงใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

๔. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการด้านเทคโนโลยีด้วยคลาวด์คอมพิวเตอร์ มีความพึงใจต่อการบริการวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรพงศ์ สุขเกษม^{๕๓} ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี” พบว่า องค์ประกอบของการสอนแบบผสมผสานมีองค์ประกอบหลัก ๔ ข้อ ได้แก่

๑. ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

๒. กระบวนการ โดยมีการปฐมนิเทศในสัปดาห์แรก หลังจากนั้นจึงจะเป็นขั้นตอนการเรียนการสอน ซึ่งจะมีการนำเอารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์นอกชั้นเรียนเข้ามาประกอบการสอน และในระหว่างเรียนจะมีการทดสอบ ทบทวน กำหนดประเด็นปัญหา กิจกรรมกลุ่มย่อย และประเมินผล

๓. ผลลัพธ์

๔. ข้อมูลย้อนกลับ

จอมพทยาสนิท พงษ์เสฐียร^{๕๔} ได้ศึกษาวิจัย “หุ้นส่วนการศึกษาระหว่างภาครัฐกับเอกชนในประเทศไทย” พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีระบบที่รองรับและส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการกันเองอย่างไร้ทิศทาง และประเด็นสำคัญ คือ ขาดการประสานงานที่ดีจึงได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมหุ้นส่วนการศึกษาระหว่างภาครัฐกับเอกชนในประเทศไทย ดังนี้

๑. ควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานผู้เล่น (ผู้เล่น หมายถึง ภาครัฐและภาคเอกชน) และสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนการศึกษา ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวควรประกอบขึ้นจากกลุ่มคนจากหลายภาคส่วนของสังคม

^{๕๓} สรพงศ์ สุขเกษม, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๑๗-๓๒๗.

^{๕๔} จอมพทยาสนิท พงษ์เสฐียร, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”, วารสารการศึกษาไทย, ปีที่ ๑๓, ฉบับที่ ๑๓๑ (มีนาคม-เมษายน, ๒๕๕๙) : ๒๑-๒๓.

ภาพที่ ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ๒) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๓) พัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๔) ยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๕) พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยใช้วิธีทฤษฎีวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” และการพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยเฉพาะสังคมชีวิตวิถีใหม่ที่ผู้คนในชุมชนและสังคมซึ่งไม่เฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความหลากหลาย มีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับชุมชนและสังคมมากขึ้น

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ จำนวน ๓ คน

๒) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. จำนวน ๒ รูป ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ คือ พระราชปริยัติวิธาน รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ วัดตากฟ้า (๒๕๖๖) ในฐานะคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พระมหาศุภชัย ปิยธมมขโยผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะผู้ขับเคลื่อนเชิงนโยบายของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. วัดหนองกระดุกเนื้อ จำนวน ๔ รูป/คน ประกอบด้วย พระครูนิสิตุตตาร, พระมหาชิษณุภักดิ์ สนติกโร, นายปณณทัตต์ ศรีเทียนชัย และนางอัญชลี ปันนาค ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อและผู้ร่วมก่อตั้ง ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อและ

๔) การสัมมนาทางวิชาการกับผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๔๐ รูป/คน

๓.๑.๓ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปสู่การยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับสังคมพลวัตและการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงและครอบคลุมผู้เรียนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) กับผู้ใช้ประโยชน์ ที่เป็นกลุ่มผู้แทน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ รูป/คน ในการจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud

D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Cloud” เพื่อรองรับการจัดการศึกษา โดยมี Feature หลักของระบบ ประกอบด้วย

๑) สำหรับผู้เรียน การลงทะเบียนเรียน Online การเลือกวิชาที่สนใจเรียน

๒) สำหรับผู้สอน การลงทะเบียนผู้สอน Online การกำหนดรายวิชาที่สอน การสร้างรายวิชาที่สอน

๓) Feature เพื่อใช้งานทั่วไป ได้แก่ ระบบข้อมูลส่วนตัวดูได้จากระบบหลัก การสร้างคอร์สเรียนได้ การบริหารจัดการคอร์สเรียนได้ทั้งอาจารย์และผู้เรียน ระบบเตือน ข้อความ และอีเมลทั้งผู้สอนและผู้เรียน ระบบทำข้อสอบ ระบบมอบหมายงานหรือการบ้าน ระบบอภิปราย ประภาศนียบัตรอัตโนมัติ และระบบรายงานจำนวนนักเรียน อาจารย์ วิชาที่เปิดสอน

R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ระยะที่ ๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และมีการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจ ความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม

ระยะที่ ๒ การประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบท ได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสาร คู่มือการใช้งาน

๓.๑.๔ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัต และเพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัต ในโครงการย่อยที่ ๒ และ ๓ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ๑) ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ๒) รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในฐานะคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๓) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ๔) ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ

ขั้นตอนที่ ๒ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่น เป็นชุดการเรียนรู้ที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบ เนื้อหาสาระ โครงสร้างการจัดเวลา การจัดการและการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดและหลักการที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความสำคัญ และเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่สมาชิกของท้องถิ่นนั้น

จะต้องเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะมีการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ตามวิถีท้องถิ่นกับความสามารถในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ชาวบ้านที่ร่วมสร้างชุดการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการประเมินนักเรียน มีกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

๑) การรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย

๑.๑) การจัดเวทีสานเสวนากับชุมชนเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่น และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมวิสัยทัศน์จังหวัด ความสำคัญประวัติความเป็นมา สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิต ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหา เหตุการณ์สำคัญในชุมชน รวมถึงข้อมูลจุดเน้นหรือข้อมูลประเด็นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์ ให้ความสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

๑.๒) การประชุมร่วมคณะทำงานร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมของตำบลหนองนมวัว

๒) การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพของท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของชุมชน

๓) การร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) อันจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ทั้งนี้ตามเกณฑ์ของประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอน ต้องมีวิชาบังคับ ๑ วิชา วิชาเลือก ๑ วิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ให้เปิดสอนในวันอาทิตย์โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์เห็นสมควรโดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมของท้องถิ่น โดยกำหนดการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาชั้นตรี กระบวนการพัฒนาสื่อ เป็นการออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละวิชา โดยนำเสนอรายละเอียดที่จะปรากฏในบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (Storyboard) ได้แก่ ข้อความ (Text), ภาพเคลื่อนไหว (Animation) ประกอบภาพและเสียงระยะเวลาตามที่กำหนด และนำเสนอเนื้อหาภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว มีขั้นตอนดังนี้

๑) การศึกษาชุดการเรียนรู้รายวิชาที่กำหนดเป็นต้นแบบ

๒) การวิเคราะห์เนื้อหาแยกเป็นบทเรียน

๓) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา

๔) สร้างบทเรียน สำหรับการเรียนแบบ e-Learning โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ในการสร้างบทเรียนเมื่อพัฒนาบทเรียนเสร็จแล้วจึงให้ทีมพี่เลี้ยงชุมชนตรวจสอบประเมินบทเรียนที่

สร้างขึ้น รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ จำนวน ๓ ท่าน ในการให้คำแนะนำ และตรวจสอบชุดการเรียนรู้ รวมถึงแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

๕) ปรับปรุงแก้ไขบทพร้อมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนจริงในพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ สะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ มีรายละเอียดดังนี้

๑) การประเมินผลโครงการ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินผลในภาพรวมโดยใช้ CIPP Model ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ความสอดคล้องทางด้านบริบทและสภาวะแวดล้อม ความพร้อมทางด้านปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงาน ความเหมาะสมในการดำเนินงานและกระบวนการ ผลผลิตและผลกระทบในการดำเนินงาน

๒) การจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและถอดบทเรียนการทำงาน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ซึ่งการที่ผู้ปฏิบัติ ผู้ร่วมกระบวนการถอดบทเรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ใช้การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Storytelling) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน โดยการเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้หาคนผิด แต่ต้องการปรับปรุงงานในครั้งต่อไปให้ดีกว่าเดิม ประกอบด้วย ๑) การเล่าปัญหาที่เกิดขึ้น ๒) การเล่าวิธีการแก้ไขปัญหา ๓) การเล่าถึงผลงานที่เกิดขึ้น ๔) การเล่าความรู้สึกที่มีต่อการแก้ไขปัญหา และ ๕) การเล่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น

๒) การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัต ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

๑) ประชุมคณะผู้วิจัย ในการเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่

๒) การประสานงานพื้นที่เป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านงบประมาณ แนวทางในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔) ประชุมสรุปผลจากการสัมภาษณ์การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อการวิเคราะห์โดยประชุมวางแผนรับฟังความเห็นของ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สะท้อนปัญหา เพื่อหาแนวทางการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ ๒ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๒.๑ การวางแผน การประสานงานพื้นที่เป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของ
โครงการวิจัย ประสานความร่วมมือ และจัดทำบันทึกในการลงภาคสนาม

๒.๒ การปฏิบัติการ เป็นการปฏิบัติการยกระดับโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ
บริหารจัดการโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน
ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการ
บริหารงานบุคคล

๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่
ยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด
นครสวรรค์

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๒.๑) ด้านการบริหารงานวิชาการเป็นการอบรมเพื่อการยกระดับการ
บริหารศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์เป็นกระบวนการเพื่อนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานด้านวิชาการ
ฝึกปฏิบัติให้เกิดความรู้ความเข้าใจทักษะเพื่อยกระดับการบริหารวิชาการให้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้นเพื่อ
เป็นการยกระดับการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๒) ด้านการบริหารงานบุคคล เป็นการอบรมเพื่อการยกระดับการ
บริหารศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์เป็นกระบวนการเพื่อนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานด้านการ
บริหารบุคคล โครงสร้างของบุคคล การวางแผนพัฒนาบุคคล ฝึกปฏิบัติให้เกิดความรู้ความเข้าใจ
ทักษะเพื่อยกระดับการบริหารงานบุคคลให้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับการบริหารงาน
ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๓) ด้านการบริหารงานทั่วไป เป็นการอบรมเพื่อการยกระดับการ
บริหารศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์เป็นกระบวนการเพื่อนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งานด้านการ
บริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย งานธุรการ งานอาคาร งานประชาสัมพันธ์ ฝึกปฏิบัติให้เกิดความรู้
ความเข้าใจทักษะเพื่อยกระดับการบริหารงานด้านงานบริหารทั่วไปให้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้นเพื่อเป็นการ
ยกระดับการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๔) ด้านการบริหารงานงบประมาณเป็นการอบรมเพื่อการยกระดับ
การบริหารศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์เป็นกระบวนการเพื่อนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้งาน
งบประมาณ ฝึกปฏิบัติให้เกิดความรู้ความเข้าใจทักษะเพื่อยกระดับการบริหารงานงบประมาณให้มี
ความสะดวกขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๓ ติดตาม สังเกตการณ์ โดยคณะผู้วิจัย เป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่เข้า
ร่วมกิจกรรม

๒.๔ การประเมินผลความรู้/ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ผู้บริหาร ครูและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจ ทักษะในการใช้
เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยประเมินผลแบบ (CIPP Model) ในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์ ๑) ด้านบริบท ๒) ด้านปัจจัยนำเข้า ๓) ด้านกระบวนการ ๔) ด้านผลิตผลของการยกระดับการบริหารจัดการของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๓) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑) การประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model

๓.๒) การค้นข้อมูลคณะสงฆ์ และรับฟังความคิดเห็น โดยการประชุมกลุ่มกับผู้มีส่วนได้เสียของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ ตัวแทนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมแบบออนไลน์ ผ่านระบบ Zoom Meeting

๓.๓) การวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต (Vision)

๓.๔) การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อวิเคราะห์ และออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการพัฒนา ก่อนพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่วิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยการเลือกแบบเจาะจงร่วมกันจากการให้ข้อมูลสำคัญของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เกี่ยวกับผลการขับเคลื่อนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปี พ.ศ.๒๕๖๕ โดยมีข้อตกลงในการเลือกศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖ ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๓.๒.๒ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกตามวัตถุประสงค์การดำเนินการ ประกอบด้วย

๑.๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) เพื่อการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud

๑.๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ถูกเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนได้เสียหลักในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๕ รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร (ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร เลขานุการศูนย์การศึกษา) ครู และเจ้าหน้าที่ เพื่อสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน ที่จำแนกตามลักษณะการทำงาน ประกอบด้วย ๑) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ๒) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ด้านผู้ขับเคลื่อนผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อการวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๔) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ รูป/คน ที่เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) เพื่อร่วมกันออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาชุดกิจกรรม

๒) ผู้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ จำนวน ๔๐ รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์

๓) กลุ่มทดลอง (Experiment Group) จำนวน ๑๖ รูป/คน ที่มีความเกี่ยวข้องข้องในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง ประกอบด้วย

๑st User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มแรก) ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๒nd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๒) ประกอบด้วย ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา, ตัวแทนผู้นำท้องที่, ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๓rd User (ผู้ใช้ประโยชน์กลุ่มที่ ๓) ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (The One-group Posttest Design) เป็นการวิจัยที่ทดลองเพียงกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างไม่ได้สุ่ม ไม่มีกลุ่มควบคุมสำหรับการเปรียบเทียบ มีการจัดกระทำและในส่วนของทดสอบผลของตัวแปรที่ต้องการศึกษาจะทำการวัดหลังจากได้สิ่งทดลอง เป็นแบบแผนการวิจัยที่มีความตรงภายใน (Internal Validity) โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครผู้สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ แล้วทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ตอบข้อสงสัย หลังจากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้สนใจตัดสินใจในการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยอีกครั้ง

๔) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแพลตฟอร์มฯ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) และหลักการเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดี (Good informant) โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๓.๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๓.๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

๕) กลุ่มเป้าหมายในอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

๖) ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๖.๑) ผู้มีส่วนได้เสียในตำบลหนองนมวัวที่สมัครใจเข้าร่วมในการประชุม จำนวน ๓๐ รูป/คน และอาศัยอยู่ในพื้นที่การดูแลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและนำเสนอองค์ความรู้ชุมชน

๖.๒) ผู้มีส่วนได้เสียในการสัมมนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย พระครูนิภาธรรมประสิทธิ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ (๒๕๖๗) ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมแบบออนไลน์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นศึกษา คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล สอดรับกับกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือหลักที่จะนำมาใช้ในกระบวนการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ **แบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes)** เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต โดยทีมวิจัยและนักวิจัยชุมชน เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ

๓.๓.๒ **แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง** เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ รวมถึงออกแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ศึกษาสภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์ และวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

๓.๓.๓ **แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม** เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบที่มีต่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ใช้สำหรับประเมินผลกับกลุ่มทดลอง (Experiment Group)

๓.๓.๔ แบบประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ใช้สำหรับประเมินผลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๓.๕ ชุดกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ

๓.๓.๖ แบบการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑) แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ

๒) แบบประเมินทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

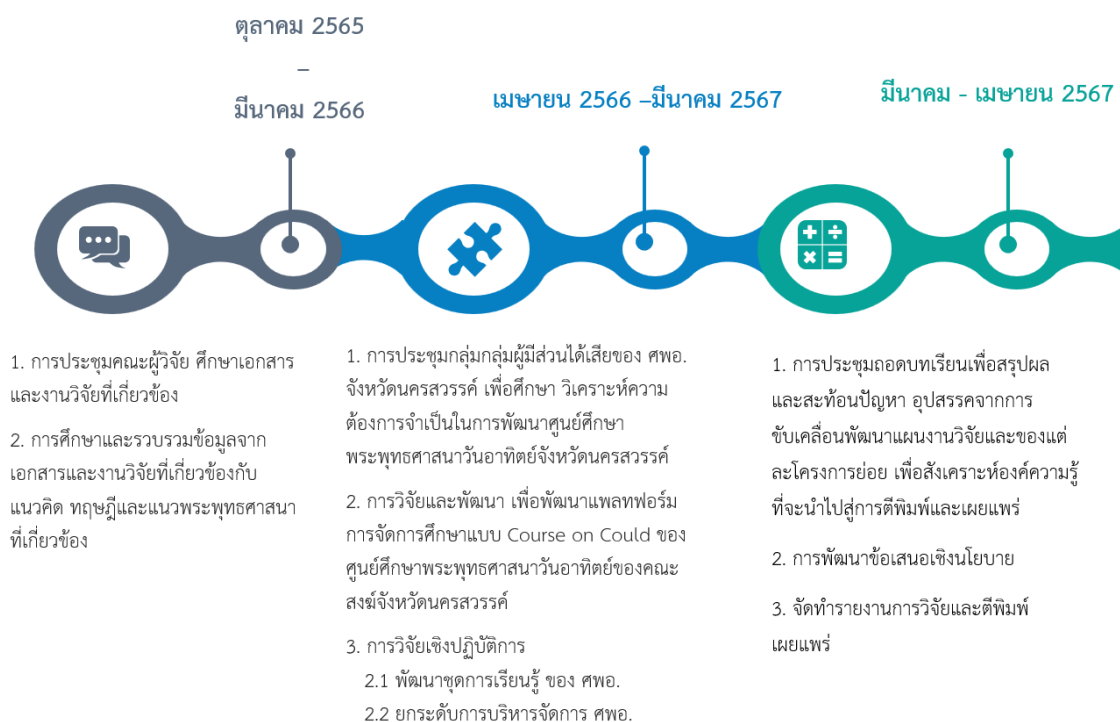
๓) แบบประเมินความพึงพอใจการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๓.๓.๗ แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก เป็นแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์และประเมินผลชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

๓.๓.๘ แบบการประเมิน CIPP (CIPP Model) เพื่อประเมินผล ตามองค์ประกอบ ๕ ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ แหล่งข้อมูลด้านบุคคลแบบการประเมิน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ภาพที่ ๓.๑ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ **แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง** เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบ ระเบียบ ให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุป รวบรวมความหมาย ผู้วิจัยเลือกใช้ “การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)”^๑ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูล รวมถึงวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาแล้ว แม้จะมาจากแหล่งที่แตกต่าง กันทั้งเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อที่จะตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการนำไปวิเคราะห์ ซึ่งมี ๔ องค์ประกอบ

๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการพิจารณา ตรวจสอบโดยการใช้ความหลากหลายของแหล่งข้อมูลทั้งในเชิงเวลา ระยะทาง สถานที่ และบุคคล

๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านนักวิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการ พิจารณาตรวจสอบโดยการใช้ผู้วิจัยที่ต่างกัน เพื่อได้ข้อมูลที่แตกต่างกัน

^๑ Denzin, N. K. & Yvonna, S. L., *Handbook of Qualitative Research*, (Thousand Oaks, Calif : Sage Publications, 2000).

๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการพิจารณาตรวจสอบโดยใช้หลายมุมมองในการแปลความหมาย หากผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกัน

๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเลือกใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

๓.๕.๒ แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๕.๓ แบบประเมินผลประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๕.๔ ชุดกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ

๓.๕.๕ แบบการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

- ๑) แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๒) แบบประเมินทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

^๒ Likert, R. The Method of Constructing and Attitude Scale, Attitude Theory and Measurement, (New York : Wiley & Son, 1967).

๓) แบบประเมินความพึงพอใจการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ในการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๕.๖ แบบประเมินชุดการเรียนรู้รูกุ่มวิชาเลือก เป็นแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์และประเมินผลชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓.๕.๗ แบบการประเมิน CIPP (CIPP Model) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และตีความจากการเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และต่อยอดสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์ แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ของการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยวิธีการหลักที่ใช้มี ๒ วิธี คือ

๑) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) จากกรอบความคิดหรือทฤษฎีที่เพื่อการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น

๒) การตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

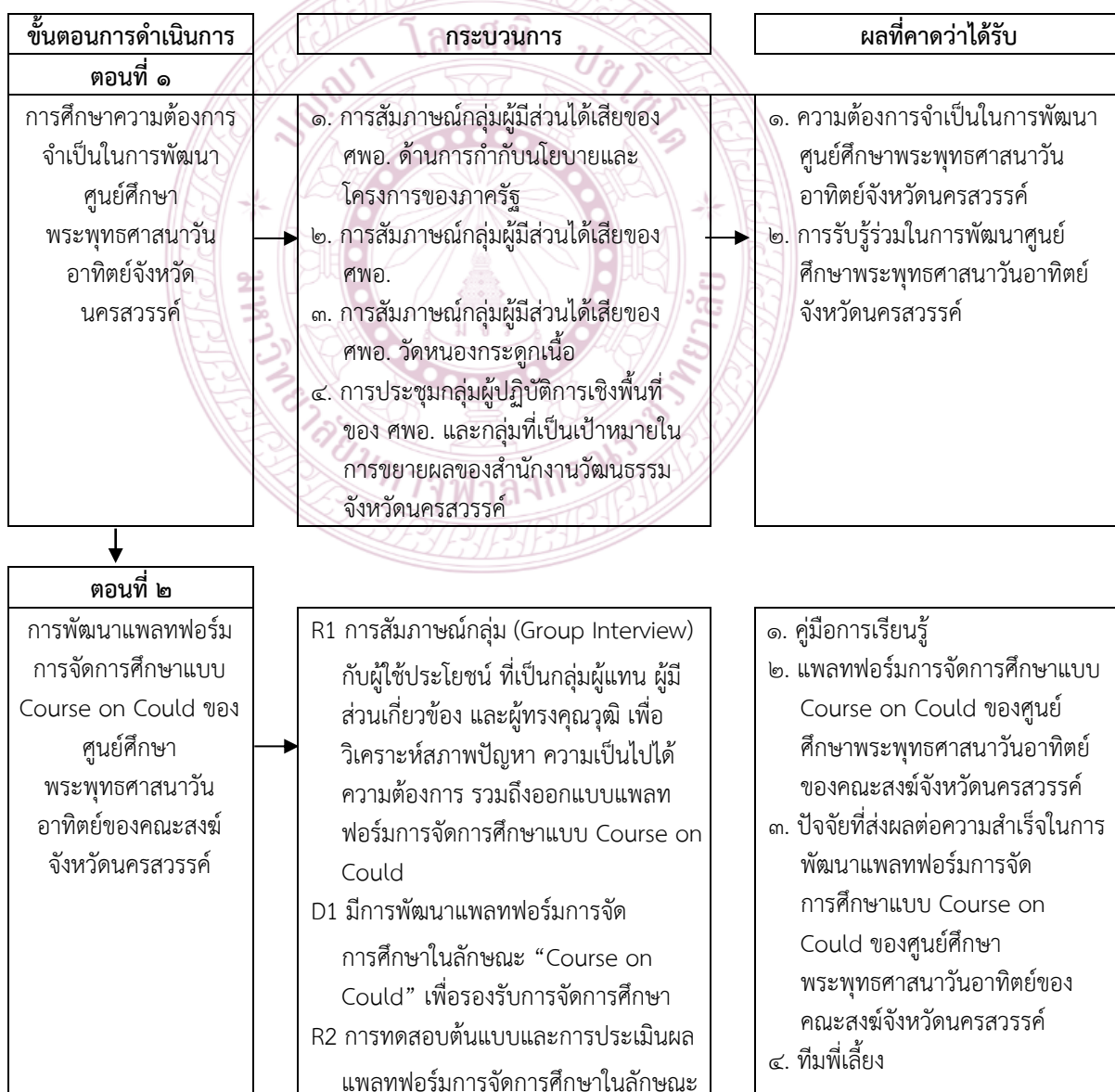
เพื่อให้แนวทางในการดำเนินการในวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

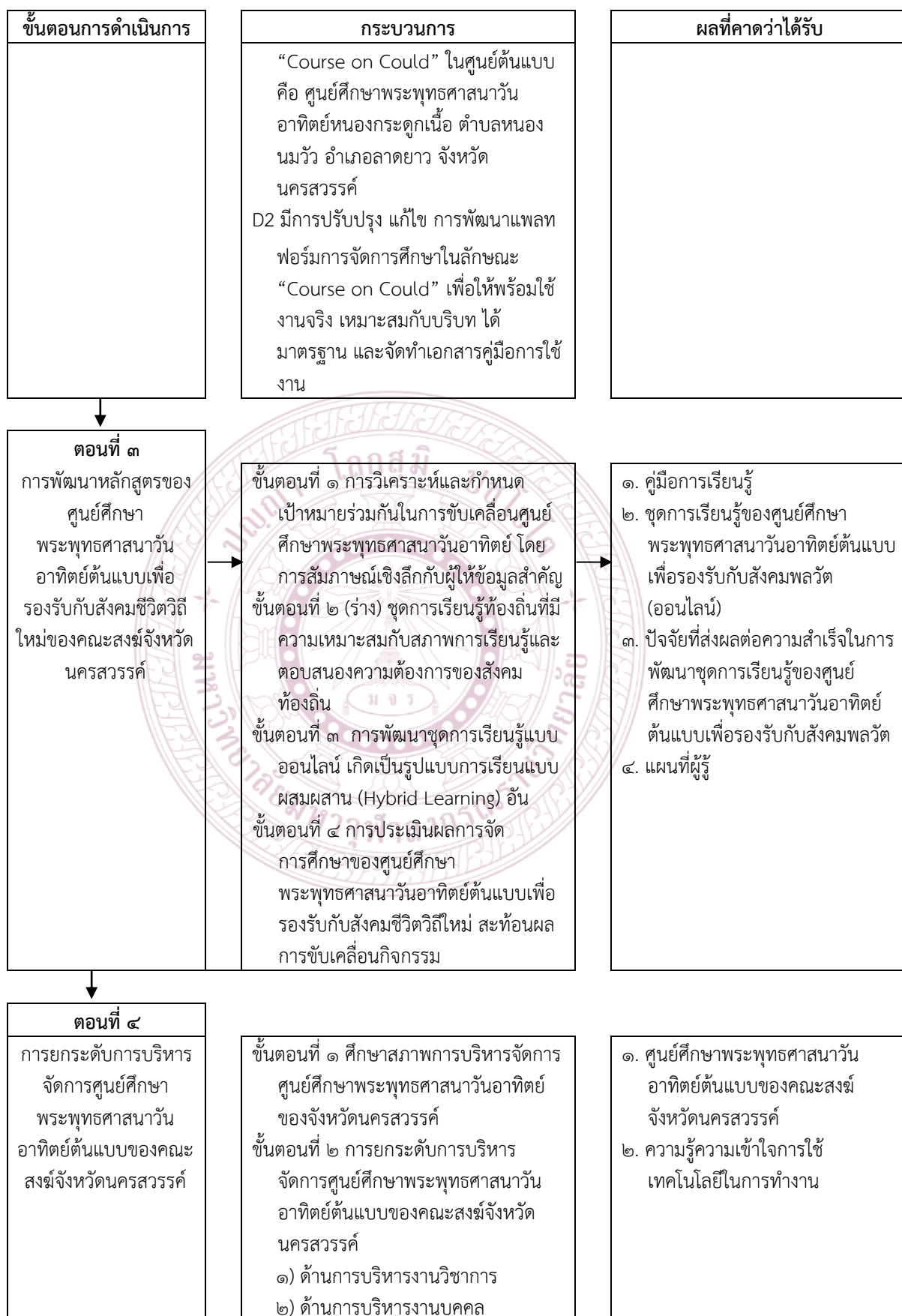
๓.๖.๑ ขั้นการเตรียมการ

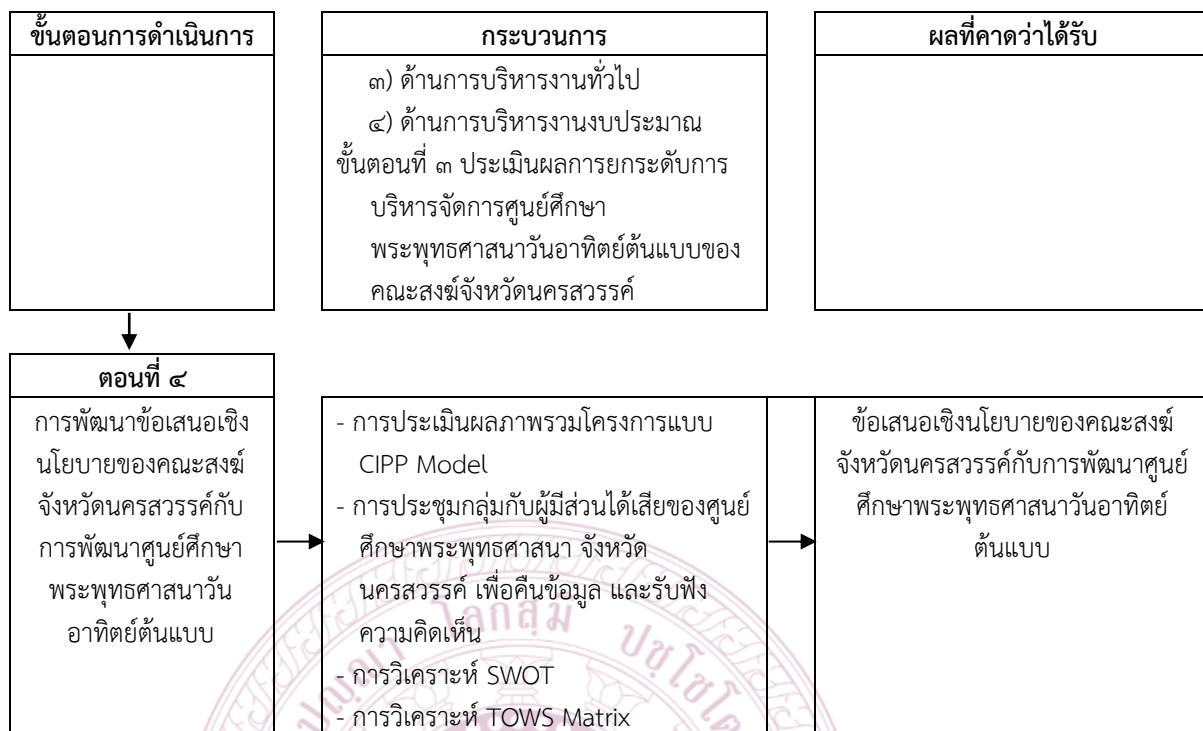
ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งตำรา เอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่าง ๆ และดำเนินการสำรวจและศึกษาชุมชน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน รวมทั้งนัดหมายเพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายของการทำวิจัย รวมทั้งการประสานเพื่อขอความร่วมมือในการทำการวิจัย การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและประชุมเตรียมความพร้อมของชุมชนและคณะผู้วิจัยเพื่อให้ดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓.๖.๒ ขั้นตอนการดำเนินการ

เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือ ปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือ ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

ภาพที่ ๓.๒ สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ประกอบด้วย การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ทั้งนี้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๖ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๔ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๔.๕ การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ การประชุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ การ สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ การประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการ ขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการ พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ ๑ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๑) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ จำนวน ๓ คน คือ คุณ ปรีชญา พรหมชู วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ (๒๕๖๖), ว่าที่ร้อยตรีสมเกียรติ เกตุพัก ผู้อำนวยการ กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และนายวิจิตร นกทอง, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบและประสานงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

๒) ด้านการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัด นครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) จำนวน ๔ รูป/คน คือ พระครูนิติสุตากร, พระมหาวิชฌญักดิ์ สน ดิกโร, นายปณณทัตต์ ศรีเทียนชัย และนางอัญชลี ปันนาค ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเหนือ และผู้ร่วมก่อตั้ง ศพอ.วัดหนองกระดุกเหนือ ในวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบล หนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

๓) ด้านการกำกับเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๒ รูป ประกอบด้วย พระมหาศุภชัย ปิยธมฺมโช ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในประเด็นการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเชิง นโยบาย ในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖ และพระราชปริยัติวิธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (ในขณะนั้น เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๖) ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ณ วัดนครสวรรค์

ภาพที่ ๔.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
(ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่นำมาต่อยอด การพัฒนา ดังนี้

“ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอน ๓ หมวด คือ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา) วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งวิชาเลือกนั้นจะแตกต่างกันไปตามความเชี่ยวชาญของแต่ละ ศพอ.”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๑)

“การเพิ่มจำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์ จะเป็นเพิ่มแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนในชุมชนได้ครอบคลุมมากขึ้น โดยอย่างน้อยควรเพิ่มร้อยละ ๒๐ ในปี พ.ศ.๒๕๖๗”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๒)

“การจัดการเรียนการสอนของ ศพอ. แต่ละที่ยังมีการนำทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาต่อยอดส่งเสริม และฝึกอาชีพให้แก่เด็ก และเยาวชนได้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ ทั้งนี้ยังเป็นการแบ่งเบาภาระในครัวเรือน เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๓)

“การขับเคลื่อน ศพอ. ยังคาดหวังให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม และอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๔)

“ความจำเป็นในการขับเคลื่อนของ ศพอ. ภายใต้การกำกับของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ มีการกำหนดเงื่อนไขในการจัดส่งเอกสาร รายงาน ดังนั้นหากมีเครื่องมือ แนวทาง หรือกระบวนการในช่วยลดขั้นตอนการทำงาน และสนับสนุนให้การบริหารจัดการ หรือการจัดการเรียนสอนง่าย และเหมาะสมขึ้นน่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยหนุนเสริมได้การทำงานได้มาก”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๕)

“ควรสนับสนุนในการเรียนรู้ของคน ๓ วัย ในตำบลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และดูแลซึ่งกันและกัน ขณะที่คนในชุมชนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และเปิดรับสิ่งใหม่ เช่น IT, Cloud เพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ควรมีสื่อการสอนที่การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๖)

“การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และควรสนับสนุนงบประมาณ
เพิ่มขึ้น รวมถึงโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๓)

“เป้าหมายของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อควรเป็นพื้นที่ที่สามารถ
เรียนรู้ร่วมกันได้”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๘)

“องค์ประกอบในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย ครู นักเรียน
ผู้บริหาร และผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริม
การเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมจากบ้าน โรงเรียน ราชการ และที่สำคัญที่สุด คือ วัด และคณะสงฆ์ที่
เป็นปัจจัยสำคัญ”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ท่านที่ ๙)

กิจกรรมที่ ๒ การประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายใน
การขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๘๐ รูป/คน ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์
๒๕๖๖ ณ โรงแรมโบไนต์ ซิโนส จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ ๔.๒ การประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมาย
(ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

จากผลการประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

“การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ยังเป็นการขับเคลื่อนในนามของวัดและคณะสงฆ์ ซึ่งให้การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และสถานที่เป็นหลัก ขณะที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์เป็นผู้กำกับในเชิงนโยบายของภาครัฐ ดังนั้น หากได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากภาครัฐ ทั้งในด้านทรัพยากรการบริหาร และงบประมาณเพิ่มเติม ศพอ. นครสวรรค์ น่ามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น”
(ประเด็นสนับสนุนที่ ๑)

“การจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ ยังเป็นการจัดการแบบแยกส่วน คือ ธรรมศึกษาก็จะมีครูพระเข้าไปสอนที่โรงเรียน วิชาเลือกก็จะขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งเฉพาะด้านของ ศพอ. นั้น ๆ เป็นสำคัญ ดังนั้นแล้วหากมีการสนับสนุนองค์ความรู้ และให้อิทธิพลในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร คณะทำงาน เช่น การอบรม การพัฒนา หรือคอร์สระยะสั้น น่าจะช่วยสนับสนุนให้ ศพอ. นครสวรรค์เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น”
(ประเด็นสนับสนุนที่ ๒)

จากการวิเคราะห์ร่วมของการสัมภาษณ์กลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน และการประชุมกลุ่มผู้ปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของ ศพอ. และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๘๐ รูป/คน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. การขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่มีการขับเคลื่อนผ่านวัดในท้องถิ่นที่ได้ลงทะเบียนจัดตั้งศูนย์ร่วมกับชุมชน และผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วม ทั้งนี้อยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีนักวิชาการศาสนาที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ให้การสนับสนุน และได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีเป้าหมายในการขยายจำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้ได้อย่างน้อยตำบลละ ๑ ศูนย์ ขณะที่ปัญหาในการขับเคลื่อนในรอบปีที่ผ่านมา มีการขาดบุคลากร และขาดวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการสนับสนุนการดำเนินการ ทั้งยังขาดความเข้าใจในการจัดการ

๒. การจัดการเรียน การสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การจัดการเรียน การสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สอดคล้องกับประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรการเรียน ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑ วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งมีเป้าหมายในการสอบธรรมศึกษาในแต่ละปีของแต่ละโรงเรียนผ่านการชี้วัดจากประกาศบัญญัติรายชื่อผู้สอบประโยค ธรรมศึกษาแต่ละช่วงชั้นในสนามหลวง แต่ละปีการศึกษา

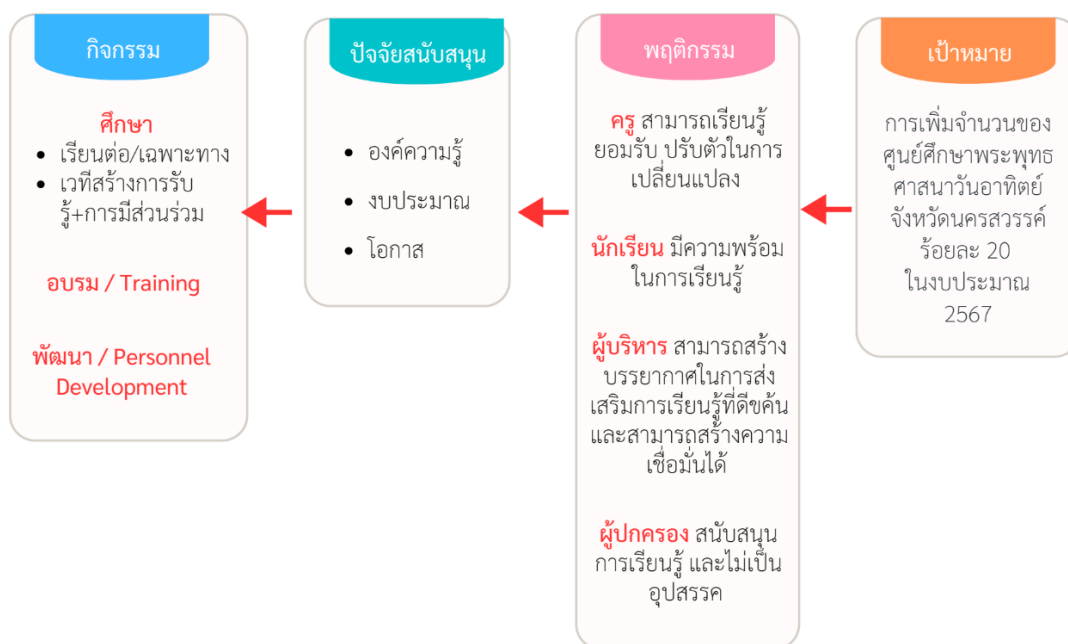
๒.๒ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือวันสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ มีการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในท้องถิ่นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ๆ ตั้งอยู่ โดยมีเป้าหมายในการสร้างศาสนทายาท เป็นการจัดการเชิงรุกของพระพุทธศาสนาให้เด็ก เยาวชนและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ยังเป็นการสร้างการรับรู้ และการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง

๒.๓ วิชาเลือก โดยเลือกอย่างน้อย ๑ วิชา จากสาระการเรียนรู้ ๙ หมวดวิชา โดยในแต่ละศูนย์การเรียนรู้อาจจะมีการจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่โดยเลือกอย่างน้อย ๑ วิชา โดยมีเป้าหมายให้เด็ก และเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลจากปัญหาทางสังคมโดยมีศาสนาเป็นภูมิคุ้มกัน ทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มาสร้างรายได้เพิ่ม เสริมอาชีพใหม่ และยังเป็นการสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียนได้อีกด้วย

ทั้งนี้ยังคาดหวังให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางสังคม และมีทักษะเพิ่มในการสร้าง และเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือน และอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

๓. ความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ สรุปและวิเคราะห์ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ได้ดังนี้

๓.๑ การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยแทรกแซงกำหนดพฤติกรรม พบว่า

ภาพที่ ๔.๓ ศพอ. Logic Model (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

การวิเคราะห์ผลจากการเก็บข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสียทั้ง ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย (๑) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ (๒) กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ (๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ และกลุ่มที่เป็นเป้าหมายในการขยายผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปผลออกมาในลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมโยงของกิจกรรม และผลที่ต้องการให้เกิด เพื่อให้รู้ว่าพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เพื่อบรรลุเป้าหมาย พบว่า

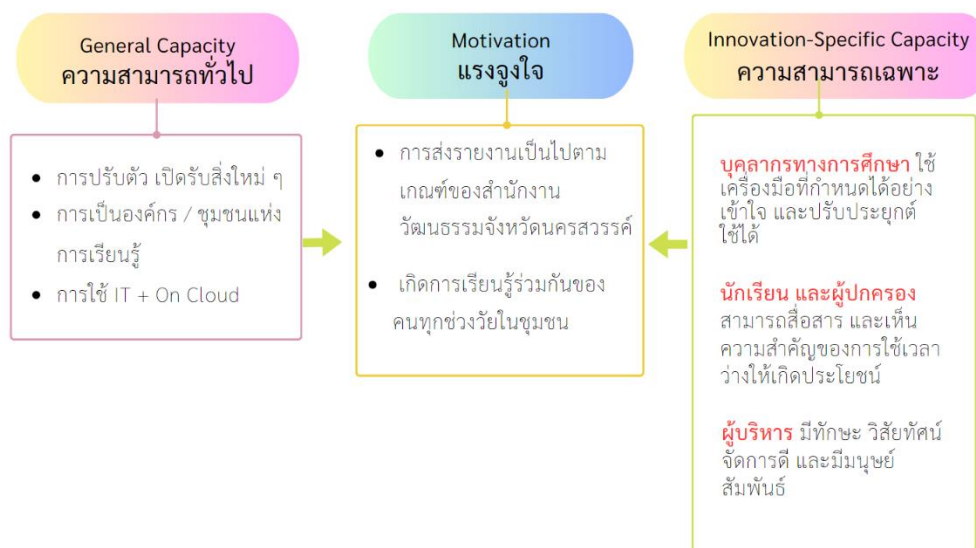
เป้าหมาย คือ การเพิ่มจำนวนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ร้อยละ ๒๐ ในงบประมาณ ๒๕๖๗

พฤติกรรม ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา สามารถเรียนรู้ ยอมรับ ปรับตัวในการเปลี่ยนแปลง, นักเรียนและผู้ปกครอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ และผู้บริหาร สามารถสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้

ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย องค์ความรู้, งบประมาณ และโอกาส

กิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษา, อบรม และพัฒนา

๓.๒ การวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการขับเคลื่อนฯ พบว่า

ภาพที่ ๔.๔ ศพอ. Readiness Building System (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

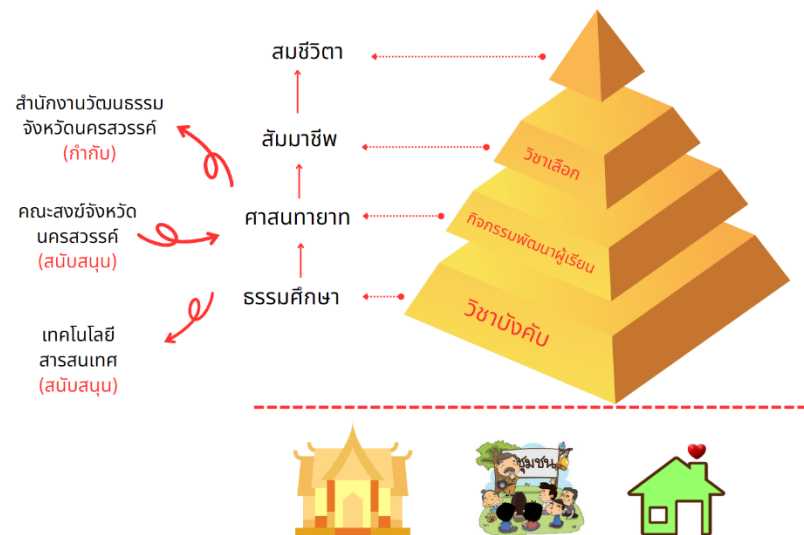
การวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูป ศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยการวิเคราะห์ความสามารถทั่วไป (General Capacity) ความสามารถเฉพาะ (Innovation-Specific Capacity) และแรงจูงใจ (Motivation) กระบวนการนี้จะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยการระบุดูอ่อน ข้อบกพร่อง เพื่อป้องกัน แก้ไขล่วงหน้า ด้วยการวิเคราะห์ได้ก่อนว่า องค์กรและบุคลากรควรมีความสามารถด้านใดบ้าง และควรมีการเตรียมความพร้อมด้านใดบ้าง การทำให้สมาชิกทุกคนของทีมที่ทำงานร่วมกัน มีความชัดเจนในบทบาท และความรับผิดชอบ มีพลังขับเคลื่อนด้านบวกในการทำงาน (Motivation) เป็นการวางแผนการพัฒนาความพร้อมผ่านการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น พบว่า

ความสามารถเฉพาะ Innovation-Specific Capacity ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา ใช้เครื่องมือที่กำหนดได้อย่างเข้าใจ และปรับประยุกต์ใช้ได้, นักเรียน และผู้ปกครองสามารถสื่อสาร และเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์

แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย การส่งรายงานเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การเป็นองค์กร / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการใช้ IT + On Cloud

๓.๓ คุณค่าร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

ภาพที่ ๔.๕ คุณค่าร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์
(ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

การคุณค่าร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๑) สร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน (วิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

๒) การขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์เชิงรุกในการสร้างความเข้มแข็ง การเสริมพลัง และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับคน ๓ วัย (ศาสนทายาท) ในชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

๓) การนำทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และต่อยอดในการเพิ่มความรู้ ทักษะ เพิ่มในการสร้าง และเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือน และอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข เพื่อให้ชุมชนได้รู้จักและภูมิใจตัวตนของตนเอง และชุมชน

๔) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และบทบาทใหม่ของศูนย์ฯ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ โดยมี ศพอ. ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนทั้งด้านจิตใจ และด้านเศรษฐกิจชุมชน

๔.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา โดยการเลือกแบบเจาะจงร่วมกันจากการให้ข้อมูลสำคัญของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เกี่ยวกับผลการขับเคลื่อนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปี พ.ศ.๒๕๖๕ โดยมีความเห็นร่วมกันในการเลือกศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ.๒๕๖๖ ผลการวิจัย พบว่า แพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ประกอบด้วยกระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความเป็นไปได้ ความต้องการ รวมถึงออกแบบ แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could (**R๑**) ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย การเก็บข้อมูล ๒ กิจกรรม เพื่อให้ได้รับความคิดเห็นอย่างรอบด้าน โดยในทั้ง ๒ กิจกรรม คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล และขออนุญาตในการบันทึกภาพประกอบการวิจัยก่อนทุกครั้ง สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ การสัมภาษณ์กลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) โดยเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงในพื้นที่เป้าหมาย คือ พระครูนิสิตุตตาร, พระมหาวิชญ์ภักดี สุนติกโร, นายปณณทัตต์ ศรีเทียนชัย และนางสาวอัญชลี ปันนาค ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเหนือและผู้ร่วมก่อตั้ง ศพอ.วัดหนองกระดุกเหนือ ในวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖ ณ วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

กิจกรรมที่ ๒ การสัมภาษณ์กลุ่มกับแกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ได้ร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ทั้งนี้การจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความเป็นไปได้ของผู้ใช้ประโยชน์

ทรัพยากรการบริหาร	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไข/พัฒนา
คน	๑. ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน ๒. ขาดครูผู้สอน ๓. ขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ	๑. การส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศ ๒. ผู้ที่สนใจต้องเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา ๓. การอบรมเชิงปฏิบัติให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทรัพยากร การบริหาร	สภาพปัญหา	แนวทางการแก้ไข/พัฒนา
งบประมาณ	๑. งบประมาณสนับสนุนการ ขับเคลื่อนศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ เพียงพอ	๑. แพลตฟอร์มต้องใช้ได้จากทรัพยากรที่มี อยู่
เครื่องมือ	๑. ขาดเครื่องมือ/เครื่องใช้สำนักงาน	๑. แพลตฟอร์มต้องครอบคลุมการจัดทำ รายงานของสำนักงานวัฒนธรรม ๒. แพลตฟอร์มต้องใช้งานง่าย ไม่ยุ่งยาก ๓. แพลตฟอร์มต้องทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้
การจัดการ	๑. ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน จากสถานการณ์โควิด ๒. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	๑. เป้าหมายของการศึกษาอาจยังคงเดิมแต่ ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไป ให้ถึงจุดหมายได้ ๒. การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่นกับคนทุก ช่วงวัย ๓. กระบวนการและสื่อการสอนที่ตรงกับ ลักษณะความสนใจของวัยผู้เรียน และ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ๔. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ ส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกัน ๕. การปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือ กับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่

๔.๒.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could”

(D๑) คณะผู้วิจัยสร้างระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เรียน ผู้สอน ไม่ว่าอยู่ที่ไหน เมื่อไหร่ ก็สามารถใช้ระบบการเรียนการสอนได้ตลอดเวลา มีระบบรายงานต่าง ๆ ทั้ง ผู้เรียนและผู้สอนที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น กระบวนการในการพัฒนาประกอบด้วย

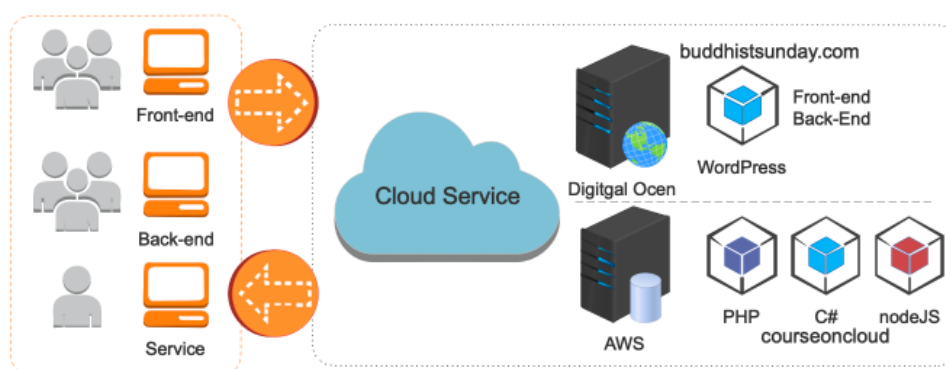
๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา

โดยภาพรวมการทำงานของระบบ Course on Could แบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ

๑.๑) ระบบหน้าบ้าน (Front-End) ส่วนนี้จะแสดงหน้าตาของเว็บไซต์ให้ผู้เข้าชมเห็น การออกแบบก็เป็นส่วนที่ช่วยดึงดูดและทำให้ผู้สนใจเว็บไซต์ ทั้งความสวยงาม การใช้งาน เว็บไซต์ที่เข้าใจง่าย สะดวก และทำให้ผู้เข้าชมเห็นว่าเว็บไซต์มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีทีมและส่วนขยายที่หลากหลาย ทำให้เว็บไซต์ที่สร้างด้วย WordPress สามารถปรับแต่งได้ตามความต้องการจะได้ง่ายกับการใช้งานของผู้ดูแลระบบหลังจากเปิดใช้งาน

๑.๒) ระบบหลังบ้าน (Back-end) หรือระบบจัดการเว็บไซต์ของ Course on Cloud แบ่งการพัฒนาออกเป็นสองส่วนย่อยคือ ระบบหลังบ้าน ซึ่งพัฒนาโดยภาษา WordPress และในระบบหลักของระบบ LMS (Learning Management System) พัฒนาด้วยหลายโปรแกรม ประกอบกันเช่น PHP, C# เป็นต้น LMS คือ ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ที่มีเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้สอน ผู้เรียนและผู้ดูแลระบบ ได้แก่ ระบบจัดการรายวิชา ระบบจัดการข้อมูลบทเรียนระบบจัดการการสร้างเนื้อหาวิชา ระบบจัดการเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ระบบจัดการข้อมูลผู้เรียนระบบเครื่องมือช่วยจัดการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์และจัด กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การสื่อสาร Chat, E-mail, Web-board รวมไปถึงการเก็บสำรองข้อมูล และการรายงานผลมีการทำงานที่ซับซ้อน

๑.๓) ระบบ Cloud Computing การบริหารระบบ Hardware ทั้งหมดของ Course on Cloud ติดตั้งระบบไว้บน Cloud Service สำหรับระบบ Course on Cloud ได้นำระบบไปใช้บริการ Cloud Service กับผู้ให้บริการหลายส่วนประกอบกัน เช่น จด Domain Name ที่ผู้ให้บริการ HOSTNEVERDIE Web Hosting, บริการ Cloud Server กับผู้ให้บริการบริษัท Digital Ocean ที่ประเทศสิงคโปร์ และบริการระบบ LMS ของ Course on Cloud กับบริษัท AWS (Amazon Web Service) ที่ประเทศสิงคโปร์

ภาพที่ ๔.๖ องค์ประกอบหลักของระบบ LMS (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud เป็นส่วนที่สร้างขึ้นใหม่เพิ่มเติมจากระบบโดยมี Function การใช้งานเต็มรูปแบบเหมือนระบบ Course on Cloud เมื่อผู้เรียน Login เข้าระบบสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการทั้งรูปแบบเรียน on Demand ที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้า ผู้สอนสามารถนำเอกสารวางไว้ให้ผู้เรียนดาวน์โหลดเก็บไว้ศึกษา หรือเรียนผ่านวิดีโอที่เตรียมไว้ล่วงหน้า แบ่งเป็นหมวดหมู่หรือบทต่าง ๆ หลังเรียนเสร็จแต่ละบท ผู้สอนสามารถออกแบบการทดสอบได้หลายรูปแบบ เพื่อจะผ่านไปเรียนในบทต่อไปกำหนด หรือสามารถสอนสดผ่านระบบออนไลน์ได้เช่นกัน หลังเรียนจบระบบจะคำนวณผลการเรียนออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ว่าผ่านตามข้อกำหนดของผู้สอนหรือไม่ ถ้าผ่านตามข้อกำหนดสามารถดาวน์โหลดใบประกาศนียบัตรที่ผู้สอน

ได้เตรียมไว้ ระบบมีสรุปรายงานต่าง ๆ เช่น วิชาที่เปิดสอน มีผู้สนใจเรียนวิชาไหนบ้างกี่คน มีนักศึกษาเท่าไร เรียนจบเท่าไร เป็นต้น

ภาพที่ ๔.๗ ภาพรวมระบบ Course on Cloud (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

ภาพรวมระบบการทำงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระบบให้บริการจะติดตั้งไว้บนระบบคลาวด์ เพื่อสะดวกกับการใช้งาน และลดการทำงานของผู้ดูแลระบบ ในกรณีที่มีคอร์สเรียน เพิ่มขึ้นสามารถเพิ่มขยายประสิทธิภาพของการทำงานได้ง่าย โครงสร้างการทำงานของระบบ เริ่มจากการติดตั้งระบบพื้นที่บนคลาวด์, ติดตั้งระบบการเรียนการสอน (Course on Cloud), ออกแบบระบบ แพลตฟอร์ม และเว็บแอปพลิเคชัน รองรับการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน ให้นำบทเรียนต่าง ๆ ทั้งเป็นไฟล์เอกสารและไฟล์วิดีโอ เข้าสู่ระบบเพื่อให้นักศึกษาหรือผู้ที่มีความสนใจใช้งานในระบบตามรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ผู้ดูแลระบบได้วางไว้ ในส่วนของการออกแบบหน้าเว็บไซต์ ต้องมีเมนู การให้บริการครอบคลุมการใช้งานทั้งหมด ทั้งเจ้าหน้าที่ อาจารย์ผู้สอน และผู้ใช้งาน

ภาพที่ ๔.๘ ภาพรวมระบบ www ศพอ. (ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

องค์ประกอบของระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้สามารถใช้งานได้ง่ายที่สุดตั้งแต่ระบบ Server ในการจัดเก็บข้อมูลที่ลดความซ้ำซ้อนของผู้ดูแลระบบศูนย์ศึกษา

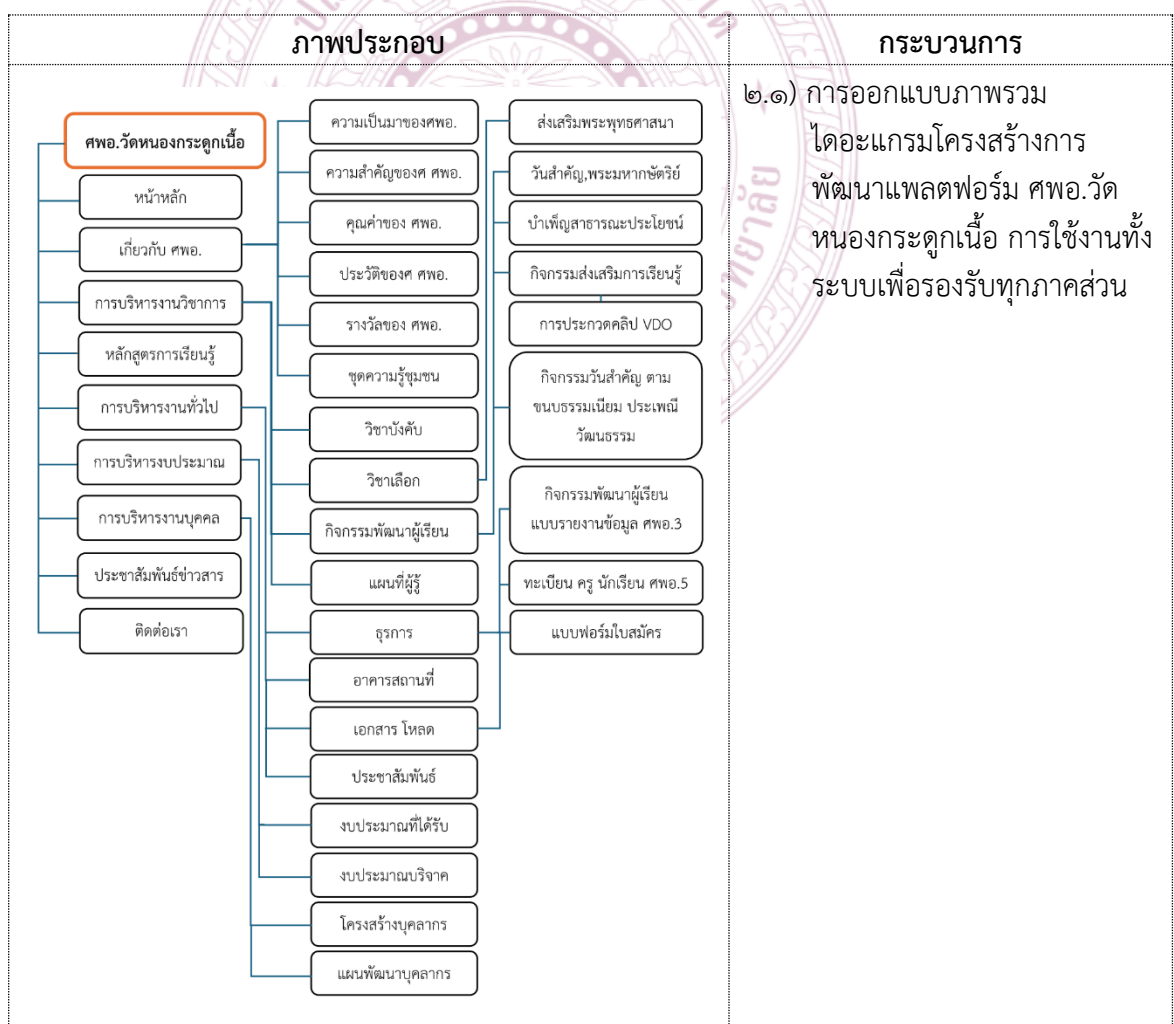
พระพุทธศาสนาวินาติย์ การออกแบบระบบใช้งานในหน้า Web Application ต้องรองรับการใช้งานทั้งในปัจจุบันและง่ายต่อการเพิ่มเติม แก้ไข ของผู้ดูแลระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์ ซึ่งผู้ใช้งานมีดังนี้

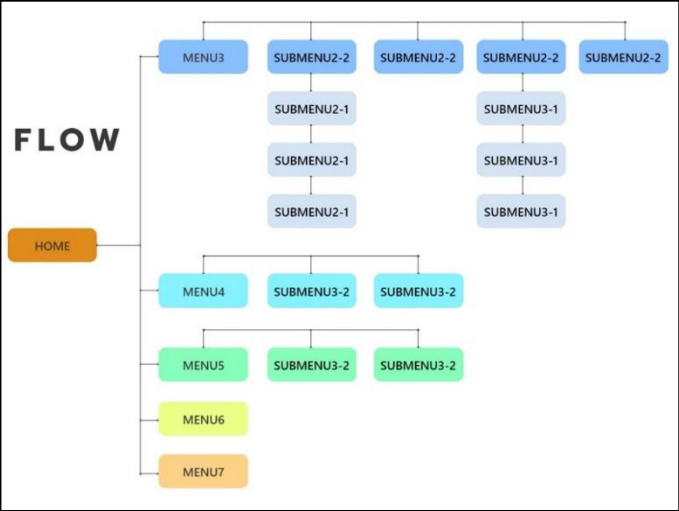
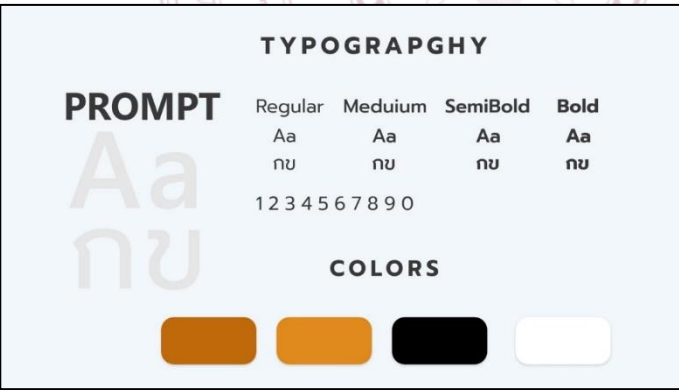
(๑) ผู้ดูแลระบบ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์ มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลระบบทั้งหมด ปรับเปลี่ยนดูแล แก้ไขการใช้งานของระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์ ข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงช่วยจัดการนำข้อมูลวิชาการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์

(๒) อาจารย์ผู้สอน จะต้องนำข้อมูลไฟล์เอกสารข้อมูล วีดีโอ ที่ใช้ในการเรียนการสอนเข้าสู่ระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์ รวมถึงการออกแบบวิชาเรียน การมอบหมายงานนักศึกษา และข้อสอบ

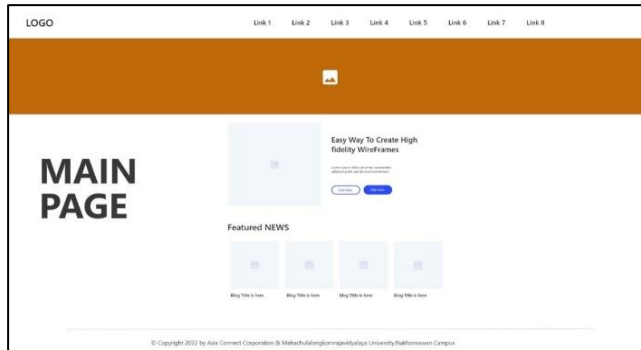
(๓) นักศึกษา หรือผู้ใช้งานระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์

๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาติย์ ประกอบด้วย

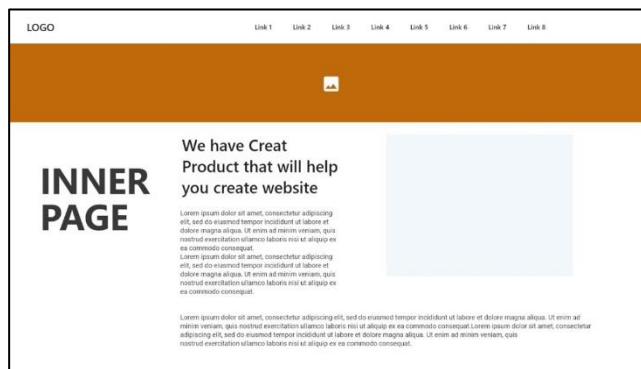
ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๒.๒) การออกแบบ UX - UI การใช้งานของระบบ โดยมีแนวคิดในการออกแบบ UX (User Experience) โดยเป็นการออกแบบประสบการณ์ใช้งานเพื่อให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจสูงสุด คณะผู้วิจัยได้มีแนวคิดในการออกแบบให้ใช้งานง่าย มีลำดับขั้นตอนชัดเจน เป็นการสร้างความรู้สึกจดจำให้ผู้ใช้งานอยากกลับมาใช้งานอีก และ UI (User Interface) เป็นการออกแบบที่เชื่อมประสานระหว่างผู้ใช้งานกับระบบหรือผลิตภัณฑ์ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่หน้าตาการออกแบบ เช่น การวางภาพ ปุ่ม หรือขนาดตัวอักษร เป็นต้น
	๒.๓) การกำหนดค่าสี ตัวอักษรที่ใช้ในหน้าเว็บไซต์ เนื่องจากสีมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ที่เข้าชมเว็บไซต์ โดยคณะผู้วิจัยเลือกใช้สีส้มเป็นสีหลัก ความเหมาะสมของการเลือกใช้สีได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเว็บไซต์ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นสีแห่งความสร้างสรรค์ อ่อน สดใส มีสติปัญญา ความทะเยอทะยาน

ภาพประกอบ

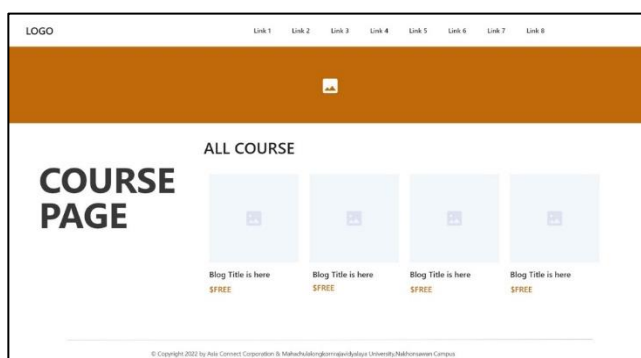
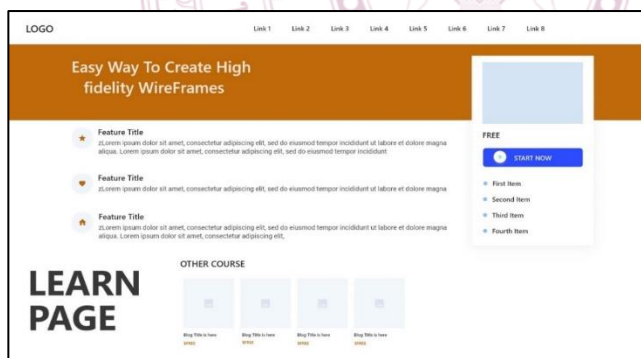

กระบวนการ

๒.๔) การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก (Home) ของเว็บไซต์ เปรียบเสมือน หน้าด่านแรกที่จะดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมเว็บไซต์ ประกอบด้วย ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับเว็บไซต์ เช่น โลโก้ ข้อความบรรยาย รูปภาพ หรือ วิดีโอ

๒.๕) การออกแบบโครงสร้างหน้ารายละเอียดด้านใน การออกแบบโครงสร้างหน้าแรก การวางรายวิชาเรียนทั้งหมด เมื่อมีการเพิ่มลงในระบบให้ง่ายต่อการค้นหารายวิชาเรียนต่างๆ และการออกแบบโครงสร้างหน้าในเมื่อผู้เรียนเลือกเรียนจากรายวิชาเรียนที่วางไว้หน้าแรก

คณะผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนี้

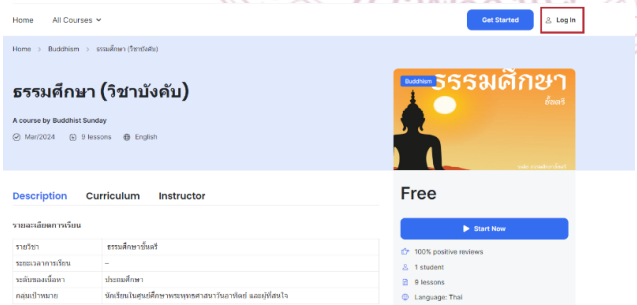
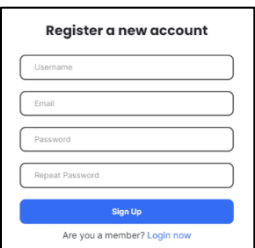

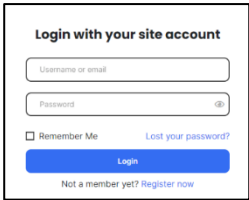
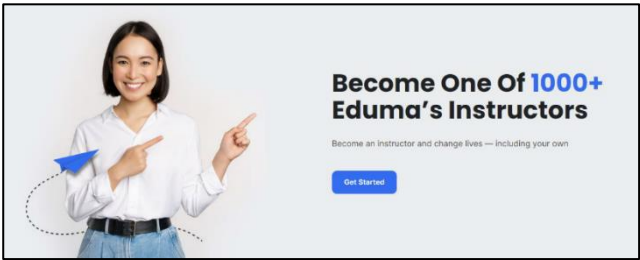
ภาพที่ ๔.๙ สรุปกระบวนการในการออกแบบแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน

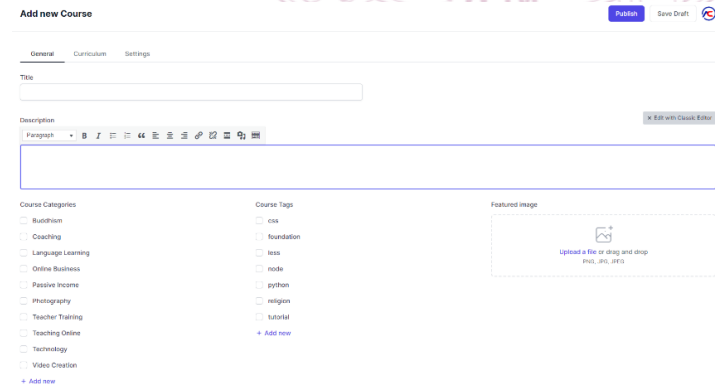
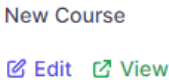
คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

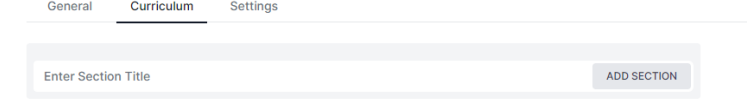
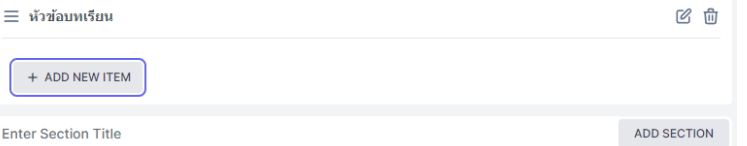
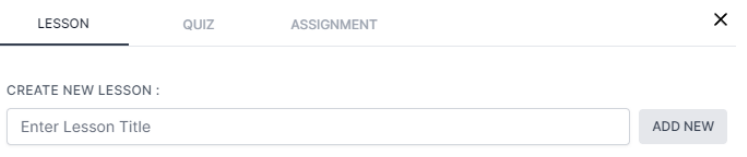
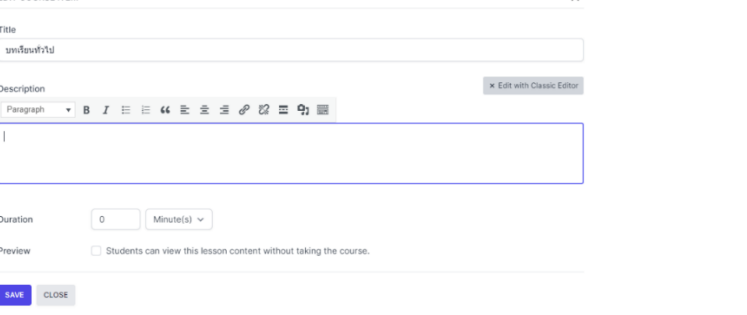
๓.๑) การสมัครใช้งานของอาจารย์ผู้สอน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๑. เลือกหัวข้อ Login และเลือก Register
	๒. ตั้งชื่อผู้ใช้งาน ใส่อีเมล รหัสผ่าน ๒ ครั้ง

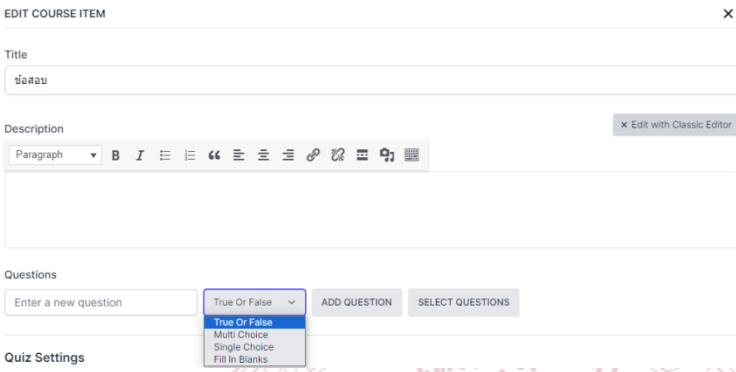
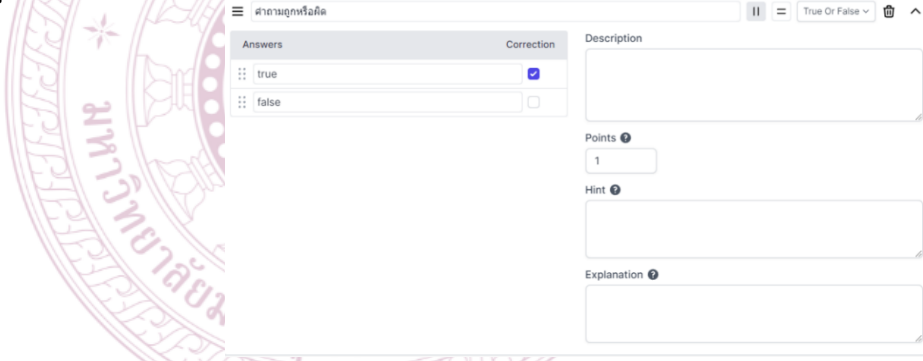
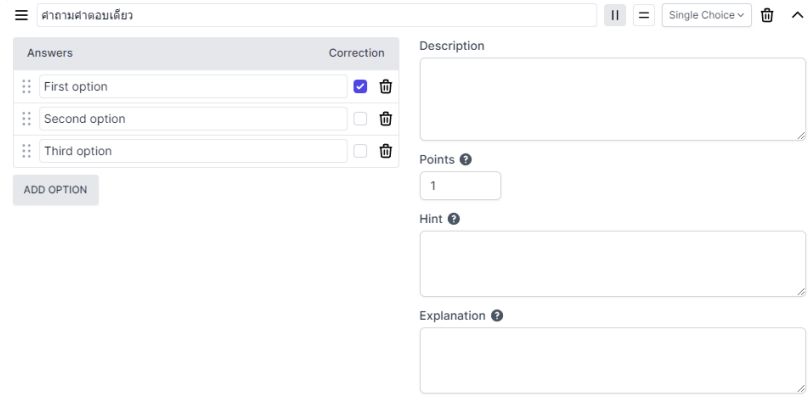
ภาพประกอบ	กระบวนการ
 Login with your site account Username or email Password ☐ Remember Me Lost your password? Login Not a member yet? Register now	๓. เข้าสู่ระบบด้วยการใช้ชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านตามที่ตั้งไว้ในข้อ ๒
 Become One Of 1000+ Eduma's Instructors Become an instructor and change lives — including your own Get Started	๔. กลับสู่หน้าหลัก เลื่อนมาด้านล่างสุด กด Get Started ๕. กรอกข้อมูลให้ครบถ้วน และรอการติดต่อกลับจากเจ้าหน้าที่

๓.๒) การเพิ่มบทเรียน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ
 Frontend Editor List your courses Add new Dashboard Courses	๑. เข้าสู่เว็บไซต์ https://course.academys.com/frontend-editor/course/ ๒. กด Add new
 Add new Course Publish Save Draft General Curriculum Settings Title Description Paragraph Course Categories Course Tags Featured image Upload a file or drag and drop (png, jpg, gif)	๓. ใส่ข้อมูลในหน้าแรกของหลักสูตรให้ครบถ้วน จากนั้น กด Publish หรือ Save Draft ก่อนในครั้งแรก
 New Course Edit View	๔. หลังจากกดแล้วระบบจะกลับมาหน้าแรก เลือก Edit เพื่อเพิ่มเนื้อหา

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๕. เลือกเมนู Curriculum เพื่อเพิ่มเนื้อหา โดยใส่หัวข้อบทเรียนในช่องหัวข้อ เลือก Add Section
	๖. จากนั้นเลือก ADD NEW ITEM เพื่อเพิ่มบทเรียน
	๗. เลือกหัวข้อบทเรียนที่ต้องการ โดยจะมีทั้งหมด ๓ รูปแบบ คือ บทเรียนทั่วไป ข้อสอบ และการบ้าน ตามลำดับ โดยใส่ชื่อบทเรียน และเลือก ADD NEW
	๘. เมื่อเพิ่มแล้วจะขึ้นหัวข้อตามรูปด้านล่าง (สามารถเพิ่มได้ไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับการออกแบบหลักสูตรของผู้สอน) เมื่อเพิ่มหัวข้อแล้วกดแก้ไขด้านหลังเพื่อเพิ่มเนื้อหาของบทเรียน
	๙. บทเรียนทั่วไป สามารถใส่ได้ทั้งเนื้อหาและวิดีโอ โดยวิดีโอจะเป็นการนำลิงค์มาวางไว้ในช่องเนื้อหาเพื่อให้ระบบประมวลผลหน้าต่างวิดีโอออก (แนะนำเป็นลิงค์ Youtube หรือ Video เป็นต้น ใช้เป็นลิงค์ธรรมดา ไม่ใช่ Embed หรือลิงค์แบบฝัง)

๓.๓) การตั้งค่าข้อสอบ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๑. ใส่คำอธิบายข้อสอบในช่อง Description ให้เรียบร้อย ๒. จากนั้นใส่คำถามในช่อง Questions และเลือกรูปแบบข้อสอบ (ระบบรองรับข้อสอบ ๔ รูปแบบ คือ แบบคำถามถูกหรือผิด แบบคำถามมีคำตอบเดียว แบบคำถามมีหลายคำตอบ และแบบเติมคำในช่องว่าง) ๓. จากนั้นกด ADD Question
แบบคำถามถูกหรือผิด 	
แบบคำถามมีคำตอบเดียว 	

ภาพประกอบ

กระบวนการ

แบบคำถามมีหลายคำตอบ

คำถามหลายคำตอบ

Multi Choice

Answers	Correction
First option	☒
Second option	☒
Third option	☐

ADD OPTION

Description

Points 1

Hint

Explanation

แบบเติมคำในช่องว่าง

เติมคำในช่องว่าง

Fill In Blanks

Description

Points 1

Hint

Explanation

Select a word in passage above and click "Insert new blank" to make that word is a blank for filling.

Insert new blank Clear all blanks Clear content

การตั้งค่าแบบทดสอบ

คำถามสุ่ม ☐ รวมคำถามที่มีอยู่ในทั้งหมดในแบบทดสอบนี้

ระยะเวลา นาที

ตั้งค่าเป็น 0 สำหรับไม่จำกัด มากกว่า 0 สำหรับขีดจำกัด

เกรดที่ผ่าน(%)

เงื่อนไขที่ต้องทำใหสำเร็จจึงจะผ่านแบบทดสอบ

ตรวจสอบทันที ☐ อนุญาตให้นักเรียนตรวจสอบคำตอบทันทีขณะทำแบบทดสอบ

การทำเครื่องหมายเชิงลบ ☐ สำหรับคำถามแต่ละข้อที่นักเรียนตอบผิด คะแนนรวมจะถูกหักออกจากคะแนนของคำถามทุกประการ

ลบสำหรับการข้าม ☐ สำหรับคำถามแต่ละข้อที่นักเรียนตอบให้ข้าม คะแนนรวมจะถูกหักออกจากคะแนนของคำถามทุกประการ

เอาไหม

ผู้ใช้สามารถทำแบบทดสอบซ้ำได้กี่ครั้ง ตั้งค่า 0 เพื่อปิดใช้งาน ตั้งค่า -1 เป็นอนันต์

การแบ่งหน้า

จำนวนคำถามที่แสดงในแต่ละหน้า

ทบทวน ☐ อนุญาตให้นักเรียนทบทวนแบบทดสอบนี้หลังจากทำแบบทดสอบเสร็จแล้ว

แสดงคำตอบที่ถูกต้อง ☒ อนุญาตให้นักเรียนดูคำตอบที่ถูกต้องของคำถามในการทบทวนแบบทดสอบนี้

๔. การตั้งค่าข้อสอบ สามารถตั้ง
ค่าจับเวลา เพอร์เซ็นต์การ
ผ่านเกณฑ์ และอีกมากมาย
ขึ้นอยู่กับผู้สอน

๕. เมื่อเพิ่มเนื้อหาและตั้งค่า
เรียบร้อยแล้วกด Save และ
ปิดหน้าต่างแก้ไข

๓.๔) การตั้งค่าการบ้าน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

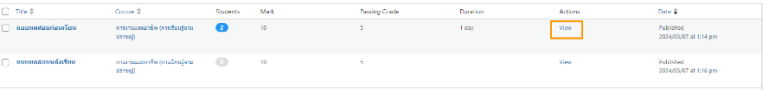
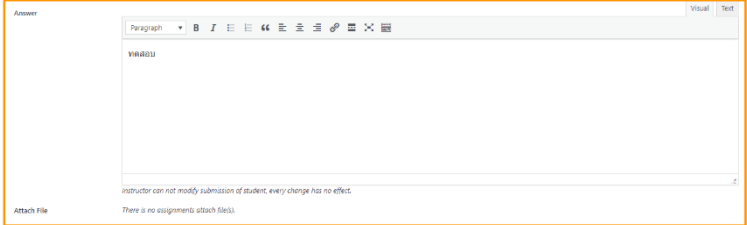
ภาพประกอบ	กระบวนการ
Title การบ้าน Description Paragraph B I [List] [Quote] [Link] [Image] [Table] [Code] Documentations Attachments Add media Attach the related documentations here. Introduction A little help for students to get the right answer.	การบ้าน สามารถเพิ่ม รายละเอียด คำอธิบาย และ เอกสารแนบในผู้เรียนได้
การตั้งค่าทั่วไป ระยะเวลา 3 วัน v เครื่องหมาย 10 คะแนนสูงสุดที่นักเรียนสามารถรับได้ เกรดผ่าน 5 ผู้ใช้ต้องมาถึงจุดนี้จึงจะผ่านงานได้ ถ่ายใหม่ 0 ผู้ใช้สามารถปรับงานนี้ซ้ำได้กี่ครั้ง ตั้งค่าเป็น 0 เพื่อปิดใช้งาน อัปโหลดไฟล์ 1 ไฟล์จำนวนที่ผู้ใช้สามารถอัปโหลดพร้อมกันงานนี้ ตั้งค่าเป็น 0 เพื่อปิดใช้งาน นามสกุลไฟล์ jpg,txt,zip,pdf,docx,ppt ไฟล์ประเภทใดที่จะได้รับอนุญาตให้อัปโหลด? ขีดจำกัดขนาด 2 กำหนดขนาดไฟล์แบบสูงสุดสำหรับการอัปโหลด (ตั้งค่าน้อยกว่า 128 MB)	- การตั้งค่าการบ้าน สามารถ กำหนดระยะเวลาในการทำ คะแนน การทำซ้ำ กำหนด นามสกุลและขนาดไฟล์ได้ - เมื่อเพิ่มเนื้อหาและตั้งคำ เรียบร้อยแล้วกด Save และ ปิดหน้าต่างแก้ไข

๓.๕) การตั้งค่าหลักสูตร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

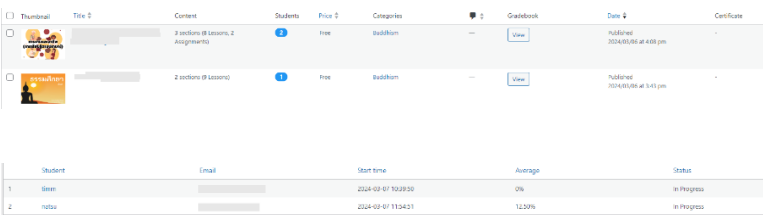
ภาพประกอบ	กระบวนการ
ทำไป ราคา ข้อมูลเพิ่มเติม การประเมิน ผู้เขียน วัสดุที่ดาวน์โหลดได้ ใบรับรอง คอลเลกชัน เนื้อหาหมวด ระยะเวลา 10 สัปดาห์ ตั้งค่าเป็น 0 สำหรับการเข้าถึงตลอดชีวิต เมื่อหมดระยะเวลาหลักสูตรจะถูกลบออก เมื่อลดยาวิชาหลังจากที่ผู้เรียนจบรายวิชาแล้ว อนุญาตให้เข้าถึง อนุญาตให้ผู้เขียนหลักสูตรอื่นเห็นหลังจากเสร็จสิ้นหลักสูตรแล้ว (อย่าใช้กับหลักสูตรที่ถือครองสงวนลิขสิทธิ์) การดำเนินการอื่น ใช้ความถี่ของหลักสูตร 1. ใช้เพื่อหาความถี่ของหลักสูตร: ความถี่ของหลักสูตรและเวลาของหลักสูตรจะถูกลบออก 2. รักษาความถี่ของหลักสูตร: ความถี่ของหลักสูตรและเวลาของหลักสูตรจะถูกลบออก 3. เมื่อถึงเวลา: ผู้เขียนสามารถตั้งค่าความถี่ของหลักสูตรจะถูกลบออกโดยอัตโนมัติเมื่อถึงเวลา ระดับ ทุกระดับ เลือกระดับความยาก นักเรียนต้องลงทะเบียน 0 นักเรียนต้องลงทะเบียนหลักสูตรนี้? นักเรียนเลือก 0 จำนวนนักเรียนสูงสุดที่สามารถเข้าร่วมหลักสูตรนี้ ตั้งค่าเป็น 0 ไม่จำกัด เรียนหลักสูตรนี้แล้ว 0 จำนวนครั้งที่สามารถเรียนรู้จากหลักสูตรนี้ หากต้องการปิดใช้งาน ให้ตั้งค่าเป็น 0 ปุ่มเสร็จสิ้น ☒ อนุญาตให้แสดงปุ่มเสร็จสิ้นเมื่อผู้เรียนทำจนจบทุกข้อและไม่มีการประเมินรายวิชา รายการเด่น ☐ เพิ่มหลักสูตรในรายการแนะนำ วีริทัศน์ วีริทัศน์เพื่อส่งเสริมหลักสูตร การเชื่อมโยงภายนอก ปกติใช้สำหรับการเรียนออนไลน์ เช่น ลิงก์ไปยังหน้าติดต่อ รูปแบบ: https://google.com	กระบวนการ การตั้งค่าทั่วไป ๑. การตั้งค่าการบ้าน สามารถกำหนดระยะเวลาในการทำคะแนน การทำซ้ำ กำหนดนามสกุลและขนาดไฟล์ได้ ๒. เมื่อเพิ่มเนื้อหาและตั้งค่าเรียบร้อยแล้วกด Save และปิดหน้าต่างแก้ไข
ทำไป ราคา ข้อมูลเพิ่มเติม การประเมิน ผู้เขียน วัสดุที่ดาวน์โหลดได้ ใบรับรอง คอลเลกชัน เนื้อหาหมวด ราคาปกติ ลดราคา ส่วนลด ไม่มีส่วนลดในการลงทะเบียน ☐ นักเรียนสามารถดูเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมดและทำแบบทดสอบได้โดยไม่ต้องชำระเงิน	การตั้งราคาและการเข้าถึงบทเรียน
ทำไป ราคา ข้อมูลเพิ่มเติม การประเมิน ผู้เขียน วัสดุที่ดาวน์โหลดได้ ใบรับรอง คอลเลกชัน เนื้อหาหมวด ความถี่ของการ เรียนซ้ำ กลุ่มเป้าหมาย เรียนซ้ำ คุณสมบัติที่สำคัญ เรียนซ้ำ คำถามที่พบบ่อย เรียนซ้ำ	การตั้งข้อมูลเพิ่มเติม

ภาพประกอบ		กระบวนการ									
<table border="1"> <tr><td>ทั่วไป</td></tr> <tr><td>ราคา</td></tr> <tr><td>ข้อมูลเพิ่มเติม</td></tr> <tr><td>การประเมิน</td></tr> <tr><td>ผู้เขียน</td></tr> <tr><td>วัสดุที่ดาวน์โหลดได้</td></tr> <tr><td>ใบรับรอง</td></tr> <tr><td>คอลเลกชัน</td></tr> <tr><td>เนื้อหาหยุด</td></tr> </table>	ทั่วไป	ราคา	ข้อมูลเพิ่มเติม	การประเมิน	ผู้เขียน	วัสดุที่ดาวน์โหลดได้	ใบรับรอง	คอลเลกชัน	เนื้อหาหยุด	การประเมิน ☒ ประเมินผลจากบทเรียน ประเมินตามจำนวนบทเรียนที่จับคู่กับจำนวนบทเรียนทั้งหมด เช่น หากมีหลักสูตร 10 บทเรียนและผู้ใช้เรียนจบ 5 บทเรียน ผลลัพธ์จะเป็น 5/10 (50%) ☐ ประเมินผลจากการสอบปลายภาค ประเมินผลตามผลการสอบปลายภาคในวิชาวิชา คุณนับเป็นบทเรียนสอบเมื่อสิ้นสุดหลักสูตร ☐ ประเมินค่าแบบทดสอบที่ผ่าน ประเมินตามจำนวนแบบทดสอบที่ผ่าน ต่อจำนวนแบบทดสอบทั้งหมด เช่น หากมีหลักสูตร 10 แบบทดสอบและผู้ใช้ทำผ่าน 5 แบบทดสอบ ผลลัพธ์จะเป็น 5/10 (50%) ☐ ประเมินค่าตาม ประเมินด้วยจำนวนคำขอที่ถูกต้องต่อจำนวนคำขอทั้งหมด เช่น หากมีหลักสูตร 10 ข้อ และผู้ใช้ได้คำตอบ 5 ข้อ ผลลัพธ์จะเป็น 5/10 (50%) ☐ ประเมินค่าเฉลี่ยตาม ประเมินตามจำนวนคะแนนที่ได้จากคะแนนรวมของคำถาม ☐ ประเมินค่าเฉลี่ยของคำถามแบบหลายตัวเลือก ประเมินค่าเฉลี่ยของคำถามแบบหลายตัวเลือกในวิชาวิชา คุณต้องมีการตอบคำถามในวิชาสำหรับคำถามสุดท้าย วิธีการประเมินผลของนักเขียนรายวิชา กรณีสถาน (%) 80 เงินที่ใช้ส่งค่าไปสำหรับจะจบหลักสูตรได้	การตั้งค่าประเมินผล
ทั่วไป											
ราคา											
ข้อมูลเพิ่มเติม											
การประเมิน											
ผู้เขียน											
วัสดุที่ดาวน์โหลดได้											
ใบรับรอง											
คอลเลกชัน											
เนื้อหาหยุด											
<table border="1"> <tr><td>ทั่วไป</td></tr> <tr><td>ราคา</td></tr> <tr><td>ข้อมูลเพิ่มเติม</td></tr> <tr><td>การประเมิน</td></tr> <tr><td>ผู้เขียน</td></tr> <tr><td>วัสดุที่ดาวน์โหลดได้</td></tr> <tr><td>ใบรับรอง</td></tr> <tr><td>คอลเลกชัน</td></tr> <tr><td>เนื้อหาหยุด</td></tr> </table>	ทั่วไป	ราคา	ข้อมูลเพิ่มเติม	การประเมิน	ผู้เขียน	วัสดุที่ดาวน์โหลดได้	ใบรับรอง	คอลเลกชัน	เนื้อหาหยุด	สร้างใบรับรองใหม่	การตั้งค่าใบ Certificate
ทั่วไป											
ราคา											
ข้อมูลเพิ่มเติม											
การประเมิน											
ผู้เขียน											
วัสดุที่ดาวน์โหลดได้											
ใบรับรอง											
คอลเลกชัน											
เนื้อหาหยุด											
<table border="1"> <tr><td>ทั่วไป</td></tr> <tr><td>ราคา</td></tr> <tr><td>ข้อมูลเพิ่มเติม</td></tr> <tr><td>การประเมิน</td></tr> <tr><td>ผู้เขียน</td></tr> <tr><td>วัสดุที่ดาวน์โหลดได้</td></tr> <tr><td>ใบรับรอง</td></tr> <tr><td>คอลเลกชัน</td></tr> <tr><td>เนื้อหาหยุด</td></tr> </table>	ทั่วไป	ราคา	ข้อมูลเพิ่มเติม	การประเมิน	ผู้เขียน	วัสดุที่ดาวน์โหลดได้	ใบรับรอง	คอลเลกชัน	เนื้อหาหยุด	เปิดใช้งาน ประเภทของ ☐ การตั้งค่าทั้งหมดใบรายการของหลักสูตรนี้จะถูกตั้งค่าตามปกติ ☒ 1. กำหนดเวลาหลังจากลงทะเบียนแล้ว ☐ 2. เมื่อรายการหลักสูตรตามค่าเริ่มต้น ☐ 3. เมื่อรายการตามรายการที่กำหนดเอง ประเภทของ: 1. เมื่อรายการหลักสูตรหลังจากลงทะเบียนเรียนตามเวลาที่กำหนด 2. เมื่อเรียน #2 หลังจากจบบทเรียน #1, เมื่อเรียน #3 หลังจากจบบทเรียน #2, และอื่นๆ... 3. เมื่อรายการหลักสูตรหลังจากการที่กำหนดเองแต่ละครั้งสมบูรณ์ * คุณต้องบันทึก โหมดก่อนในการตั้งค่าหรือเปลี่ยนประเภทของ Content Drip! * Content Drip ไม่สามารถไม่มี Admin, ผู้เขียนเนื้อหา, ผู้เขียนรายการ บันทึก การตั้งค่า	การตั้งค่าการจัดการลำดับ การเรียนบทเรียน
ทั่วไป											
ราคา											
ข้อมูลเพิ่มเติม											
การประเมิน											
ผู้เขียน											
วัสดุที่ดาวน์โหลดได้											
ใบรับรอง											
คอลเลกชัน											
เนื้อหาหยุด											
หมายเหตุ ๑. เมื่อเพิ่มเนื้อหาของหลักสูตรทั้งหมดและ กด Publish หรือ Submit for Review เพื่อส่งหลักสูตรให้ผู้ดูแลตรวจสอบ เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วผู้เรียนสามารถเข้าเรียนบทเรียนของท่านได้เลย ๒. หากท่านพบปัญหาหรือต้องการสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสามารถติดต่อได้ที่ e-mail: support@acacademy.com											

๓.๖) การตรวจการบ้าน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๑. เข้าเว็บไซต์ https://course.academys.com/wp-admin/edit.php?post_type=lp_assignment ๒. เลือกรายการการบ้าน กด view เพื่อดูรายชื่อผู้ส่ง
	๓. ในหน้านี้จะแสดงรายชื่อผู้เรียนที่ส่งการบ้านทั้งหมด พร้อมแสดงสถานการณ์ตรวจ โดยผู้สอนสามารถตรวจการบ้านโดยกดตรวจจากไอคอนด้านหลัง
	๔. ในการตรวจผู้สอนจะเห็นคำตอบและไฟล์คำตอบจากผู้เรียนด้านบน (กรอบสีส้ม) และสามารถแสดงความคิดเห็น ให้คะแนนและแนบไฟล์กลับไปผู้เรียนได้ในส่วนด้านล่าง ๕. ผู้เรียนสามารถกลับไปบทเรียนการบ้านเพื่อตรวจสอบคะแนนของตนเองได้

๓.๗) การตรวจสอบข้อมูลสรุปของผู้เรียนหลักสูตร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

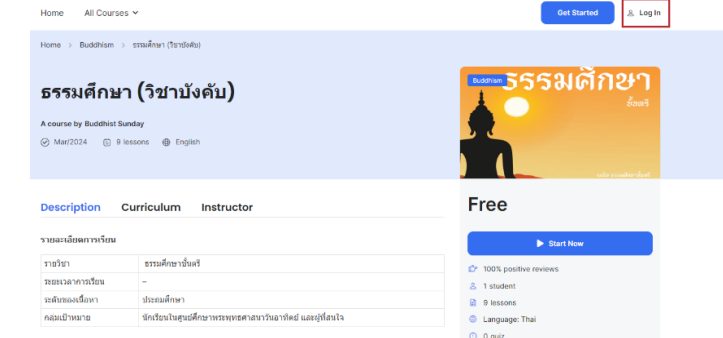
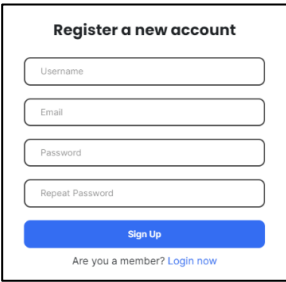
ภาพประกอบ	กระบวนการ
 The screenshot shows a course management interface. At the top, there's a table with columns: Thumbnail, Title, Content, Students, Price, Categories, Gradedwork, Date, and Certificate. Below this, there's a table with columns: Student, Email, Start time, Average, and Status. The table lists two students: 1. Sereen and 2. Nubun, both with a status of 'In Progress'.	๑. เข้าเว็บไซต์ https://course.academys.com/wp-admin/edit.php?post_type=lp_course จะแสดงรายการหลักสูตรทั้งหมด เลือก view เพื่อดูรายชื่อผู้เรียน ๒. ในหน้านี้จะแสดงรายชื่อผู้ที่สมัครเรียนบทเรียนทั้งหมด พร้อมสถานะการเรียนรู้

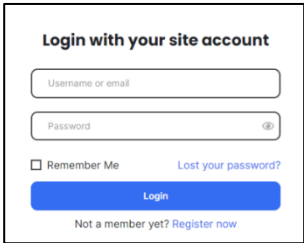
๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการการใช้งานของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอน

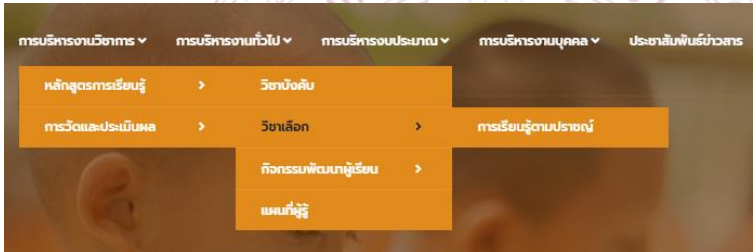
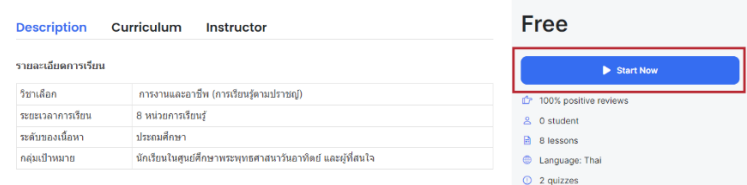
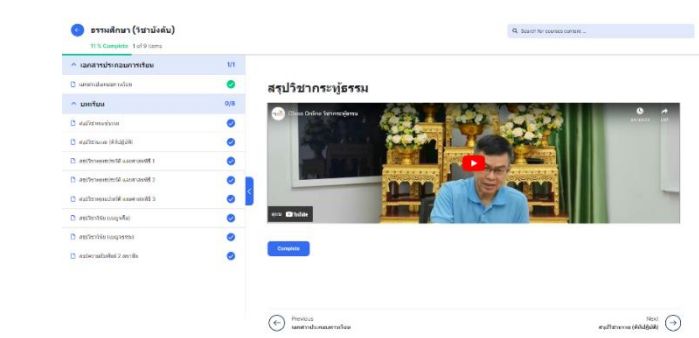
ต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑) การสมัครสมาชิก มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

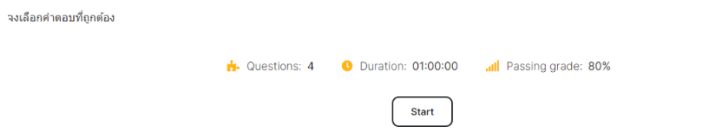
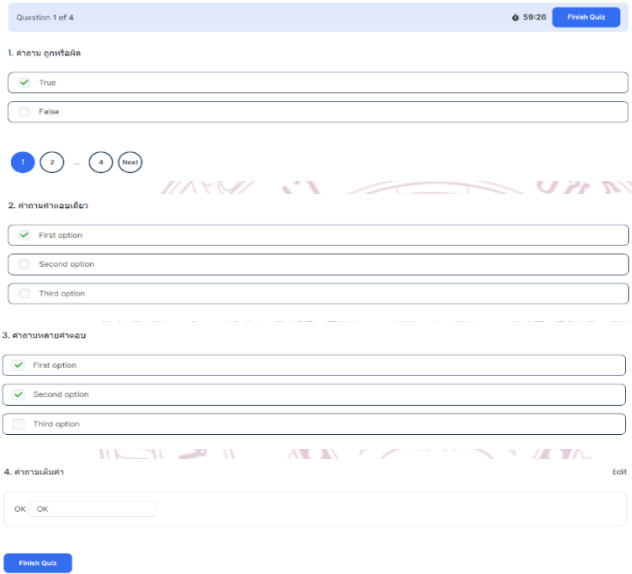
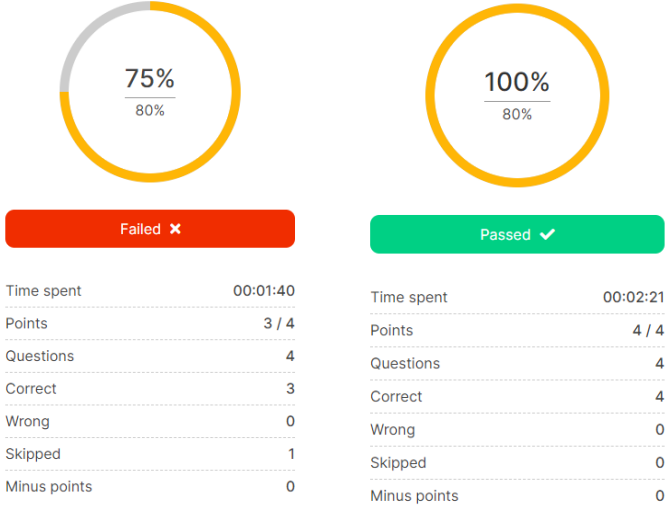
ภาพประกอบ	กระบวนการ
 The screenshot shows a course page for 'ธรรมศึกษา (วิชาบังคับ)' by Buddhist Sunday. It includes a 'Get Started' button and a 'Login' button. Below the course title, there's a 'Description' section and a 'Curriculum' section. The 'Curriculum' section lists the course details: 9 lessons, English language, and a 'Start Now' button.	๑. เลือกหัวข้อ Login และเลือก Register
 The screenshot shows a 'Register a new account' form with fields for Username, Email, Password, and Repeat Password, followed by a 'Sign Up' button and a link to 'Login now'.	๒. ตั้งชื่อผู้ใช้งาน ใส่อีเมล รหัสผ่าน ๒ ครั้ง

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๓. เข้าสู่ระบบด้วยการใช้ชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านตามที่ตั้งไว้ในข้อ ๒

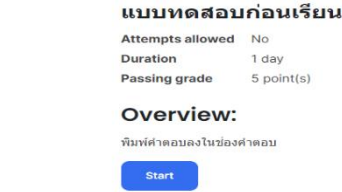
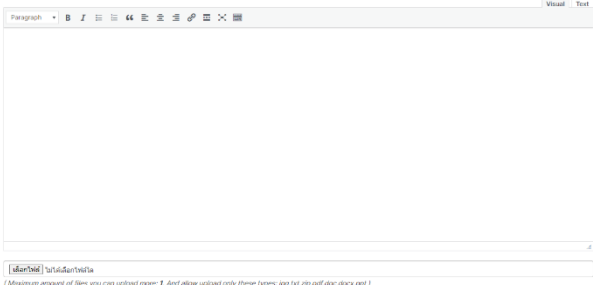
๔.๒) การเลือกบทเรียน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ
	๑. คลิกเมนูหลัก การบริหารงานวิชาการ • เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้ • เลือก รายวิชาที่ต้องการ
	๑. กลับสู่หน้าบทเรียน เลือก “เพิ่มคอร์ส” เพื่อลงทะเบียนเรียน และกด “เริ่มเรียน” เพื่อเริ่มเรียน
	การเรียนบทเรียนต่าง ๆ ๒. การเริ่มเรียนบทเรียนต่าง ๆ หากทำการเรียนเรียบร้อยแล้ว ให้กด Complete เพื่อไปยังบทถัดไป

๔.๓) การทำข้อสอบ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ	กระบวนการ																												
	๑. ในการทำข้อสอบก่อนเริ่มทำข้อสอบจะมีคำอธิบายจำนวนข้อสอบ เวลาในการทำข้อสอบ และเปอร์เซ็นต์การผ่านข้อสอบ																												
	๒. เมื่อกด Start ข้อสอบจะขึ้นมาให้หน้าละ ๑ ข้อ																												
 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Time spent</th> <th>00:01:40</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Points</td> <td>3 / 4</td> </tr> <tr> <td>Questions</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Correct</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Wrong</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Skipped</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Minus points</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Time spent</th> <th>00:02:21</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Points</td> <td>4 / 4</td> </tr> <tr> <td>Questions</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Correct</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Wrong</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Skipped</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Minus points</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table>	Time spent	00:01:40	Points	3 / 4	Questions	4	Correct	3	Wrong	0	Skipped	1	Minus points	0	Time spent	00:02:21	Points	4 / 4	Questions	4	Correct	4	Wrong	0	Skipped	0	Minus points	0	๕. เมื่อทำเสร็จทั้งหมดแล้วกด Finish Quiz เพื่อจบแบบทดสอบ และดูสรุปผลการทดสอบ
Time spent	00:01:40																												
Points	3 / 4																												
Questions	4																												
Correct	3																												
Wrong	0																												
Skipped	1																												
Minus points	0																												
Time spent	00:02:21																												
Points	4 / 4																												
Questions	4																												
Correct	4																												
Wrong	0																												
Skipped	0																												
Minus points	0																												

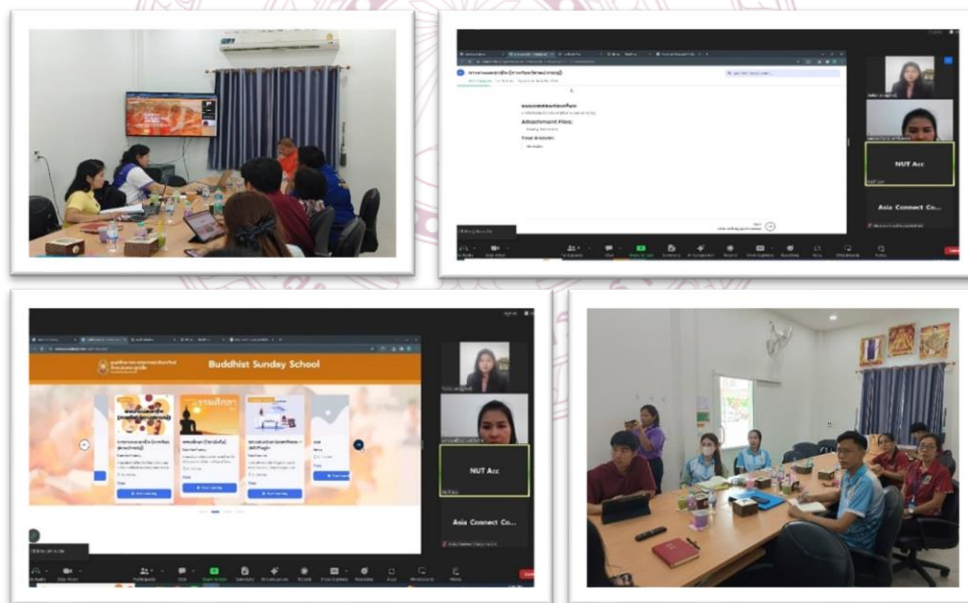
๔.๔) การทำการบ้าน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพประกอบ 	กระบวนการ การบ้าน ๑. เมื่อถึงบทเรียนจะแสดงข้อบท จำนวนในการทำงาน / ระยะเวลา / คะแนน และ คำอธิบายก่อน กดปุ่มเริ่มทำ (Start)
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้เรื่องใดบ้างจากการศึกษาหน่วยการเรียนรู้ Attachment Files: Missing Attachment Answer: 	๒. เมื่อเริ่มทำจะมายังหน้าใส่ คำตอบ สามารถพิมพ์คำตอบ ลงในหน้านี้ หรืออัปโหลดไฟล์ ได้ (jpg,txt,zip,pdf,doc,docx,ppt) จากนั้นกด Send และ ยืนยันการส่งคำตอบอีกครั้ง
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้เรื่องใดบ้างจากการศึกษาหน่วยงานการเรียนรู้ Attachment Files: Missing Attachment Your Answer: ทดสอบ	๓. เมื่อส่งเรียบร้อยแล้ว ระบบจะแสดง หน้าคำถามและคำตอบของ ผู้เรียนอีกครั้ง เป็นอันเสร็จ
แบบทดสอบก่อนเรียน ท่านได้เรียนรู้เรื่องใดบ้างจากการศึกษาหน่วยงานการเรียนรู้ Attachment Files: Missing Attachment Your Result 5 10 Your grade is passed Your Answer: ทดสอบ Instructor Message: Good	๔. สามารถกลับมาดูคะแนนได้ คะแนนจะปรากฏหลังจาก ผู้สอนตรวจเรียบร้อยแล้ว ๕. เมื่อเรียนจบบทเรียนทั้งหมด แล้วสามารถกลับมาเรียนใหม่ ได้ ขึ้นอยู่กับการตั้งค่าของ ผู้สอน

๔.๒.๓ การประเมินแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

(R๒) ระยะที่ ๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ กับกลุ่มทดลองจำนวน ๑๖ รูป/คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง

๑) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (Test) เป็นการนำต้นแบบที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอคำแนะนำ (Feedback) และนำไปสู่การปรับปรุงหรือแก้ไข การทดสอบต้นแบบกับกลุ่มทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อหาการรับรู้ที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายต่อต้นแบบที่สร้างขึ้น ในขั้นตอนนี้ต้องปล่อยให้ผู้ใช้งานมีอิสระต่อการใช้งาน โดยผู้ออกแบบไม่อธิบายข้อดีหรือข้อเสียของต้นแบบ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ประสบการณ์ตรงจากการรับรู้ของตนเองอันไม่ได้เกิดจากอิทธิพลของผู้ออกแบบ หลังการทดสอบต้นแบบ ผู้ออกแบบเกิดการเรียนรู้ข้อบกพร่องของต้นแบบเพื่อนำไปปรับปรุงต้นแบบแพลตฟอร์มต้นแบบ หลังจากการทดสอบจะมีการประเมินผลความพึงพอใจของ

ภาพที่ ๔.๑๐ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบที่มีต่อแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ผลการสำรวจความพึงพอใจในการใช้แพลตฟอร์มฯ

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการสมัครและการใช้งาน			
๑ ความง่ายในการสมัครเข้าใช้งาน	๓.๗๓	๐.๗๔	มาก
๒ เมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความสะดวกในการใช้งาน	๓.๙๐	๐.๗๕	มาก
๓ รูปแบบ สี ขนาดตัวอักษร อ่านง่าย	๓.๘๘	๐.๙๕	มาก
๔ ข้อมูลเหมาะสมกับระดับของกลุ่มผู้ใช้	๓.๖๐	๐.๙๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๘	๐.๘๔	มาก
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา			
๕ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลบนแพลตฟอร์ม	๓.๘๕	๐.๙๑	มาก
๖ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และประมวลผล	๓.๙๓	๐.๗๔	มาก
๗ ความรวดเร็วและสะดวกในการอัปเดตข้อมูล	๓.๙๗	๐.๘๓	มาก
๘ ความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว	๓.๖๙	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๘๖	๐.๘๓	มาก
ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ			
๙ ทราบและเข้าใจวิธีปฏิบัติตนอย่างมีสติในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม	๓.๘๘	๐.๗๖๐	มาก
๑๐ สื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๓.๙๐	๐.๖๗๕	มาก
๑๑ ได้ประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์	๓.๙๕	๐.๖๓๓	มาก
๑๒ ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์	๓.๙๖	๐.๖๗๐	มาก
ภาพรวม	๓.๘๘	๐.๗๖	มาก
สรุปภาพรวม	๓.๘๔	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๔, S.D. = ๐.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๘๘) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X}$ = ๓.๘๖) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการใช้งาน ($\bar{X}$ = ๓.๗๘)

ส่วนประเด็นข้อเสนอแนะ กลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน ได้มีความเห็นร่วมกันในการ ได้เสนอประเด็นต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ไข และต่อยอดการพัฒนา ดังนี้

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเมนูของแพลตฟอร์ม

๑. เมนูหลัก เกี่ยวกับ ศพอ. หัวข้อย่อยการจัดการความรู้ชุมชน (ตัดทิ้ง) เนื่องจากเป็นข้อมูลชุดเดียวกันกับชุดความรู้ชุมชน

๒. เมนูการบริหารงานทั่วไป

- เมนูย่อย รุรการ ขอให้เพิ่มการกรอกข้อมูลออนไลน์ตามแบบฟอร์ม ศพอ.

๓ และศพอ.๕

- เมนูย่อย เอกสารดาวโหลด ขอให้เพิ่มเอกสารแบบฟอร์มใบสมัคร

๓. เมนูหลัก การบริหารงบประมาณขอให้สลับระหว่างหัวข้อทั้ง ๒ โดยข้อมูล ๑๙,๐๐๐.-บาท เป็นหัวข้องบประมาณที่ได้รับ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เนื้อหาในแพลตฟอร์ม

๑. เปลี่ยนเบอร์โทรใหม่ ของ ศพอ. หนองกระดุกเนื้อ
๒. ปรับเปลี่ยนข้อมูลโครงสร้างบุคลากรใหม่ (มีภาพแล้ว + ขาดตำแหน่งความรับผิดชอบ)
๓. เปลี่ยนข้อมูลประวัติ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ
๔. เปลี่ยนภาพประกอบประวัติและคุณค่า ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ
๕. เพิ่มข้อมูลรางวัลของ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ ประเภทบุคคล และประเภทองค์กร
๖. เพิ่มข้อมูล แบบ ศพอ.๓ (แบบรายงานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) วัดหนองกระดุกเนื้อ ย้อนหลัง ๒ ปี
๗. เพิ่มข้อมูล แบบ ศพอ.๕ (รายชื่อผู้เรียน/ผู้สอน/ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) วัดหนองกระดุกเนื้อ ย้อนหลัง ๒ ปี
๘. เปลี่ยนภาพถ่ายอาคาร สถานที่ ศพอ.หนองกระดุกเนื้อ

(R๒) ระยะที่ ๒ การประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Could” ในศูนย์ต้นแบบ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จำนวน ๕ รูป/คน และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จำนวน ๕ คน

ตารางที่ ๔.๓ ผลการประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์มฯ

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ			
๑ ความสวยงาม ความทันสมัย น่าสนใจของหน้าโฮมเพจ	๓.๗๘	๐.๙๗	มาก
๒ การจัดรูปแบบในเว็บไซต์ต่อการอ่านและการใช้งาน	๓.๕๓	๐.๖๖	มาก
๓ สีสันในการออกแบบเว็บไซต์มีความเหมาะสม	๓.๕๖	๐.๖๒	มาก
๔ เมนูง่ายต่อการใช้งาน	๓.๔๗	๐.๖๒	มาก

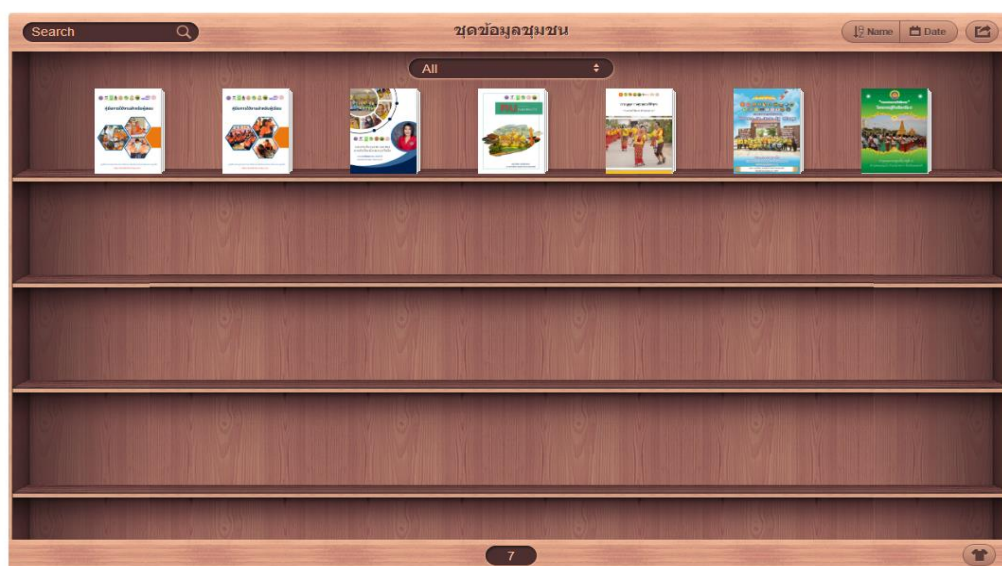
รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๕ สีพื้นหลังกับสีตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน	๓.๕๒	๐.๖๓	มาก
๖ ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม	๓.๔๙	๐.๖๕	มาก
๗ ภาพกับเนื้อหา มีความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้	๓.๗๗	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๗	๐.๗๒	มาก
ด้านคุณภาพของเนื้อหา			
๘ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซต์	๓.๖๒	๐.๘๗	มาก
๙ มีการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการ ค้นหาและทำความเข้าใจ	๓.๖๔	๐.๘๘	มาก
๑๐ ความรวดเร็วในการดาวน์โหลดข้อมูล	๓.๔๗	๐.๘๙	มาก
๑๑ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล	๓.๓๗	๐.๘๗	ปานกลาง
๑๒ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ภาพ ในเว็บไซต์มีความเหมาะสม	๓.๔๑	๐.๙๐	มาก
๑๓ ปริมาณเนื้อหา มีเพียงพอกับความต้องการ	๓.๕๒	๐.๙๐	มาก
๑๔ การจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง อ่านแล้วเข้าใจ	๓.๔๔	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๐	๐.๘๘	มาก
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้			
๑๕ เนื้อหา มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	๓.๕๓	๐.๘๗	มาก
๑๖ เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ ชุดข้อมูลความรู้ชุมชน	๔.๐๒	๐.๖๙	มาก
๑๗ สามารถเป็นแหล่งความรู้ได้	๓.๘๐	๐.๔๓	มาก
๑๘ เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน	๓.๖๙	๐.๔๔	มาก
ภาพรวม	๓.๗๖	๐.๖๑	มาก
สรุปภาพรวม	๓.๖๑	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๑, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านประโยชน์และการนำไปใช้ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๗๖) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ ($\bar{X}$ = ๓.๕๗) และน้อยที่สุด คือ ด้านคุณภาพของเนื้อหา ($\bar{X}$ = ๓.๕๐) และมีการตั้งข้อสังเกตในประเด็น “ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล” เนื่องจากหลายรายการยังมีข้อมูลไม่ครบถ้วน รวมถึงหลักสูตรการเรียนรู้มีเพียงอย่างละ ๑ ชุดข้อมูลเท่านั้น

(D๒) การขยายผลและจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง ในกระบวนการนี้ คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุง และพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นกระบวนการ เพื่อให้พร้อมใช้งานจริง เหมาะสมกับบริบทได้มาตรฐาน และจัดทำเอกสารคู่มือการใช้งาน ประกอบด้วย กระบวนการดังนี้

๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน แบ่งออกเป็น ๒ ฉบับ คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน มีการจัดเผยแพร่ในลักษณะของ E-book เผยแพร่ในเมนูหลัก “เกี่ยวกับ ศพอ.” เมนูย่อย “ชุดความรู้ชุมชน” ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดเมนูที่จำเป็นในการใช้แพลตฟอร์มฯ คณะผู้วิจัยเน้นการใช้ภาพ และคำอธิบายรายละเอียด

ชุดความรู้ชุมชน

ภาพที่ ๔.๑๑ การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน (ที่มา : เก็บภาพโดยคณะผู้วิจัย)

ภาพประกอบ	กระบวนการ																
 สารบัญ <table border="1"> <tr><td>การสมัครเข้า</td><td>02</td></tr> <tr><td>การเพิ่มบทเรียน</td><td>05</td></tr> <tr><td>การใส่คำอธิบาย</td><td>11</td></tr> <tr><td>การตั้งค่าการบ้าน</td><td>15</td></tr> <tr><td>การใส่คำอธิบาย</td><td>17</td></tr> <tr><td>การตรวจการบ้าน</td><td>21</td></tr> <tr><td>การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน</td><td>23</td></tr> <tr><td>ทีมพี่เลี้ยง</td><td>24</td></tr> </table> เริ่มต้นใช้งาน ขั้นตอนการลงทะเบียนและเข้าใช้งานแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นดังนี้การใช้งาน ผู้ใช้งานมีบริการพื้นที่สำหรับ URL https://buddhistsunday.com ผู้ใช้งานต้องเข้าสู่การใช้งานด้วย Account สำหรับเข้าสู่ระบบเป็นของตนเองเท่านั้น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดหนองกระดุกเหนือ)	การสมัครเข้า	02	การเพิ่มบทเรียน	05	การใส่คำอธิบาย	11	การตั้งค่าการบ้าน	15	การใส่คำอธิบาย	17	การตรวจการบ้าน	21	การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน	23	ทีมพี่เลี้ยง	24	๑. คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย การสมัครสมาชิก การเลือกบทเรียน การทำข้อสอบ การทำการบ้าน และทีมพี่เลี้ยง
การสมัครเข้า	02																
การเพิ่มบทเรียน	05																
การใส่คำอธิบาย	11																
การตั้งค่าการบ้าน	15																
การใส่คำอธิบาย	17																
การตรวจการบ้าน	21																
การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน	23																
ทีมพี่เลี้ยง	24																
 สารบัญ <table border="1"> <tr><td>การสมัครเข้า</td><td>02</td></tr> <tr><td>การเพิ่มบทเรียน</td><td>05</td></tr> <tr><td>การใส่คำอธิบาย</td><td>11</td></tr> <tr><td>การตั้งค่าการบ้าน</td><td>15</td></tr> <tr><td>การใส่คำอธิบาย</td><td>17</td></tr> <tr><td>การตรวจการบ้าน</td><td>21</td></tr> <tr><td>การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน</td><td>23</td></tr> <tr><td>ทีมพี่เลี้ยง</td><td>24</td></tr> </table> เริ่มต้นใช้งาน ขั้นตอนการลงทะเบียนและเข้าใช้งานแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นดังนี้การใช้งาน ผู้ใช้งานมีบริการพื้นที่สำหรับ URL https://buddhistsunday.com ผู้ใช้งานต้องเข้าสู่การใช้งานด้วย Account สำหรับเข้าสู่ระบบเป็นของตนเองเท่านั้น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดหนองกระดุกเหนือ)	การสมัครเข้า	02	การเพิ่มบทเรียน	05	การใส่คำอธิบาย	11	การตั้งค่าการบ้าน	15	การใส่คำอธิบาย	17	การตรวจการบ้าน	21	การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน	23	ทีมพี่เลี้ยง	24	๒. คู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน แบ่งออกเป็น ๗ ส่วน ประกอบด้วย การสมัครใช้งาน การเพิ่มบทเรียน การตั้งค่าข้อสอบ การตั้งค่าการบ้าน การตั้งค่าหลักสูตร การตรวจการบ้าน การตรวจสอบข้อมูลสรุปของผู้เรียน และทีมพี่เลี้ยง
การสมัครเข้า	02																
การเพิ่มบทเรียน	05																
การใส่คำอธิบาย	11																
การตั้งค่าการบ้าน	15																
การใส่คำอธิบาย	17																
การตรวจการบ้าน	21																
การตรวจสอบข้อมูลของผู้เรียน	23																
ทีมพี่เลี้ยง	24																

๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ทำการจดทะเบียน URL และให้บริการพื้นที่สำหรับ Database ของบริษัท บริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (การสนับสนุนโครงการวิจัยในลักษณะ In-kind) เพื่อใช้ในการเผยแพร่แพลตฟอร์มฯ โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๑. การพัฒนาแพลตฟอร์มศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ประกอบด้วย กระบวนการและองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๑ กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุก

เนื้อ ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ ดังนี้ ๑) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา ๒) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย ๓) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย ๓.๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ ประกอบของแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษา ๓.๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓.๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ ๓.๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน

๑.๒ องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย ๑) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ ๒) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒. การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๒.๑ การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = ๐.๘๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๘$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและการใช้งาน ($\bar{X} = ๓.๗๘$)

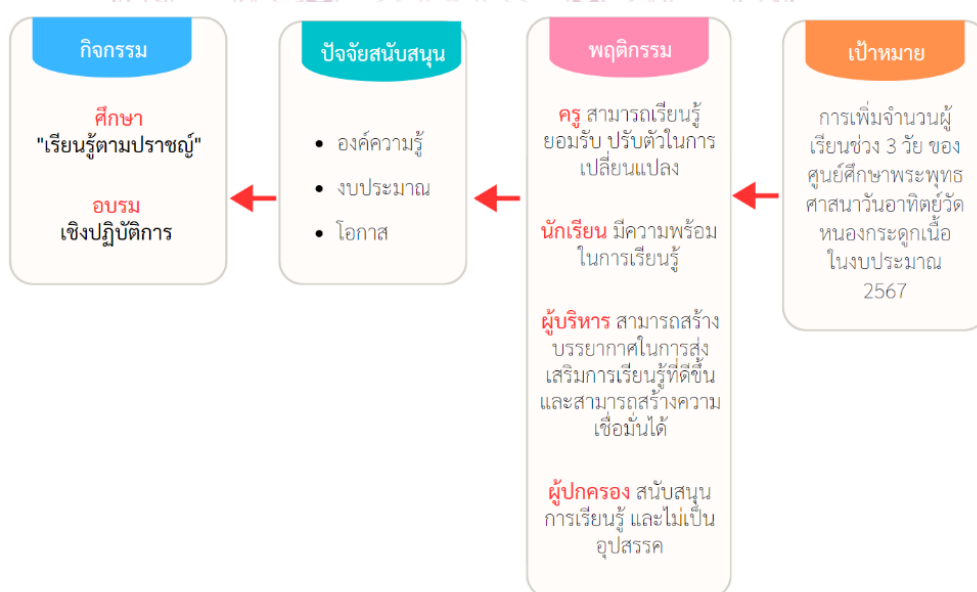
๒.๒ การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ ๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.๓ การปรับปรุง / พัฒนา โดย ๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

๔.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาฯ โดยการเลือกแบบเจาะจงร่วมกันจากการให้ข้อมูลสำคัญของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ เกี่ยวกับผลการขับเคลื่อนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปี พ.ศ.๒๕๖๕ โดยมีความเห็นร่วมกันในการเลือกศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ ปี พ.ศ.๒๕๖๖ ผลการวิจัย พบว่า ชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้

๔.๓.๑ การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน จำแนกตามลักษณะการทำงาน ประกอบด้วย ๑) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ๒) ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ด้านผู้ขับเคลื่อนผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๒ ศพอ.วัดหนองกระดุกเหนือ Logic Model (ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย)

เมื่อพิจารณาให้เห็นภาพรวมและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่างที่ได้ถูกนำเสนอมีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกัน หรือมีอิทธิพลต่อกัน เป็นการมองผ่านมุมมองและประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย จากมุมมองของ Logic Model ทุกรูป/คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ

ขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และผู้ใช้ประโยชน์ในเชิงพื้นที่จากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ การวิเคราะห์ในลักษณะนี้เป็นการมองจากภาพรวมและย่อยลงมาถึงกิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบ ประกอบด้วย

๑) การมองเป้าหมายเดียวกัน (Goal) คือ “การเพิ่มจำนวนผู้เรียนช่วง ๓ วัย ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อ ในงบประมาณ ๒๕๖๗”

๒) พฤติกรรม (Behavioral) ประกอบด้วย ๒.๑) ครู สามารถเรียนรู้ ยอมรับ ปรับตัวในการเปลี่ยนแปลง ๒.๒) นักเรียน มีความพร้อมในการเรียนรู้ ๒.๓) ผู้บริหาร สามารถสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ และ ๒.๔) ผู้ปกครอง สนับสนุนการเรียนรู้ และไม่เป็นอุปสรรค

๓) ปัจจัยสนับสนุน (Determinants) ประกอบด้วย องค์ความรู้ งบประมาณ และโอกาส

๔) กิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (Intervention) ประกอบด้วย การศึกษา (การเรียนรู้ตามปราชญ์) และการอบรม (เชิงปฏิบัติการ)

ขณะเดียวกันเมื่อวิเคราะห์ และประเมินผลศักยภาพ และวางแผนเตรียมความพร้อมในการดำเนินการ และเป็นการมองช่องว่าง หรือโอกาสในการพัฒนาโดยใช้พลังขับเคลื่อนด้านในการทำงาน (Motivation) พบว่า

ภาพที่ ๔.๑๓ ศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ Readiness Building System (ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย)

ความสามารถทั่วไป (General Capacity) วิเคราะห์ให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และลักษณะที่ช่วยให้ของบุคคลากรทางการศึกษา ชุมชนในตำบลหนองนมวัวที่จะสามารถนำชุดการเรียนรู้ของ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ มาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วยระดับบุคคลควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความสามารถเฉพาะด้านการเปลี่ยนแปลง (Innovation-Specific Capacity) วิเคราะห์ให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ที่จำเป็นเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย

- ๑) ครู มีความเข้าใจศาสตร์และสามารถถ่ายทอดได้
- ๒) นักเรียน มีทักษะ **ส จิ ปุ ลิ** (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน)
- ๓) ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์
- ๔) ผู้ปกครอง มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และยอมรับความเปลี่ยนแปลง

แรงจูงใจสำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Motivation) เป็นความรู้สึกรักของบุคคล ชุมชนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการนำนวัตกรรมเฉพาะด้านไปปฏิบัติใช้จริง ประกอบด้วย การเข้าถึง ผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

๔.๓.๒ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น

กระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นผ่านการเห็นชอบของคนในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมองเห็นประโยชน์ร่วมกันของคน ๓ วัยในตำบล ในการประชุมตำบลในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖ ณ วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอ ลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ตัวแทนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ), กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน, ตัวแทนภาคการศึกษา, นายกอบต.หนอง นมวัวและคณะทำงาน, ปราชญ์ชุมชน, พัฒนาชุมชนตำบลหนองนมวัว, ครูศน.ตำบลหนองนมวัว และตัวแทนผู้ปกครอง

๑) การจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและนำเสนอองค์ความรู้ ชุมชน พบว่า มติของการประชุมได้กำหนดให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านทั้ง ๔ หมู่บ้านได้นำเสนอองค์ ความรู้ของพื้นที่ตนเอง มาร่วมในการคัดเลือกการจัดทำตัวอย่างชุดการเรียนรู้ โดยร่วมกันกำหนดชื่อ ชุดการเรียนรู้ว่า “การเรียนรู้ตามปราชญ์” ซึ่งประกอบการเรียนรู้ภาคทฤษฎี ร่วมกับการเรียนรู้ ภาคปฏิบัติโดยเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคน ๓ ช่วงวัยในตำบล และส่วนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกจะมี การรวบรวมเป็นทะเบียนผู้รู้ชุมชนต่อไป ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้จะมีความเหมาะสมกับสภาพการ เรียนรู้และตอบสนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมในการออกแบบเนื้อหาสาระ มีการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่นให้สืบสาน รักษา ต่อยอดจากรุ่นสู่รุ่น

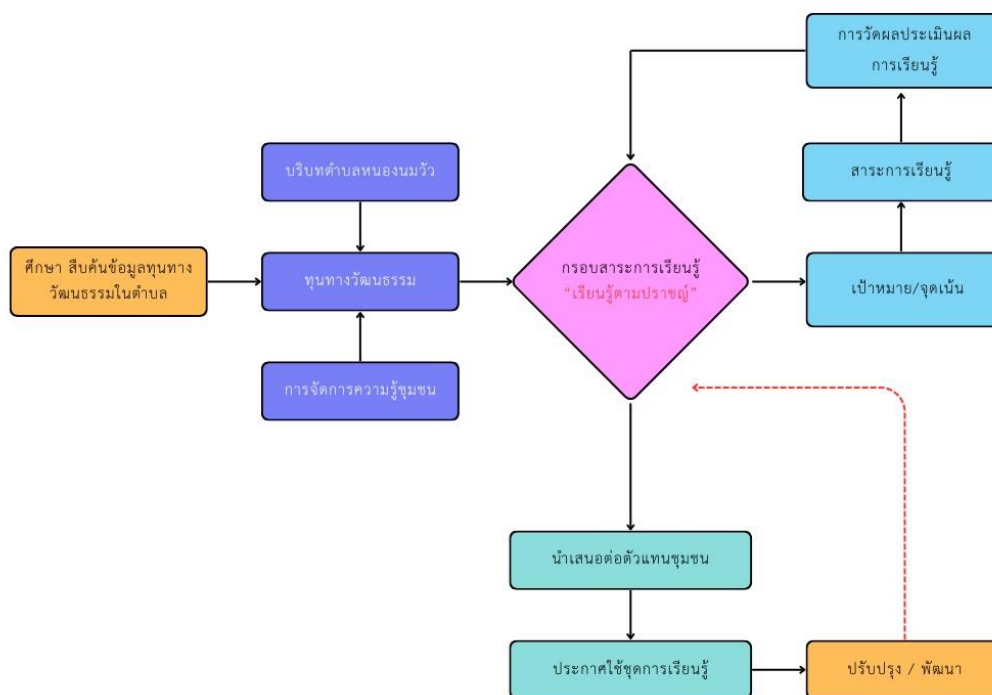
ภาพที่ ๔.๑๔ การประชุมตำบลเพื่อ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ชุมชน (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

ภายหลังจากการประชุมตำบลเพื่อคัดเลือกชุดความรู้ของชุมชนแล้ว แกนนำในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเหนือ) ได้ร่วมกันประชุมกลุ่มเพื่อออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาชุดกิจกรรม ทั้งนี้การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้กำหนดใช้การจัดการชุมชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ประกาศไว้แล้ว ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ภาคประชาคม รวมถึงคณะสงฆ์จากทุกหมู่บ้านไว้ครบถ้วนแล้ว

ภาพที่ ๔.๑๕ การสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำการขับเคลื่อน ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเหนือ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

๒) การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยกำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพของท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของชุมชน มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑๖ กระบวนการร่างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ (ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย)

ผลการร่างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย
ชื่อชุดการเรียนรู้ การงานและอาชีพ (การเรียนรู้ตามปราชญ์)

คำอธิบายรายวิชา การงานและอาชีพ (การเรียนรู้ตามปราชญ์) มุ่งเน้นการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริม หรือให้เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ โดยสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ และมีเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต และอาชีพ

จุดมุ่งหมาย ๑. เพื่อบูรณาการชุดความรู้ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมมาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในพื้นที่ผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

๒. เพื่อสร้างเสริมอาชีพในท้องถิ่นแก่ผู้เรียนศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทาง
และภูมิใจในงานอาชีพตามอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ มีคุณธรรม มีเจต
คติที่ดีต่อการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบท
เชิงพื้นที่ของตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

โครงสร้างเนื้อหาของชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา ๘ เรื่อง ดังนี้

๑. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองนมวัว
๒. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ฟ้อนม่วนซื่น
๓. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง จักสาน
๔. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง มอลัย
๕. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ชุมมกอล
๖. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง อาหารชาติพันธุ์
๗. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ขนมแดก
๘. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ประเพณีท้องถิ่น

เวลาเรียน วันอาทิตย์ สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง

แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน

๑. คลิปการเรียนรู้
๒. การปฏิบัติจริงในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนอง
กระดุกเนื้อ)

การวัดผลประเมินผลการเรียน

๑. การมอบหมายการบ้าน
๒. กิจกรรมกลุ่ม
๓. การสังเกตการณ์พฤติกรรมการเรียนรู้ / การรับรู้ / การมีส่วนร่วม

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้
ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่
ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความ
ขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และ
การรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ชุดความรู้ “การเรียนรู้ตามปราชญ์” เป็นวิชาเลือกตามความสนใจของชุมชน โดยเป็นการนำ Soft Power (ทุนทางวัฒนธรรม) ของตำบลหนองนมวัวมาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในพื้นที่ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งในเชิงวัฒนธรรม จนนำไปสู่การสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดของการกระตุ้นความคิด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้เกิดการรับรู้ เกิดพลังทางสังคม สร้างพื้นที่ในการเผยแพร่องค์ความรู้ (Soft Power) ของตำบลขยายผลให้แก่คน ๓ ช่วงวัยได้เรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวตนของชุมชน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (ลาวครั้ง ไทย มอญ)

๔.๓.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) ทั้งนี้ตามเกณฑ์ของประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนต้องมีวิชาบังคับ ๑ วิชา วิชาเลือก ๑ วิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทีมวิจัยและคณะทำงานได้กำหนดเลือกชุดการเรียนรู้ออนไลน์ ดังนี้

วิชาบังคับ ๑ วิชา คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา

วิชาเลือก ๑ วิชา คือ สาระการเรียนรู้กลุ่มการงานและอาชีพ โดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดให้นำภาพกิจกรรมที่มีการร่วมดำเนินการแล้วในช่วงที่ผ่านมา มานำเสนอให้นักเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากข้อจำกัดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ พบว่าระหว่างปี พ.ศ.๒๕๖๓-๒๕๖๖ ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ทำให้มีประกาศหยุดการเรียนการสอนลงไป จึงทำให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการทดลองเรียนไม่สามารถดำเนินการได้

๑) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) ในกระบวนการได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.ณวพงศ์ธร นิติภูวนนท์ คุณสมบัติเปรียญธรรม ๙ ประโยค เป็นระดับชั้นสูงสุด ของการศึกษาแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย

รายละเอียดการเรียน

รายวิชา	ธรรมศึกษาชั้นตรี
ระยะเวลาการเรียน	-
ระดับของเนื้อหา	ประถมศึกษา
กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คำอธิบายรายวิชา

การแบ่งเนื้อหาในธรรมศึกษานี้อาศัยการแบ่งหมวดใหญ่ในพระไตรปิฎก ได้แก่ พระสูตรตันตปิฎก คือ ประมวลประวัติและเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาในรูปเทศนา พระอภิธรรมปิฎก คือ ประมวลหลักธรรมและเนื้อหาของหลักธรรม และพระวินัยปิฎก คือ ประมวลระเบียบข้อบังคับการปฏิบัติตนของภิกษุ ประกอบด้วยหมวดเนื้อหา คือ

๑. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม การแก้กระทู้ธรรม เป็นลักษณะเฉพาะของการศึกษาธรรมศึกษาของไทย โดยมุ่งนำเสนอพุทธศาสนสุภาษิต ธรรมภาษิต และเถรภาษิต ยกเป็นหัวข้อกระทู้ให้ผู้ศึกษาได้อธิบายหัวข้อนั้น ๆ โดยการประมวลองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งจากการเรียนวิชาธรรมศึกษาและจากที่ผู้เรียนมีภูมิรู้ในวิทยาการแขนงต่าง ๆ มาเรียบเรียงในรูปแบบของ “เรียงความแก้กระทู้ธรรม” ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ เป็นเพียงตัวอย่างประเภทหนึ่งของการเขียนเรียงความอธิบาย และมีใช้จะเป็นการกำหนดกลวิธีการเขียนเรียงความที่ดีที่สุดสำหรับการศึกษาประเภทอื่น ๆ สาระสำคัญอยู่ที่การอธิบายหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งให้สามารถเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งเท่านั้น

๒. วิชาธรรมวิภาค และธรรมวิจารณ์ในหนังสือชุดนี้ได้คัดเลือกพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงและที่พระเถระรุ่นหลังรวบรวมไว้ โดยแบ่งหมวดตามองค์ประกอบของธรรมนั้น เช่น ธรรมหมวด ๒ หมายถึง บรรดาหลักธรรมอันมีองค์ประกอบภายใน ๒ ประการ เป็นต้น แล้วนำเสนอนิยามและประเด็นบางประการที่นักวิชาการไทยให้ความสำคัญ โดยอ้างอิงตำราของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นแกน และใช้คัมภีร์ในยุคต่าง ๆ เช่น พจนานุกรม สื่อด้านออนไลน์ บทความวิชาการ วิจัย เป็นต้น ขยายความและยกตัวอย่างบางประเด็น อย่างไรก็ตาม พระธรรมสรูปิชากระถุ์ธรรม มีมากถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี และมีความเชื่อมโยงกันในแง่มุมต่าง ๆ ฉะนั้น หากผู้ศึกษาปรารถนาจะศึกษาสืบค้นให้ลึกซึ้งขึ้นไป ควรค้นคว้าตำราเฉพาะ เช่น พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา บทความ วิจัย เป็นต้น

๓. วิชาพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พุทธานุพุทธประวัติ และศาสนพิธี วิชานี้มุ่งนำเสนอรายละเอียดของเหตุการณ์ รวมถึงคติอันเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในพระชนม์ชีพของพระพุทธเจ้าตลอดจนชีวประวัติของพระสาวก อุบาสก และอุบาสิกาท่านสำคัญ โดยดำเนินความตามที่ปรากฏในคัมภีร์ รวมถึงวรรณกรรมที่เรียบเรียงโดยพระอรรถกถาจารย์ และปราชญ์ยุคสมัยต่าง ๆ แล้วเปรียบเทียบประเด็นที่คัมภีร์แต่ละเล่มรจนาไว้ต่างกัน พร้อมคัดเลือกบทวิเคราะห์ของนักปรัชญาพระพุทธศาสนาหลาย ๆ ท่านที่อธิบายความหมายของเหตุการณ์ตามทัศนะที่แตกต่างไป เพื่อกระตุ้นให้ผู้ศึกษาได้คิด วิเคราะห์ และทำความเข้าใจแก่นแท้ของพุทธประวัติให้ได้มาก

๔. วิชาเบญจศีล และเบญจธรรม อุโบสถศีล และกรรมบทพระวินัยมีหลักใหญ่คือ ศีลของภิกษุสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ และของภิกษุณีสงฆ์ ๓๑๑ ข้อ ดังนั้น ในฝ่ายฆราวาสจึงมุ่งนำเสนอกรอบการครองตน หรือเป็นวินัยฝ่ายฆราวาส ได้แก่ เบญจศีลและชั้นสูง คือ อุโบสถศีล ผู้ปฏิบัติตามวินัยและสิกขาบทดังกล่าวย่อมเป็นผู้มีศีล คือมีสภาวะแห่งความปกติ นอกจากนั้น ยังนำเสนอานิยามและขอบเขตของกรรม อันนำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อสิกขาบทต่าง ๆ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า มุ่งเน้นให้เข้าใจว่า อะไร คือ ความดี จะทำความดีได้อย่างไร อะไรคือความชั่ว และทำอย่างไรจึงเป็นประพจน์ชั่ว ความรู้ดีรู้ชั่ว การทำดี ละเว้นความชั่วและทำให้ตั้งอยู่โดยดีนั่นเอง คือลักษณะของบัณฑิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และเป็นประเด็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

๑. สรุพิชากระถุ์ธรรม
๒. สรุพิชาธรรม (คิหิปฏิบัติ)
๓. สรุพิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี

๔. สรุปรุวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม)

เอกสารประกอบการศึกษา

๑. PPT ประกอบการสอน สรุปรุวิชากระทุ้ธรรม
๒. PPT ประกอบการสอน สรุปรุวิชาธรรม (คิทธิปฏิบัติ)
๓. PPT ประกอบการสอน สรุปรุวิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี
๔. PPT ประกอบการสอน สรุปรุวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม)
๕. หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับประถมศึกษา ปรับปรุง ๒๕๖๔
๖. หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับมัธยมศึกษา ปรับปรุง ๒๕๖๔
๗. หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับอุดมศึกษา ปรับปรุง ๒๕๖๔
๘. คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาธรรม
๙. คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาพุทธประวัติ
๑๐. คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาวินัย
๑๑. VDO ประกอบการสอน

การวัดประเมินผล

-

ภาพที่ ๔.๑๗ การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพประกอบ

คำอธิบาย

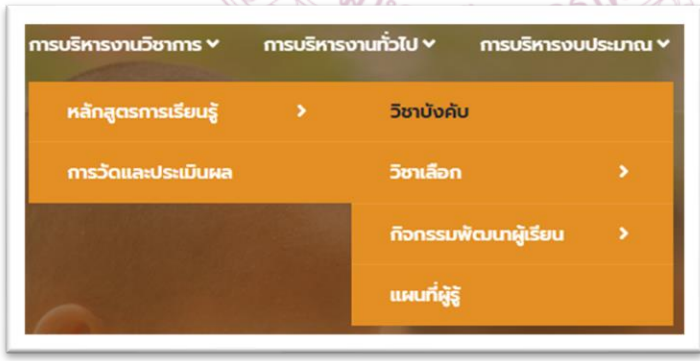
เอกสารประกอบการสอน
ศสพวิชาพุทธประวัติและศาสนพิธี

เอกสารประกอบการสอน
ศสพวิชาธรรม (คิหิปฏิบัติ)

เอกสารประกอบการสอน
ศสพวิชาวินัย

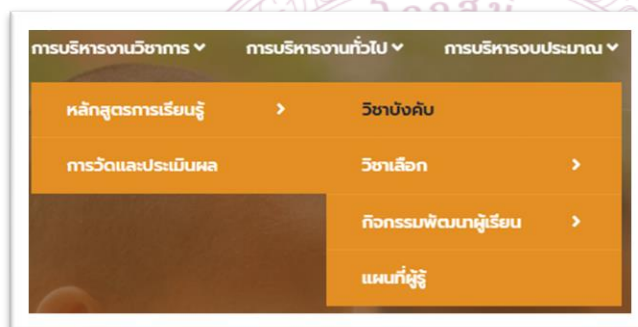
ภาพประกอบ	คำอธิบาย
	เอกสารประกอบการสอน สรุปวิชาการพุทธธรรม
ภาพประกอบ	การเผยแพร่
	การเผยแพร่ชุดการเรียนรู้แบบ ออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี) ผ่าน https://buddhistsunday.com/
	จากหน้าจอ https://buddhistsunday.com/ หลักสูตรการเรียนรู้สามารถดู รายละเอียดได้ ดังนี้ - เมนูหลักการบริหารงานวิชาการ - เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้ - วิชาบังคับ

ภาพประกอบ

การเผยแพร่

การเผยแพร่ชุดการเรียนรู้แบบ
ออนไลน์ วิชาบังคับ
(ธรรมศึกษาชั้นตรี) ผ่าน
<https://buddhistsunday.com/>

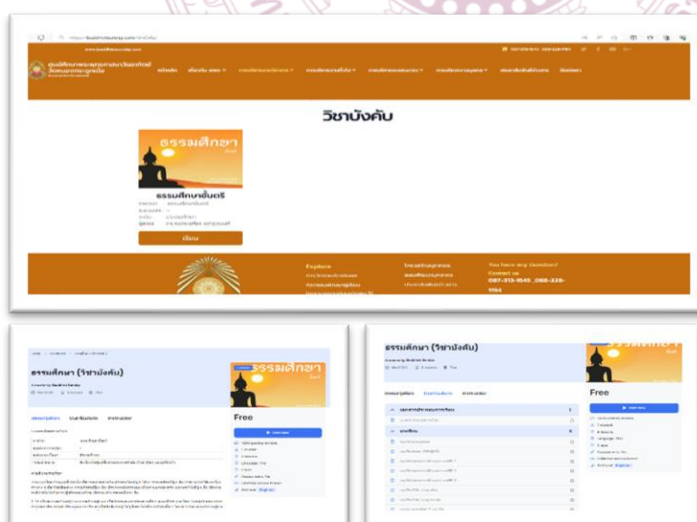

จากหน้าจอ

<https://buddhistsunday.com/>

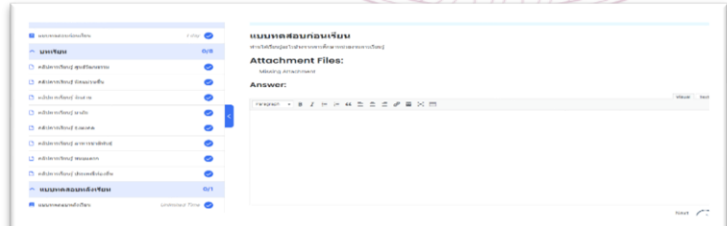
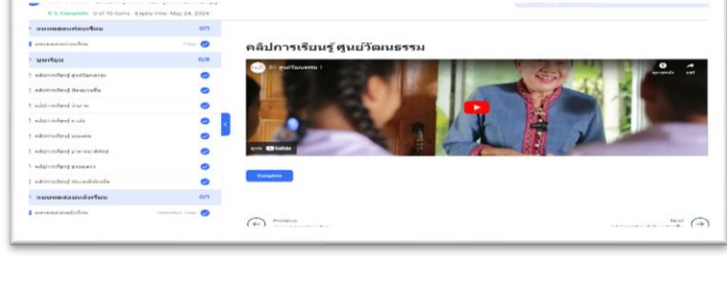
หลักสูตรการเรียนรู้สามารถดู
รายละเอียดได้ ดังนี้

- เมนูหลักการบริหารงานวิชาการ
- เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้
- วิชาบังคับ

ผู้เรียนสามารถล็อกอิน และเข้า
เรียนโดยดูคลิปวิดีโอที่บันทึกไว้
พร้อมทั้งดาวโหลดเอกสาร
ประกอบการเรียนได้ตามที่ต้องการ
โดยคลิกนี้เป็นการบันทึกใน
ลักษณะการสรุปรายวิชา ผู้เรียน
คลิกที่ Start Now → Continue
เพื่อเข้าสู่บทเรียนออนไลน์

๒) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาเลือก (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงาน และอาชีพ โดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) ในกระบวนการเป็นการต่อยอดจากชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้มีการพัฒนาไว้ นำเสนอรายละเอียดในบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (Storyboard) ได้แก่ ข้อความ (Text), ภาพเคลื่อนไหว (Animation) ประกอบภาพและเสียง ระยะเวลาตามที่กำหนด และนำเสนอเนื้อหาภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

ภาพประกอบ	การเผยแพร่
	การเผยแพร่ชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาเลือก ผ่าน https://buddhistsunday.com/
	จากหน้าจอ https://buddhistsunday.com/ หลักสูตรการเรียนรู้สามารถดูรายละเอียดได้ ดังนี้ - เมนูหลักการบริหารงานวิชาการ - เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้ - วิชาบังคับ
	
	

จะมีแบบทดสอบหลังเรียน โดยลักษณะของแบบทดสอบ จะเป็นแบบการให้ การบ้าน เป็นการเขียนสะท้อนการเรียนรู้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กนักเรียนระดับ ประถมศึกษา ดังนั้นจากการให้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิได้รับคำแนะนำให้ปรับแก้ไขให้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายหลัก ทั้งนี้สามารถแทรกเกียรติบัตรให้ดาวโหลดได้ ภายหลังจากการเรียนรู้ และ ประเมินผลเสร็จสิ้นแล้วซึ่งจะมีการพัฒนาต่อยอดในภายหลัง โดยผลจากการประเมินจาก ตัวแทน องค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนในตำบลหนองนมวัว จำนวน ๑๖ รูป/คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนรัตนปัญญาวิชาลัย ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัด นครสวรรค์ สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

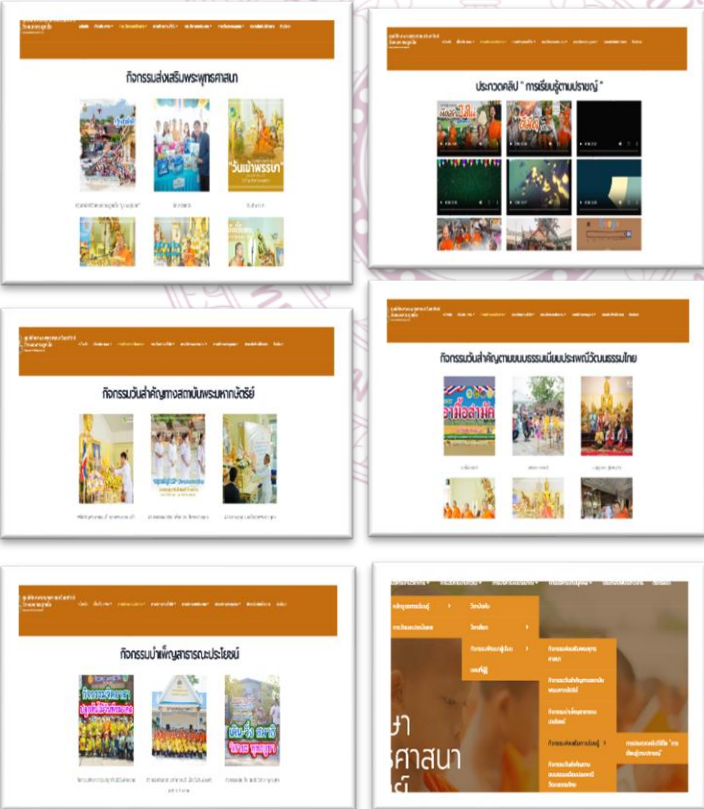
ตารางที่ ๔.๔ ผลการประเมินชุดการการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
แผนการจัดการเรียนรู้	๓.๗๕	ดีมาก
๑. ชื่อชุดการเรียนรู้กะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ	๓.๘๘	ดีมาก
๒. คำอธิบายรายวิชามีความชัดเจน เหมาะสม	๓.๖๙	ดีมาก
๓. จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะสำคัญของนักเรียน มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม	๓.๘๑	ดีมาก
๔. ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างชื่อชุดการเรียนรู้ / คำอธิบายรายวิชา / จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะ	๓.๖๓	ดีมาก
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	๓.๗๙	ดีมาก
๕. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์	๓.๗๕	ดีมาก
๖. กิจกรรมการเรียนรู้มีความครอบคลุมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	๓.๗๕	ดีมาก
๗. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้าง ชิ้นงานหรือภาระงานได้	๓.๘๘	ดีมาก
การวัดและประเมินผล	๓.๗๑	ดีมาก
๘. มีการประเมินผลตามสภาพจริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	๓.๘๑	ดีมาก
๙. ประเด็นและหลักเกณฑ์การประเมินสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	๓.๖๙	ดีมาก
๑๐. สื่อการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาและนำไป ประยุกต์ใช้ได้จริง	๓.๖๓	ดีมาก
รวม (คะแนน)	๓.๗๕	ดีมาก
สรุปผล		

จากผลการประเมินจะเห็นได้ว่าทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ ขณะที่ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ๓.๗๙ รองลงมา คือ แผนการจัดการเรียนรู้ มี ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ และน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๑ โดยมีข้อเสนอแนะให้ เพิ่มการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลาย และมีการจัดทำเกียรติบัตรสำหรับผู้ผ่านการศึกษ

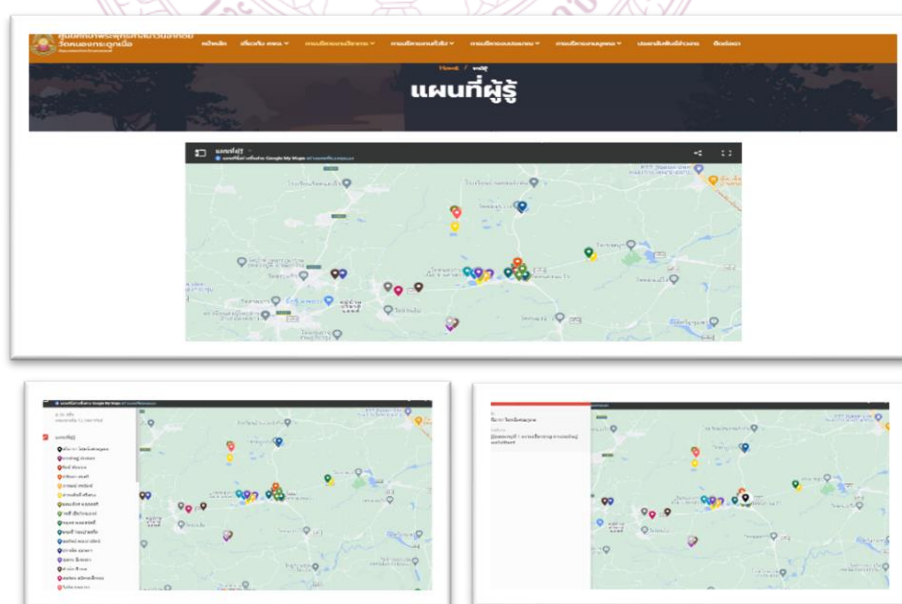
ครบถ้วนทุกชุดการเรียนรู้ รวมถึงเปิดโอกาสให้ทุกส่วนงานที่สนใจ เข้ามาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

๓) การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ แต่เนื่องจากการดำเนินการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ระหว่างปีพ.ศ.๒๕๖๓-๒๕๖๖ ได้งดการจัดการเรียนการสอน แต่ยังมีกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือวันสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงชุมชนจึงได้มีมติร่วมกันในการนำภาพกิจกรรมมาเผยแพร่ผ่าน <https://buddhistsunday.com/> ก่อนที่จะมีการเปิดการเรียนการสอนอีกครั้งในปี พ.ศ.๒๕๖๗

ภาพประกอบ	การเผยแพร่
	จากหน้าจอ https://buddhistsunday.com/ หลักสูตรการเรียนรู้สามารถดูรายละเอียดได้ ดังนี้ - เมนูหลักการบริหารงานวิชาการ - เมนูย่อย หลักสูตรการเรียนรู้ - กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแยกออกเมนูย่อยออกเป็น ๕ เมนู ดังนี้ ๑. กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา ๒. กิจกรรมวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ ๓. กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ๔. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีกิจกรรมย่อย คือ การประกวดคลิปวิดีโอ “การเรียนรู้ตามปรัชญา” ๕. กิจกรรมวันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย

ในแต่ละเมนูย่อยของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถเข้าไปดูรายละเอียด ภาพประกอบกิจกรรมได้ ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมเฉพาะพื้นที่ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่าย และอยู่นอกเหนือจากหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และกิจกรรมย่อย สามารถดูได้ผ่านคลิปวิดีโอ คือ การประกวดคลิปวิดีโอ “การเรียนรู้ตามปราชญ์” จัดขึ้นโดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดยาว โรงเรียนรัตนปัญญาวิซาลัย โรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อ โรงเรียนวัดเขาสมุก และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน กิจกรรมนี้สะท้อนผลการจัดการความรู้ในชุมชนที่เด็ก เยาวชน และสามเณรอาศัยอยู่มีปราชญ์หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชนหรือท้องถิ่นอะไรมีท่านไหน และมีความเชี่ยวชาญด้านใด โดยการจัดกิจกรรมประกวดสื่อผสม (คลิปวิดีโอสั้น) ในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา เพื่อสร้างการรับรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่การสร้างเจตคติที่ดีในกลุ่มเด็ก เยาวชน และสามเณร เพื่อให้เป็นผู้ที่จะมีส่วนร่วมในการสืบสาน รักษา และต่อยอดวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตั้งมานี้ไว้ อนึ่ง ยังเป็นการพัฒนาทักษะการใช้สื่อในทางที่เหมาะสมแก่วัยให้กับเด็ก เยาวชน และสามเณร อีกทางหนึ่งด้วย

๔) **แผนที่ผู้รู้** เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ได้จากการร่วมมือกันกับ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนมวัว ในการจัดการความรู้ชุมชน ๕ ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ สำหรับแผนที่ผู้รู้จะเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน

ภาพที่ ๔.๑๘ แผนที่ผู้รู้ (ที่มา : เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

ในการนำข้อมูลมาเผยแพร่ผ่าน <https://buddhistsunday.com/> ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อนั้น ได้รับความยินยอมและมีการลงลายมือเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวมถึงการลงลายมือของพยานที่เป็นตัวแทนของชุมชนรับรอง

หนังสือยินยอมอนุญาตให้เผยแพร่ภาพถ่าย วีดีโอ และ/หรือข้อมูลส่วนบุคคล
บนอินเทอร์เน็ตหรือกระดานข่าวอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้จัดทำโครงการวิจัย “การจัดการความรู้ชุมชน ๕ ตีสู่การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ” และแผนงานวิจัย “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของ คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ของชุมชน และจัดทำชุดการเรียนรู้ “การเรียนรู้ตามปราชญ์” ให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์) โดยผู้รับผิดชอบประกอบด้วย ๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์ และ ๒) ดร.รัตติยา เหนืออำนาจ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ จึงขออนุญาตบันทึกและเผยแพร่ภาพถ่าย, ภาพเคลื่อนไหว และขอคำเน้นการปึกหมุดยั้งที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานของท่าน โดยจะมีการระบุเป็นข้อความในระบบออนไลน์ว่า

“ชื่อ-นามสกุล” และระบุข้อมูลว่า “ผู้รู้ชุมชน, บ้านหนองกระดุกเนื้อ
ความเชี่ยวชาญ..... ศาสตราจารย์.....”

ข้าพเจ้า (ชื่อ-สกุล) นายสโรชา สกนวล.....อยู่บ้านเลขที่ 101..... หมู่ที่ 5
ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีความประสงค์

☒ ยินยอมและเห็นด้วยให้ดำเนินการเผยแพร่

☒ ภาพถ่าย / ภาพเคลื่อนไหว

☒ ปึกหมุดที่อยู่และเผยแพร่ข้อมูล “ชื่อ-สกุล, ผู้รู้ชุมชน, ความเชี่ยวชาญ”

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอศักยภาพของชุมชนในตำบลหนองนมวัว อำเภอ
ลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

☐ ไม่ยินยอมให้ดำเนินการ เนื่องจาก.....

ลงชื่อ <u>สโรชา สกนวล</u> ผู้รู้ชุมชน (นายสโรชา สกนวล) วันที่ 1 / กันยายน / ๒๕๖๖	ลงชื่อ <u>ศิริพร สุขใจ</u> ผู้เก็บข้อมูล (ศิริพร สุขใจ) วันที่ 1 / กันยายน / ๒๕๖๖
ลงชื่อ <u>อาทิตย ธาราทน</u> พยาน (อาทิตย ธาราทน) วันที่ 1 / กันยายน / ๒๕๖๖	ลงชื่อ <u>กัญจน์ บุณย</u> พยาน (กัญจน์ บุณย) วันที่ 1 / กันยายน / ๒๕๖๖

ภาพที่ ๔.๑๙ ตัวอย่างหนังสือยินยอมอนุญาตให้เผยแพร่ฯ (ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย)

๔.๓.๔ การประเมินผลชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ในขั้นตอนนี้ทีมวิจัย และทีมพี่เลี้ยงชุมชน ได้ร่วมกันสังเกตการณ์ บันทึกข้อมูล หลักฐานต่าง ๆ และร่วมปรับแผนการทำงานเมื่อกระบวนการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ไม่เป็นไปตามที่วางไว้ เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานจึงได้ร่วมกันประเมินผลโครงการแบบชิป (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

๑) การประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย

๑.๑) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) โดยการศึกษาปัจจัยพื้นฐาน ที่นำไปสู่การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต พบว่า

๑.๑.๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ ได้รับการยกย่องว่าเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖ ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ได้ส่งรายงานเข้าไปที่กระทรวงวัฒนธรรม

๑.๑.๒) ทิวทางวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ลาวครั้ง มอญ และไทย ขณะเดียวกันยังมีประเพณี วัฒนธรรมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญในวันพระ ประเพณีส่วขวัญข้าว ประเพณีขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ ยังมีความหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยลาวมอญมีธรรมชาติที่สวยงาม เป็นระเบียบ มีอัตลักษณ์ของชุมชนมีศิลปะหลากหลายด้าน เช่น ด้านอาหาร ด้านงานอาชีพฝีมือ ด้านศิลปะและดนตรี มีปราชญ์ชาวบ้านในด้านดนตรีแคนประยุกต์ จักสาน ตีเหล็ก การทำไม้กวาดก้านมะพร้าว รวมถึงความเป็นเครือญาติ การอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย จึงทำให้เกิดการสืบสาน รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษมายังรุ่นลูก รุ่นหลานและผู้ที่สนใจ

๑.๑.๓) บ้านหนองกระดุกหมู่ที่ ๕ และ ๖ มีต้นทุนคลังสมองจากข้าราชการ เกษียณอายุจำนวนมาก และมีความเสียสละในการมาร่วมเป็นวิทยากรจิตอาสาเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ

๑.๒) การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) โดยการศึกษาปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต พบว่า

๑.๒.๑) ภาวะผู้นำของพระครูนิติสุตากร, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ สามารถรวมใจคนในชุมชน และสร้างพลังการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการศึกษา และการพัฒนาคนในชุมชนผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงบริหารจัดการพื้นที่วัดหนองกระดุกเหนือ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะของตำบลในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้วัด ชุมชน โรงเรียน ราชการ กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ส่งให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

๑.๒.๒) แก่นนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง กระบวนการ กิจกรรมและแนวทางการขับเคลื่อนที่มีเป้าหมายส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยตรง แต่ทั้งนี้คนซึ่งหมายรวมถึง

แกนนำชุมชน จิตอาสาต้องมีคุณภาพ ประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยแกนนำชุมชนและจิตอาสาที่เปิดใจและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ยอมรับข้อดี จุดที่ควรปรับปรุงเพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกันจึงจำเป็นที่จะต้องมีการระดมความคิดเห็นผ่านจนตงผลึกออกมาเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน มีเป้าหมายร่วมกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กล้าคิด กล้าทำ กล้าปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดข้อจำกัดต่าง ๆ ขึ้น

๑.๒.๓) ศักยภาพชุมชน การขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนจำเป็นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของคนที่ดี งานที่ดี และชุมชนที่ดี รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทุกอย่างไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการเสียสละ การมีส่วนร่วม การให้เกียรติกัน การเคารพในสิทธิและความคิดของผู้ร่วมงาน การประสานงานของคนในชุมชน นำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศที่ทำให้คนในชุมชนนำเรื่องที่ตนเองรู้ออกมาแบ่งปัน ถ่ายทอดและยกตัวอย่างเพื่อสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ สร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน

๑.๒.๔) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอโดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายพลัง บวร

๑.๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) โดยการศึกษาต่อจากการประเมินบริบทและการประเมินปัจจัยป้อนเพื่อวิเคราะห์ว่ามีปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดอย่างไร ผลการประเมิน พบว่า

๑.๓.๑) การสร้างกลไกเจ้าภาพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเคราะห์ความรู้ในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้รู้ชุมชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการเกษียณ คณะครูโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อ และคณะครูโรงเรียนรัตนปัญญาวิชาลัย ซึ่งจะกลาย admin ในการเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูล รวมถึงสร้างทายาทในการสืบทอดข้อมูลความรู้ ผ่าน <https://buddhistsunday.com/>

๑.๓.๒) กำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตของชุมชน” เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ ทั้งการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่านการปฏิบัติจริงในพื้นที่ และการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ใน <https://buddhistsunday.com/> จะเป็นแหล่งรวบรวมชุดความรู้ชุมชน และยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ให้ลูกหลาน ผู้ที่สนใจได้ศึกษา และคน ๓ ช่วงวัยในตำบลได้มีพื้นที่ในการแสดงออก การเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างทางการปฏิบัติแก่พื้นที่อื่น

๑.๓.๓) ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ คือ การรวบรวมความรู้ชุมชนมานำเสนอในหมวดวิชาเลือก เนื่องจากการสูญหายของชุดความรู้ท้องถิ่น ผลจากการจัดเก็บ ประมวลผล กลั่นกรองข้อมูลของผู้รู้ในตำบลหนองนมวัว พบว่า องค์กรความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ภายในตัวบุคคล ขาดการบันทึกข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ภูมิปัญญาของผู้รู้จำเป็นต้องใช้เวลา ความละเอียดในการผลิต แต่กลไกทางการตลาดไม่รองรับ ราคาการจำหน่ายไม่สูง แม้ว่าบางผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์แต่ใช้ระยะเวลา ขาดความหลากหลาย ขาดการต่อยอด จึงทำให้คนวัยกลางคน หรือเยาวชนมองว่าไม่คุ้มค่า และไม่คุ้มทุน จึงขาดช่วงการสืบทอดความรู้กันไป

๑.๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ของวัดหนองกระดุกเนื้อครบถ้วนตามตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ ก. วิชาบังคับ ข. วิชาเลือก และ ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่มีการเพิ่มการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับความเข้มแข็งของทุนชุมชน และวิถีชีวิตของคนในตำบลหนองนมวัว

๒) การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ ในขั้นตอนนี้ทีมวิจัย ได้จัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและถอดบทเรียนการทำงาน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ ในวันศุกร์ที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๗ เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชนและถอดบทเรียนการทำงาน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนในตำบลหนองนมวัว จำนวน ๑๖ รูป/คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ ประกอบด้วย

๒.๑) ปัญหาและข้อจำกัด คือ การสูญหายของชุดความรู้ องค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ภายในตัวบุคคล ขาดการบันทึกข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ยังอยู่ในวงจำกัด จึงขาดช่วงการสืบทอดความรู้ต่อไป

๒.๒) ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย

๒.๒.๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ได้รับการยกย่องว่าเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖

๒.๒.๒) ทุนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการส่งต่อภูมิปัญญา แนวคิด ทักษะที่ดีที่ติดระหว่างคน ๓ วัย ในตำบล ทั้งยังรวมถึงทุนทางวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็ง และมีเครือข่ายจากภายนอกตำบล ในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ

๒.๒.๓) คลังสมองชุมชน จากข้าราชการเกษียณที่มีจิตอาสา และจิตสาธารณะ

๒.๒.๔) ภาวะผู้นำของพระครูนิติสุตากร, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ และเจ้าอาวาสวัดหนองกระดุกเนื้อ

๒.๒.๕) แก่นนำชุมชน/จิตอาสาที่มีความเข้มแข็ง ได้รับความร่วมมือจากผู้นำ ในการสนับสนุนอย่างเต็มที่ การประสานระหว่างเครือข่าย ให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือ

๒.๒.๖) ศักยภาพชุมชน คนที่ดี งานที่ดี และชุมชนที่ดี การเสียสละ การมีส่วนร่วม การให้เกียรติกัน การเคารพในสิทธิและความคิดของผู้ร่วมงาน การประสานงานของคนในชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศที่ทำให้คนในชุมชนนำเรื่องที่ตนเองรู้ออกมาแบ่งปัน ถ่ายทอดและยกตัวอย่างเพื่อสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ สร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน

๒.๒.๗) การสนับสนุนจากภาครัฐ และหนุนเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลการประสานงาน การบริหารจัดการโครงการ และการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาฯ ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าประสงค์

๒.๒.๘) กลไกเจ้าภาพในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อทั้งแบบออนไลน์ [https:// buddhistsunday.com/](https://buddhistsunday.com/) และแบบออนไลน์ในพื้นที่

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

๑. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการ ดังนี้ ๑.๑ การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ตัวแทนคณะสงฆ์และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมศูนย์ ผลลัพธ์ที่ได้รับคือ Logic Model เป้าหมายร่วม (กิจกรรมการศึกษา อบรม, ปัจจัยสนับสนุน, พฤติกรรม และเป้าหมาย) และ Readiness Building System การวิเคราะห์ความพร้อม (ความสามารถทั่วไป แรงจูงใจ และความสามารถเฉพาะ) ๑.๒ การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผลที่ได้รับ คือ ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นบนพื้นฐานของ Soft Power ชุมชน และ ๑.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕

๒. ผลการประเมินผลชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๒.๑ การประเมินผลโครงการ ๑) การประเมินด้านบริบท พบว่า ๑.๑) เป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖ ๑.๒) ทุนทางวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ๑.๓) มีต้นทุนคลังสมองจากข้าราชการเกษียณอายุ มีจิตอาสา และจิตสาธารณะ ๒) การประเมินปัจจัยป้อน พบว่า ๒.๑) ภาวะผู้นำของพระครูนิติสุตากร, ดร. ๒.๒) แกนนำชุมชน จิตอาสาที่มีความเข้มแข็ง ๒.๓) ศักยภาพชุมชน ๒.๔) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ๓) การประเมินกระบวนการ พบว่า ๓.๑) การสร้างกลไกเจ้าภาพ ๓.๒) กำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตของชุมชน” ๓.๓) ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ คือ การรวบรวมความรู้ชุมชนมานำเสนอในหมวดวิชาเลือก เนื่องจากการสูญหายของชุดความรู้ท้องถิ่น ๔) การประเมินผลิตผล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ครบถ้วน ตามตามประกาศกรมการศาสนา แต่มีการเพิ่มการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับความเข้มแข็งของทุนชุมชน และวิถีชีวิตของคนในตำบลหนองนมวัว ๒.๒ การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ พบว่า ๑) ปัญหาและข้อจำกัด คือ การสูญหายของชุดความรู้ ขาดการบันทึกข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ยังอยู่ในวงจำกัด และ ๒) ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย เป็นศพอ. ต้นแบบ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖, ทุนทาง

วัฒนธรรมเข้มแข็ง หลากหลาย, คลังสมองชุมชน, ภาวะผู้นำ, แก่นนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง, ศักยภาพชุมชน, การสนับสนุนจากภาครัฐ และกลไกเจ้าภาพ

๔.๔ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของ คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

๔.๔.๑ สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของ คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า งบประมาณสำหรับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาจากแหล่งทุน ๒ แหล่ง คือ งบประมาณของรัฐและงบประมาณจากการบริจาคงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ใช้จ่ายในกิจกรรมการบริหารได้เพียงส่วนหนึ่ง ไม่เพียงพอต่อการบริหารทั้งหมด ศูนย์ศึกษาได้ใช้งบที่ได้รับจัดสรรอย่างคุ้มค่า โดยมีค่าจัดทำกิจกรรมนักเรียน ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวัน เด็ก และค่าบริหารงานทั่วไปเอกสารงานธุรการต่าง ๆ งบประมาณบริจาคได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนและผู้ที่มีจิตศรัทธาทั่วไปซึ่งในส่วนของการรับบริจาคยังขาดการประชาสัมพันธ์ และยังขาดช่องทางในการบริจาค

การบริหารงานวิชาการ	
จุดแข็ง (Strengths) - มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน - กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม - พัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต - การเรียนการสอนส่วนใหญ่จัดการตามสภาพการณ์ของผู้เรียนจัดตามความถนัดของผู้เรียน - มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง	จุดอ่อน (Weakness) - ครูผู้สอนไม่มีความถนัดในรายวิชาที่สอน - ขาดประสบการณ์ทางเทคโนโลยีในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ - อุปกรณ์การเรียนการสอนยังไม่เพียงพอ - การเรียนการสอนไม่ดึงดูดใจผู้เรียน - มีการจัดกิจกรรมสนับสนุนทางวิชาการน้อย
โอกาส (Opportunities) - ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้รับการสนับสนุนจากชุมชน - ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของครูได้รับการสนับสนุนจากชุมชน - หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านวิชาการของศูนย์การศึกษา - สนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับชุมชน	อุปสรรค (Treats) - งบประมาณในการพัฒนาการเรียนการสอนน้อย - ในช่วงเรียนที่ผ่านมีโรคระบาดจำเป็นต้องหยุดชะงัก - ครูไม่ชำนาญในการสอนในรายวิชา - ขาดความรู้ความเข้าใจในทักษะการใช้เทคโนโลยีในงานเอกสารต่าง ๆ
การบริหารงานบุคคล	

จุดแข็ง (Strengths) ๑. มีการพัฒนาบุคลากรในสายวิชา ๒. บุคลากรในการสอนมีความเหมาะสม ๓. มีครูอาสาที่เข้ามาสอนโดยไม่คิดค่าตอบแทน ๔. บุคลากรเป็นครูเกษียณที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอน ๕. มีการวางแผนในการทำงานของบุคลากรในศูนย์ฯ ๖. มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในศูนย์ฯ	จุดอ่อน (Weakness) ๑. ยังไม่มีระบบการคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่ขาดในระบบ ๒. ยังขาดการพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี ๓. ขาดระบบการประเมินบุคลากรการในที่ทำงานให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔. ยังขาดการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานบุคคล ๕. ขาดบุคลากรให้ตรงกับสายวิชา
โอกาส (Opportunities) ๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่จัดตั้งที่วัดทำให้มีบุคลากรในการสอนเพียงพอ ๒. บุคลากรที่มาสอนมีความสามารถหลากหลายในรายวิชา ๓. บุคลากรที่ช่วยสอนมีจิตอาสาทำให้ผู้เรียนสนใจ ๔. ศูนย์ให้การส่งเสริมบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน	อุปสรรค (Treats) ๑. การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังไม่มีระบบการทำงานโดยการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ๒. ยังขาดงบประมาณในการบริหารงานบุคคล ๓. ยังขาดการสรรหาบุคลากรผู้สอนที่ตรงตามสาย
การบริหารงานทั่วไป	
จุดแข็ง (Strengths) ๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีธุรการที่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอน ๒. ศูนย์ฯมีงานสารบรรณ รับ - ส่งหนังสือ ๓. อาคารสถานที่สะดวกในการเรียนการสอน ๔. ศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับคนในชุมชน ๕. ศูนย์ให้การสนับสนุนอุปกรณ์ วัสดุที่จำเป็นในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จุดอ่อน (Weakness) ๑. ยังขาดการใช้เทคโนโลยีในการทำระบบงานธุรการที่มีเอกสารมาก ๒. ยังขาดการใช้เทคโนโลยีงานสารบรรณ ๓. ไม่มีการประเมินอาคารสถานที่ในการเรียนการสอน ๔. งานประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง
โอกาส (Opportunities) ๑. จัดกิจกรรมในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในการดูแลระบบงานธุรการ งานสารบรรณ ๒. จัดกิจกรรมการพัฒนาระบบโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานด้านบริหารทั่วไป ๓. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์โดยผ่านประชาสัมพันธ์ในระบบ	อุปสรรค (Treats) ๑. จัดกิจกรรมในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในการดูแลระบบงานธุรการ งานสารบรรณ ๒. จัดกิจกรรมการพัฒนาระบบโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานด้านบริหารทั่วไป ๓. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์โดยผ่านประชาสัมพันธ์ในระบบ
การบริหารงบประมาณ	
จุดแข็ง (Strengths) ๑. งบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม	จุดอ่อน (Weakness) ๑. ยังไม่มีระบบการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการงบประมาณ

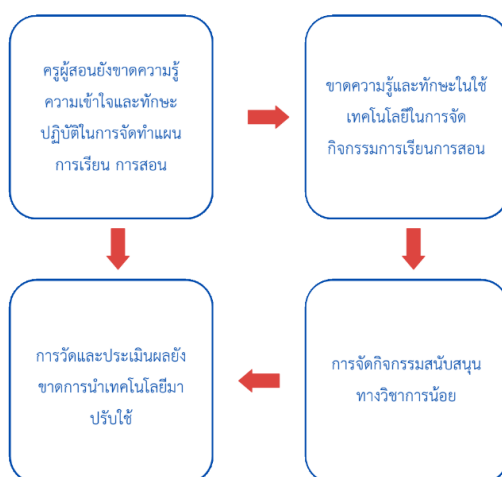
การบริหารงบประมาณ	
๒. งบประมาณสนับสนุนจากการบริจาคจากประชาชนที่จิตศรัทธา ๓. มีการบริหารจัดการงบประมาณ รายรับ - รายจ่าย ๔. มีความคล่องตัว สามารถตรวจสอบได้ง่าย ๕. มีความอิสระในการบริหารงานงบประมาณ	๒. ขาดการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์ ๓. ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลในส่วนองงานงบประมาณ ๔. มีงบประมาณในการจัดสรรน้อย
โอกาส (Opportunities) ๑. จัดกิจกรรมพัฒนาระบบงานบริหารงบประมาณ ๒. พัฒนาเจ้าหน้าที่ดูแลในส่วนองงานงบประมาณ ๓. พัฒนาการประชาสัมพันธ์ด้านงบประมาณในการบริหารศูนย์ฯ	อุปสรรค (Treats) ๑. ผู้ที่ดูแลส่วนใหญ่เป็นครูเกษียณ ๒. ขาดบุคลากรในการดูแลในส่วนองงานงบประมาณ ๓. งบประมาณในการพัฒนางานงบประมาณไม่เพียงพอ

ภาพที่ ๔.๒๐ การวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ทั้ง ๔ ศูนย์ในการบริหารงาน ๔ ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ สรุปเป็นแนวทางในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

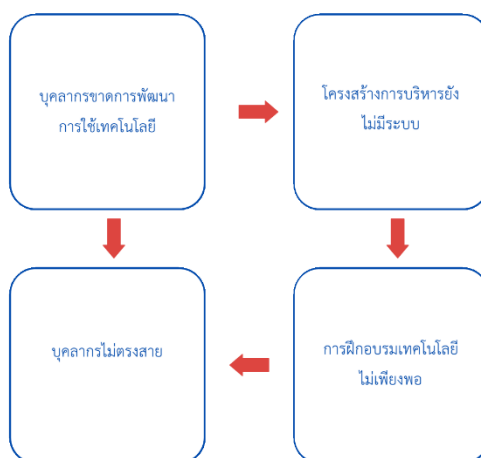
๑) ด้านการบริหารงานวิชาการ

ข้อสรุปในด้านการบริหารงานวิชาการครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติในการจัดทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้และทักษะในใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลยังขาดการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความต้องการยกระดับโดยใช้เทคโนโลยีมาบริหารจัดการในส่วนองงานวิชาการจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการให้ทันสมัยน่าสนใจมากขึ้น

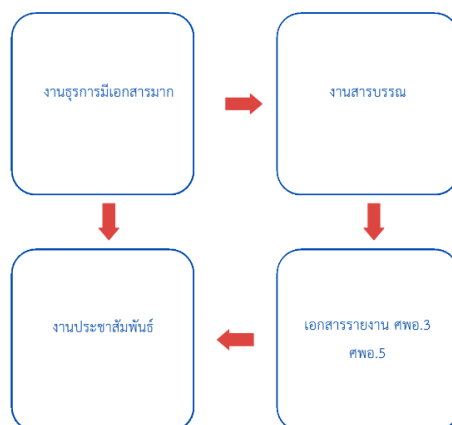
ภาพที่ ๔.๒๑ ข้อสรุปด้านการบริหารวิชาการ (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

๒) การบริหารงานบุคคล ข้อสรุปด้านการบริหารบุคลากรขาดการพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี การกำหนดนโยบายของผู้บริหารแผนพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ บุคลากรครูไม่ตรงสาย โครงสร้างผู้บริหารยังไม่มีระบบในการจัดทำด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีความต้องการในการยกระดับศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวินวาทิตยด้านบุคคลโดยนำเทคโนโลยีมาบริหารจัดการ

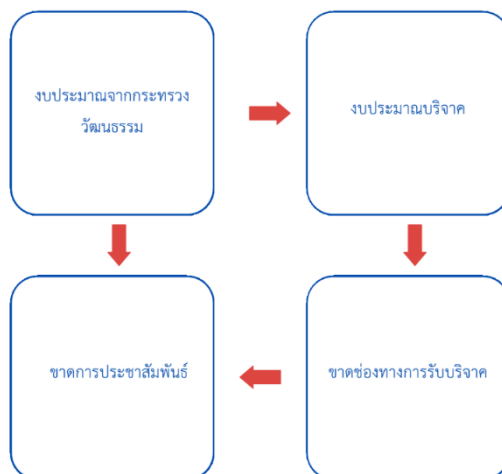
ภาพที่ ๔.๒๒ ข้อสรุปด้านการบริหารงานบุคคล (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

๓) การบริหารงานทั่วไป ข้อสรุปด้านบริหารงานทั่วไปเห็นตรงกันว่าการบริหารงานทั่วไปในส่วนของงานธุรการมีเอกสารมาก เอกสารการรับสมัครเรียนยังต้องมาสมัครเรียนที่ศูนย์ งานสารบรรณ ยังไม่มีระบบจัดเก็บงานเอกสารด้วยเทคโนโลยีเอกสารรายงาน ศพอ.๓ ศพอ.๕ รายงานผลให้กับวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ยังไม่มีระบบต้องติดตามสอบถามด้วยตัวเองตลอดจนงานประชาสัมพันธ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีขั้นตอนการทำงานที่ไม่สะดวกในการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาวินวาทิตย ในที่ประชุมสรุปมีความต้องการในการยกระดับศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวินวาทิตยด้านการบริหารงานทั่วไปโดยนำเทคโนโลยีมาบริหารงานทั่วไปให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

ภาพที่ ๔.๒๓ ข้อเสนอแนะด้านการบริหารงานทั่วไป (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

๔) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ข้อเสนอแนะว่าการบริหารงานงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาจากแหล่งทุน ๒ แหล่ง คืองบประมาณจากรัฐและงบประมาณจากการบริจาคงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ใช้จ่ายในกิจกรรมการบริหารได้ไม่เพียงพอต่อการบริหารทั้งหมด ซึ่งในส่วนของการรับบริจาคยังขาดการประชาสัมพันธ์และยังขาดช่องทางในการบริจาค รายรับ- รายจ่าย ของศูนย์การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังบันทึกการรับจ่ายแบบเดิมในที่ประชุมสรุปมีความต้องการในการยกระดับศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานงบประมาณโดยนำเทคโนโลยีมาบริหารงานให้มีสะดวกและเกิดความรวดเร็วมากขึ้น

ภาพที่ ๔.๒๔ ข้อเสนอแนะการบริหารงบประมาณ (ที่มา : สรุปโดยคณะผู้วิจัย)

ภายหลังการประชุมสรุปผลจากการสัมภาษณ์ นำไปสู่การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และคณะผู้วิจัยมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าควรยกระดับการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมา

บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้งหมด ๔ ด้านคือ ๑) ด้านการบริหารวิชาการ ๒) ด้านการบริหารงานบุคคล ๓) ด้านการบริหารงานทั่วไป ๔) ด้านการบริหารงานงบประมาณ

การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยยกระดับนั้นเป็นการทำงานที่สะดวกรวดเร็วและเหมาะสมเข้ากับมาตรฐานการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปอย่างรวดเร็ว ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เกิดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

๔.๔.๒ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๑) การประชุมเพื่อวางแผนและชี้แจงกิจกรรม

คณะผู้วิจัยได้มีการประชุมเพื่อวางแผนและชี้แจงกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ ในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ผลจากการประชุมมีมติร่วมกันให้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการขึ้นในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเหนือ และลักษณะกิจกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และวิธีปฏิบัติโดยการใช้เทคโนโลยีมาช่วยยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกรอบการบริหาร ๔ ด้าน ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ

ภาพที่ ๔.๒๕ การประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

๒) การอบรมเชิงปฏิบัติ “การนำเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์” จัดขึ้นในวันที่ ๙-๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ ระหว่างเวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนรัตนปัญญาวิทยาลัย วัดหนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่า

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้บริหาร (ผู้อำนวยการศูนย์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร เลขานุการศูนย์ฯ) ครู เจ้าหน้าที่ผู้สนับสนุน จำนวน ๒๕ รูป/คน จำแนกตามสถานะของผู้เข้ารับการอบรม ดังนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้บริหาร จำนวน ๑๑ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔ ครู จำนวน ๑๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และเจ้าหน้าที่ จำนวน ๔ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖

๒.๑) การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารวิชาการ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยข้อสรุปด้านการบริหารวิชาการที่พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ขั้นตรี ชั้นกลาง ขั้นสูง กำหนดวิชาบังคับ วิชาเลือก และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสมโดยมุ่งเน้นภาคปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนในทางการวัดและประเมินผลมีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนทางการเรียนวัดผลตามเกณฑ์หลักสูตรของกรมการศาสนาประเมินผลส่งผลการสอบให้กับวัฒนธรรมจังหวัด แต่ด้านการบริหารงานวิชาการครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติในการจัดทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้และทักษะในใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลยังขาดการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีความต้องการยกระดับโดยใช้เทคโนโลยีมาบริหารจัดการในส่วนองงานวิชาการจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการให้ทันสมัยน่าสนใจมากขึ้น

ลักษณะกิจกรรม : กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารวิชาการในหลักสูตรในส่วนองวิชาบังคับ วิชาเลือกให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเข้าถึงระบบแหล่งเรียนรู้ง่ายขึ้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะเทคโนโลยีการบริหารงานวิชาการที่ผู้เรียนสามารถเข้าระบบเพื่อเรียนรายวิชาเพิ่มเติมได้ง่ายมากขึ้น

ผลของการดำเนินกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานวิชาการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยหลักสูตรวิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การหาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ เข้าถึงระบบการบริหารวิชาการได้ง่ายรวดเร็วโดยผ่านระบบเว็บไซต์ สามารถเปิดเข้าไปศึกษาวิชาต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลได้ง่ายขึ้นสะดวกขึ้นสามารถดูกิจกรรมย้อนหลังได้รวดเร็ว ลดขั้นตอน ประหยัดในการเดินทางและในช่วงที่มีปัญหาของโรคระบาดก็สามารถนำเทคโนโลยีในการเข้าถึงระบบออนไลน์สอนนักเรียนผ่านระบบมือถือ อีกทั้งยังจะช่วยให้นักเรียนสามารถส่งงานได้ทันทีผ่านทางออนไลน์ ในขณะที่ครูผู้สอนเองก็สามารถตรวจการบ้านหรือตรวจข้อสอบ โดยครูผู้สอนสามารถสร้างหน้าห้องเรียนขึ้นมา และเพิ่มนักเรียนของตนเข้าไปได้เองหรือจะแชร์โค้ดให้กับกลุ่มนักเรียนเพื่อให้เข้ากลุ่มในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ครูผู้สอนและนักเรียนติดต่อสื่อสารกันในชั้นเรียน ส่งงาน ติดตาม

ผลงาน ส่งความคิดเห็น ทำงานไปพร้อมกันได้ดียิ่งขึ้นผ่านระบบคลาวด์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูผู้สอนได้นำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายโดยประยุกต์ร่วมกับวิธีการสอน ผู้บริหารก็สามารถเข้าถึงระบบเว็บไซต์ในการทำงานผ่านระบบออนไลน์ในการติดตามครู นักเรียนทำกิจกรรมได้ในส่วนของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยง่ายมากขึ้น การบริหารงานวิชาการโดยนำเทคโนโลยีมายกระดับและปรับใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการบริหารวิชาการ หลักสูตร การวัดและประเมินผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ จะทันสมัยใหม่และรวดเร็วขึ้น

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารวิชาการ

หัวข้อประเมิน	ระดับความรู้ ความเข้าใจ/ทักษะ					
	ก่อนอบรม			หลังอบรม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ ด้านหลักสูตร	๓.๒๐	๑.๐๐	ปานกลาง	๔.๔๘	๐.๗๗	มาก
๒) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการ ในกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	๒.๘๘	๑.๐๙	ปานกลาง	๔.๓๒	๐.๙๐	มาก
๓) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการวัดและประเมินผล	๓.๑๖	๐.๙๐	ปานกลาง	๔.๒๘	๐.๘๔	มาก
๔) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในการหาแหล่งเรียนรู้	๓.๒๔	๐.๖๐	ปานกลาง	๓.๙๖	๐.๗๙	มาก
๕) มีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารวิชาการด้านการสอน	๓.๔๔	๐.๗๑	ปานกลาง	๔.๒๐	๐.๗๑	มาก
รวม	๓.๔๓	๐.๔๔	ปานกลาง	๔.๒๕	๐.๓๔	มาก

จากตารางแสดงผลการประเมินผล พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานวิชาการ ก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๓ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานวิชาการมีระดับความรู้/ความเข้าใจ/ทักษะมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ อยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่าจากผลการประเมินผู้ที่เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัตินำไปใช้ในการยกระดับการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานวิชาการได้มากขึ้น

๒.๒) การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานบุคคล จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่กับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยข้อสรุปด้านการบริหารบุคคลที่ผ่านมาพบว่าบุคคลที่เข้ามาทำงานเป็นครูอาสา ครูที่เกษียณโดยผู้บริหารศูนย์ได้พิจารณาจากครูที่เคยสอนโรงเรียนประจำที่มีจิตอาสาในการมาสอนโดยไม่ได้มีระบบในการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรผู้สอนที่ตรงตามสาขาวิชาไม่มีระบบในการจัดหาบุคลากรครูผู้สอนเข้าปฏิบัติงานการสรรหา การเลือกสรร ให้ตรงตามอัตราที่ขาดตลอดจนการพัฒนาบุคลากรในการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการบริหารงานบุคคล การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคลากร โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาบริหารงานบุคคลที่ต้องเรียนรู้ในปัจจุบันยังมีน้อยข้อสรุปด้านการบริหารบุคลากรขาดการพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี การกำหนดนโยบายของผู้บริหาร แผนพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ บุคลากรครูไม่ตรงสาย โครงสร้างผู้บริหารยังไม่มีระบบในการจัดทำด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจากข้อสรุปมีความต้องการในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านบุคคลโดยนำเทคโนโลยีมาบริหารจัดการ

ลักษณะกิจกรรม : เป็นกิจกรรมอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะในใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานบุคคลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ให้เป็นต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์ในงานบุคคลโดยผ่านเว็บไซต์ในส่วนของโครงสร้างของบุคลากรและการวางแผนการบริหารงานบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีเป็นการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์

ผลของการดำเนินกิจกรรม : ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานบุคคลในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีในการจัดทำเว็บไซต์การบริหารงานบุคคลสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนบุคลากร ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ สามารถเข้าถึงระบบการบริหารงานบุคคลทางเว็บไซต์ โดยเข้าถึงโครงสร้างของบุคคล เข้าถึงการจัดทำทะเบียนประวัติสามารถเข้าดูการบันทึกข้อมูลประวัติบุคลากร การเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลประวัติของผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ สามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนการสรรหาบุคลากรให้ตรงตามสาขาที่ต้องการโดยนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการบันทึกข้อมูลในการสมัครงานโดยใช้ช่องทางออนไลน์ ในส่วนการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรทั้ง

ภายในและภายนอกระบบเทคโนโลยีจะช่วยในการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรในโครงการอบรมต่าง ๆ ในเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ผู้บริหารสามารถเข้าระบบสามารถเปิดพิจารณาในระบบได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารงานบุคคล

หัวข้อประเมิน	ระดับความรู้ ความเข้าใจ/ทักษะ					
	ก่อนอบรม			หลังอบรม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม	๓.๑๕	๑.๐๕	ปานกลาง	๔.๓๖	๐.๗๐	มาก
๒) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการแสวงหาบุคคล การสรรหา การเลือกสรรบุคคลให้ตรงตามต้องการ	๓.๑๒	๑.๑๗	ปานกลาง	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
๓) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง	๓.๐๐	๐.๒๙	ปานกลาง	๔.๔๘	๐.๗๗	มาก
๔) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	๓.๑๘	๐.๕๕	ปานกลาง	๔.๐๑	๐.๙๕	มาก
๕) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเข้าถึงงานบุคคลของศูนย์ฯ	๓.๑๖	๐.๖๙	ปานกลาง	๔.๒๘	๐.๘๔	มาก
รวม	๓.๑๑	๐.๓๓	ปานกลาง	๔.๒๑	๐.๓๓	มาก

จากตารางแสดงผลการประเมินผลพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารบุคคลก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย ๓.๑๑ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมกิจกรรมการยกระดับการบริหาร

จัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารบุคคลมีระดับความรู้/ความเข้าใจ/ทักษะมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ อยู่ในระดับมาก

๒.๓) การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานทั่วไป จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่กับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยข้อสรุปด้านการบริหารงานทั่วไปที่พบว่าการบริหารงานทั่วไปงานธุรการที่ต้องเก็บเอกสารมาก งานสารบรรณรับ-ส่ง ไม่มีการจัดเก็บในระบบ การประชาสัมพันธ์ก็ยังขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อเป็นที่รู้จักของชุมชนตลอดจนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะต้องมีเอกสาร ศพอ.๓ ศพอ. ๕ รายงานผลให้กับวัฒนธรรมซึ่งในการหาเอกสารในการรายงานผลก็หายากเพราะจัดเก็บไม่เป็นที่ขั้นตอนในการทำงานที่ซ้ำในส่วนของการส่งข้อมูลต่าง ๆ ให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนของอาคารสถานที่ในการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษาวันอาทิตย์ใช้อาคารของวัด ศาลาการเปรียญ ลานวัด โบสถ์ อาคารมีความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากการที่ประชุมหาข้อสรุปมีความต้องการในการยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยนำเทคโนโลยีมาบริหารงานทั่วไปให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

ลักษณะกิจกรรม : กิจกรรมอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานทั่วไปของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ให้เป็นต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์ในด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีจัดระบบบริหารศูนย์ให้บริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมส่งเสริมในการบริหารและการจัดเก็บงานธุรการ งานสารบรรณ การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมการจัดทำข้อมูลนักเรียนการรายงานผลการรับนักเรียน

ผลของการดำเนินกิจกรรม : ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานทั่วไปในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้เทคโนโลยีในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไปงานธุรการที่มีเอกสารมากสามารถเข้าถึงและสามารถจัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น สามารถเข้าดูงานอาคารสถานที่ในระบบเพื่อสะดวกในการใช้งานในห้องเรียนต่าง ๆ ได้มากขึ้น งานประชาสัมพันธ์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้จักศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์ได้มากขึ้นการติดต่อประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สะดวกรวดเร็ว สามารถติดต่อในส่วนของการส่งข้อมูลกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน (แบบรายงานข้อมูล ศพอ.ประจำปี (แบบ ศพอ.๓) และทะเบียนรายชื่อ/ครูผู้สอน/ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม (แบบ ศพอ.๕) และเอกสารต่าง ๆ โดยผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่งให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นประหยัดวัสดุสิ้นเปลือง

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารทั่วไป

หัวข้อประเมิน	ระดับความรู้ ความเข้าใจ/ทักษะ					
	ก่อนอบรม			หลังอบรม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานธุรการ	๓.๐๔	๐.๘๔	ปานกลาง	๔.๑๒	๐.๔๔	มาก
๒) มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานอาคารสถานที่	๒.๙๒	๐.๖๔	ปานกลาง	๓.๖๘	๐.๘๕	มาก
๓) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษาของศูนย์ศึกษาพุทธศาสนานานาชาติ	๓.๐๘	๐.๔๐	ปานกลาง	๔.๔๔	๐.๗๗	มาก
๔) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ	๓.๒๖	๐.๖๖	ปานกลาง	๔.๓๖	๐.๗๐	มาก
๕) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเข้าถึงการบริหารงานทั่วไป	๓.๒๔	๐.๖๐	ปานกลาง	๔.๒๐	๐.๔๑	มาก
รวม	๓.๑๐	๐.๓๐	ปานกลาง	๔.๑๖	๐.๒๖	มาก

จากตารางแสดงผลการประเมินผลพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนานานาชาติโดยการใช้เทคโนโลยี ด้านการบริหารทั่วไป ก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย ๓.๑๐ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมกิจกรรมการยกระดับการบริหาร

จัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารทั่วไปมีระดับความรู้/ความเข้าใจ/ทักษะมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๖ อยู่ในระดับมาก

๔.๒.๔) การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการบริหารงานงบประมาณ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่กับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยข้อสรุปด้านการบริหารงานงบประมาณพบว่า งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์มาจากแหล่งทุน ๒ แหล่ง คือ งบประมาณของรัฐและงบประมาณจากการบริจาคงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ใช้จ่ายในกิจกรรมการบริหารได้เพียงส่วนหนึ่ง ไม่เพียงพอต่อการบริหารทั้งหมด ศูนย์ศึกษาได้ใช้งบที่ได้รับจัดสรรอย่างคุ้มค่า โดยมีค่าจัดทำกิจกรรมนักเรียน ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวันเด็ก และค่าบริหารงานทั่วไปเอกสารงานธุรการต่าง ๆ งบประมาณบริจาคได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนและผู้ที่มีจิตศรัทธาทั่วไปก็ยังขาดการประชาสัมพันธ์และยังขาดช่องทางในการบริจาค การบริหารงานงบประมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำรายรับ-รายจ่ายแต่ก็ไม่มีระบบในการจัดทำได้แต่ลงรายรับ-รายจ่ายในสมุดไว้เป็นหลักฐานรายงานการใช้จ่ายให้กับผู้บริหารได้ทราบ งบประมาณจากการบริจาคที่ทางศูนย์ต้องดำเนินการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายให้กับผู้ปกครองและผู้บริจาคในที่ประชุมศูนย์การศึกษาในแต่ละครั้งเพื่อจะได้รับทราบผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรมในแต่ละปี

ลักษณะกิจกรรม : กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานงบประมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระบบการประชาสัมพันธ์สนับสนุนงบประมาณ การรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ให้เป็นต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์

ผลของการดำเนินกิจกรรม : ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานงบประมาณในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้เทคโนโลยีในส่วนของการบริหารงานงบประมาณในการวางแผน งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมจัดสรรในส่วนของงบประมาณให้คุ้มค่าและเข้าถึงการใช้งบประมาณผ่านเว็บไซต์เพื่อสะดวกในการทำงานและในส่วนของการบริจาคได้รับการสนับสนุนได้ง่ายขึ้นรวดเร็วมากขึ้นผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์ได้เร็วขึ้น ย่างขึ้นตลอดจนงบประมาณในการใช้จ่ายก็ประหยัดและคุ้มค่ามากขึ้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้านการบริหารงานงบประมาณจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน งบประมาณ การรับ-จ่ายโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้สะดวกและรวดเร็ว

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้านการบริหารงานงบประมาณ

หัวข้อประเมิน	ระดับความรู้ ความเข้าใจ/ทักษะ					
	ก่อนอบรม			หลังอบรม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณที่ได้รับจัดสรร	๒.๘๙	๐.๗๘	ปานกลาง	๔.๑๐	๐.๘๒	มาก
๒) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในงานงบประมาณจากบริจาค	๓.๑๖	๐.๘๕	ปานกลาง	๔.๔๐	๐.๗๑	มาก
๓) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการระดมจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	๒.๘๐	๐.๘๗	ปานกลาง	๓.๖๘	๐.๖๙	มาก
๔) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงบประมาณไว้ในเว็บไซต์ของโรงเรียนเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้	๓.๐๐	๐.๙๑	ปานกลาง	๔.๒๐	๐.๗๑	มาก
๕) มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำเอกสารหลักฐานการเงินงบประมาณ	๒.๘๘	๐.๗๓	ปานกลาง	๔.๐๘	๐.๘๓	มาก
รวม	๒.๙๔	๐.๔๖	ปานกลาง	๔.๐๑	๐.๔๐	มาก

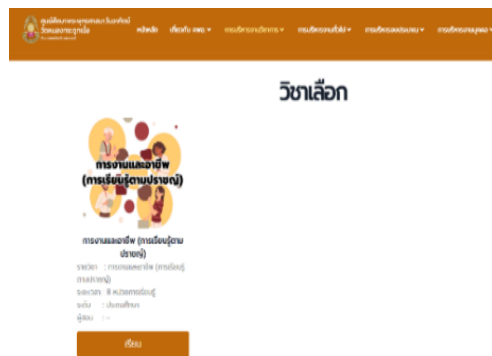
จากตารางแสดงผลการประเมินผลพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานงบประมาณก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย ๒.๙๔ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารงานงบประมาณมีระดับความรู้/ความเข้าใจ/ทักษะมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๑ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยจากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม

หัวข้อประเมิน	ระดับความรู้ ความเข้าใจ/ทักษะ					
	ก่อนอบรม			หลังอบรม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) ด้านการบริหารวิชาการ	๓.๔๓	๐.๔๔	ปานกลาง	๔.๒๕	๐.๓๔	มาก
๒) ด้านการบริหารบุคคล	๓.๑๑	๐.๓๓	ปานกลาง	๔.๒๑	๐.๓๓	มาก
๓) ด้านบริหารงานทั่วไป	๓.๑๐	๐.๓๐	ปานกลาง	๔.๑๖	๐.๒๖	มาก
๔) ด้านบริหารงานงบประมาณ	๒.๙๔	๐.๔๖	ปานกลาง	๔.๐๑	๐.๔๐	มาก
รวม	๓.๑๕	๐.๒๐	ปานกลาง	๔.๑๙	๐.๒๓	มาก

จากตารางแสดงผลการประเมินผล พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้านก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย ๓.๑๕ อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการอบรมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีโดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน มีระดับความรู้/ความเข้าใจ/ทักษะมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๙ อยู่ในระดับมาก

การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔ ด้าน ๑) ด้านการบริหารวิชาการ หลักสูตร การประเมินผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ จะทันสมัยใหม่และรวดเร็วขึ้น ๒) ด้านการบริหารงานบุคคลสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนบุคลากร โครงสร้างของบุคคล การวางแผนในการพัฒนาบุคลากรในโครงการอบรมต่าง ๆ การจัดทำทะเบียนประวัติสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว ๓) ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไปงานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานประชาสัมพันธ์ ผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ประหยัด สะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ๔) ด้านการบริหารงานงบประมาณโดยใช้เทคโนโลยี การบริหารงานงบประมาณในการวางแผนงบประมาณ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้สะดวกและรวดเร็วได้มากขึ้น

ภาพที่ ๔.๒๖ การอบรมเชิงปฏิบัติ “การนำเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์” (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

๔.๔.๓ การประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หลังจากที่ได้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สรุปการประเมินด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และการด้านบริหารงานงบประมาณ พบว่า การสะท้อนผล (Reflection) จากการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์วัดหนองกระดุกเนื้อ พบว่า ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ ทั้ง ๒๕ รูป/คน มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้นและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างและส่งลิงค์ขึ้นไปใช้งานในเว็บไซต์ในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการ

รายการประเมิน		ค่าสถิติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการบริหารงานวิชาการ				
๑.	ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารวิชาการ ด้านหลักสูตร	๔.๔๔	๐.๗๗	มากที่สุด
๒.	ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในกิจกรรมการพัฒนการเรียนรู้ของผู้เรียน	๔.๔๐	๐.๙๑	มากที่สุด
๓.	ได้นำความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการวัดและประเมินผล	๔.๒๔	๐.๘๘	มากที่สุด
๔	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนโดยใช้เว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, แอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Facebook, Line	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก
๕	มีการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยครูผู้สอนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในรายวิชาที่สอน	๔.๔๘	๐.๗๑	มากที่สุด
โดยเฉลี่ย		๔.๓๕	๐.๘๑	มากที่สุด
ด้านการบริหารงานบุคคล				
๖	ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการจัดโครงสร้างบุคลากรบุคลากรอย่างเหมาะสม	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก
๗	ได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดหา สรรหาบุคลากร การเลือกสรรบุคคลให้ตรงตามต้องการ	๔.๔๔	๐.๗๗	มากที่สุด
๘	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากระดับการจัดทำประวัติบุคลากรได้รวดเร็วมากขึ้น	๔.๒๔	๐.๘๘	มากที่สุด

รายการประเมิน		ค่าสถิติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๙	ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลวางแผนงานของบุคลากรจากเว็บไซต์	๔.๖๔	๐.๗๐	มากที่สุด
๑๐	มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะการเทคโนโลยีมาใช้งานเอกสาร	๔.๐๔	๐.๘๙	มาก
โดยเฉลี่ย		๔.๓๑	๐.๘๐	มากที่สุด
ด้านการบริหารงานทั่วไป				
๑๑	ประชาสัมพันธ์โดยใช้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานประชาสัมพันธ์การศึกษาของศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวินอาทิตย	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก
๑๒	สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเอกสารการบริหารทั่วไปไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวินอาทิตยได้อย่างรวดเร็ว	๔.๖๐	๐.๗๖	มากที่สุด
๑๓	มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าถึงการบริหารงานทั่วไปบนเว็บไซต์	๔.๒๔	๐.๘๘	มากที่สุด
๑๔	มีนำทักษะการใช้เทคโนโลยีมาใช้งานเอกสาร	๔.๖๔	๐.๗๐	มากที่สุด
๑๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงการบริหารงานทั่วไป	๔.๐๔	๐.๘๙	มาก
โดยเฉลี่ย		๔.๓๔	๐.๘๐	มากที่สุด
ด้านการบริหารงบประมาณ				
๑๖	ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณจัดสรรจากหน่วยงานของรัฐ	๔.๒๔	๐.๘๘	มากที่สุด
๑๗	ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์งบประมาณจากการบริจาค	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก
๑๘	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์การระดมจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ผ่านเว็บไซต์	๔.๔๘	๐.๗๑	มากที่สุด
๑๙	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการยกระดับการบริหารงบประมาณให้มีการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก
๒๐	ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณจัดสรรจากหน่วยงานของรัฐ	๔.๔๔	๐.๗๗	มากที่สุด
โดยเฉลี่ย		๔.๓๑	๐.๗๘	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๓๓	๐.๘๐	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๐ ประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์วัดหนองกระดุกเนื้อ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๔$) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยระดับมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = ๔.๓๕$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = ๔.๓๕$) และน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = ๔.๓๑$, S.D. = ๐.๗๘)

ผลที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีมาใช้อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อครั้งนี้เป็นการยกระดับ เพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่และส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยยกระดับการบริหารงานของศูนย์โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะใหม่ๆ จนนำไปสู่การยกระดับการบริหารศูนย์ศึกษาต้นแบบของนครสวรรค์ อีกทั้งยังเป็นการยกระดับการบริหารและการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์รวมกับการใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่แปลงเข้าสู่ระบบดิจิทัล ในด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานงบประมาณ และสามารถพัฒนาทักษะทางอาชีพที่นักเรียนสนใจในอนาคตอีกด้วย พร้อมกันนี้ประโยชน์ที่ตามมานั้น ทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหนองกระดุกเนื้อมีการทบทวนสารสนเทศเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และองค์ความรู้ในเทคโนโลยีดิจิทัลที่ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่และ นักเรียนสามารถเข้าถึง และสามารถเรียกข้อมูลมาใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการอำนวยความสะดวก และส่งเสริมสนับสนุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการยกระดับสืบต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มี ๔ ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ

๑. การบริหารงานวิชาการ ในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาจัดทำเว็บไซต์ในงานหลักสูตรวิชาบังคับวิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การหาแหล่งเรียนรู้โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงระบบการบริหารจัดการวิชาการได้ง่ายรวดเร็วผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหลักสูตรออนไลน์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านทางเว็บไซต์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว สามารถตรวจสอบผลการวัดและประเมินผล การให้คะแนนรายวิชาผ่านระบบออนไลน์ในการทำงานของเว็บไซต์ได้ทันที

๒.การบริหารงานบุคคล การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากรผ่านระบบเว็บไซต์ เข้าถึงโครงสร้างของการบริหารงานบุคคล โดยเข้าถึงการจัดทำทะเบียนประวัติ

ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ และสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว

๓. การบริหารงานทั่วไป การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะงานธุรการที่มีเอกสารมากมายสามารถเข้าถึงและสามารถจัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น งานอาคารสถานที่สามารถเข้าดูข้อมูลอาคารในระบบเพื่อสะดวกในการใช้งานในห้องเรียนต่าง ๆ ได้มากขึ้น งานประชาสัมพันธ์ศูนย์การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้จักกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มากขึ้น การติดต่อประสานงานได้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น การทำเอกสารรายงานผลในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อสำนักงานวัฒนธรรมได้รวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้นลดการใช้วัสดุสิ้นเปลืองในการทำงานเอกสาร

๔. การบริหารงานงบประมาณ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมเข้าถึงการใช้งบประมาณผ่านระบบเว็บไซต์เพื่อสะดวกในการทำงานและในส่วนของการบริหารจัดการได้รับการสนับสนุนได้ง่ายขึ้นรวดเร็วมากขึ้นจากผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์การรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณ การรับ-จ่าย โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความสะดวกและรวดเร็วเหมาะสมและถูกต้อง

๔.๕ การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

๔.๕.๑ การประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model ภายหลังจากการขับเคลื่อนกิจกรรมครบถ้วนแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินผลในภาพของแผนงานวิจัย ผลการวิเคราะห์ พบว่า

๑) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) โดยการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

๑.๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ได้รับการยกย่องว่าเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖ ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ได้ส่งรายงานเข้าไปที่กระทรวงวัฒนธรรม

๑.๒) ทิวทางวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ลาวครั้ง มอญและไทย ขณะเดียวกันยังมีประเพณี วัฒนธรรมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญในวันพระ ประเพณีสู่ขวัญข้าว ประเพณีขึ้นปีใหม่ สงกรานต์ ยังมีความหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทย ลาวครั้ง มอญ มีธรรมชาติที่สวยงาม เป็นระเบียบ มีอัตลักษณ์ของชุมชนมีศิลปะหลากหลายด้าน เช่น ด้านอาหาร ด้าน

งานอาชีพฝีมือ ด้านศิลปะและดนตรี มีปราชญ์ชาวบ้านในด้านดนตรีแคนประยุกต์ จักสาน ตีเหล็ก การทำไม้กวาดก้านมะพร้าว รวมถึงความเป็นเครือญาติ การอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย จึงทำให้เกิดการสืบสาน รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษมายังรุ่นลูก รุ่นหลานและผู้สนใจ

๑.๓) บ้านหนองกระดุกหมู่ที่ ๕ และ ๖ มีต้นทุนคลังสมองจากข้าราชการ เกษียณอายุจำนวนมาก และมีความเสียสละในการมาร่วมเป็นวิทยากรจิตอาสาเพื่อถ่ายทอดความรู้ ให้แก่นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ

๑.๔) สภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัด นครสวรรค์ มีการบริหารจัดการ ๔ ด้าน ประกอบด้วย (๑) ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการเรียน การสอน วิชาบังคับ วิชาเลือกตามความสนใจของผู้เรียน (๒) ด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจาก กระทรวงวัฒนธรรมและได้รับจากบริจาคจากผู้ปกครอง และผู้มีจิตศรัทธาสับสนุน งานบริหารงาน งบประมาณยังขาดการประชาสัมพันธ์ในส่วนงบประมาณการบริจาคตลอดจนงบประมาณที่ได้รับ จัดสรรไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ (๓) ด้านการบริหารงานบุคคล ครู ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นครู เกษียณและพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดที่จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่มีระบบในการวางแผน บุคลากร ขณะที่บุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติในการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน กิจกรรมการเรียนการสอน และ (๔) ด้านการบริหารงานทั่วไป งานธุรการเอกสาร งานสารบรรณ อาคารสถานที่เรียนส่วนใหญ่ใช้ลานปฏิบัติธรรมหรือศาลาการเปรียญในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน แต่ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังขาดเทคโนโลยีมาบริหารจัดการ ในงานด้านต่าง ๆ การจัดการงานเอกสารมีความยุ่งยาก

๒) การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) โดยการศึกษาปัจจัยภายนอกที่ นำไปสู่การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคม พลวัต พบว่า

๒.๑) ภาวะผู้นำของพระครูนิสิตุตถากร, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ สามารถรวมใจคนในชุมชน และสร้างพลังการขับเคลื่อนการ พัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการศึกษา และการพัฒนาคนในชุมชนผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงบริหารจัดการพื้นที่วัดหนองกระดุกเนื้อ ให้เป็นพื้นที่สาธารณะของตำบลในการร่วมทำกิจกรรม ต่าง ๆ จึงทำให้วัด ชุมชน โรงเรียน ราชการ กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ส่งให้กิจกรรม ต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

๒.๒) แก่นนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง กระบวนการ กิจกรรมและแนวทางการขับเคลื่อนที่มีเป้าหมายส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยตรง แต่ทั้งนี้คนซึ่งหมายรวมถึง แก่นนำชุมชน จิตอาสาต้องมีคุณภาพ ประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยแก่นนำชุมชนและจิตอาสาที่เปิดใจและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ยอมรับข้อดี จุดที่ ควรปรับปรุงเพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกันจึงจำเป็นที่จะต้องมีการ ระดมความคิดเห็นผ่านจนตถกผลึกออกมาเป็นข้อตกลงร่วมกันของชุมชน มีเป้าหมายร่วมกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กล้าคิด กล้าทำ กล้าปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดข้อจำกัดต่าง ๆ ขึ้น

๒.๓) ศักยภาพชุมชน การขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนจำเป็นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของคนที่ดี งานที่ดี และชุมชนที่ดี รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทุกอย่างไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการเสียสละ การมีส่วนร่วม การให้เกียรติกัน การเคารพในสิทธิและความคิดของผู้ร่วมงาน การประสานงานของคนในชุมชน นำมาซึ่งข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศที่ทำให้คนในชุมชนนำเรื่องที่ตนเองรู้ออกมาแบ่งปัน ถ่ายทอดและยกตัวอย่างเพื่อสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ สร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน

๒.๔) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายพลัง บวร

๒.๕) ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ พบว่า ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าควรมีการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้เทคโนโลยีมาบริหารจัดการเพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นต้นแบบของจังหวัดนครสวรรค์

๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) โดยการศึกษาต่อจากการประเมินบริบทและการประเมินปัจจัยป้อนเพื่อวิเคราะห์ว่ามีปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดอย่างไร ผลการประเมิน พบว่า

๓.๑) การสร้างกลไกเจ้าภาพ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสังเคราะห์ความรู้ในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้รู้ชุมชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการเกษียณ คณะครูโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อ และคณะครูโรงเรียนรัตนปัญญาวิชาลัย ซึ่งจะกลาย Admin ในการเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูล รวมถึงสร้างทายาทในการสืบทอดข้อมูลความรู้ ผ่าน [https:// buddhistsunday.com/](https://buddhistsunday.com/)

๓.๒) กำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตของชุมชน” เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ ทั้งการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่านการปฏิบัติจริงในพื้นที่ และการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ใน [https:// buddhistsunday.com/](https://buddhistsunday.com/) จะเป็นแหล่งรวบรวมชุดความรู้ชุมชน และยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ให้ลูกหลาน ผู้ที่สนใจได้ศึกษา และคน ๓ ช่วงวัยในตำบลได้มีพื้นที่ในการแสดงออก การเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างทางการปฏิบัติแก่พื้นที่อื่น

๓.๓) ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ คือ การรวบรวมความรู้ชุมชนมานำเสนอในหมวดวิชาเลือก เนื่องจากการสูญหายของชุดความรู้ท้องถิ่น ผลจากการจัดเก็บ ประมวลผล ถิ่นกรองข้อมูลของผู้รู้ในตำบลหนองนมวัว พบว่า องค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ภายในตัวบุคคล ขาดการบันทึกข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนไป ภูมิปัญญาของผู้รู้จำเป็นต้องใช้เวลา ความละเอียดในการผลิต แต่กลไกทางการตลาดไม่รองรับ ราคาจำหน่ายไม่สูง แม้ว่าบางผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์แต่ใช้ระยะเวลา ขาดความหลากหลาย ขาดการต่อยอด จึงทำให้คนวัยกลางคน หรือเยาวชนมองว่าไม่คุ้มค่า และไม่คุ้มทุน จึงขาดช่วงการสืบทอดความรู้กันไป

๓.๔) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า (๑) ด้านการบริหารวิชาการ การเข้าถึงหลักสูตร การประเมินผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้

ใหม่ ๆ จะทันสมัยใหม่และรวดเร็วขึ้น (๒) ด้านการบริหารงานบุคคลสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนบุคลากร โครงสร้างของบุคคล การวางแผนในการพัฒนาบุคลากรในโครงการอบรมต่างๆ การจัดทำทะเบียนประวัติสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว (๓) ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไปงานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานประชาสัมพันธ์ มีความสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และ (๔) ด้านการบริหารงบประมาณ โดยใช้เทคโนโลยีในส่วนของการบริหารงานงบประมาณในการวางแผนงบประมาณ การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณโครงการกิจกรรมต่าง ๆ มีความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยมากขึ้น

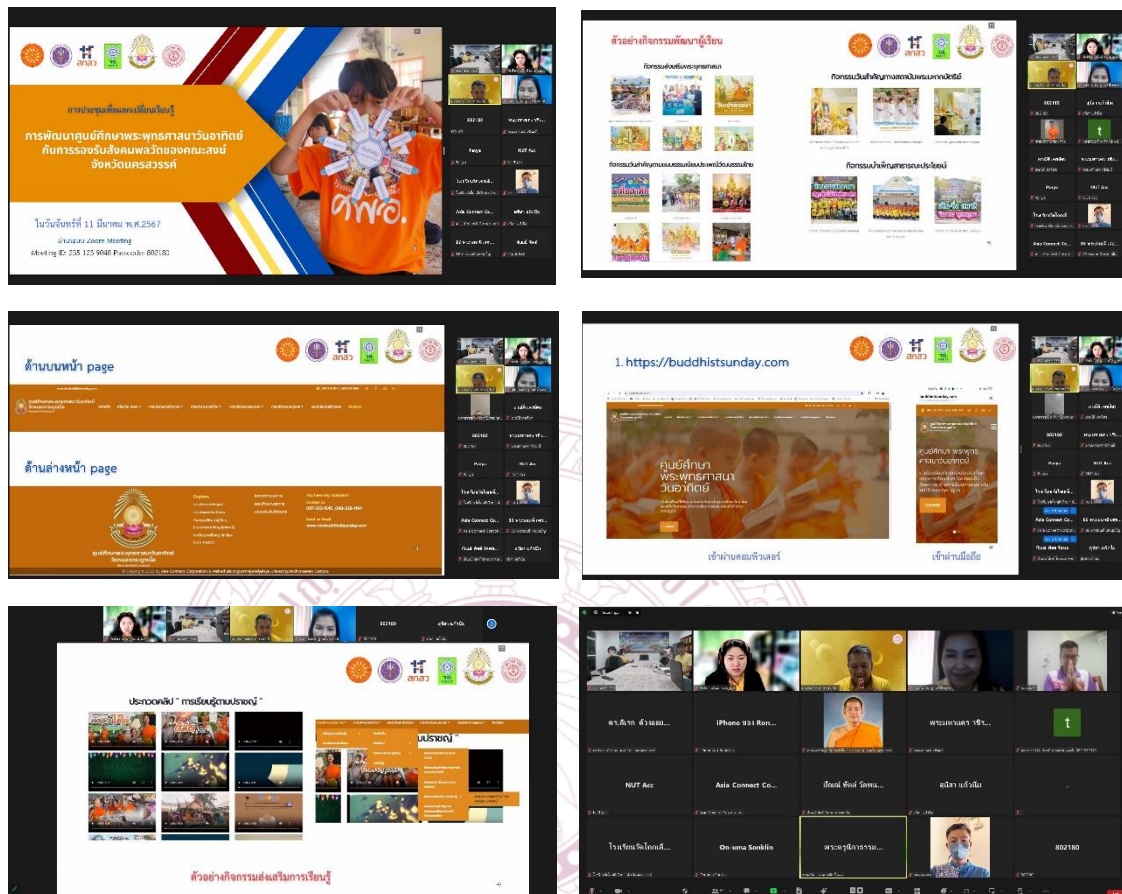
๓.๕) ผลการประเมินกิจกรรมการยกระดับของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้ง ๔ ด้าน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ผลการประเมินกิจกรรมทุกกิจกรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ พบว่า

๔.๑) ผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ของวัดหนองกระดุกเนื้อครบถ้วนตามตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คือ ก. วิชาบังคับ ข. วิชาเลือก และ ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่มีการเพิ่มการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับความเข้มแข็งของทุนชุมชน และวิถีชีวิตของคนในตำบลหนองนมวัว

๔.๒) ผลการขับเคลื่อนกิจกรรมยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อยกระดับการบริหารจัดการครบทุกกิจกรรม ๔ ด้าน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไปโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมายกระดับ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการจัดสภาพการเรียนการสอน

๔.๕.๒ การสัมมนากับผู้มีส่วนได้เสียของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น ในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้แก่คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และผู้ใช้ประโยชน์ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย พระครูนิภาธรรมประสิทธิ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ (๒๕๖๗) ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตัวแทนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ และผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมแบบออนไลน์ ในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗ ผ่านระบบ Zoom Meeting

ภาพที่ ๔.๒๗ การสัมภาษณ์เพื่อคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น (ที่มา : ถ่ายภาพโดยคณะผู้วิจัย)

ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้เสียของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น โดยในการคืนข้อมูลการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ในพื้นที่ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และผลการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ขณะเดียวกันยังได้เปิดหน้าแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา และดำเนินการอธิบายวิธีการในการใช้ประโยชน์ในแต่ละเมนู อย่างละเอียด พร้อมทั้งตอบข้อซักถามในแต่ละประเด็นอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัย ขอสรุปผลการคืนข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นเป็นรายประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ แพลตฟอร์มการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธ ศาสนาต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

๑) รายละเอียดมีความ ครบถ้วน และสอดคล้องกับการจัดทำรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

๒) สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ลดขั้นตอนการทำงาน ลดการใช้เอกสาร
 ๓) การเข้าถึงในแต่ละเมนูใช้งานได้ง่าย เป็นภาษาไทย และคลิกไม่เกิน ๓ ครั้งก็สามารถเข้าถึงรายการที่ต้องการได้

๔) ใช้ประโยชน์ได้จากหลากหลายอุปกรณ์ทั้งจากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ต เหมาะสมและเข้าถึงกับกลุ่มเด็กนักเรียนที่มีความสนใจในเทคโนโลยีสารสนเทศ

ประเด็นที่ ๒ ขุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

๑) ขุดการเรียนรู้ตามหมวดวิชาเลือกได้มีการพัฒนาบนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่าง และสร้างจุดแข็งให้ศพอ. มีความโดดเด่นจากพื้นที่อื่น

๒) เป็นการต่อยอด Soft Power ถ่ายทอดความรู้ สร้างทักษะ และสามารถต่อยอดอาชีพ รวมถึงยังเปิดโอกาสให้คนที่สนใจเข้าร่วมเรียน ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน สร้างรายได้เสริม เพิ่มอาชีพใหม่ได้

๓) เป็นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาเชิงรุก ที่หนุนเสริมให้เด็กเข้าวัด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคน ๓ ช่วงวัยในชุมชน ให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และให้เกียรติซึ่งกันและกัน

๔) เป็นการหนุนเสริมการเรียนรู้ตามกรอบวิชา โดยการใช้การเรียนรู้แบบออนไลน์ ให้เด็กสามารถเรียนรู้ ทบทวนที่บ้านได้ สร้างการมีส่วนร่วม และพื้นที่การเรียนรู้ในบ้าน

ประเด็นที่ ๓ การยกระดับการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

๑) ทำให้มองเห็นภาพรวมในการทำงานชัดเจนขึ้น สามารถวางแผน จัดสรรทรัพยากรการบริหารได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการทำงานจริงได้

๒) สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ศพอ. ได้ทุกที่ ทุกเวลา

๓) ส่งเสริม เผยแพร่ข้อมูลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้คนทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

ประเด็นที่ ๔ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

- ๑) ขยายผลให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยอื่นที่สนใจ
- ๒) จัดทำเอกสารเผยแพร่เพื่อการเรียนรู้
- ๓) จัดเป็นทีมพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ
- ๔) ภาครัฐและคณะสงฆ์สนับสนุนองค์ความรู้ โอกาสในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

๔.๕.๓ การวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต (Vision)

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strengths) S๑ นโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ สนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ S๒ มีบุคลากรหลายรูป/คน ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีความตั้งใจในการขับเคลื่อน ศพอ. อย่างเป็นรูปธรรม S๓ มีระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พ.ศ. ๒๕๖๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการทำงาน	จุดอ่อน (Weakness) W๑ บุคลากรทางการศึกษาของ ศพอ. ไม่เพียงพอ และขาดความถนัดเฉพาะด้าน W๒ อัตราการสนับสนุนต่อหัว ต่อคนที่ได้รับจากภาครัฐ มีอัตราที่ต่ำ W๓ การจัดการเรียน การสอนเป็นแบบแยกส่วน ตามคุณลักษณะ ความชำนาญของแต่ละพื้นที่ ขาดการเรียนรู้ร่วมกัน W๔ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน W๕ ระบบการบริหารจัดการยังไม่เป็นรูปธรรม W๖ ขาดแผนจัดการความเสี่ยงเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติ
ปัจจัยภายนอก	โอกาส (Opportunities) O๑ ทูทางสังคมและวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ส่งผลการจัดการศึกษาในหมวดวิชาเลือกมีความโดดเด่น แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ O๒ งบประมาณสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธา O๓ คลังสมองชุมชน (ข้าราชการเกษียณ ประชาชน ชุมชน) O๔ ภาครัฐเครือข่ายในระดับพื้นที่	อุปสรรค (Treats) T๑ การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ T๒ กรอบหลักเกณฑ์ประเมินผล การดำเนินงาน และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอน กระบวนการมีความซ้ำซ้อน

ภาพที่ ๔.๒๘ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

จากการวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ คณะผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าจุดแข็งจะมีน้อยกว่าจุดอ่อน แต่ขณะเดียวกันโอกาสในการขับเคลื่อนการพัฒนามีแนวโน้มที่จะทำให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้

๔.๕.๔ การวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อวิเคราะห์ และออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการพัฒนา ก่อนพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ภายนอก	จุดแข็ง (Strengths) S๑ นโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์สนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ S๒ มีบุคลากรหลายรูป/คน ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีความตั้งใจในการขับเคลื่อน ศพอ. อย่างเป็นรูปธรรม S๓ มีระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พ.ศ. ๒๕๖๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการทำงาน	จุดอ่อน (Weakness) W๑ บุคลากรทางการศึกษาของ ศพอ. ไม่เพียงพอ และขาดความถนัดเฉพาะด้าน W๒ อัตราการสนับสนุนต่อหัว ต่อคนที่ได้รับจากภาครัฐ มีอัตราที่ต่ำ W๓ การจัดการเรียน การสอนเป็นแบบแยกส่วนตามคุณลักษณะ ความชำนาญของแต่ละพื้นที่ ขาดการเรียนรู้ร่วมกัน W๔ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน W๕ ระบบการบริหารจัดการยังไม่เป็นรูปธรรม W๖ ขาดแผนจัดการความเสี่ยงเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติ
โอกาส (Opportunities) O๑ ทิศทางสังคมและวัฒนธรรมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ส่งผลให้การจัดการศึกษาในหมวดวิชาเลือกมีความโดดเด่น แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ O๒ งบประมาณสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธา O๓ คลังสมองชุมชน (ข้าราชการ เกษียน ปรชาญชุมชน) O๔ ภาวศึเครือข่ายในระดับพื้นที่	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) S๑O๔ การส่งเสริม สนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล S๒O๓ การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ๓O๑ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ ๕O๒ การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกมิติ
อุปสรรค (Treats) T๑ การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ T๒ กรอบหลักเกณฑ์ประเมินผล การดำเนินงาน และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอน กระบวนการมีความซ้ำซ้อน	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) S๑T๑ การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers) ในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) W๕T๑ การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และเหมาะสม

ภาพที่ ๔.๒๙ TOWS Matrix สำหรับการบ่งชี้กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต (Vision) และการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อวิเคราะห์ และออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนการพัฒนา ก่อนพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ดังนี้

นโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย

เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๒๑ แห่ง (สถิติปี พ.ศ.๒๕๖๖)

กลยุทธ์การนำไปปฏิบัติ

๑. กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็งซึ่งได้จากการนำจุดแข็งกับโอกาส เป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้นำจุดแข็งของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์มาแสวงประโยชน์จากโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย

๑.๑ การส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (ตัวชี้วัด: จำนวนภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน)

๑.๒ การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนศาสนบุคคลที่ได้รับการพัฒนา)

๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) เป็นการแก้ไขจุดอ่อนเพื่อใช้โอกาสที่มีอยู่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดของตนเองเพื่อฉกฉวยประโยชน์จากโอกาส และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย

๒.๑ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (ตัวชี้วัด: หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา)

๒.๒ การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกมิติ (ตัวชี้วัด: จำนวนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนา)

๓. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) เป็นการอาศัยจุดแข็งด้านและตรึงภาวะคุกคามที่มีต่อวัตถุประสงค์ ยังเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ที่ใช้จุดแข็งมาลดทอนอิทธิพลของภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย

๓.๑ การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers) ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (ตัวชี้วัด: ทีมพี่เลี้ยงที่ได้รับการจัดตั้ง)

๔. กลยุทธ์เชิงรับ (WT) การคิดวิเคราะห์รอบ SWOT หาแนวทางเพื่อผ่านพ้นจุดอ่อนและเล็งภาวะคุกคามที่บดบังวัตถุประสงค์ เป็นแนวทางการพัฒนาที่พยายามลดจุดอ่อนภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นภัยคุกคาม ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัดประกอบด้วย

๔.๑ การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และเหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนครั้งในการอบรมเชิงปฏิบัติการ / จำนวน ศพอ.ที่เข้าร่วมกิจกรรม)

การประเมินผลเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีประเด็นประเมิน เช่น การบูรณาการแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ การสื่อสารสร้างความเข้าใจ จำนวนและความครอบคลุมของศาสนบุคคล และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ที่เข้าร่วมโครงการ ทรัพยากรในการบริหารโครงการ

๒. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล รวมถึงความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

๓. ด้านผลลัพธ์ (Outputs) มีประเด็นประเมิน เช่น รายงานผลสอบธรรมศึกษา จำนวนและความหลากหลายของหลักสูตรท้องถิ่น (วิชาเลือก)

๔. ด้านผลกระทบ (Impact) มีประเด็นประเมิน เช่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ (บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ) เป็นต้น

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๔.๓๐ กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับ
สังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ (ที่มา : วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย)

เมื่อศึกษา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงระบบ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ ได้ ๒ องค์ประกอบ ๑ เป้าหมาย ดังนี้

องค์ประกอบภายใน เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและระบบในการพัฒนาศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น ๓ ระบบ ดังนี้

๑. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรม การพัฒนาฯ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) กระบวนการนี้จะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการขับเคลื่อนการพัฒนาฯ โดยการระบุดูอ่อน ข้อบกพร่อง เพื่อป้องกัน แก้ไขล่วงหน้า ด้วยการวิเคราะห์ ให้ได้ก่อนว่า องค์การและบุคลากรควรมีความสามารถด้านใดบ้าง และควรมีการเตรียมความพร้อมด้านใดบ้าง การทำให้สมาชิกทุกคนของทีมที่ทำงานร่วมกัน มีความชัดเจนในบทบาท และความรับผิดชอบ มีพลังขับเคลื่อนด้านบวกในการทำงาน (Motivation) เป็นการวางแผนการพัฒนาความพร้อมผ่านการ แสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น ประกอบด้วย

๑.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและ ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน

๑.๒ ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ การเป็นองค์กร / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ การใช้ IT + On Cloud และการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล

๑.๓ ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย

๑) บุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ การถ่ายทอด ความรู้ และมีทักษะเฉพาะด้านนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๒) นักเรียน มีทักษะ สุ จี ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน)

๓) ผู้ปกครอง สามารถสื่อสาร และเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้ เกิดประโยชน์ มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง

๔) ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์

๑.๔ แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย

๑) การส่งรายงานเป็นไปตามเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม

๒) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย

๓) ลดขั้นตอนการทำงาน สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย

๔) การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่น

๒. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การ ขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

๒.๑ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, ผู้รู้ในพื้นที่, อบต.หนองนมวัว, สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ภาครัฐเครือข่าย ผู้นำท้องถิ่น และบริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น

จำกัด เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการศึกษา และอบรม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ศพอ. ต้นแบบจังหวัด นครสวรรค์

๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา (Tools) ประกอบด้วย

๑) Cloud ที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ประกอบด้วย

๒) หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้

๓) ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ

๔) ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบ ดำเนินการ

๕) ชุดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน

๓. ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ จำแนกตามกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้

๓.๑ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ประกอบด้วย แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

๓.๒ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แบบประเมินชุดการเรียนรู้ กลุ่มวิชาเลือก การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และแบบประเมินผล CIPP Model

๓.๓ การยกระดับการบริหารจัดการ ประกอบด้วย แบบการประเมินผลการยกระดับการบริหารจัดการ แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลังการอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจการยกระดับการบริหารจัดการ และแบบประเมินผล CIPP Model

๓.๔ การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

๓.๕ การถอดบทเรียน

๓.๖ แบบประเมินผล CIPP Model

องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๑. นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยจังหวัดนครสวรรค์มีวัดเป็นผู้ขอจัดตั้ง

ศูนย์ฯ จำนวน ๒๐ แห่ง และมีเพียง ๑ แห่งที่ขอจัดตั้งโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๖ นครสวรรค์

๒. บริบท ประกอบด้วย การใช้เวลารว่างของเด็กและเยาวชนในสังคม และคนหางวัด (ศีลธรรม คุณธรรม) สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็ยุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลา

๓. งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และบริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In-kind) ที่สนับสนุน นวัตกรรม องค์ความรู้ Cloud

๔. องค์ความรู้ คือ กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

เป้าหมายของผู้กำกับนโยบายจากภาครัฐ คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ๒) พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๓) พัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ๔) ยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ ๕) พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุผล พบว่า

๑) การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยแทรกแซงกำหนดพฤติกรรม พบว่า ๑.๑) เป้าหมาย คือ การเพิ่มจำนวนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ร้อยละ ๒๐ ในงบประมาณ ๒๕๖๗ ๑.๒) พฤติกรรม ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา สามารถเรียนรู้ ยอมรับปรับตัวในการเปลี่ยนแปลง, นักเรียนและผู้ปกครอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ และผู้บริหาร สามารถสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้ ๑.๓) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย องค์ความรู้, งบประมาณ และโอกาส และ ๑.๔) กิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษา, อบรม และพัฒนา

๒) การวิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการขับเคลื่อนฯ ประกอบด้วย ๒.๑) ความสามารถเฉพาะ ประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษา ใช้เครื่องมือที่กำหนดได้อย่างเข้าใจ และปรับประยุกต์ใช้ได้, นักเรียน และผู้ปกครอง สามารถสื่อสาร และเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ ๒.๒) แรงจูงใจ ประกอบด้วย การส่งรายงานเป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ และเกิด

การเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ ๒.๓) ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การเป็นองค์กร / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการใช้ IT + On Cloud

๓) คุณค่าร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๓.๑) สร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ๓.๒) การขับเคลื่อน ศพอ.เชิงรุก ๓.๓) การนำทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าและต่อยอด และ ๓.๔) ๔) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และบทบาทใหม่ของศูนย์ฯ

๕.๑.๒ การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

๑) กระบวนการในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุก เนื้อ ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ ดังนี้ ๑.๑) เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และความเป็นไปได้ และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ประโยชน์ เพื่อออกแบบกลไกการพัฒนา ๑.๒) การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย ๑.๓) การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย (๑) การออกแบบภาพรวม และองค์ ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา (๒) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (๓) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ (๔) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน และองค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย (๑) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ (๒) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒) การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม การจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุก เนื้อ ๒.๑) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม โดยการทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มกับกลุ่มทดลอง จำนวน ๑๖ รูป/คน และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = ๐.๘๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๘๘$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = ๓.๘๖$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและใช้งาน ($\bar{X} = ๓.๗๘$) และ ๒.๒) การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงจากแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ และ (๒) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแพลตฟอร์มดิจิทัล คัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ ๒.๓) การปรับปรุง / พัฒนา

โดย ๑) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ ๒) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhist.sunday.com/>

๕.๑.๓ การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

๑) การพัฒนาชุดการเรียนรู้ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการ ดังนี้ ๑.๑) การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ตัวแทนคณะสงฆ์และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมศูนย์ผลได้ที่รับ คือ Logic Model เป้าหมายร่วม (กิจกรรมการศึกษา อบรม, ปัจจัยสนับสนุน, พฤติกรรม และเป้าหมาย) และ Readiness Building System การวิเคราะห์ความพร้อม (ความสามารถทั่วไป แรงจูงใจ และความสามารถเฉพาะ) ๑.๒) การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผลที่ได้รับ คือ ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นบนพื้นฐานของ Soft Power ชุมชน ๑.๓) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕

๒) ผลการประเมินผลชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๒.๑) การประเมินผลโครงการ (๑) การประเมินด้านบริบท พบว่า (๑.๑) เป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ ปีพ.ศ.๒๕๖๖ (๑.๒) ทุนทางวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (๑.๓) มีต้นทุนคลังสมองจากข้าราชการเกษียณอายุ มีจิตอาสา และจิตสาธารณะ (๒) การประเมินปัจจัยป้อน พบว่า (๒.๑) ภาวะผู้นำของพระครูนิติสุตากร, ดร. (๒.๒) แกนนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง (๒.๓) ศักยภาพชุมชน (๒.๔) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ (๓) การประเมินกระบวนการ พบว่า (๓.๑) การสร้างกลไกเจ้าภาพ (๓.๒) กำหนดเป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตของชุมชน” (๓.๓) ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขในการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ คือ การรวบรวมความรู้ชุมชนมานำเสนอในหมวดวิชาเลือก เนื่องจากการสูญหายของชุดความรู้ท้องถิ่น (๔) การประเมินผลผลิต พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ครบถ้วนตามตามประกาศกรมการศาสนา แต่มีการเพิ่มการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับความเข้มแข็งของทุนชุมชน และวิถีชีวิตของคนในตำบลหนองนมวัว ๒.๒) การสะท้อนผลการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ พบว่า (๑) ปัญหาและข้อจำกัด คือ การสูญหายของชุดความรู้ ขาดการบันทึกข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ยังอยู่ในวงจำกัด และ (๒) ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย เป็นศพอ.ต้นแบบ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖, ทุนทางวัฒนธรรมเข้มแข็ง หลากหลาย, คลังสมองชุมชน, ภาวะผู้นำ, แกนนำชุมชน จิตอาสา มีความเข้มแข็ง, ศักยภาพชุมชน, การสนับสนุนจากภาครัฐ และกลไกเจ้าภาพ

๕.๑.๔ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประกอบด้วย ๔ ด้าน ดังนี้

๑) การบริหารงานวิชาการ ในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาจัดทำเว็บไซต์ในงานหลักสูตรวิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การหาแหล่งเรียนรู้โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าถึงระบบการบริหารจัดการวิชาการได้ง่ายรวดเร็วผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหลักสูตรออนไลน์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านทางเว็บไซต์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว สามารถตรวจสอบผลการวัดและประเมินผลการให้คะแนนรายวิชาผ่านระบบออนไลน์ในการทำงานของเว็บไซต์ได้ทันที

๒) การบริหารงานบุคคล การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากรผ่านระบบเว็บไซต์ เข้าถึงโครงสร้างของการบริหารงานบุคคล โดยเข้าถึงการจัดทำทะเบียนประวัติ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ และสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว

๓) การบริหารงานทั่วไป การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะงานธุรการที่มีเอกสารมากมายสามารถเข้าถึงและสามารถจัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น งานอาคารสถานที่ที่สามารถเข้าดูข้อมูลอาคารในระบบเพื่อสะดวกในการใช้งานในห้องเรียนต่าง ๆ ได้มากขึ้น งานประชาสัมพันธ์ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้จักกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มากขึ้น การติดต่อประสานงานได้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น การทำเอกสารรายงานผลในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อสำนักงานวัฒนธรรมได้รวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้นลดการใช้วัสดุสิ้นเปลืองในการทำงานเอกสาร

๔) การบริหารงานงบประมาณ การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมเข้าถึงการใช้งบประมาณผ่านระบบเว็บไซต์เพื่อสะดวกในการทำงานและในส่วนของการบริจาคได้รับการสนับสนุนได้ง่ายขึ้นรวดเร็วมากขึ้นจากผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์การรายงานผลการดำเนินงานงบประมาณ การรับ-จ่าย โครงการกิจกรรม

๕.๑.๕ การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการการประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model การประชุมกลุ่มกับผู้มีส่วนได้เสียของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อค้นข้อมูล และรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์ TOWS Matrix พบว่า

นโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัต ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน ๒๑ แห่ง
(สถิติปี พ.ศ.๒๕๖๖)

กลยุทธ์การนำไปปฏิบัติ

๑. กลยุทธ์เชิงรุก (SO) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็งซึ่งได้จากการนำจุดแข็งกับ
โอกาส เป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้นำจุดแข็งของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัด
นครสวรรค์มาแสวงประโยชน์จากโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย
แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย

๑.๑ การส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับ
พื้นที่ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (ตัวชี้วัด: จำนวนภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน)

๑.๒ การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ
และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนศาสนบุคคลที่ได้รับการพัฒนา)

๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) เป็นการแก้ไขจุดอ่อนเพื่อใช้โอกาสที่มีอยู่ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดของตนเพื่อ
ฉกฉวยประโยชน์จากโอกาส และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยแนวทางการ
พัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย

๒.๑ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทาง
พระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่
(ตัวชี้วัด: หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา)

๒.๒ การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส
ตรวจสอบได้ในทุกมิติ (ตัวชี้วัด: จำนวนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนา)

๓. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) เป็นการอาศัยจุดแข็งด้านและตรึงภาวะคุกคามที่มีต่อ
วัตถุประสงค์ ยังเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ที่ใช้
จุดแข็งมาลดทอนอิทธิพลของภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย
แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance
Providers) ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (ตัวชี้วัด: ทีมพี่เลี้ยงที่ได้รับการ
จัดตั้ง)

๔. กลยุทธ์เชิงรับ (WT) การคิดวิเคราะห์รอบ SWOT หาแนวทางเพื่อผ่านพ้น
จุดอ่อนและเสี่ยงภาวะคุกคามที่บดบังวัตถุประสงค์ เป็นแนวทางการพัฒนาที่พยายามลดจุดอ่อน
ภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการ
เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นภัยคุกคาม ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด
ประกอบด้วย การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และ
เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนครั้งในการอบรมเชิงปฏิบัติการ / จำนวน ศพอ.ที่เข้าร่วมกิจกรรม)

การประเมินผลเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีประเด็นประเมิน เช่น การบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ การปฏิบัติการพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ การสื่อสารสร้างความเข้าใจ จำนวนและความครอบคลุมของศาสนบุคคล และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ที่เข้าร่วมโครงการ ทรัพยากรในการบริหารโครงการ

๒. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล รวมถึงความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

๓. ด้านผลลัพธ์ (Outputs) มีประเด็นประเมิน เช่น รายงานผลสอบธรรมศึกษา จำนวนและความหลากหลายของหลักสูตรท้องถิ่น (วิชาเลือก)

๔. ด้านผลกระทบ (Impact) มีประเด็นประเมิน เช่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ (บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ) เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

องค์ประกอบภายใน เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและระบบในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น ๓ ระบบ ดังนี้

๑. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนา โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) กระบวนการนี้จะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยการระบุดูอ่อน ข้อบกพร่อง เพื่อป้องกัน แก้ไขล่วงหน้า ด้วยการวิเคราะห์ให้ได้ก่อนว่า องค์กรและบุคลากรควรมีความสามารถด้านใดบ้าง และควรมีการเตรียมความพร้อมด้านใดบ้าง การทำให้สมาชิกทุกคนของทีมที่ทำงานร่วมกัน มีความชัดเจนในบทบาท และความรับผิดชอบ มีพลังขับเคลื่อนด้านบวกในการทำงาน (Motivation) เป็นการวางแผนการพัฒนาความพร้อมผ่านการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสรพงศ์ สุขเกษม^๑ ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี” พบว่า ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล อาจเนื่องจากผู้สอน ผู้เรียน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง

^๑ สรพงศ์ สุขเกษม, “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๑๗-๓๒๗.

จะเป็นผู้ใช้ ขณะที่ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย ครู มีความเข้าใจในศาสตร์ และสามารถถ่ายทอดได้, นักเรียน มีทักษะ สุ จิ ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน), ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และผู้ปกครอง มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ที่ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอน และการตัดสินใจของผู้เรียน (User) สอดคล้องกับงานวิจัยของ**สุจินตนิท หนูชู**^๒ ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล” พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของ องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา (Tools) ประกอบด้วย ๑) Cloud ที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ประกอบด้วย ๒) หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ ๓) ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ ๔) ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ และ ๕) ชุดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี**^๓ ได้ศึกษาวิจัย “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง” พบว่า ควรมีการการจัดสรรงบประมาณสำหรับ อุปกรณ์สื่อการสอนให้เพียงพอ ขณะที่งานวิจัยของ**คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.)**^๔ ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทของดิจิทัลในการศึกษาของไทย” พบว่า แนวทางการพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและครู เพื่อสร้างความเสมอภาคด้าน การศึกษาให้แก่นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง, การสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษา ด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เครื่องมือเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ บรรลุวัตถุประสงค์

^๒ สุจินตนิท หนูชู, “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี ประสิทธิภาพ”, **สุทธิปริทัศน์**, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๖ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๒๓๕-๒๕๕.

^๓ พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี, “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัด ลำปาง”, **รายงานวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ๒๕๕๖).

^๔ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, **แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒).

องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแล ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยจังหวัดนครสวรรค์มีวัดเป็นผู้ขอจัดตั้งศูนย์ฯ จำนวน ๒๐ แห่ง และมีเพียง ๑ แห่งที่ขอจัดตั้งโดย ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๖ นครสวรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกสิทธิ์ คล้ายแดง^๕ ได้ ศึกษาวิจัย “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้ พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัด นาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ด้านมาตรฐานนโยบายการนำนโยบายการ ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งและส่งผลต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายเป็น การกำหนดทิศทางของการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนั้นหากนโยบายมีความ ชัดเจนก็จะทำให้แนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมมีความชัดเจนมากขึ้น ขณะที่บริบท ประกอบด้วย การใช้เวลาว่างของเด็กและเยาวชนในสังคม และคนหางวัด (ศีลธรรม คุณธรรม) สอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่ รัดตัว โดยไม่มีเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกสิทธิ์ คล้ายแดง^๖ กล่าวว่า ประชาชนเข้าวัดน้อยลง และขาดการมีส่วนร่วม และ ๓) งบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของรติ จิรนิติศัยและยศวีร์ สายฟ้า^๗ ได้ศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” พบว่า การนำหลักสูตร ท้องถิ่นไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และคณะทำงานเพื่อพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับ สังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

^๕ เอกสิทธิ์ คล้ายแดง, “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐).

^๖ เอกสิทธิ์ คล้ายแดง, “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐).

^๗ รติ จิรนิติศัยและยศวีร์ สายฟ้า, “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น”, **วารสาร ศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๔๕๗-๔๗๑.

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

๒) ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากรทางการบริหารในการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

๓) ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ ในลักษณะภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรขยายผลนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

๒) คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรบรรจุวาระการพัฒนาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ในแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๓) คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ควรสนับสนุนโอกาส และงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพศาสนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเชิงรุกในพื้นที่

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการขยายผลในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้ครบทุกพื้นที่ในจังหวัดนครสวรรค์

๒) ควรมีศึกษารายขยายผลเชิงปฏิบัติการสู่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดอื่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา

วันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๖๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด, ๒๕๖๒.

เชมรัตน์ บุญหล่อสุวรรณ. ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อสนับสนุนการสอนของครู. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๓.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๒.

เฉลียว บุรีภักดิ์ และคณะ. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถาบันราชภัฏ.

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๕.

เฉลียว บุรีภักดิ์และคณะ. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เอส อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๕.

ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและการบวนการ. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธี แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากรพิมพ์, ๒๕๒๗.

ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว, ๒๕๕๓.

มัลลิกา ผลอนันต์. ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๒.

วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้ง: ทางออกด้วยสันติวิธี. นนทบุรี : สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า สมาคมสันติวิธีแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๙.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๖๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. เอกสารชี้แจงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๕๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๖.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ : แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๒.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ : ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑.

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน. คู่มือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๕.

สุคนธ์ เครือคำ และคณะ. การพัฒนาทีมงาน. ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๕.

(๒) รายงานวิจัย, ดุษฎีนิพนธ์:

ปรีดา ปูนพันธ์ฉาย. “ผลของการให้คำแนะนำแบบมีส่วนร่วมต่อความร่วมมือในการรักษาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ”. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

พรนิภา บัวพิมพ์. “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๙.

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี. “การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง”. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆนครลำปาง, ๒๕๕๖.

พระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา. “การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๔.

ลารวรรณ สกฤกรณาอารีย์. “การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิต และรักความเป็นไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๐.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. “โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบาย แผน มาตรการ กฎหมาย หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”. รายงานวิจัย. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๖๕.

อุมารณ์ เหล็กดี. “กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านเทคโนโลยีด้วย คลาวด์คอมพิวติ้ง”. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, ๒๕๕๙.

เอกสิทธิ์ คล้ายแดง. “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร บ้าน-วัด-โรงเรียน มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐.

(๓) บทความ:

จอมทยาสนิท พงษ์เสถียร. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชา คอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”. **วารสารการศึกษาไทย**, ปีที่ ๑๓. ฉบับที่ ๑๓๑ (มีนาคม-เมษายน. ๒๕๕๙) : ๒๑-๒๓.

ธนพงษ์ ไชยลาโก และคณะ. “การพัฒนาสื่อบทเรียนออนไลน์เรื่อง : การออกแบบเพื่อการผลิตสื่อ ปฏิสัมพันธ์ และมัลติมีเดีย”. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (๘) (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๓๔-๑๔๒.

บุหงา วชิระศักดิ์มิ่งคล. “พลวัตกลุ่ม: พื้นฐานการทำงานร่วมกัน”. **วารสารราชพฤกษ์**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (ตุลาคม ๒๕๕๕-มกราคม ๒๕๕๖) : ๖-๑๗.

ปัทมาภรณ์ เจริญนนท์ และลัดดาวลัย กงพลี. “ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรค อ้วนของนักศึกษาสาธิตสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี”. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**. ฉบับการประชุมวิชาการครบรอบ ๒๕ ปี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม วันที่ ๑๗-๑๙ มกราคม ๒๕๖๐ : ๘๗-๙๔.

พงษ์ชัย เพ็งศักดิ์ณัฐสรณ์, วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี. “โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔) : ๑๘๗-๒๐๔.

พระมหาทรงยศ แท่นยัง และคณะ. “การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร”. **วารสารบริหารการศึกษา มศว**, ปีที่ ๑๔ฉบับที่ ๒๗ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๘๘-๙๘.

รติ จิรนิติศัย และยศวีร์ สายฟ้า. “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น”. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๔๕๗-๔๗๑.

สรพงศ์ สุขเกษม. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี”. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม**, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๑๗-๓๒๗.

สิทธิโชค ปาณะศรีและคณะ. “พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค”. วารสารเซนต์จอห์น, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒๘ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๓๑-๔๖.

สุจินตนิท หนูชู. “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”. สุธธิปริทัศน์, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๖ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗) : ๒๓๕-๒๕๕.

สุจินตนิท หนูชูสีห์สกุล. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสำหรับพระภิกษุ novice”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๑๖๑๔-๑๖๒๖.

สุทธิพร แท่นทอง. “ทฤษฎีและการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล : ทฤษฎีเชื่อมโยงความรู้และการเรียนรู้แบบผสมผสาน”. วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๔.

องค์อร ประจันเขตต์. “ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของนักเรียนโรงเรียนเขาเพิ่มนารีผลวิทยา อ.บ้านนา จ.นครนายก”. เวชสารแพทย์ทหารบก, ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๕) : ๑๕๙-๑๖๕.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

“ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐)”. ราชกิจจานุเบกษา ๑๑๕ (ตุลาคม ๒๕๖๑): ๑.

สถาบันพระปกเกล้า. “การพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน”. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการรัฐสภา. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑. (อัดสำเนา).

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. ข้อมูลสถิติของพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี ๒๕๖๔ จังหวัดนครสวรรค์. (อัดสำเนา)

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. ทะเบียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี ๒๕๖๖ จังหวัดนครสวรรค์. (อัดสำเนา)

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

“ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.dra.go.th/files/news_center/๕d๔ d๓๘eaaf๕๘.pdf [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

(๖) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ นางปรีชญา พรหมชู วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ นางอัญชลี ปันนาค ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ นายปิ่นนัทธ์ ศรีเทียนชัย ผู้ช่วยเลขานุการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระครูนิติสุตากร ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระมหาชินนุรักษ์ สุนติกโร รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ (๒๑ มีนาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระมหานพรัตน์ เตชะชีโร พระสงฆ์วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์. (๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔).

สัมภาษณ์ พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๘ เมษายน ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย พระราชปริยัติวิธาน, ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา (๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรีสมเกียรติ เกตุพิทักษ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖).

สัมภาษณ์ นายวิจิตร นกทอง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔).

สัมภาษณ์ นายวิจิตร นกทอง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖).

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Secondary Sources

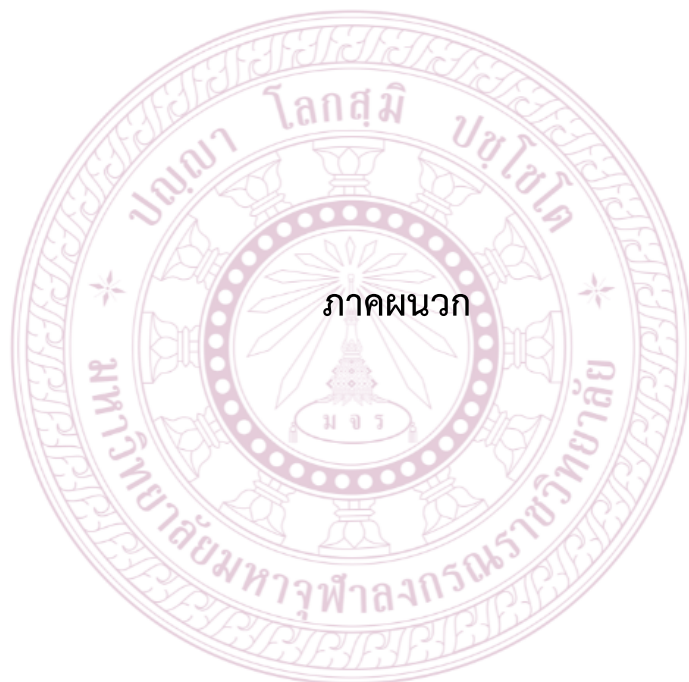
Carman, J. M. **Blended learning design: Five keys ingredients**. [online]. Search: <http://www.agilantlearning.com/pdf/Blended%20L.pdf> [August 10. 2022].

Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. **Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific**. *World Development*. New York : Cornell University, 1977.

Friedmann, J. **Empowerment: The Politics of Alternative Development**. Blackwell : Cambridge M.A. and Oxford UK, 1993.

Horn, B.M. & Staker, H. **The Rise of K-12 Blended Learning**. Innosight Institute, 2011. (Unpublished Paper).

United Nation. "Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report of the Meeting for the Adhoc Group of Expert". **Department of International Economic and Social Affairs**. New York : United Nation, 1981.

**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๖๕/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับกับสังคมพลวัต
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
(Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support
the Dynamic Society of Nakhon Sawan Sangha Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800766018

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ผู้วิจัยหลัก: พระครูนิวาสิตขันธ์, ผศ.ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๖๕/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบกับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์เวลา.....น.
ชื่อนามสกุล.....
ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ สภาพปัญหาในการขับเคลื่อนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด
นครสวรรค์ในห้วงเวลาที่ผ่านมา?

.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ ความต้องการในการขับเคลื่อนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด
นครสวรรค์ ณ สถานการณ์ปัจจุบัน?

.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ ความเป็นไปได้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์?

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ
<https://buddhistsunday.com/>

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการสมัครและการใช้งาน					
๑ ความง่ายในการสมัครเข้าใช้งาน					
๒ เมนูคำสั่งต่าง ๆ มีความสะดวกในการใช้งาน					
๓ รูปแบบ สี ขนาดตัวอักษร อ่านง่าย					
๔ ข้อมูลเหมาะสมกับระดับของกลุ่มผู้ใช้					
ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา					
๕ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลบนแพลตฟอร์ม					
๖ ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล และประมวลผล					
๗ ความรวดเร็วและสะดวกในการอัปโหลดข้อมูล					
๘ ความปลอดภัยของข้อมูลและความเป็นส่วนตัว					
ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ					
๙ ทราบและเข้าใจวิธีปฏิบัติตนอย่างมีสติในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม					
๑๐ สื่อกลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
๑๑ ได้ประสบการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์					
๑๒ ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์					

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับข้อมูล

แบบประเมินผลแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาออนไลน์
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ
<https://buddhistsunday.com/>

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ					
๑ ความสวยงาม ความทันสมัย น่าสนใจของหน้าโฮมเพจ					
๒ การจัดรูปแบบในเว็บไซด์ง่ายต่อการอ่านและใช้งาน					
๓ สีสีนในการออกแบบเว็บไซด์มีความเหมาะสม					
๔ เมนูง่ายต่อการใช้งาน					
๕ สีพื้นหลังกับสีตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน					
๖ ขนาดตัวอักษร และรูปแบบตัวอักษร อ่านได้ง่ายและสวยงาม					
๗ ภาพกับเนื้อหา มีความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้					
ด้านคุณภาพของเนื้อหา					
๘ ความสะดวกในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซด์					
๙ มีการจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการ ค้นหาและทำความเข้าใจ					
๑๐ ความรวดเร็วในการดาวน์โหลดข้อมูล					
๑๑ ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล					
๑๒ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ภาพ ในเว็บไซด์มีความเหมาะสม					
๑๓ ปริมาณเนื้อหาไม่เพียงพอกับความต้องการ					
๑๔ การจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง อ่านแล้วเข้าใจ					
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้					
๑๕ เนื้อหา มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้					
๑๖ เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ ชุดข้อมูลความรู้ชุมชน					
๑๗ สามารถเป็นแหล่งความรู้ได้					
๑๘ เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน					

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับข้อมูล

แบบบันทึกภาคสนาม
การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับ
กับสังคมพลวัต

คำชี้แจง

แบบบันทึกภาคสนาม (Field note) ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ผู้บันทึก

วันที่ลงพื้นที่ เวลา

๑. แนวทางการจัดกิจกรรมฯ

.....

.....

.....

๒. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

.....

.....

.....

๓. ผลการเรียนรู้ (Learning outcome) ที่ได้รับการจัดกิจกรรมหรือโครงการ

.....

.....

.....

แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก
สาระการเรียนรู้กลุ่มการงานและอาชีพ
ชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติ

ระดับการประเมิน 4 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/เหมาะสมมากที่สุด
 3 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/เหมาะสมมาก
 2 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/เหมาะสมน้อย
 1 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/เหมาะสมน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับการปฏิบัติ			
	4	3	2	1
แผนการจัดการเรียนรู้				
1. ชื่อชุดการเรียนรู้กะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ				
2. คำอธิบายรายวิชามีความชัดเจน เหมาะสม				
3. จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะสำคัญของนักเรียน มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม				
4. ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างชื่อชุดการเรียนรู้ / คำอธิบายรายวิชา / จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะ				
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้				
5. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์				
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความครอบคลุมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน				
7. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือภาระงานได้				
การวัดและประเมินผล				
8. มีการประเมินผลตามสภาพจริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน				
9. ประเด็นและหลักเกณฑ์การประเมินสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน				
10. สื่อการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง				
รวม (คะแนน)				
สรุปผล				

ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
 (.....)

การแปลความหมาย การประเมินหน่วยการเรียนรู้
 เกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 ปรับปรุง 1.51-2.50 พอใช้ 2.51-3.50 ดี 3.51-4.00 ดีมาก

ประเด็นการถอดบทเรียน
การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับ
กับสังคมพลวัต

๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวในการขับเคลื่อนโครงการฯ

๓.๑ ปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จ

๓.๒ ปัญหาและข้อจำกัด

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อบรรลุเป้าหมาย

๒๐๙

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์
จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์เวลา.....น.

ชื่อ นามสกุล.....

อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์

๒.๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะ
สงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

.....

.....

๒.๒ การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

๑) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการบริหารงานวิชาการ
ในการบริหารจัดการศูนย์ของท่านอย่างไร ๑) การพัฒนาหลักสูตร ๒) กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้
ของผู้เรียน ๓) การวัดและประเมินผล ๔) แหล่งเรียนรู้

.....

.....

๒) การบริหารงานบุคคลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของจังหวัดนครสวรรค์

การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานบุคคลเป็น
อย่างไร ๑) การวางแผนพัฒนาพัฒนาบุคลากร ๓) โครงสร้างบุคลากรอย่างไร

.....

.....

๓) การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงบประมาณเป็น
อย่างไร ๑) งบประมาณที่ได้รับจัดสรร ๒) งบประมาณจากการบริจาค

.....

.....

๔) การบริหารงานทั่วไป

การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการบริหารงานทั่วไปเป็น
อย่างไร ๑) รุรการ อย่างไร ๒) อาคารสถานที่ ๓. ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร

.....

๒.๓. ท่านมีแนวทางที่จะการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์อย่างไร

.....

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางต่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ปัญหาอุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความเมตตาในการสัมภาษณ์

แบบประเมินก่อนทำกิจกรรม

แบบประเมินเพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เป็นการประเมินก่อนการทำกิจกรรม การประเมินระดับความรู้/
ความเข้าใจ /ทักษะปฏิบัติ ก่อนเข้าอบรม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ส่วนที่ ๑ สถานะผู้เข้าร่วมกิจกรรม

☐ ผู้บริหาร ☐ ครู ☐ เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ ๒ ประเมินความรู้ก่อนการฝึกอบรม

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ ก่อนเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
ด้านการบริหารงานวิชาการ						
๑.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ ด้านหลักสูตร					
๒.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในกิจกรรมการพัฒนการเรียนรู้ของผู้เรียน					
๓.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการวัดและประเมินผล					
๔	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในการหาแหล่งเรียนรู้					
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารวิชาการด้านการสอน					
ด้านการบริหารงานบุคคล						
๑.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในจัดโครงสร้างบุคลากรอย่างเหมาะสม					

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ ก่อนเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
๒.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แสวงหาบุคคล การสรรหา การเลือกสรรบุคคลให้ตรงตามต้องการ					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการจัดทำประวัติบุคลากร					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลวางแผนงานของบุคลากร					
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าถึงงานบุคคลของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
ด้านการบริหารงานทั่วไป						
๑.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานธุรการ					
๒.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานอาคารสถานที่					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานประชาสัมพันธ์การศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเอกสารการบริหารทั่วไปไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ ก่อนเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าถึงการบริหารงานทั่วไป					
ด้านการบริหารงานงบประมาณ						
๑.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรร					
๒.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณจากการบริจาค					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์การระดมจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ผ่านเว็บไซต์					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงบประมาณไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้					
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดทำเอกสารหลักฐานการเงินงบประมาณ					

แบบประเมินหลังทำกิจกรรม

แบบประเมินเพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เป็นการประเมินหลังการทำกิจกรรม การประเมินระดับความรู้/ ความ
เข้าใจ /ทักษะปฏิบัติ หลังเข้าอบรมเพื่อนำไปใช้ในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ส่วนที่ ๑ สถานะผู้เข้าร่วมกิจกรรม

☐ ผู้บริหาร ☐ ครู ☐ เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ ๒ ประเมินความรู้หลังการฝึกอบรม

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ หลังเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
ด้านการบริหารงานวิชาการ						
๑.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารวิชาการ ด้านหลักสูตร					
๒.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในกิจกรรมการพัฒนการเรียนรู้ของผู้เรียน					
๓.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการวัดและประเมินผล					
๔	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในการหาแหล่งเรียนรู้					
๕	ท่านมีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีด้านการบริหารวิชาการด้านการสอน					
ด้านการบริหารงานบุคคล						
๑.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในจัดโครงสร้างบุคลากรอย่างเหมาะสม					
๒.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล					

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ หลังเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
	แสวงหาบุคคล การสรรหา การเลือกสรรบุคคลให้ตรงตามต้องการ					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการจัดทำประวัติบุคลากร					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลวางแผนงานของบุคลากร					
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าถึงงานบุคคลของศูนย์ การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
ด้านการบริหารงานทั่วไป						
๑.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานธุรการ					
๒.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานอาคารสถานที่					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประสานงานประชาสัมพันธ์การศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้					

ข้อ	ประเมิน	ระดับความรู้/ ความเข้าใจ/ ทักษะปฏิบัติ หลังเข้าอบรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๓	๒	๓	๒	๑
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าถึงการบริหารงานทั่วไป					
ด้านการบริหารงานงบประมาณ						
๑.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรร					
๒.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์งานงบประมาณจากการบริจาค					
๓	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการระดมจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ผ่านเว็บไซต์					
๔	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอัปโหลดแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงบประมาณไว้ในเว็บไซต์ของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้					
๕	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำเอกสารหลักฐานการเงินงบประมาณ					

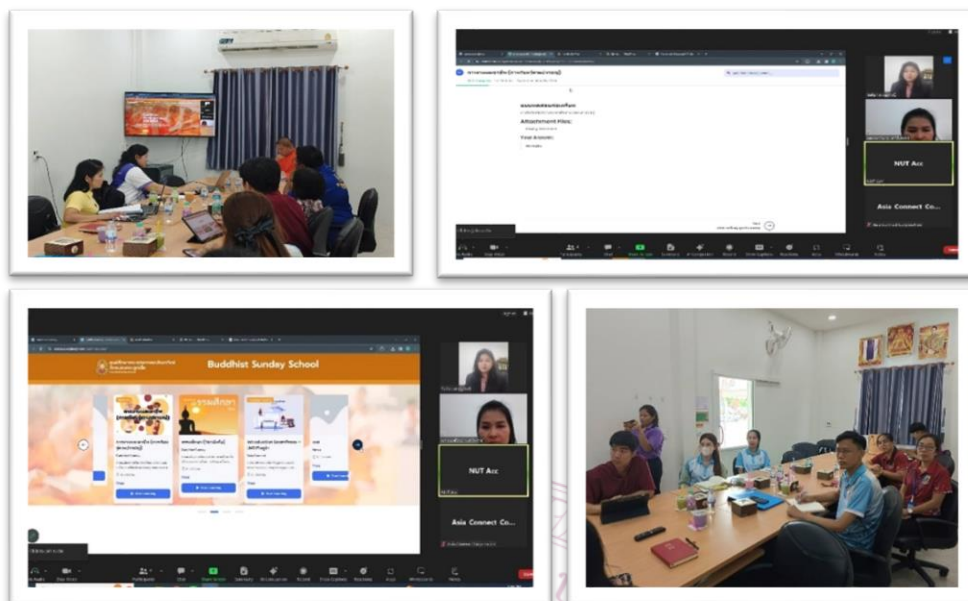

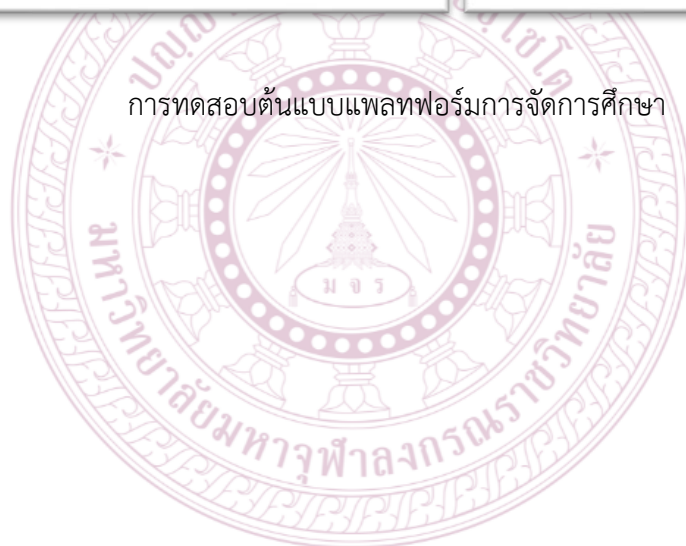
การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ
จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)

การสนทนากลุ่มแกนนำการขับเคลื่อนกิจกรรมฯ

การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อน
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การประชุมตำบลเพื่อ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ชุมชน

การสนทนากลุ่มแกนนำการขับเคลื่อน ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเหนือ

การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 16 มีนาคม 2567

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ที่อยู่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูนิวิฐศีลขันธ, ผศ.ดร. และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 1 เมษายน 2567 จนถึง 31 ธันวาคม 2568 ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผล ดังนี้

ประกอบการกำหนดนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.)

ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 1 เมษายน 2567

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า.....นางเบญจมาศ บุญเทพ.....ตำแหน่ง.....วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

ที่อยู่.....ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูนิวาสิตขันธ์, ผศ.ดร. และคณะ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☐ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 1 เมษายน 2567 จนถึง 31 ธันวาคม 2568 ซึ่งการนำ

ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ประกอบการจัดตั้งและกำหนดแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....นางเบญจมาศ บุญเทพ.....)

ตำแหน่ง.....วัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สท.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 16 มีนาคม 2567

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายวิจิตร นกทอง ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์
ที่อยู่ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ดร.รัตติยา เหนืออำนาจ

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ 16 มีนาคม 2567 จนถึง 31 ธันวาคม 2568 ซึ่งการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

ประกอบการกำหนดแนวทางในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ
(นายวิจิตร นกทอง)
ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะ สงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

Development of the Sunday Buddhist Study Center to Support the
Dynamic Society of Nakhon Sawan Sangha Province

อัครเดช พรหมกัลป์¹ พระครูนิวริฐศีลขันธ² พระราชรัตนเวที³ และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ⁴
Akkaradecha Brahmakappa, Phrakhrunivitsinlakhon, Phraratratdhanavedhi and
Phrakru Srisudhamnivit

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยประยุกต์ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. จำนวน 9 รูป/คน และการสัมมนาทางวิชาการ จำนวน 40 รูป/คน เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ 2) การวิจัยและพัฒนา R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม กับผู้ใช้ประโยชน์ จำนวน 12 รูป/คน D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน 16 รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ 2 การประเมินผลประสิทธิภาพ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน และ D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน, การจัดเวทีเสวนาชุมชน, การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม แบบบันทึกภาคสนาม แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ 4) การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อน การอบรม-หลัง แบบประเมินทักษะ และแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และ 5) การประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model การประชุมกลุ่ม จำนวน 16 รูป/คน การวิเคราะห์

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: kctv056@hotmail.com

SWOT และ TOWS Matrix เพื่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า องค์ประกอบของแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย วิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ 2) การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) และผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74)

2. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมวิถีวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.75

3. การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ จัดทำเว็บไซต์ในงานหลักสูตรวิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล ผู้บริหาร ครู เข้าถึงระบบได้ง่ายรวดเร็ว ตรวจสอบผลการวัดและประเมินผลการให้คะแนนรายวิชาผ่านระบบออนไลน์ 2) การบริหารงานบุคคล การจัดทำทะเบียนประวัติ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ เปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว 3) การบริหารงานทั่วไป จัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวก และรวดเร็ว ประชาสัมพันธ์ประสานงานได้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น ลดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง และ 4) การบริหารงานงบประมาณ ผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์

4. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ พบว่า วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 21 แห่ง (สถิติ

ปี พ.ศ.2566) กลยุทธ์การนำไปปฏิบัติ 1) กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 1.1) การส่งเสริม สนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (ตัวชี้วัด: จำนวนภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน) และ 1.2) การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนศาสนบุคคลที่ได้รับการพัฒนา) 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ประกอบด้วย 2.1) การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (ตัวชี้วัด: หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา) และ 2.2) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกมิติ (ตัวชี้วัด: จำนวนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนา) 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (ตัวชี้วัด: ทีมพี่เลี้ยงที่ได้รับการจัดตั้ง) 4) กลยุทธ์เชิงรับ ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนา และตัวชี้วัด ประกอบด้วย การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และเหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนครั้งในการอบรมเชิงปฏิบัติการ / จำนวน ศพอ.ที่เข้าร่วมกิจกรรม) การประเมินผลเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

คำสำคัญ: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, แพลตฟอร์มการจัดการศึกษา, ชุดการเรียนรู้, การยกระดับ

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเลือนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่นซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม และระบบคุณค่าของคนในสังคม ปรากฏการณ์ในเชิงลบที่สังคมไทยกำลังเผชิญอย่างเด่นชัด คือ ความแปลกแยกขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม ความผูกพันในครอบครัวลดลงเยาวชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่ดีงามของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2560) เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศให้สมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไปให้ “คุณธรรมนำการพัฒนา” สร้างสังคมแห่งคุณธรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงมีการจัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) และเพื่อเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการ

ขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชน ประชาชน และข้าราชการ โดยทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร ชุมชนและสังคม เพื่อสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม อันจะส่งผลต่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ ให้ประเทศชาติมั่นคง สงบสุขด้วยมิติทางศาสนา ให้ประชาชนมีค้ำจุนเข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมาเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียนให้การศึกษาอบรมประชาชน ได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา แล้วน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นับเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถชักนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนา เพื่อการศึกษาอบรมบ่มนิสัยและสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่มนับเป็นรูปแบบประเพณีไทยอย่างหนึ่ง ได้รักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสนใจเข้าวัดศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมแก่เยาวชนทุกระดับอายุ 3) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน 4) เพื่อให้การจัดทำงบประมาณอุดหนุนถูกต้องและเพียงพอ และ 5) สนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการใช้หลักธรรมในศาสนา อบรม สั่งสอน และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดำเนินการโดยพระภิกษุสงฆ์หรือองค์กรในความสนับสนุนและให้การอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2562)

ขณะเดียวกัน พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี (2556) ยังศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เช่น ความต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาช่วยงานมีภาระงานปกติทำให้ขาดการทุ่มเท ขาดกระบวนการประเมินคุณภาพของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดการนำหลักสูตรแกนกลางมาดำเนินการ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบกิจกรรมที่มีการบูรณาการ การเรียนรู้นอกหลักสูตรมากกว่าในหลักสูตร ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหรืออาสาสมัครที่เข้ามาเป็นผู้นำทำกิจกรรม ขาดความรู้และทักษะ เทคนิคการประยุกต์ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ แต่ขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา เนื่องจากความหลากหลายของผู้เรียน ระดับคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แต่เป็นไปตามศักยภาพผู้เรียน และขาดการติดตามคุณภาพของผู้เรียนบางส่วนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา มีการย้ายสถานศึกษา

การวิจัยตามแผนงานการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังคงดำเนินไปตามปกติ และจะมีการขยายฐานผู้เรียนให้ครอบคลุมกับทุกเพศ ทุกวัยในสังคมพลวัตมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะได้น้อมนำเอาความรู้และหลักธรรมคำสอนไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปโดยชอบกอรปไปด้วยธรรมในชีวิตประจำวัน และเป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ทุกคนในสังคม อีกทั้งยังเป็นการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม โดยจะมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาในลักษณะ “Course on Cloud” การพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยเฉพาะสังคมชีวิตวิถีใหม่ที่ผู้คนในชุมชนและสังคมซึ่งไม่เฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความหลากหลาย มีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับชุมชนและสังคมมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของ ศพอ. จำนวน 9 รูป/คน และการสัมมนาทางวิชาการ จำนวน 40 รูป/คน เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์
2. การวิจัยและพัฒนา R1 การสัมภาษณ์กลุ่ม กับผู้ใช้ประโยชน์ จำนวน 12 รูป/คน D1 มีการพัฒนาแพลตฟอร์ม R2 การทดสอบต้นแบบและการประเมินผลแพลตฟอร์ม กับกลุ่มทดลองที่สมัครใจเข้าร่วม จำนวน 16 รูป/คน และประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ ระยะที่ 2 การ

ประเมินผลประสิทธิภาพ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน และ D2 มีการปรับปรุง แก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน, การจัดเวทีเสวนาชุมชน, การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม แบบบันทึกภาคสนาม แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลัง แบบประเมินทักษะ และแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

5. การประเมินผลภาพรวมโครงการแบบ CIPP Model การประชุมกลุ่ม จำนวน 16 รูป/คน การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ

งานวิจัยฉบับนี้ได้หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ 265/2566 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษาแบบ Course on Cloud ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 2.1 เข้าใจปัญหา ศึกษาความเป็นไปได้ 2.2 การวิเคราะห์ โดยการประชุมทีมพี่เลี้ยง และคณะผู้วิจัย 2.3 การออกแบบ/พัฒนาแพลตฟอร์ม โดย 1) การออกแบบภาพรวม และองค์ประกอบ 2) การออกแบบระบบศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3) การออกแบบการใช้งานของอาจารย์ผู้สอน และ 4) การออกแบบการใช้งานของผู้เรียน และ 2.4 การประเมินผลและพัฒนาแพลตฟอร์ม โดย 1) การทดสอบต้นแบบแพลตฟอร์ม และการประเมินผลโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม พบว่า ผลการความพึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหา ($\bar{X} = 3.86$) และน้อยที่สุด คือ การสมัครและใช้งาน ($\bar{X} = 3.78$) และ 2) การประเมินผลแพลตฟอร์ม โดยผลของการประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มการจัด

การศึกษาแบบ Course on Could ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2.3) การปรับปรุง / พัฒนา โดย 1) การจัดการทำเอกสารคู่มือการใช้งาน คือ คู่มือการใช้งานสำหรับผู้เรียน และคู่มือการใช้งานสำหรับผู้สอน และ 2) การเผยแพร่แพลตฟอร์ม โดย URL ที่จดทะเบียนไว้ คือ <https://buddhistsunday.com/>

2. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมชีวิตวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ตัวแทนคณะสงฆ์และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมศูนย์ ผลลัพธ์ที่รับ คือ Logic Model เป้าหมายร่วม (กิจกรรมการศึกษา อบรม, ปัจจัยสนับสนุน, พฤติกรรม และเป้าหมาย) และ Readiness Building System การวิเคราะห์ความพร้อม (ความสามารถทั่วไป แรงจูงใจ และความสามารถเฉพาะ) 2) การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผลที่ได้รับ คือ ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นบนพื้นฐานของ Soft Power ชุมชน 3) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาขั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.75

3. การยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาจัดทำเว็บไซต์ในงานหลักสูตรวิชาบังคับ วิชาเลือก กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การหาแหล่งเรียนรู้โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิชาการ ผู้บริหาร ครู เข้าถึงระบบการบริหารจัดการวิชาการได้ง่ายรวดเร็วหลักสูตรออนไลน์ ผ่านทางเว็บไซต์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว สามารถตรวจสอบผลการวัดและประเมินผลการให้คะแนนรายวิชาผ่านระบบออนไลน์ 2) การบริหารงานบุคคล นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากรผ่านระบบเว็บไซต์ เข้าถึงโครงสร้างของการบริหารงานบุคคล การจัดทำทะเบียนประวัติ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ การรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมกับระบบอื่น ๆ และสามารถเปิดหาในระบบได้อย่างรวดเร็ว 3) การบริหารงานทั่วไป นำเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำเว็บไซต์ในส่วนของการบริหารงานทั่วไป สามารถจัดเก็บเอกสารไว้ในระบบและดาวโหลดเอกสารได้สะดวก และรวดเร็วสามารถเข้าสู่ข้อมูลอาคารใน

ระบบเพื่อสะดวกในการใช้งานในห้องเรียนต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้จัก การติดต่อประสานงานได้รวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น การทำเอกสารรายงานผลในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อสำนักงานวัฒนธรรมได้รวดเร็ว ประหยัด ลดการใช้วัสดุสิ้นเปลือง และ 4) การบริหารงานงบประมาณเข้าถึงการใช้งบประมาณผ่านระบบเว็บไซต์เพื่อสะดวกในการทำงาน ได้ง่าย รวดเร็วขึ้น ผู้มีจิตศรัทธาเข้าถึงระบบการรับบริจาคโดยผ่านเว็บไซต์

4. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์กับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ พบว่า วัตถุประสงค์ของข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ คือ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 21 แห่ง (สถิติปี พ.ศ.2566) กลยุทธ์การนำไปปฏิบัติ 1) กลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 1.1) การส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล (ตัวชี้วัด: จำนวนภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน) และ 1.2) การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมความรู้ สร้างความเข้าใจ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่เหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนศาสนบุคคลที่ได้รับการพัฒนา) 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข ประกอบด้วย 2.1) การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้โดยการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับทุนชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (ตัวชี้วัด: หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา) และ 2.2) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกมิติ (ตัวชี้วัด: จำนวนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนา) 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมพี่เลี้ยง ในการช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (ตัวชี้วัด: ทีมพี่เลี้ยงที่ได้รับการจัดตั้ง) 4) กลยุทธ์เชิงรับ ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาและตัวชี้วัด ประกอบด้วย การยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และเหมาะสม (ตัวชี้วัด: จำนวนครั้งในการอบรมเชิงปฏิบัติการ / จำนวน ศพอ.ที่เข้าร่วมกิจกรรม) การประเมินผลเชิงนโยบาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์ และด้านผลกระทบ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

องค์ประกอบภายใน เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและระบบในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น 3 ระบบ ดังนี้

1. ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนา โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) กระบวนการนี้จะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยการระบุดูอ่อน ข้อบกพร่อง เพื่อป้องกัน แก้ไขล่วงหน้า ด้วยการวิเคราะห์ให้ได้ก่อนว่า องค์กรและบุคลากรควรมีความสามารถด้านใดบ้าง และควรมีการเตรียมความพร้อมด้านใดบ้าง การทำให้สมาชิกทุกคนของทีมที่ทำงานร่วมกัน มีความชัดเจนในบทบาท และความรับผิดชอบ มีพลังขับเคลื่อนด้านบวกในการทำงาน (Motivation) เป็นการวางแผนการพัฒนาความพร้อมผ่านการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสรพงศ์ สุขเกษม (2562) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี” พบว่า ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียน การสอน และการประเมินผล อาจเนื่องจากผู้สอน ผู้เรียน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการเรียน การสอน ซึ่งจะเป็นผู้ใช้ ขณะที่ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย ครู มีความเข้าใจในศาสตร์ และสามารถถ่ายทอดได้, นักเรียน มีทักษะ ส จิ ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน), ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และผู้ปกครอง มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน (User) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินตนิท หนูชู (2557) ได้ศึกษาวิจัย “รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล” พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของ ศูนย์เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์

2. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา (Tools) ประกอบด้วย 1) Cloud ที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ประกอบด้วย 2) หลักสูตรของศูนย์ศึกษา พระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ 3) ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ 4) ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุน การทำงานของ User ในระบบดำเนินการ และ 5) ชุดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และองค์ประกอบสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี (2556) ได้ศึกษาวิจัย “การบริหารจัดการ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง” พบว่า ควรมีการการจัดสรรงบประมาณสำหรับอุปกรณ์สื่อการสอนให้เพียงพอ ขณะทำงานวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) (2562) ได้ศึกษาวิจัย “ศึกษาบทบาทของดิจิทัลในการศึกษาของไทย” พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการใช้ดิจิทัลในการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและครู เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษาให้แก่นักเรียนและครูในชนบทที่ห่างไกล โดยปรับปรุงคุณภาพสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลอย่างเพียงพอและทั่วถึง, การสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถเข้าถึงการศึกษาด้วยดิจิทัล เพื่อให้ครูและนักเรียนทั่วประเทศสามารถเข้าถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เครื่องมือเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์บรรลุวัตถุประสงค์

องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้กำกับ ดูแล ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยจังหวัดนครสวรรค์มีวัดเป็นผู้ขอจัดตั้งศูนย์ฯ จำนวน 20 แห่ง และมีเพียง 1 แห่งที่ขอจัดตั้งโดย ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 นครสวรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกสิทธิ์ คล้ายแดง (2560) ได้ศึกษาวิจัย “การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดนาคนครก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ด้านมาตรฐานนโยบายการนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งและส่งผลดีต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายเป็น การกำหนดทิศทางของการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนั้นหากนโยบายมีความ ชัดเจนก็จะทำให้แนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมมีความชัดเจนมากขึ้น ขณะที่บริบท ประกอบด้วย การใช้เวลาว่างของเด็กและเยาวชนในสังคม และคนทางวัด (ศีลธรรม คุณธรรม) สอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่ รัดตัว โดยไม่มีเวลา และ 3) งบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของรติ จิรนิติศัย และยศวีร์ สายฟ้า (2562) ได้ศึกษาวิจัย “การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น” พบว่า การนำหลักสูตร ท้องถิ่นไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และคณะทำงานเพื่อพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น

มีพลังขับเคลื่อนด้านบวกในการทำงาน (Motivation) เป็นการวางแผนการพัฒนาความพร้อมผ่านการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น ประกอบด้วย

1.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (User) ประกอบด้วย ครู, นักเรียน, ผู้บริหารและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน

1.2 ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ การเป็นองค์กร / ชุมชนแห่งการเรียนรู้ การใช้ IT + On Cloud และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล

1.3 ความสามารถทั่วไป General Capacity ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ การถ่ายทอดความรู้ และมีทักษะเฉพาะด้านนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 2) นักเรียน มีทักษะ สุ จี ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน) 3) ผู้ปกครอง สามารถสื่อสาร และเห็นความสำคัญของการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง และ 4) ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์

1.4 แรงจูงใจ Motivation ประกอบด้วย 1) การส่งรายงานเป็นไปตามเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม 2) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย 3) ลดขั้นตอนการทำงาน สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย และ 4) การศึกษาทางเลือกที่ยืดหยุ่น

2. ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Supporter) ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, วัดและคณะสงฆ์, ผู้รู้ในพื้นที่, อบต.หนองนมวัว, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ภาครัฐเครือข่าย ผู้นำท้องถิ่น และบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมในการศึกษา และอบรม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ศพอ. ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา (Tools) ประกอบด้วย 1) Cloud ที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท เอเชีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In Kind) ประกอบด้วย 2) หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ 3) ทีมพี่เลี้ยง (Technical Assistance Providers; TAPs) ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ 4) ทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ และ 5) ชุดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการยกระดับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ ประกอบด้วย การ

บริหารงานวิชาการ, การบริหารงานทั่วไป, การบริหารงบประมาณ, การบริหารงานบุคคล และ องค์ประกอบสนับสนุน

3. ระบบการประเมินผล (Evaluation System) เป็นการประเมินผลการขับเคลื่อน การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ จำแนกตามกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้

3.1 การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการศึกษา ประกอบด้วย แบบสำรวจความ พึงพอใจของผู้ใช้แพลตฟอร์ม และแบบประเมินผลประสิทธิภาพแพลตฟอร์ม

3.2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่ม วิชาเลือก การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และแบบประเมินผล CIPP Model

3.3 การยกระดับการบริหารจัดการ ประกอบด้วย แบบการประเมินผลการ ยกระดับการบริหารจัดการ แบบประเมินผลความรู้ ความเข้าใจก่อนการอบรม-หลังการอบรม และ แบบประเมินความพึงพอใจการยกระดับการบริหารจัดการ และแบบประเมินผล CIPP Model

3.4 การประเมินผลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

3.5 การถอดบทเรียน

3.6 แบบประเมินผล CIPP Model

องค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย

1. นโยบายของภาครัฐ คือ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นผู้ที่กำกับ ดูแลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และนโยบายของคณะ สงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนและขับเคลื่อนศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยจังหวัดนครสวรรค์มีวัดเป็นผู้ขอจัดตั้งศูนย์ฯ จำนวน 20 แห่ง และมีเพียง 1 แห่งที่ขอจัดตั้งโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 6 นครสวรรค์

2. บริบท ประกอบด้วย การใช้เวลาว่างของเด็กและเยาวชนในสังคม และคนทางวัด (ศีลธรรม คุณธรรม) สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะ ประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลา

3. งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และบริษัท เอเซีย คอนเน็คท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (In-kind) ที่สนับสนุน นวัตกรรม องค์ความรู้ Cloud

4. องค์ความรู้ คือ กลไกและกระบวนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์

เป้าหมายของผู้กำกับนโยบายจากภาครัฐ คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์
2. ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากรทางการบริหารในการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์
3. ภาครัฐควรส่งเสริม สนับสนุนเชิงนโยบายในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ ในลักษณะภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ควรขยายผลนโยบายการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์
2. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ควรบรรจุวาระการพัฒนาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ในแผนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
3. คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ควรสนับสนุนโอกาส และงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพศาสนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเชิงรุกในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ : บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2560). *การส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559-2564 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 คู่มือการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559-2564*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*.

กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี. (2556). *การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดลำปาง*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.

รติ จิรนิติชัยและยศวีร์ สายฟ้า. (2562). การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 11(2), 457-471.

สรพงศ์ สุขเกษม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(4), 317-327.

สุจินตนิท หนูชู. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล. *สุทธิปริทัศน์*, 28(86), 235-255.

เอกสิทธิ์ คล้ายแดง. (2560). การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร บ้าน-วัด-โรงเรียน มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาครบก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

หัวหน้าแผนงานวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล พระครูนิวาสิตขันธ์ ฐิตวฑฒโน,ผศ.ดร. (วงศ์ เชื้อศรี)

ชื่อ - นามสกุล Assist. Prof Dr. Phrakhrunivitsinlakhon

๒. ที่อยู่ วัดมฤคทายวัน ตำบลแม่เลย์ อำเภอแม่วงค์ จังหวัดนครสวรรค์

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

๔. ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การบริหารจัดการองค์กร / การบริหารคณะสงฆ์ / กฎหมายคณะสงฆ์
- ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน / สังคม / สังคมวิทยาการพัฒนา / การพัฒนาชนบทไทย
- การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๖. ผลงานวิจัย

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่ รับผิดชอบ
ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๗	ผู้ร่วมวิจัย
การพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมใน สังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	ผู้ร่วมวิจัย
ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานประเพณี แห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	ผู้ร่วมวิจัย
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การจัดการชุมชนพื้นที่ กลางน้ำกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคูหาภัย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ช่วยแผนงาน วิจัย
การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงยุทธศาสตร์กับ การป้องกันและแก้ไขปัญหาคูหาภัย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนว พระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วงค์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	หัวหน้า โครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับ การพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตสู่ประชาคม อาเซียน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย

เรื่องที่การวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่ รับผิดชอบ
แผนงานวิจัย : พ่อ-แม่มือใหม่ : แนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
ยุ่งข้าวยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	หัวหน้าโครงการวิจัย
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	ผู้ช่วยแผนงานวิจัย
ธรรมาปฏิบัติกับการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	หัวหน้าโครงการวิจัย

๗. ผลงานทางวิชาการ(งานวิจัย/บทความทางวิชาการ/หนังสือ/ตำรา)

๗.๑ บทความวิจัย

พระครูนิวาสิตขันธ์. “การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์บนฐานพุทธธรรม”, ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙

อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวาสิตขันธ์. “การสื่อสารทางการเมืองกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์” ตีพิมพ์ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติ MCU Congress II, ณ ห้อง เอียร์เตอร์ B คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑.

พระครูนิวาสิตขันธ์, อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา พรหมกัลป์. “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วงก์” ตีพิมพ์ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒, ณ วิทยาลัยสงฆ์ล้านนาเฉลิมพระเกียรติฯ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดน่าน ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

๗.๒ บทความทางวิชาการ

พระครูนิวาสิตขันธ์. “ทศตวรรษกับภารกิจสู่การส่งเสริมการบริหารจัดการยุคใหม่”, ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๐

พระครูนิวาสิตขันธ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร
เพื่อยุติภัยในโลกของการแข่งขันไร้พรมแดนอย่างยั่งยืน”, ตีพิมพ์ใน วารสาร
สถาบันวิจัยพินิตธรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙

๗.๓ หนังสือ/ตำรา

พระครูนิวาสิตขันธ์, ดร. (๒๕๕๙). กฎหมายปกครอง, นครสวรรค์ : นครสวรรค์ บรอดแคสต์ติ้ง ซิส
เต็ม. จำนวน ๒๗๕ หน้า.

พระครูนิวาสิตขันธ์, ดร. (๒๕๕๙). หลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์, นครสวรรค์ : นครสวรรค์
บรอดแคสต์ติ้ง ซิสเต็ม. จำนวน ๔๘๗ หน้า. ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๔๒๓-๖๔๔-๔

ประวัตินักวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล ผศ.ดร.อัครเดช พรหมกัลป์

ชื่อ - นามสกุล Assist. Prof Dr. Akkaradecha Brahmakappa

๒. ที่อยู่ เลขที่ ๗๐๙/๑๗๕ หมู่ ๒ หมู่บ้านสวัสดิการทหารบก

ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๒-๙๔๕๕๕๔๔

E-mail: akkarat๘๖๘@gmail.com

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มจร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มจร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

๔. ประวัติการศึกษา

- ปริญญาเอก ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (ปร.ด.รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุสิตบัณฑิต (พธ.ด.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.นิเทศศาสตร์) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การศึกษาและวิจัยชุมชน / การจัดการทรัพยากรชุมชน / การวิจัยทางสังคมศาสตร์
- การบริหารจัดการองค์กร / การสื่อสารมวลชน / การบริหารองค์การ
- การพัฒนาชุมชน/สังคม / สังคมวิทยาการพัฒนา / การพัฒนาชนบทไทย
- วิทยากรแม่แก่รุ่น ๑๑ ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

๖. ผลงานวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่ รับผิดชอบ
กระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตาม วงจร PDCA ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๕	หัวหน้า โครงการวิจัย
รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาวะในองค์กรที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๖	หัวหน้า โครงการวิจัย
ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัย สงฆ์นครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๗	หัวหน้า โครงการวิจัย
การพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	หัวหน้า โครงการวิจัย
ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้า แม่ปากน้ำโพ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	หัวหน้า โครงการวิจัย
การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระดับ ชุมชนในอาเซียน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	ผู้ร่วมวิจัย
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำ กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคูหาญ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ช่วยแผนงาน วิจัย
การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงยุทธศาสตร์กับการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาคูหาญ	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	หัวหน้า โครงการวิจัย
การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริใน พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จันทน์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
พุทธบูรณาการบริหารจัดการองค์การคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์ : วิเคราะห์ในเชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการพัฒนา ทักษะชีวิตของนิสิตสู่ประชาคมอาเซียน	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	หัวหน้า โครงการวิจัย
แผนงานวิจัย : พ่อ-แม่มือใหม่ : แนวคิดและกระบวนการ เสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนว พระพุทธศาสนา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ช่วยแผนงาน วิจัย
ยุ่งชั่วยุคใหม่ : กระบวนการปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิ ปัญญาของชาวนาไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	หัวหน้า โครงการวิจัย
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้าง ความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
นิเวศวัฒนธรรม : รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวต้นน้ำเจ้าพระยา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่ รับผิดชอบ
นครสวรรค์ : การวิเคราะห์นโยบายและการเตรียมความพร้อมสู่การพัฒนาเป็นจังหวัดจัดการตนเอง	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย
แผนงานวิจัย : ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖ ๑	ผู้ช่วยแผนงาน วิจัย
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖ ๑	หัวหน้า โครงการวิจัย
แผนงานวิจัย : การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมกรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ	ปีงบประมาณ ๒๕๖ ๑	ผู้ประสานงาน
ต้นน้ำเจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานรากทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ปีงบประมาณ ๒๕๖ ๑	หัวหน้า โครงการวิจัย
การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้า โครงการวิจัย
การพัฒนาความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้า โครงการวิจัย
การเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงเรื่องเหล้าและบุหรี่ตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้า โครงการวิจัย
แผนงานวิจัย เรื่อง สันติภาพไร้รอยต่อ : การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ช่วยแผนงาน วิจัย
ย่อย ๒ : การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	หัวหน้า โครงการวิจัย
แผนงานวิจัย เรื่อง การคุ้มครองทางสังคมวิถีพุทธกับการรองรับสังคมสูงวัยระดับตำบลในจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	ผู้อำนวยการ แผนงานวิจัย
ผ่อ : มิติมุมมองในการผลิตสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชนในพื้นที่มรดกโลกห้วยขาแข้ง	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	หัวหน้า โครงการวิจัย
การพัฒนาเครือข่ายลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	หัวหน้า โครงการวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
โครงการส่งเสริมและจัดการความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวตะเข็บชายแดนและระเบียงเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (ระยะที่ ๒) พื้นที่อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕	ผู้ร่วมวิจัย
การจัดการความรู้ชุมชน ๕ ดีสู่การพัฒนานวัตกรรมชุมชนวิถีพุทธ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	หัวหน้าโครงการวิจัย
แผนงานวิจัย เรื่อง ธนาคนำได้ดินแบบพอเพียง: รูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการน้ำของวัดและชุมชน	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย
การบริหารจัดการน้ำตามแนวธนาคนำได้ดินแบบพอเพียงของวัดและชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	หัวหน้าโครงการวิจัย
แผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับการรองรับสังคมพลวัตของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย
การพัฒนาเมืองโบราณในจังหวัดเพชรบูรณ์สู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ ภาคประชาชน อย่างยั่งยืนและปลอดภัย	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	ผู้ร่วมวิจัย
พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	ผู้ร่วมวิจัย
การสร้างเสริมสถาบันพระพุทธศาสนาสุภาพะเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงในจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๖	หัวหน้าโครงการวิจัย

๗. ผลงานทางวิชาการ

๗.๑ บทความวิจัย

Akkaradecha Brahmakappa, Phraratratdhanavedhi, Phrakru Srisudhammsnivit and Phramaha Hai Thammamethee. “Buddhist Social Protection For The Aging Society At Sub-District Level In Nakhon Sawan Province”. **Journal of Namibian Studies**, 33 S3(2023): 3910-3917 ISSN: 2197-5523 (online) (Scopus Q2)

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ. “Knowledge Center: กระบวนการจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖): R๒๓๕-R๒๔๔ (TCI-๑)

รัตติยา เหนืออำนาจ, **อัครเดช พรหมกัลป์**, พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี และจรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. “การพัฒนา กระบวนทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕): ๒๑๒-๒๒๖ (TCI-๑)

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ และอาภรณ์ เลิศไพบรุษ. “การบริหารจัดการและโมเดล เมืองอัจฉริยะเชิงพุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านชุมชน จังหวัดนครสวรรค์”. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๕): ๓๕-๔๗ (TCI-๑)

รัตติยา เหนืออำนาจ, **อัครเดช พรหมกัลป์**, สมคิด พุ่มทุเรียน และจรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. “การพัฒนา ความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย”. *วารสารศิลปการจัดการ*, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๕๕๙-๕๗๓ (TCI-๑)

อัครเดช พรหมกัลป์, จ्ञานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และสุรพล สุธะพรหม. “การลดความเหลื่อมล้ำ : วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรอมองครปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัด นครสวรรค์”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๑๕๑-๑๖๒ (TCI-๑)

พระราชรัตนเวที, **อัครเดช พรหมกัลป์** และรัตติยา เหนืออำนาจ. “การเสริมสร้างเครือข่ายลดปัจจัย เสี่ยงเรื่องเหล้าและบุหรืตามแนวพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครสวรรค์”. *วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๗ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๒๗๗๖-๒๗๙๑ (TCI-๑)

รัตติยา เหนืออำนาจ, **อัครเดช พรหมกัลป์**, พระมหาสุเมธ สมานิตโต และศศิกิจจ์ อัจฉริยะ. “ถอด บทเรียนห้วยหนามตะเข้: การจัดการศูนย์เรียนรู้ต้นแบบบนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๕): ๑๔-๒๔ (TCI-๑)

อนันต์ แยมเย็น, สมนึก หงส์ยิ้ม, **อัครเดช พรหมกัลป์**. “การวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินเครื่องมือ วัดพฤติกรรมความรับผิดชอบของเยาวชนในชุมชนและความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการ วัด”. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม ๒๕๖๓): ๔๓-๕๗ (TCI-๒)

อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที และรัตติยา เหนืออำนาจ. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการ ขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้การขับเคลื่อน ตามแนวพระราชรัฐ”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๒๔๓๙-๒๔๕๑ (TCI-๑)

อัครเดช พรหมกัลป์, รัตติยา เหนืออำนาจ และจรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. “ยุ่งข้าวยุคใหม่: กระบวนการ ปรับตัวสู่ทางรอดแห่งภูมิปัญญาของชาวนาไทย”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓): ๑๖๙๕-๑๗๐๗ (TCI-๑)

อัครเดช พรหมกัลป์, พระครูนิวาสิตขันธ์, รัตติยา เหนืออำนาจ และจรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา. “ต้นน้ำ เจ้าพระยากับการพัฒนาสู่เศรษฐกิจฐานรากทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. *วารสารสันติศึกษา ปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๖๓): ๑๔๗๙-๑๔๙๑ (TCI-๑)

พระครูนิวาสิตขันธ์, **อัครเดช พรหมกัลป์**, และรัตติยา เหนืออำนาจ. “ธรรมเนียมปฏิบัติกับการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ”, *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓): ๑๖๕๓-๑๖๖๓ (TCI-๑)

พระครูนิวาสิตขันธ์, **อัครเดช พรหมกัลป์** และรัตติยา เหนืออำนาจ. “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๕ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๖๓): ๒๑๒๘-๒๑๓๗ (TCI-๑)

เสาวลักษณ์ หิรัญรักษ์, **อัครเดช พรหมกัลป์** และพระครูนิวาสิตขันธ์. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๕๑-๑๖๒ (TCI-๒)

Akkaradecha Brahmakappa. “Key Stakeholders Network Management Process in the Area of the World Heritage Sites in Ayutthaya”. *๑st International Conference on Multidisciplinary and Current Educational Research (ICMCER-๒๐๒๐)*. ๓๐-๓๑ July ๒๐๒๐. Ayutthaya Thailand. (Q๔)

พระมหาสุตถิโก อภินนโท, **อัครเดช พรหมกัลป์** และรัตติยา เหนืออำนาจ. “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน”. *ตีพิมพ์ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓*, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติฯ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ในวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒: ๒๓๙-๒๕๕.

อัครเดช พรหมกัลป์. “เหลียวหลังแลหน้าการเมืองการปกครองภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-ตาก”. *ตีพิมพ์ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๓ (MCU Congress III)*. ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระหว่างวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๒: ๓๖๗-๓๗๘.

พระครูนิวาสิตขันธ์, **อัครเดช พรหมกัลป์** และรัตติยา เหนืออำนาจ. “การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วังก์”. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๒): ๒๕๕-๒๗๖. (TCI-๒)

Akkaradecha Brahmakappa. “The Sustainable Irrigation Management of Royal Initiations at Mae Wong Watershed Area Base”. *Universal Academic Cluster International Autumn Conference in Osaka*, ๑๐-๑๒ October ๒๐๑๘.

อัครเดช พรหมกัลป์ และ พระครูนิวาสิตขันธ์. “การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด”. *ตีพิมพ์ใน งานประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ CSD สัมพันธ์*, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระหว่างวันที่ ๒๘ - ๓๑ มกราคม ๒๕๖๑: ๒๓๙-๒๕๕.

อัครเดช พรหมกัลป์ “การสื่อสารทางการเมืองกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่วงก์”. *ตีพิมพ์ใน การประชุมทางวิชาการระดับชาติ MCU Congress II*. ณ ห้อง เอียร์เตอร์ B คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑: ๒๔๐-๒๔๖.

อัครเดช พรหมกัลป์, อภิขญาณัฐโคภา ออบสิน. “ทัศนคติที่มีต่อบทบาทและการแสดงออกของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙ : ๒๕๙-๒๗๒.

อัครเดช พรหมกัลป์. “ศึกษาความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ”. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓*, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ : ๒๒๔-๒๓๘.

อัครเดช พรหมกัลป์. “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย”. *วารสาร สังคมศาสตร์ปริทัศน์ คณะสังคมศาสตร์*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙ : ๔๐๗-๔๑๙.

อัครเดช พรหมกัลป์. “สังคมแห่งอุปถัมภ์ : หลายทางแห่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง. *วารสาร มหาจุฬาลงกรณ*. ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลก ๒๕๕๘) : ๑๑๘-๑๓๐.

Akkaradecha Brahmakappa. “๑๐๐ Years Ago; The Conflict of The Continuing of Paknampho Chinese Deities Traditional Parade” In *The ๗th International Buddhist Research Seminar on “Cultural Geography in Buddhism” February ๑๘-๒๐, ๒๐๑๖ Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Thailand: ๒๔๗-๒๔๑.*

๘. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา เหนืออำนาจ. (๒๕๖๕). **เมืองอัจฉริยะวิถีพุทธ Smart Buddhist City**. นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์บรอดคาสติ้ง ซิสเต็ม. ๑๖๕ หน้า. ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๕๗๗-๖๙๗-๔

อัครเดช พรหมกัลป์ พระราชรัตนเวที และรัตติยา เหนืออำนาจ. (๒๕๖๕). **การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการ**. นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์บรอดคาสติ้ง ซิสเต็ม. ๑๓๕ หน้า. ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๕๗๗-๖๙๗-๔

รัตติยา เหนืออำนาจ และอัครเดช พรหมกัลป์. (๒๕๖๕). **องค์ความรู้และบทเรียนจากงานวิจัย Smart Community**. นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์บรอดคาสติ้ง ซิสเต็ม. ๒๒๙ หน้า. ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๕๗๗-๖๙๓-๖

พระเทพปริยัติเมธี, สกัญญาญัฐ ออบสิน และอัครเดช พรหมกัลป์. (๒๕๖๕). **พ่อ-แม่มือใหม่กับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา..** นครสวรรค์: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์บรอดคาสติ้ง ซิสเต็ม. ๑๒๙ หน้า. ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๕๗๗-๘๑๒-๑.

อัครเดช พรหมกัลป์. **ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Theory)**. นครสวรรค์ : บริษัท เอ็นบีเอสบรอดคาสติ้ง จำกัด, ๒๕๕๘.

อัศรเดช พรหมกัลป์. การวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research). นครสวรรค์ : บริษัท เอ็นบีเอส บรอดคาสต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๘.

อัศรเดช พรหมกัลป์. การปกครองท้องถิ่น แนวคิด หลักการ และทฤษฎี. นครสวรรค์ : อาง้วนการพิมพ์, ๒๕๖๐.

อัศรเดช พรหมกัลป์. รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย. นครสวรรค์ : อาง้วนการพิมพ์, ๒๕๖๐.

๙. เกียรติบัตรและผลงานที่ได้รับ

- วุฒิบัตรหลักสูตรการฝึกอบรม “วิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย” (Training for the trainer) รุ่นที่ ๑๑ ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- วิทยากรประจำโครงการฝึกอบรม “สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (ลูกไก่)” ของสำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ (วช.) ในเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่น ๑-๑๔ และกระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- ประกาศนียบัตรรับรองวิทยฐานะ “วิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย” (Training for the trainer) ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จาก พล.อ.อ.ประจินต์ จันทร์ทอง รองนายกรัฐมนตรี
- วุฒิบัตรหลักสูตรการฝึกอบรม “ผู้จัดการงานวิจัย” รุ่นที่ ๑๖ ของสำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ (วช.)
- เกียรติบัตรและโล่รางวัลผลงานวิจัยที่มีคุณค่า “ระดับดี” ประจำปี ๒๕๖๑, ๒๕๖๒, ๒๕๖๔ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เกียรติบัตรและโล่รางวัลนักวิจัย “ระดับดีเยี่ยม” ประจำปี ๒๕๖๑ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล ผศ.ดร.พระราชรัตนเวที
ชื่อ - นามสกุล Assist. Prof Dr. Phraratratdhanavedhi
๒. ที่อยู่ วัดวรนาถบรรพต ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑-๑๓๗๙๔๖๖๓
E-mail: p.siththinxin@gmail.com
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน
 - อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 - ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 - รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

๔. ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (กศ.ม.บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การศึกษาและวิจัยชุมชน/ การจัดการทรัพยากรชุมชน /การวิจัยทางสังคมศาสตร์
 - การบริหารจัดการองค์กร / การบริหารองค์การ
 - ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน/สังคม /สังคมวิทยาการพัฒนา/การพัฒนาชนบทไทย
 - การบริหารกิจการคณะสงฆ์/การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ / การขับเคลื่อนโครงการวัด
- ประชา รัฐ สร้างสุข

๖. ผลงานวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมในสังคมไทย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๘	ผู้ร่วมวิจัย
การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิงกลยุทธ์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย	ปีงบประมาณ ๒๕๕๙	ผู้ร่วมวิจัย
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๐	ผู้ร่วมวิจัย

หัวข้องานวิจัย	ปีที่ได้รับทุนสนับสนุน การการวิจัย	หน้าที่รับผิดชอบ
พัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การ ขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ		
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ในการ พัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การ ขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ	ปีงบประมาณ ๒๕๖๑	ผู้ร่วมวิจัย
การบริหารจัดการและโมเดลเมืองอัจฉริยะเชิง พุทธกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านคุณธรรม จริยธรรมในหมู่บ้านชุมชนจังหวัดนครสวรรค์	ปีงบประมาณ ๒๕๖๓	ผู้ร่วมวิจัย

๗. ผลงานทางวิชาการ

๗.๑ บทความวิจัย

พระราชรัตนเวที. “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขต
ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”. ตีพิมพ์ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๖ (ฉบับ
พิเศษ), (เมษายน- มิถุนายน ๒๕๖๐).

อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที. อัครเดช พรหมกัลป์. “การจัดการชุมชนพื้นที่กลางน้ำเชิง
ยุทธศาสตร์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคัญ”. ตีพิมพ์ใน งานประชุมวิชาการ การ
พัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสังคมระดับชาติ ครั้งที่ ๑๗ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ CSD
สัมพันธ์, ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ในระหว่างวันที่ ๒๘-๓๑ มกราคม ๒๕๖๑ : ๒๓๙ – ๒๕๕.

อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที. “รูปแบบการพัฒนาบึงน้ำขนาดใหญ่แบบมีส่วนร่วมใน
สังคมไทย”. ตีพิมพ์ใน วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ คณะสังคมศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒
(พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๔๐๗-๔๑๙.

พระสาธิต สุตเทศ, พระครูนิวาสิตขันธ์ เชื้อศรี, พระราชรัตนเวที โชติธมโม. “ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓
(กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒)”. วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม
๒๕๖๒): ๙๙-๑๐๒.

พระราชรัตนเวที สิทธิอินทร์, จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการขับเคลื่อนหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์”. วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑
(มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓): ๑๕-๒๘.

ชนันท์ธิดา กิตติอนันต์ธาดา, พระครูนิวาสิตขันธ์ เชื้อศรี, พระราชรัตนเวที โชติธมโม. “ศักยภาพ
การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยม ปากแม่น้ำยม-น่าน อำเภอชุมแสง
จังหวัดนครสวรรค์”. วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓):
๙๗-๑๑๐.

๗.๒ บทความทางวิชาการ

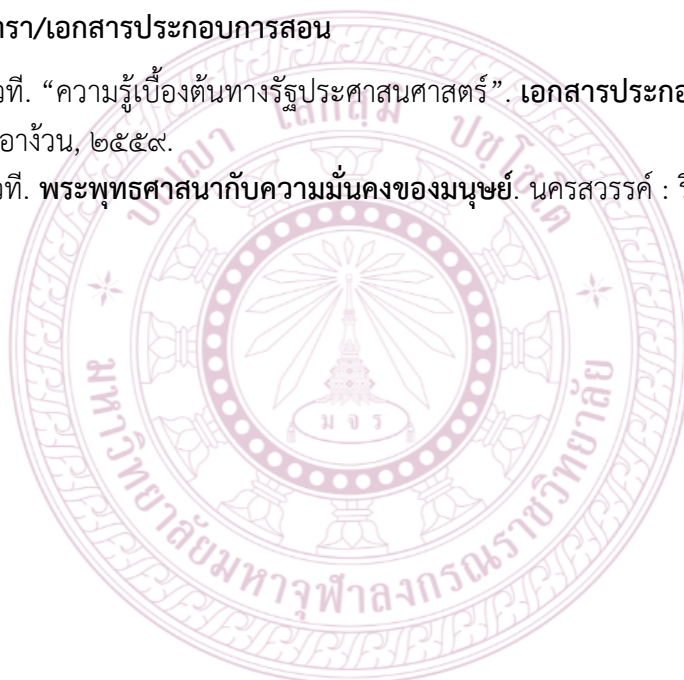
อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที. “สังคมแห่งอัมปัญญา: ปลายทางแห่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง”. บทความวิชาการ. นำเสนอในการประชุมวิชาการเนื่องใน “วันวิสาขบูชาโลก” ประจำปี ๒๕๕๘ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

อัครเดช พรหมกัลป์, พระราชรัตนเวที. “ความขัดแย้งกับการสืบสานงานประเพณีแห่งเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ”. บทความวิชาการ. นำเสนอเนื่องในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙.

๘. หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

พระราชรัตนเวที. “ความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์”. เอกสารประกอบการสอน. นครสวรรค์ : ร้านอจวัน, ๒๕๕๙.

พระราชรัตนเวที. พระพุทธศาสนากับความมั่นคงของมนุษย์. นครสวรรค์ : ริมปิงการพิมพ์, ๒๕๕๙.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ รองศาสตราจารย์ ดร. (ธานี สุขโชโต) สุขแจ่ม
วัน / เดือน / ปีเกิด	วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑
ภูมิลำเนา	วัดไทรเหนือ เลขที่ ๘๐/๑ หมู่ ๑๒ ตำบลวัดไทร อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดไทรเหนือ เลขที่ ๘๐/๑ หมู่ ๑๒ ตำบลวัดไทร อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
ประวัติการศึกษา	- ป.ธ.๖ จากสำนักเรียนวัดนครสวรรค์ พระอารามหลวง (๒๕๓๕) - พธ.บ. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๔๕) - น.บ. (นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๖๐) - กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร (๒๕๔๗) - พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๙)
ประวัติการทำงาน	- อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๐) - หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๓) - รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๙)
ตำแหน่งปัจจุบัน	- ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร - รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตนครสวรรค์
ตำแหน่งทางวิชาการ	รองศาสตราจารย์สาขาวิชา สังคมศึกษา